

INFORMACJA

o pracy Rzecznika Praw Obywatelskich

kwiecień–czerwiec 2018 r.

Spis treści

Część 1	3
I. Informacje o wpływie i załatwianiu wniosków.....	3
II. Wystąpienia o charakterze generalnym.....	30
III. Kasacje oraz skargi kasacyjne do Sądu Najwyższego, przystąpienia do postępowań przed sądami powszechnymi.....	89
IV. Pytania prawne do Sądu Najwyższego. Wnioski do Naczelnego Sądu Administracyjnego	106
V. Skargi do Wojewódzkich Sądów Administracyjnych, skargi kasacyjne do Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz przystąpienia do postępowań przed sądami administracyjnymi i organami administracji.....	110
VI. Wnioski do Trybunału Konstytucyjnego. Zgłoszenia udziału w postępowaniach w sprawie skarg konstytucyjnych	134
VII. Wystąpienia legislacyjne	145
VIII. Opinie i stanowiska	150
IX. Reakcje na wcześniejsze wystąpienia Rzecznika	154
Część 2	166
Wybór spraw indywidualnych	166

Część 1

I. Informacje o wpływie i załatwianiu wniosków

Dane informacyjno-statystyczne za II kwartał 2018 r.

Tabela 1. Wpływ do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich.

	II kwartał 2018
Wpływ ogółem	13 894
Sprawy nowe	5 466
Liczba odpowiedzi na sprawy podjęte przez RPO	3 217

W II kwartale 2018 r. w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich przyjęto 1 219 interesantów oraz przeprowadzono 7 951 rozmów telefonicznych, udzielając wyjaśnień i porad. Ponadto zarejestrowano 458 apelii, listów otwartych, protestów bez oznaczenia wnioskodawcy.

Tabela 2. Rzecznik Praw Obywatelskich skierował:

	II kwartał 2018
wystąpień problemowych	51
zawiadomień do Trybunału Konstytucyjnego o przystąpieniu do postępowania w sprawie wniosku	1
zawiadomień do Sądu Najwyższego o przystąpieniu do postępowania w sprawie pytania prawnego	2
kasacji w sprawach karnych	17
skarg kasacyjnych do Naczelnego Sądu Administracyjnego	4
zawiadomień do Naczelnego Sądu Administracyjnego o przystąpieniu do postępowania w sprawie pytania prawnego	1
wniosków do NSA o wykładnię przepisów	1

skarg do Wojewódzkich Sądów Administracyjnych	2
przystąpień do postępowania sądowego	13
Razem	92

Tabela 3. Sprawy rozpatrzone.

	Sposób rozpatrzenia sprawy		Liczba	%
1	2		3	4
Podjęto do prowadzenia	1	Razem (2+3)	1 876	33,0
	2	podjęto do prowadzenia	1 661	29,2
	3	w ramach wystąpienia o charakterze generalnym	215	3,8
Udzielono wyjaśnień, wskazano wnioskodawcy przysługujące środki działania	4	Razem (5)	2 975	52,4
	5	udzielono wyjaśnień, wskazano wnioskodawcy przysługujące środki działania	2 975	52,4
Inne	6	Razem (7+8+9)	829	14,6
	7	przekazano wniosek wg. właściwości	158	2,8
	8	zwrócono się do wnioskodawcy o uzupełnienie wniosku	381	6,7
	9	nie podjęto	290	5,1
Razem			5 680	100

Sposób rozpatrzenia sprawy

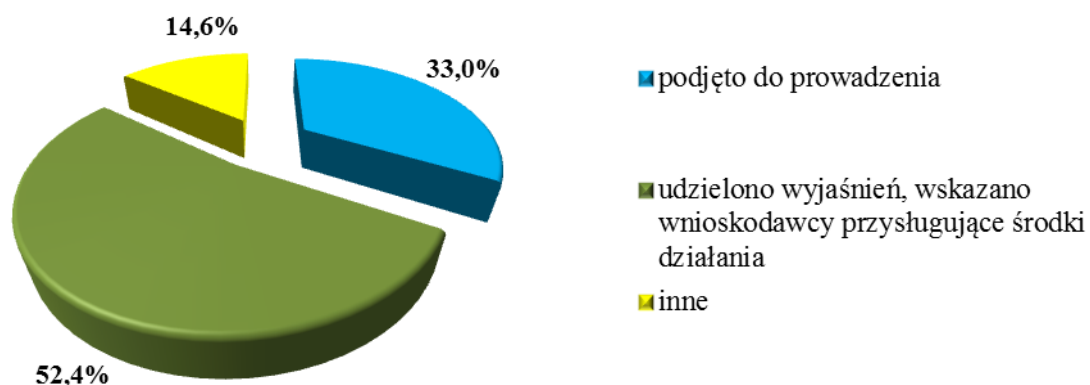


Tabela 4. Zakończenie postępowania w sprawach podjętych.

Efekty	Sposób zakończenia postępowania		Liczba	%
1	2		3	4
Uzyskano rozwiązanie oczekiwane przez wnioskodawcę	1	Razem (2+3)	279	17,3
	2	Zasadność zarzutów wnioskodawcy	152	9,4
	3	Uwzględnienie wystąpienia generalnego RPO	127	7,9
Odstąpiono od dalszego prowadzenia sprawy	4	Razem (5+6)	188	11,6
	5	Toczące się postępowanie w sprawie (niewyczerpany tryb)	106	6,6
	6	Rezygnacja RPO z dalszego prowadzenia sprawy (obiektywne przyczyny)	82	5,0
Nie uzyskano rozwiązania oczekiwanego przez wnioskodawcę i RPO	7	Razem (8+9+10)	1 149	71,1
	8	Niepotwierdzenie się zarzutów wnioskodawcy	981	60,7
	9	Nieuwzględnienie wystąpienia generalnego RPO	154	9,5
	10	Wyczerpanie przez RPO możliwości działania	14	0,9
Razem			1 616	100

Zakończenie spraw podjętych

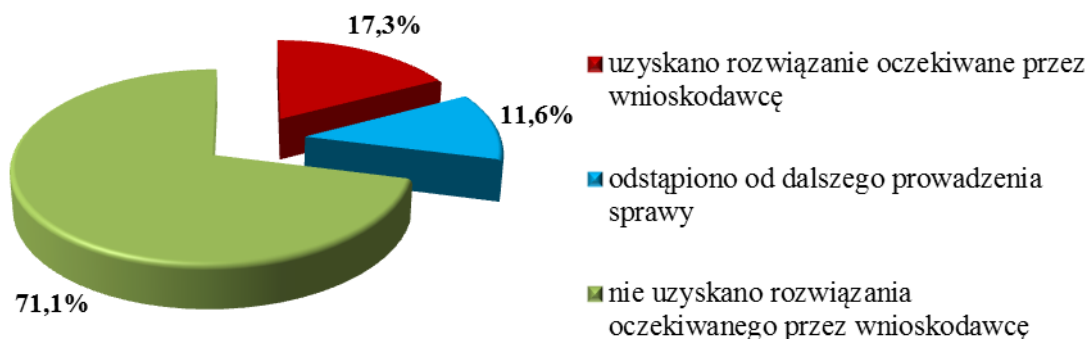


Tabela 5. Przedmiot nowych spraw (wniosków) skierowanych do Rzecznika Praw Obywatelskich (według właściwości zespołów merytorycznych).

		Liczba	%
1	prawo karne	1 388	25,4
2	prawo karne wykonawcze	976	17,8
3	prawo pracy i zabezpieczenie społeczne	670	12,3
4	prawo cywilne	1 006	18,4
5	prawo administracyjne i gospodarcze	841	15,4
6	prawo konstytucyjne, międzynarodowe i europejskie	279	5,1
7	równe traktowanie i ochrona praw osób z niepełnosprawnością	129	2,4
8	Krajowy Mechanizm Prewencji	25	0,4
9	ochrona praw żołnierzy i funkcjonariuszy	103	1,9
10	inne	49	0,9
	Razem	5 466	100

Wiodące problematyki spraw nowych

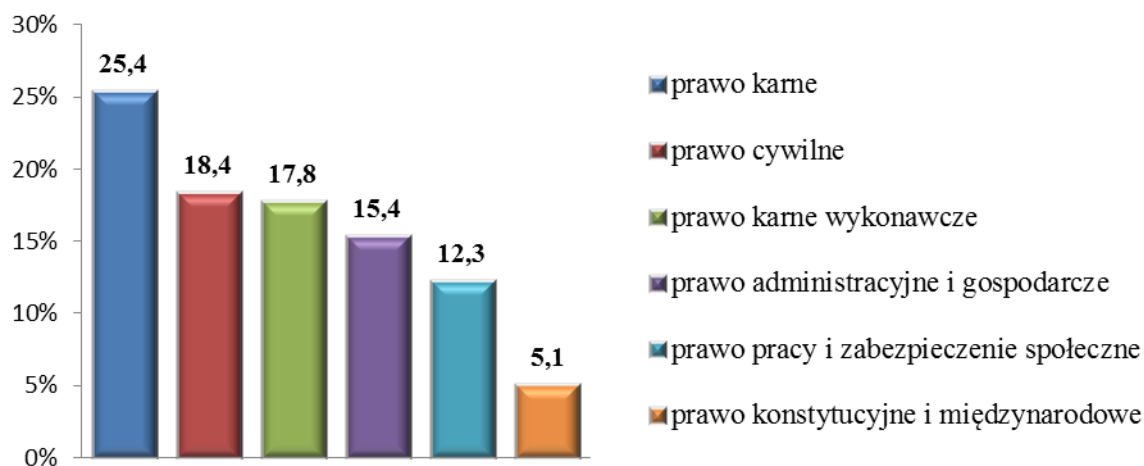
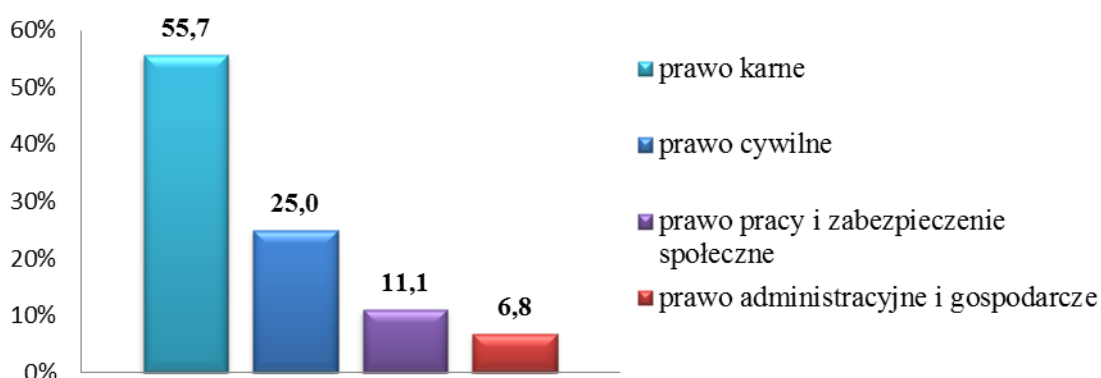


Tabela 6. Przedmiot wniosków dot. skarg nadzwyczajnych skierowanych do Rzecznika Praw Obywatelskich (według właściwości zespołów merytorycznych).

	II kwartał 2018	2018
prawo karne	488	537
prawo karne wykonawcze	-	2
prawo pracy i zabezpieczenie społeczne	97	114
prawo cywilne	219	273
prawo administracyjne i gospodarcze	60	70
prawo konstytucyjne, międzynarodowe i europejskie	7	9
równe traktowanie	1	3
ochrona praw żołnierzy i funkcjonariuszy	4	4
inne	-	1
Razem	876	1 013

Wiodące problematyki wniosków dotyczących skarg nadzwyczajnych



W Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich działają trzy Biura Pełnomocników Terenowych Rzecznika Praw Obywatelskich: we Wrocławiu (dla województw dolnośląskiego, lubuskiego i opolskiego), w Gdańsku (dla województw pomorskiego, zachodniopomorskiego i warmińsko – mazurskiego) i w Katowicach (dla województw śląskiego, małopolskiego i świętokrzyskiego), kierowane przez Pełnomocników Terenowych Rzecznika Praw Obywatelskich.

W II kwartale 2018 r. z ogólnej liczby 1 219 interesantów w Biurach Pełnomocników Terenowych przyjęto 633 interesantów. Przeprowadzono 1 467 rozmów telefonicznych udzielając wyjaśnień i porad.

Tabela 7. Sprawy rozpatrzone w Biurach Pełnomocników Terenowych.

Sposób rozpatrzenia sprawy	Liczba	%
podjęto do prowadzenia	215	40,4
udzielono wyjaśnień, wskazano wnioskodawcy przysługujące mu środki działania	210	39,5
przekazano wniosek wg. właściwości	11	2,1
zwrócono się do wnioskodawcy o uzupełnienie wniosku	15	2,8
nie podjęto	81	15,2
Razem	532	100

Rozpatrzenie spraw w Biurach Pełnomocników Terenowych

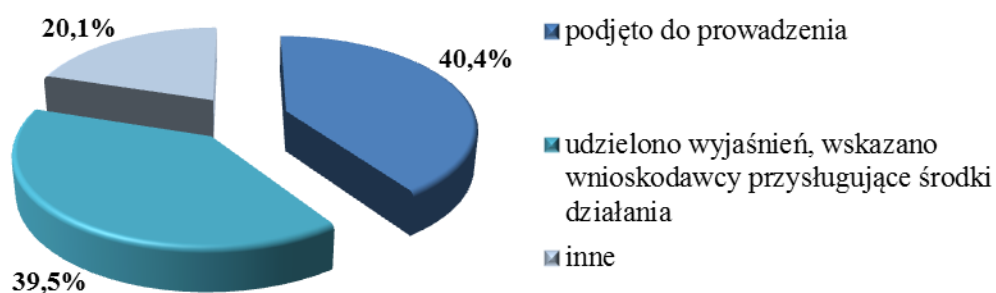


Tabela 8. Wiodące problematyki spraw nowych w Biurach Pełnomocników Terenowych RPO.

Przedmiot sprawy	Liczba	%
prawo cywilne	182	30,3
prawo karne	122	20,3
prawo pracy i zabezpieczenie społeczne	92	15,3
prawo administracyjne i gospodarcze	80	13,3
prawo karne wykonawcze	76	12,6

Problematyki wiodące w Biurach Pełnomocników Terenowych

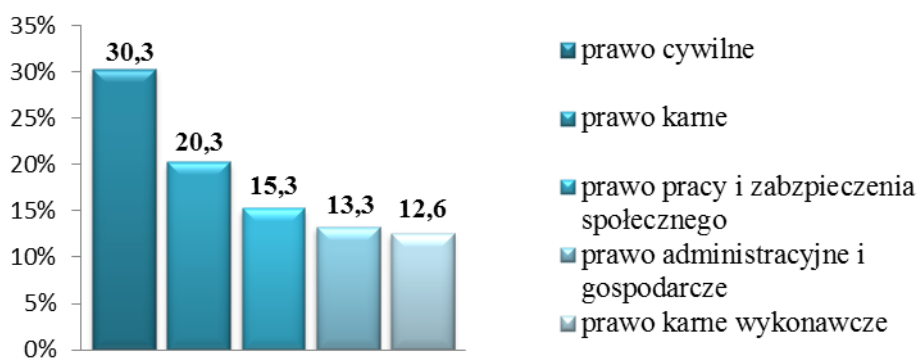


Tabela 9. Spotkania i wizytacje Rzecznika Praw Obywatelskich, Zastępcy i Zastępczyni RPO oraz pracowników Biura RPO w II kwartale 2018 r.

1.	Spotkanie z uczestnikami I Ogólnopolskiej Olimpiady Wiedzy Obywatelskiej „Senior Obywatel”. Anna Chabiera Główny Specjalista. Gdańsk.	05.04.2018 r.
2.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w dniu otwartym nt. „Otwarcia na Konstytucję”. Biuro RPO. Warszawa.	07.04.2018 r.
3.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w otwarciu Centrum Pomocy Dzieciom w Warszawie.	09.04.2018 r.
4.	Przyjęcia interesantów w Urzędzie Miasta Wałbrzych przez pracowników Biura PT RPO we Wrocławiu.	09.04.2018 r.
5.	Przyjęcia interesantów w Urzędzie Miasta Łódź przez pracownika Biura RPO w Warszawie.	09.04.2018 r.
6.	Spotkanie Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej ze słuchaczami Uniwersytetu Trzeciego Wieku w Milanówku.	11.04.2018 r.
7.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara z przedstawicielami organizacji mniejszości narodowych i etnicznych działających w Polsce. Biuro RPO. Warszawa.	11.04.2018 r.
8.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara z Przewodniczącym Krajowej Rady Doradców Podatkowych. Piotr Mierzejewski Dyrektor Zespołu, Anna Bogucka Naczelnik Wydziału, Katarzyna Bereda-Łabędź Główny Specjalista i Elżbieta Góźdz Główny Specjalista. Biuro RPO. Warszawa.	11.04.2018 r.
9.	Przyjęcia interesantów w Urzędzie Miasta Słupsk przez pracowników Biura PT RPO w Gdańsku.	12.04.2018 r.
10.	Olimpiada Języka Migowego i miganego Młodzieży Nieśłyszącej Szkół Ponadgimnazjalnych w Kielcach pod honorowym patronatem RPO. Dariusz Supel Zastępca Dyrektora Zespołu. Kielce.	13–14.04.2018 r.
11.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara <u>w ramach spotkań regionalnych:</u> - z mieszkańcami Inowrocławia oraz Nowej Wsi Królewskiej, gmina Płużnica; - w Zakładzie Poprawczym i Schronisku dla Nieletnich w Koronowie.	16.04.2018 r.
	- z mieszkańcami Nakła nad Notecią i Tucholi.	17.04.2018 r.
	- z mieszkańcami Chojnic, Człuchowa i Wąleza; - w Środowiskowym Domu Pomocy Społecznej.	18.04.2018 r.
	- z wolontariuszami projektu Starszy Brat, Starsza Siostra w Szczecinku.	19.04.2018 r.
	Krzysztof Szerkus Pełnomocnik Terenowy RPO w Gdańsku, Barbara Imiołczyk Dyrektor	

	Zespołu, Agnieszka Jędrzejczyk Zastępca Dyrektora Zespołu, Dariusz Supeł Zastępca Dyrektora Zespołu, Joanna Łodej Główny Specjalista, Joanna Troszczyńska-Reyman Główny Specjalista.	
12.	Przyjęcia interesantów w Kujawsko-Pomorskim Urzędzie Wojewódzkim w Bydgoszczy przez pracowników Biura PT RPO w Gdańsku.	20.04.2018 r.
13.	Spotkanie nt. „Sprawni teraz, sprawni później, pogodni na starość”. Bartłomiej Pawłowski Starszy radca. Ustroń-Jaszowiec.	20.04.2018 r.
14.	Szpital Psychiatryczny w Starogardzie Gdańskim – badanie stanu przestrzegania praw pacjentów. Krzysztof Olkowicz Główny Koordynator ds. Ochrony Zdrowia Psychicznego. Starogard Gdański	20–23.04.2018 r.
15.	Spotkanie Zastępczyni RPO Sylwii Spurek z protestującymi w Sejmie RP rodzicami dorosłych osób z niepełnosprawnościami. Warszawa.	23.04.2018 r.
16.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w XXII Ogólnopolskim Konkursie Krasomówczym im. Mec. Joanny Agackiej-Indeckiej oraz spotkanie z młodzieżą szkół ponadgimnazjalnych w Urzędzie Miasta Poznań.	24.04.2018 r,
17.	Spotkanie Zastępczyni RPO Sylwii Spurek oraz ekspertów Komisji ds. Osób z Niepełnosprawnością z przedstawicielką grupy protestujących rodziców dorosłych osób z niepełnosprawnościami. Biuro RPO. Warszawa.	24.04.2018 r.
18.	Przyjęcia interesantów w Urzędzie Miasta Szczecin przez pracownika Biura RPO w Warszawie.	24.04.2018 r.
19.	Przyjęcia interesantów w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Świętokrzyskiego w Kielcach przez pracownika Biura RPO w Warszawie.	26.04.2018 r.
20.	Przyjęcia interesantów w Urzędzie Miasta Częstochowa przez pracowników Biura PT RPO w Katowicach.	26.04.2018 r.
21.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara ze studentami Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie oraz spotkanie z pracownikami Fundacji „Promyk” Zielony Domek. Kraków.	26–27.04.2018 r.
22.	Przyjęcia interesantów w Urzędzie Miasta Lublin przez pracownika Biura RPO w Warszawie.	27.04.2018 r.
23.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara i Zastępczyni RPO Sylwii Spurek z protestującymi w Sejmie RP rodzicami dorosłych osób z niepełnosprawnościami. Warszawa.	01.05.2018 r.
24.	Przyjęcia interesantów w Urzędzie Miasta Łódź przez pracownika Biura RPO w Warszawie.	07.05.2018 r.

25.	Przyjęcia interesantów w Urzędzie Miasta Poznań przez pracownika Biura RPO w Warszawie.	09.05.2018 r.
26.	Przyjęcia interesantów w Urzędzie Miasta Koszalin przez pracowników Biura PT RPO w Gdańsku.	10.05.2018 r.
27.	Przyjęcia interesantów w Urzędzie Miasta Wałbrzych przez pracowników Biura PT RPO w Katowicach.	14.05.2018 r.
28.	Udział Zastępczyni RPO Sylwii Spurek w wizytacji przejścia granicznego w Terespolu. Marcin Sośniak Naczelnik Wydziału, Joanna Subko Starsza radczyni.	14–15.05.2018 r.
29.	Zakład Karny w R. – badanie na miejscu sprawy indywidualnej osadzonego. Małgorzata Kiryluk Główny Specjalista, Konrad Walc Specjalista.	14–15.05.2018 r.
30.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w ramach spotkań regionalnych: - spotkanie z mieszkańcami Ełku; - spotkanie z mieszkańcami Gołdapi.	15.05.2018 r.
	- spotkanie w Ośrodku Szkolno-Wychowawczym im. Marii Konopnickiej i Stowarzyszeniu Wspierania Rozwoju Dzieci i Młodzieży „Jesteś” w Węgorzewie; - spotkanie z mieszkańcami Kętrzyna oraz uczniami z kętrzyńskiego zespołu szkół; - spotkanie z mieszkańcami Giżycka, przedsiębiorcami, osobami zainteresowanymi działaniem prawa wodnego, działaczami pozarządowymi, rodzicami dzieci z niepełnosprawnościami, w tym dzieci dorosłych, osobami zainteresowanymi nową instytucją skargi nadzwyczajnej i skarżącymi się na działania sądów.	16.05.2018 r.
	- udział w XVII Spotkaniach Organizacji Działających na Obszarach Wiejskich w Marózie; - spotkanie z mieszkańcami Giżycka.	17.05.2018 r.
	Zuzanna Rudzińska-Bluszcz Główny Koordynator ds. Strategicznych Postępowań Sądowych, Barbara Imiołczyk Dyrektor Zespołu, Agnieszka Jędrzejczyk Zastępca Dyrektora Zespołu, Dariusz Supeł Zastępca Dyrektora Zespołu, Barbara Tadajewska Specjalista.	
31.	Warsztaty z grupą młodych ludzi z Polski, Niemiec, Syrii, spotkanie z organizacjami ngo’s oraz udział w Marszu Tolerancji w roli obserwatora. Andrzej Stefański Główny Koordynator ds. Społecznych. Gorzów Wielkopolski, Poznań, Konin, Danków.	16.05.2018 r.
32.	Parada osób z Niepełnosprawnością Intelektualną z okazji Dnia Godności zorganizowana przez Zarząd Polskiego Stowarzyszenia na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną Koło w Skarszewach. Krzysztof Olkowiec Główny Koordynator ds. Ochrony Zdrowia Psychicznego.	17.05.2018 r.

33.	Przyjęcia interesantów w Kujawsko-Pomorskim Urzędzie Wojewódzkim w Bydgoszczy przez pracowników Biura PT RPO w Gdańsku.	18.05.2018 r.
34.	Spotkanie z osobami wywłaszczonymi pod budowę drogi S5, sołtysem Rytla oraz spotkanie w sprawie ubezpieczeń rolniczych. Andrzej Stefański Główny Koordynator ds. Społecznych, Łukasz Kosiedowski Zastępca Dyrektora Zespołu, Joanna Lipnicka p.o. Naczelnika Wydziału. Święte, Rytel, Lipusz.	21.05.2018 r.
35.	Spotkanie z młodzieżą I klasy Liceum w Długołęce. Natalia Kłaczyńska Zastępca Pełnomocnika Terenowego RPO w Gdańsku.	21.05.2018 r.
36.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara z laureatami pierwszej edycji Turnieju Konstytucyjnego w ramach projektu naukowo-społecznego zorganizowanego przez Koło Naukowe Prawa Konstytucyjnego „Pro Publico Bono” działające przy Zakładzie Prawa Konstytucyjnego poznańskiego WPiA. Biuro RPO. Warszawa.	23.05.2018 r.
37.	Udział Zastępczyni RPO Sylwii Spurek w Ogólnopolskim Dniu Różnorodności. Warszawa.	24.05.2018 r.
38.	Przyjęcia interesantów w Urzędzie Miasta Lublin przez pracownika Biura RPO w Warszawie.	25.05.2018 r.
39.	Przyjęcia interesantów w Urzędzie Miasta Szczecin przez pracowników Biura PT RPO w Gdańsku.	28–29.05.2018 r.
40.	Przyjęcia interesantów w Małopolskim Urzędzie Wojewódzkim w Krakowie przez pracowników Biura PT RPO w Katowicach.	31.05.2018 r.
41.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara z młodzieżą z Zespołu Szkół Zawodowych w Hajnówce. Andrzej Stefański Główny Koordynator ds. Społecznych, Joanna Troszczyńska-Reyman Główny Specjalista, Dariusz Supel Zastępca Dyrektora Zespołu.	04.06.2018 r.
42.	Przyjęcia interesantów w Urzędzie Miasta Łódź przez pracownika Biura RPO w Warszawie.	04.06.2018 r.
43.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara z uczniami I Liceum Ogólnokształcącego w Radzynie Podlaskim. Dariusz Supel Zastępca Dyrektora Zespołu.	06.06.2018 r.
44.	Spotkanie Zastępczyni RPO Sylwii Spurek z klientkami oraz wolontariuszkami i wolontariuszami CPK w Gdańsku.	06.06.2018 r.
45.	Zakład Karny w W. – badanie na miejscu sprawy indywidualnej osadzonego. Michał Kleszcz Główny Specjalista.	07.06.2018 r.
46.	Spotkanie z Prezydentem Miasta Kołobrzeg w sprawie skierowania do DPS pacjenta leczonego na oddziale psychiatrycznym w szpitalu	07–08.06.2018 r.

	w Kołobrzegu oraz udział w spotkaniu dotyczącym Programu Pilotażowego w NZOZ Medison w Koszalinie. Krzysztof Olkowicz Główny Koordynator ds. Ochrony Zdrowia Psychicznego. Kołobrzeg, Koszalin, Biały Bór.	
47.	Przyjęcia interesantów w Urzędzie Miasta Wałbrzych przez pracownika Biura RPO w Warszawie.	11.06.2018 r.
48.	Spotkanie z Dyrektorem Zakładu Opieki Zdrowotnej w Człuchowie w sprawie funkcjonowania oddziału psychiatrycznego. Krzysztof Olkowicz Główny Koordynator ds. Ochrony Zdrowia Psychicznego.	12.06.2018 r.
49.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara z przedstawicielami organizacji reprezentujących mniejszości narodowe i etniczne. Biuro RPO. Warszawa.	13.06.2018 r.
50.	Przyjęcia interesantów w Urzędzie Miasta Słupsk przez pracowników Biura PT RPO w Gdańsku.	14.06.2018 r.
51.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara i Zastępczyni RPO Sylwii Spurek z ekspertami w sprawie projektu nowelizacji prawa upadłościowego. Biuro RPO. Warszawa.	14.06.2018 r.
52.	Przyjęcia interesantów w Kujawsko-Pomorskim Urzędzie Wojewódzkim w Bydgoszczy przez pracowników Biura PT RPO w Gdańsku.	15.06.2018 r.
53.	Uroczysta gala rozdania nagród na poziomie szkolnym konkursu „Sapere Aude, czyli miej odwagę być mądrym” w Zespole Szkół Ogólnokształcących im. Obrońców Helu. Krzysztof Olkowicz Główny Koordynator ds. Ochrony Zdrowia Psychicznego. Hel.	15.06.2018 r.
54.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara <u>w ramach spotkań regionalnych:</u> - z mieszkańcami Szczytna.	19.06.2018 r.
	- z mieszkańcami Ostrołęki.	19.06.2018 r.
	Barbara Imiołczyk Dyrektor Zespołu, Dariusz Supeł Zastępca Dyrektora Zespołu oraz Joanna Troszczyńska Reyman Główny Specjalista.	
55.	Szpital psychiatryczny Aresztu Śledczego w Łodzi – badanie stanu przestrzegania praw pacjentów oraz Areszt Śledczy w P. T. – badanie na miejscu sprawy indywidualnej, a także szpital w Zakładzie Karnym w Czarnem. Krzysztof Olkowicz Główny Koordynator ds. Ochrony Zdrowia Psychicznego.	20–22.06.2018 r.
56.	Ogólnopolskie Dni Skupienia, czyli Ogólnopolski Zlot Organizacji Pozarządowych. Zuzanna Rudzińska-Bluszcz Główny Koordynator ds. Strategicznych Postępowań Sądowych, Dariusz Supeł Zastępca Dyrektora Zespołu. Niepołomice.	24–26.06.2018 r.

57.	Przyjęcia interesantów w Urzędzie Miasta Szczecin przez pracowników Biura PT RPO w Gdańsku.	25–26.06.2018 r.
58.	Przyjęcia interesantów w Urzędzie Miasta Częstochowie przez pracowników Biura PT RPO w Katowicach.	28.06.2018 r.
59.	Przyjęcia interesantów w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Świętokrzyskiego w Kielcach przez pracowników Biura PT RPO w Katowicach.	28.06.2018 r.
60.	Przyjęcia interesantów w Urzędzie Miasta Lublin przez pracownika Biura RPO w Warszawie.	29.06.2018 r.

Tabela 10. Wizytacje Krajowego Mechanizmu Prewencji w II kwartale 2018 r.

1.	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Kielcach – badanie prewencyjne.	09–10.04.2018 r.
2.	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Ostrowcu Świętokrzyskim – badanie prewencyjne.	11–12.04.2018 r.
3.	Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych Straży Granicznej w Janowie Podlaskim – badanie prewencyjne.	16.04.2018 r.
4.	Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych Straży Granicznej w Terespolu – badanie prewencyjne.	17.04.2018 r.
5.	Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych Straży Granicznej w Bohukałach – badanie prewencyjne.	18.04.2018 r.
6.	Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy KPP w Radzynie Podlaskim – badanie prewencyjne.	19.04.2018 r.
7.	Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie Powiatowej Policji w Wysokiem Mazowieckim – badanie prewencyjne.	23.04.2018 r.
8.	Policyjna Izba Dziecka w Białymstoku – badanie prewencyjne.	24–25.04.2018 r.
9.	Oddział Zewnętrzny Aresztu Śledczego w Piotrkowie Trybunalskim w Golezszach Małych – badanie prewencyjne.	08.05.2018 r.
10.	Zakład Opiekuńczo-Lecznicy przy Szpitalu MSWiA w Łodzi – badanie prewencyjne.	09–10.05.2018 r.
11.	Placówka całodobowej opieki – Pensjonat dla Osób Starszych w Alwerni – badanie prewencyjne.	14–15.05.2018 r.
12.	Placówka Całodobowej Opieki Dom Opieki „Senior” w Krakowie – badanie prewencyjne.	15–16.05.2018 r.
13.	Dom Pomocy Społecznej w Ciechanowie – badanie prewencyjne.	24–25.05.2018 r.
14.	Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie Powiatowej Policji we Włoszczowej – badanie prewencyjne.	28.05.2018 r.

15.	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Zawichoście – badanie prewencyjne.	29–30.05.2018 r.
16.	Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie Powiatowej Policji w Złotorzy – badanie prewencyjne.	04.06.2018 r.
17.	Wojewódzki Szpital Psychiatryczny w Złotorzy – badanie prewencyjne.	05–07.06.2018 r.
18.	Policyjna Izba Dziecka w Gdańsku – badanie prewencyjne.	11.06.2018 r.
19.	Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie Miejskiej Policji w Gdańsku – badanie prewencyjne.	12.06.2018 r.
20.	Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie Miejskiej Policji w Sopocie – badanie prewencyjne.	13.06.2018 r.
21.	Szpital Psychiatryczny w Toszku – badanie prewencyjne.	18–20.06.2018 r.
22.	Policyjna Izba Dziecka w Opolu – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji (z udziałem KMP z Kosowa) – badanie prewencyjne.	21.06.2018 r.
23.	Oddział Zewnętrzny Aresztu Śledczego w Warszawie – Białołęka (z udziałem KMP z Kosowa) – badanie prewencyjne.	25.06.2018 r.
24.	Szpital Wolski w Warszawie – Kliniczny Oddział Psychiatryczny (z udziałem KMP z Kosowa) – badanie prewencyjne.	26.06.2018 r.

Tabela 11. Sympozja, seminaria i konferencje, w których uczestniczyli w II kwartale 2018 r. Rzecznik Praw Obywatelskich, Zastępca i Zastępczyni RPO oraz pracownicy Biura RPO.

1.	Konferencja nt. „Prawa człowieka i obywatela wobec wyzwań współczesnego świata” zorganizowana przez Instytut Nauk Politycznych i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz tradycyjne obchody „Święta Wiosny” NAWRUZ zorganizowane przez Stowarzyszenie „Przyjaźń-Dustlik”. Mirosław Wróblewski Dyrektor Zespołu. Kraków, Chełm.	04–06.04.2018 r.
2.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w IV Międzynarodowym Kongresie Psychiatrii Sądowej i odebranie Nagrody Aureliusza dla Biura Rzecznika Praw Obywatelskich za wieloletnią, systematyczną i konsekwentną pracę na rzecz pacjentów, w szczególności pacjentów z zaburzeniami psychicznymi. Krzysztof Olkowicz Główny Koordynator ds. Ochrony Zdrowia Psychicznego. Łódź.	06.04.2018 r.
3.	Udział Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej w wykładzie dla studentów Koła Naukowego Komparatystyki Prawniczej Uniwersytetu Warszawskiego nt. „Instrumenty RPO na rzecz	06.04.2018 r.

	krajowego porządku prawnego”. Warszawa.	
4.	Udział Zastępcy RPO Stanisława Trociuka w konferencji nt. „Doktryna Salduz i Miranda. Gwarancje praw jednostki na wstępnym etapie postępowania karnego” zorganizowanej przez Katedrę Postępowania Karnego Uniwersytetu Wrocławskiego pod honorowym patronatem RPO. Wrocław.	09.04.2018 r.
5.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w uroczystości upamiętnienia 96 ofiar katastrofy smoleńskiej na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie. Warszawa.	10.04.2018 r.
6.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w XXIII Ogólnym Zgromadzeniu Związku Powiatów Polskich. Warszawa.	10.04.2018 r.
7.	Ogólnopolska konferencja naukowa „4 Forum Prawa Mediów Elektronicznych” zorganizowana przez Wydział Prawa Uniwersytetu Wrocławskiego. Miłosz Popławski Naczelnik Wydziału, Urszula Kulikowska-Przybysz Główny Specjalista, Joanna Jarczyńska Główny Specjalista. Wrocław.	10–11.04.2018 r.
8.	Spotkanie z Rzecznikiem Praw Pacjenta oraz posiedzenie Parlamentarnego Zespołu ds. Więziennictwa. Krzysztof Olkowicz Główny Koordynator ds. Ochrony Zdrowia Psychicznego. Warszawa.	10–12.04.2018 r.
9.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w uroczystości wręczenia Odznaki Honorowej „Za zasługi dla ochrony praw człowieka” Stowarzyszeniu „Otwarta Rzeczpospolita”. Biuro RPO. Warszawa.	11.04.2018 r.
10.	Udział Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej w wykładzie dla słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wieku nt. kompetencji Rzecznika. Milanówek.	11.04.2018 r.
11.	Konferencja nt. „Mieszkania wspomagane w polityce mieszkaniowej i społecznej samorządów” zorganizowana przez Stargardzkie Towarzystwo Budownictwa Społecznego i Fundację Habitat Polska. Barbara Imiołczyk Dyrektorka Zespołu. Warszawa.	11–12.04.2018 r.
12.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w „Marszu Żywych”. Oświęcim.	12.04.2018 r.
13.	Udział Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej w Gali „Okulary równości” Fundacji Izabeli Jarugi-Nowackiej. Warszawa.	12.04.2018 r.
14.	Konferencja nt. „Jak osiągnąć równość płci w politycznym przywództwie? Od aktywizmu społecznego do wielkiej polityki” zorganizowana przez Stowarzyszenie Aktywne Kobiety. Anna Mazurczak Naczelniczka Wydziału. Kraków.	12.04.2018 r.
15.	Udział Zastępcy RPO Stanisława Trociuka w konferencji nt.	16.04.2018 r.

	„Odpowiedzialne wsparcie a zrównoważony rozwój” w ramach XI Krakowskich Dni Integracji, zorganizowanej przez Dział ds. Osób Niepełnosprawnych Uniwersytetu Jagiellońskiego we współpracy z Biurem ds. Osób Niepełnosprawnych Akademii Górniczo-Hutniczej oraz Biurem ds. Osób Niepełnosprawnych Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie oraz uroczystość wręczenia nagrody głównej „Integralia 2018” Barbarze Imiołczyk Dyrektorce Zespołu i Annie Błaszczak-Banasiak Dyrektorce Zespołu z Biura Rzecznika Praw Obywatelskich. Kraków.	
16.	Udział Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej w konferencji nt. „Zabezpieczenie mieszkańców domów pomocy społecznej w świadczenia pielęgniarstwa” zorganizowanej przez Naczelną Izbę Pielęgniarek i Położnych. Warszawa.	18.04.2018 r.
17.	Międzynarodowa konferencja „Integrating international students perspectives from cities, civil society and academia 2.0” zorganizowana przez Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie oraz Wydział Strategii i Obsługi Inwestorów Miasta Lublin. Magdalena Kuruś Zastępczyni Dyrektorki Zespołu. Lublin.	18–20.04.2018 r.
18.	Udział Zastępcy RPO Stanisława Trociuka w jubileuszu prof. Jana Widackiego połączonym z wręczeniem książki jubileuszowej „W poszukiwaniu prawdy. Rozważania o prawie, historii i sprawiedliwości”, zorganizowanym przez Rektora Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego. Kraków.	19.04.2018 r.
19.	Udział Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej i Dyrektora Generalnej Katarzyny Jakimowicz w uroczystych obchodach 75. rocznicy wybuchu powstania w getcie warszawskim. Warszawa.	19.04.2018 r.
20.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w 10. Baltic Business Forum i wystąpienie nt. „Prawa mieszkańca miasta prawami obywatela”. Lesław Nawacki Dyrektor Zespołu. Świnoujście.	20.04.2018 r.
21.	Konferencja nt. „Holenderska Szkoła Administracji Publicznej”. Biuro RPO. Warszawa.	20.04.2018 r.
22.	Udział Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej w Zgromadzeniu Izby Adwokackiej. Warszawa.	21.04.2018 r.
23.	III Kongres Federacji Stowarzyszeń Służb Mundurowych zorganizowany przez Związek Emerytów i Rencistów Straży Granicznej. Tomasz Oklejak Naczelnik Wydziału. Soczewka k. Płocka.	21.04.2018 r.
24.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w konferencji nt. „Edukacja równościowa. Wyzwania – Potrzeby – Możliwości” zorganizowanej przez Instytut Równowagi Społeczno-	23.04.2018 r.

	Ekonomicznej oaz Instytut Pedagogiki i Pracy Socjalnej Akademii Pomorskiej. Andrzej Stefański Główny koordynator ds. społecznych. Łębork.	
25.	Udział Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej w uroczystości rozdania nagród „Prawnik pro bono”. Warszawa.	23.04.2018 r.
26.	Udział Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej w seminarium eksperckim nt. „Podatności polskiego społeczeństwa na populizm” zorganizowanym przez Instytut Spraw Publicznych. Warszawa.	24.04.2018 r.
27.	Konferencja poświęcona kryzysowi bezdomności zorganizowana przez Uniwersytet Jagielloński. Kamilla Dołowska Dyrektor Zespołu. Kraków.	24–25.04.2018 r.
28.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara i Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej w XVI debacie regionalnej Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur. Justyna Lewandowska Dyrektor Zespołu, Przemysław Kazimirski Zastępca Dyrektora Zespołu. Warszawa.	25.04.2018 r.
29.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w 4. Europejskim Kongresie Samorządów w Krakowie.	26.04.2018 r.
30.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w uroczystości wręczenia nagrody IKAR przyznanej Biuru Rzecznika Praw Obywatelskich przez Związek Nauczycielstwa Polskiego. Brzezinka.	27.04.2018 r.
31.	Ogólnopolska konferencja naukowa nt. „Ochrona praw i wolności jednostki w Polsce na tle standardu EKPC” zorganizowana przez Koło Naukowe Praw i Wolności Człowieka i Obywatela działającego na WPiA Uniwersytetu Łódzkiego. Monika Woźniak Referent. Łódź.	27.04.2018 r.
32.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w europejskiej konferencji nt. „Podejście oparte o prawa człowieka w pracy z osobami bezdomnymi ze wsparciem EFS” zorganizowanej przez Ogólnopolską Federację na rzecz Rozwiązywania Problemu Bezdomności, Europejską Federację Organizacji Krajowych Pracujących z Osobami Bezdomnymi (FEANTSA), Sieć Tematyczną EFS, Włączenie Społeczne (TNI), Centrum Projektów Europejskich. Warszawa.	08.05.2018 r.
33.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara i Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej w panelu nt. „Gdzie leży serce europejskiej demokracji?” w ramach konferencji zorganizowanej przez Fundację In.Europa wraz z Parlamentem Europejskim, Miastem st. Warszawa, francuską Fondation Robert Schuman i Fundacją Konrada Adenauera. Warszawa.	09.05.2018 r.

34.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w konferencji nt. „Klauzule społeczne w jednostkach samorządu terytorialnego – praktyka, problemy, wyzwania” zorganizowanej przez Rzecznika Praw Obywatelskich oraz Prezydent m.st. Warszawy. Warszawa.	10.05.2018 r.
35.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w konferencji nt. „Ochrona konsumenta w umowach kredytu denominowanego i indeksowanego do waluty obcej” zorganizowanej przez Uniwersytet Warszawski. Warszawa.	11.05.2018 r.
36.	Udział Zastępczyni RPO Sylwii Spurek w Toruńskim Kongresie Kobiet zorganizowanym przez Stowarzyszenie Kongres Kobiet. Toruń.	12–13.05.2018 r.
37.	Udział Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej w konferencji nt. „Nasza sPrawa – Dzień Aktywnego Społeczeństwa” zorganizowanej przez licealistów z Liceum im. Tadeusza Czackiego i Liceum im. Stefana Batorego. Warszawa.	13.05.2018 r.
38.	Debata poświęcona potrzebie ochrony zdrowia psychicznego i problemom osób chorych psychicznie w Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego. Krzysztof Olkowicz Główny Koordynator ds. Ochrony Zdrowia Psychicznego. Kraków.	13–14.05.2018 r.
39.	Udział Zastępcy RPO Stanisława Trociuka w sesji naukowej nt. „Prawo prywatne międzynarodowe wobec wyzwań XXI wieku” zorganizowanej z okazji jubileuszu pięćdziesięciolecia pracy naukowej prof. dr hab. Andrzeja Mączyńskiego przez Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego. Kraków.	14.05.2018 r.
40.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w konferencji naukowej nt. „Karol Marks: 2018”. Pobierowo.	16.05.2018 r.
41.	Udział Zastępczyni RPO Sylwii Spurek w pierwszej Konferencji im. Wiktora Osiatyńskiego nt. „Populizm a rządy prawa”. Warszawa.	16.05.2018 r.
42.	Udział Zastępczyni RPO Sylwii Spurek w debacie nt. bezpieczeństwa kobiet w internecie zorganizowanej przez Facebook Polska i Helsińską Fundację Praw Człowieka. Warszawa.	16.05.2018 r.
43.	XXV Jubileuszowe Kwidzyńskie Forum Teatralne Placówek Kształcenia Specjalnego pod honorowym patronatem RPO zorganizowane przez Dyrektora Generalnego Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w Kwidzynie. Przemysław Kazimirski Zastępca Dyrektora Zespołu. Kwidzyń.	17.05.2018 r.
44.	Udział Zastępczyni RPO Sylwii Spurek i Dyrektora Generalnej Katarzyny Jakimowicz w uroczystych obchodach święta Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej. Warszawa.	18.05.2018 r.

45.	Udział Zastępczyni RPO Sylwii Spurek w Gali - Nagrody Polskiej Rady Biznesu, Ufficio Primo. Warszawa.	21.05.2018 r.
46.	Udział Zastępczyni RPO Sylwii Spurek w konferencji nt. „Mój prawnik, moje prawa – wymiar sprawiedliwości w sprawach dzieci” zorganizowanej przez Komisję Praw Człowieka przy NRA oraz Helsińską Fundację Praw Człowieka. Warszawa.	22.05.2018 r.
47.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara i Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej w konferencji nt. „Okrągły Stół: Państwo bez tortur?” zorganizowanej przez RPO we współpracy z Biurem Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie. Biuro RPO. Warszawa.	22–23.05.2018 r.
48.	Udział Zastępcy RPO Stanisława Trociuka w konferencji nt. „Prawo pracy w obliczu kodyfikacji i nowelizacji ustawy o związkach zawodowych” zorganizowanej ku czci prof. dr hab. Tadeusza Zielińskiego przez Katedrę Prawa Pracy i Polityki Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego. Lesław Nawacki Dyrektor Zespołu. Kraków.	24–25.05.2018 r.
49.	Konferencja naukowa nt. „RODO w kontekście prawa medycznego” zorganizowana przez Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego. Anna Białek Referent prawny. Kraków.	24–26.05.2018 r.
50.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w V edycji konferencji w ramach Oświęcimskiego Instytutu Praw Człowieka w panelu II. „Emancypacja 4.0 – co kryje się za #ME TOO?” oraz w konferencji nt. „Kalenie własnego gniazda. Kultura, prawo, społeczeństwo. Rola Rzecznika Praw Obywatelskich”. Kraków, Oświęcim.	25.05.2018 r.
51.	Udział Zastępczyni RPO Sylwii Spurek w otwarciu XIV Krajowego Zjazdu Lekarzy. Warszawa.	25.05.2018 r.
52.	Konferencja naukowa nt. „Wyzwania współczesnego prawa wyborczego –edycja V” zorganizowana przez Studenckie Koło Naukowe Prawa Wyborczego „Elektor” działające na Wydziale Prawa i Administracji UMK w Toruniu. Jarosław Zbieranek Główny Specjalista. Toruń.	25–26.05.2018 r.
53.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w konferencji nt. „Mowa nienawiści, fake news, propaganda – wspólni wrogowie demokracji” zorganizowanej przez marszałka województwa zachodniopomorskiego. Andrzej Stefański Główny Koordynator ds. Społecznych. Szczecin.	27–28.05.2018 r.
54.	Udział Zastępcy RPO Stanisława Trociuka w XIII Krajowym	28.05.2018 r.

	zjeździe Komorników oraz Jubileuszu XX-lecia Samorządu Komorniczego. Warszawa.	
55.	III Ogólnopolska konferencja naukowo-szkoleniowa nt. „Osoba z zaburzeniami psychicznymi – postępowanie interwencyjne i ratunkowe” zorganizowana przez Szkołę Policji w Słupsku. Krzysztof Olkowicz Główny Koordynator ds. Ochrony Zdrowia Psychicznego.	29–30.05.2018 r.
56.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w debacie nt. „Wolność w czasach populizmu”, zorganizowanej przez Fundację Państwo Prawa. Warszawa.	30.05.2018 r.
57.	Udział Zastępczyni RPO Sylwii Spurek w obradach Parlamentu Dzieci i Młodzieży na Uniwersytecie Warszawskim. Warszawa.	01.06.2018 r.
58.	Zjazd Organizacji Alzheimerowskich zorganizowany przez Prezydenta Miasta Zielona Góra. Dorota Siwiec Główny Specjalista. Zielona Góra.	02–03.06.2018 r.
59.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w inauguracji kampanii „Kocham. Nie piję”. Warszawa.	04.06.2018 r.
60.	Konferencja nt. „TworzyMy dla Niepodległej. Oblicza wolności – ujęcie interdyscyplinarne” zorganizowana przez Zakład Karny w Zabrze oraz Muzeum Miejskie w Zabrze. Sławomir Tkacz Główny Specjalista. Zabrze.	04.06.2018 r.
61.	Udział Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej w konferencji z okazji 60-lecia uchwalenia Konstytucji V Republiki Francuskiej zorganizowanej przez Senat RP. Warszawa.	05.06.2018 r.
62.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w spotkaniu zorganizowanym pod hasłem „Konstytucja w sądzie, sąd w Konstytucji – refleksje aktualne” z udziałem prof. Andrzeja Zolla oraz prof. Marcina Matczaka. Biuro RPO. Warszawa.	07.06.2018 r.
63.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara i Zastępczyni RPO Sylwii Spurek w Forum Antydyskryminacyjnym zorganizowanym dla organizacji pozarządowych i grup nieformalnych udzielających wsparcia osobom doświadczającym nierównego traktowania. Anna Mazurczak Naczelniczka Wydziału, Marcin Sośniak Naczelnik Wydziału, Agata Szypulska Starsza Radczyni. Gdańsk.	07.06.2018 r.
64.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w panelu nt. „Wartości a światowa działalność polskich ekspertów” na Kongresie Polskich Ekspertów Międzynarodowych w Warszawie.	08.06.2018 r.
65.	Udział Zastępczyni RPO Sylwii Spurek w Gali 20 lat Forum Dialogu. Białobrzegi.	09.06.2018 r.

66.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w Zjeździe Katedr i Zakładów Prawa Konstytucyjnego. Kliczków.	11–12.06.2018 r.
67.	Udział Zastępcy RPO Stanisława Trociuka w konferencji nt. „Prawa człowieka a wzajemne uznawanie wyroków w Unii Europejskiej – refleksje na kanwie sprawy Celmer” zorganizowanej przez Helsińską Fundację Praw Człowieka. Warszawa.	13.06.2018 r.
68.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara i Zastępczyni RPO Sylwii Spurek w „Śniadaniu Ekspertów – zmiany w upadłości konsumenckiej”. Biuro RPO. Warszawa.	14.06.2018 r.
69.	Udział Zastępcy RPO Stanisława Trociuka w konferencji podsumowującej wyniki Ankiety konstytucyjnej zorganizowanej przez Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego. Mirosław Wróblewski Dyrektor Zespołu. Kraków.	16.06.2018 r.
70.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara, Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej i Zastępczyni RPO Sylwii Spurek w Kongresie Kobiet. Łódź.	16–17.06.2018 r.
71.	Udział Zastępcy RPO Stanisława Trociuka w uroczystości wręczenia nagród laureatom LIII Konkursu na najlepsze prace habilitacyjne i doktorskie zorganizowanej przez Redakcję i Komitet redakcyjny „Państwa i Prawa” oraz Wydawnictwo „Wolters Kluwer Polska”. Warszawa.	18.06.2018 r.
72.	Ogólnopolska konferencja naukowa nt. „Zasada pewności w prawie podatkowym – de lege lata i de lege ferenda” zorganizowana przez Katedrę Prawa Cywilnego i Gospodarczego Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie pod honorowym patronatem Rzecznika Praw Obywatelskich. Elżbieta Góźdz Główny Specjalista. Kraków.	18–19.06.2018 r.
73.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara, Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej i Zastępczyni RPO Sylwii Spurek w seminarium eksperckim prof. Josepha Hoffmanna nt. „Habeas corpus, czyli zakaz pozbawiania wolności kogokolwiek bez zgody sądu”. Biuro RPO. Warszawa.	21.06.2018 r.
74.	Obchody jubileuszu 15-lecia Zakładu Aktywności Zawodowej „U Pana Cogito”. Andrzej Stefański Główny Koordynator ds. Społecznych. Kraków.	21.06.2018 r.
75.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara, Zastępczyni RPO Sylwii Spurek oraz Dyrektora Generalnej Katarzyny Jakimowicz w Kongresie Praw Rodzicielskich zorganizowanym przez RPO. Warszawa.	25–26.06.2018 r.
76.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w XXV Zjeździe Katedr Prawa Administracyjnego i Postępowania	26.06.2018 r.

	Administracyjnego i wystąpienie nt. „Wady aktów prawa miejscowego na przykładzie skarg wnoszonych przez Rzecznika do sądów administracyjnych”. Warszawa.	
77.	Udział Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej w debacie nt. „Tortury w Polsce, rzeczywistość czy mit” i wystąpienie nt. „Czy możliwe jest państwo bez tortur?”, zorganizowane przez ORA i Stowarzyszenie im. prof. Zbigniewa Hołdy. Warszawa.	26.06.2018 r.
78.	Udział Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej w konferencji nt. „Rule of Law” zorganizowanej przez Uniwersytet Warszawski. Warszawa.	26.06.2018 r.
79.	Udział Zastępczyni RPO Sylwii Spurek w seminarium dotyczącym badania natury i skali niezgłaszanych przestępstw z nienawiści przeciwko członkom wybranych społeczności w Polsce. Biuro RPO, ODHIR. Warszawa.	27.06.2018 r.
80.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w seminarium nt. „Ochrona demokracji w Unii Europejskiej”. Biuro RPO. Warszawa.	28.06.2018 r.
81.	Udział Zastępczyni RPO Sylwii Spurek w seminarium PTPA i Article 19 nt. „Reagowanie na mowę nienawiści”. Warszawa.	28.06.2018 r.
82.	Udział Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej w Centralnych Obchodach Służby Więziennej na Pl. Piłsudskiego. Warszawa.	29.06.2018 r.

Tabela 12. Współpraca międzynarodowa Rzecznika Praw Obywatelskich w II kwartale 2018 r.

1.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara i Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej z wiceszefem Komisji Europejskiej Fransem Timmermansem. Mirosław Wróblewski Dyrektor Zespołu. Biuro RPO. Warszawa.	09.04.2018 r.
2.	Spotkanie grupy roboczej Gender Equality Stowarzyszenia EQUINET w ramach projektu „Violence against Women and Gender Based Violence”. Katarzyna Wilkońska-Żuromska Asystentka Zastępczyni RPO. Sofia, Bułgaria.	10–12.04.2018 r.
3.	Seminarium nt. „Human Rights of Older Persons European Expert and Stakeholder Meeting to Provide Inputs for 9th Session of the Open ended Working Group on Ageing” zorganizowane przez Age Platform Europe oraz Biuro Wysokiego Komisarza ONZ ds. Praw Człowieka. Anna Chabiera Główny Specjalista. Bruksela, Belgia.	11–12.04.2018 r.
4.	Konferencja w ramach projektu „NPM Impact assesment” nt. funkcjonowania Krajowego Mechanizmu Prewencji. Marcin Kusy, Starszy Specjalista. Lublana, Słowenia.	17–19.04.2018 r.

5.	Spotkanie grupy roboczej sieci EQUINET – Policy Formation poświęcone tematyce przeciwdziałania przez organy równościowe mowie nienawiści. Joanna Subko Starsza radczyni. Bruksela, Belgia.	19–20.04.2018 r.
6.	Spotkanie Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej z Mariną Hulią i grupą uchodźców z Czeczenii. Marcin Sośniak Naczelnik Wydziału. Biuro RPO. Warszawa.	20.04.2018 r.
7.	Spotkanie Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej z delegacją holenderskiej szkoły administracji publicznej (The Netherlands School of Public Administration). Marcin Malecko Referent prawny. Biuro RPO. Warszawa.	20.04.2018 r.
8.	Spotkanie Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej oraz Mirosława Wróblewskiego Dyrektora Zespołu z Ambasador Republiki Finlandii Hanną Lehtinen oraz przedstawicielami urzędu Premiera, Ministerstwa Sprawiedliwości i Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Biuro RPO. Warszawa.	26.04.2018 r.
9.	Udział Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej w szkoleniu dla East European School of Political Studies z Białorusi. Biuro RPO. Warszawa.	27.04.2018 r.
10.	Konsultacje na temat kształtu Funduszy Norweskich na lata 2014–2021. Mirosław Wróblewski Dyrektor Zespołu. Trondheim, Norwegia.	06–08.05.2018 r.
11.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara i Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej z delegacją instytucji stojących na straży praw człowieka w Republice Południowej Afryki. Justyna Lewandowska Dyrektor Zespołu, Przemysław Kazimirski Zastępca Dyrektora Zespołu, Justyna Józwiak Starszy Specjalista. Biuro RPO. Warszawa.	07.05.2018 r.
12.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara z Dietmarem Nietanem, skarbnikiem Socjaldemokratycznej Partii Niemiec, wiceprzewodniczącym polsko-niemieckiej grupy parlamentarnej w Niemieckim Bundestagu, przewodniczącym Zarządu Federalnego Związku Towarzystw Niemiecko-Polskich i Knutem Dethlefsenem, dyrektorem Fundacji im. Friedricha Eberta. Biuro RPO. Warszawa.	07.05.2018 r.
13.	Spotkanie grupy roboczej stowarzyszenia EQUINET – „Equality Law”. Anna Chabiera Główny Specjalista. Bruksela.	07–08.05.2018 r.
14.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara i Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej z dr Gustafem Lindem, Dyrektorem Departamentu Prawa Międzynarodowego, Praw Człowieka i Traktatowego Szwedzkiej Służby Zagranicznej, Ambasadorem Szwecji oraz Drugim Sekretarzem Ambasady Szwecji.	08.06.2018 r.

	Warszawa.	
15.	Udział Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej i Zastępczyni RPO Sylwii Spurek w debacie w formacie salonu politycznego w Ambasadzie Niemiec z okazji 100-lecia uzyskania przez kobiety praw wyborczych w Polsce i Niemczech. Warszawa.	08.05.2018 r.
16.	Konferencja naukowa „Prawo międzynarodowe – teoria a praktyka” połączona ze zjazdem Katedr i Zakładów Prawa Międzynarodowego. Agnieszka Grzelak Zastępca Dyrektora Zespołu. Wilno, Litwa.	08–11.05.2018 r.
17.	Spotkanie Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej z Ciaranem White’em – członkiem Trybunału Apelacyjnego ds. Ochrony Międzynarodowej (International Protection Appeals Tribunal). Marcin Sośniak Naczelnik Wydziału. Biuro RPO. Warszawa.	11.05.2018 r.
18.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara z Wysokim Komisarzem do spraw Praw Człowieka Organizacji Narodów Zjednoczonych. Genewa, Szwajcaria.	14.05.2018 r.
19.	Posiedzenie Platformy Operacyjnej na rzecz równości Romów zorganizowane przez Radę Europy. Agata Szypulska Starsza radczyni. Belfast, Irlandia Północna.	14–17.05.2018 r.
20.	VI posiedzenie Platformy Praw Społecznych i Ekonomicznych zorganizowane przez Radę Europy. Agnieszka Waśniowska Starszy radca. Belfast, Irlandia Północna.	14–17.05.2018 r.
21.	Konferencja nt. „The Media Freedom Conference”. Mirosław Wróblewski Dyrektor Zespołu. Sofia, Bułgaria.	15–17.05.2018 r.
22.	Udział Zastępczyni RPO Sylwii Spurek w uroczystych obchodach Narodowego Święta Norwegii. Warszawa.	17.05.2018 r.
23.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w warsztatach praw człowieka zorganizowanych przez Central European University w Budapeszcie – „From Criticism to Scorn: How the Recalibration of Human Rights Diminishes Liberty and What to Do About It?”. Budapeszt, Węgry.	18–19.05.2018 r.
24.	Międzynarodowa konferencja naukowa nt. Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej w praktyce sądowej. Mirosław Wróblewski Dyrektor Zespołu. Rzym, Włochy.	21–22.05.2018 r.
25.	Konferencja nt. „EU Summit Solidarity in respect of EU’s fundamental values: Rule of Law, Good Governance, Democracy and Human Rights”. Marcin Mrowicki Główny Specjalista. Bruksela, Belgia.	22–23.05.2018 r.
26.	Seminarium współorganizowane przez Age Platform Europe oraz Biuro Wysokiego Komisarza ONZ ds. Praw Człowieka poświęcone tematyce ochrony praw osób starszych – „Human Rights of Older	23–24.05.2018 r.

	Persons. European Expert and Stakeholder Meeting to Provide Inputs for the 9th Session of the Open ended Working Group on Ageing”. Anna Chabiera Główny Specjalista. Bruksela, Belgia.	
27.	Seminarium zorganizowane przez Europejską Komisję przeciwko Dyskryminacji i Nietolerancji (ECRI) Rady Europy dla przedstawicieli organów równościowych. Magdalena Kuruś, Zastępczyni Dyrektora Zespołu. Strasburg, Francja.	23–25.05.2018 r.
28.	Spotkanie komitetu monitorującego Rady Europy – „The Committee on the Honouring of Obligations and Commitments by Member States of the Council of Europe (Monitoring Committee)”. Zuzanna Rudzińska-Bluszcz Główny Koordynator ds. Strategicznych Postępowań Sądowych. Paryż, Francja.	28–29.05.2018 r.
29.	Spotkanie przedstawicieli Niezależnych Organów Równościowych oraz konferencja nt. implementacji Konwencji ONZ Praw Osób z Niepełnosprawnościami zorganizowane przez Komisję Europejską. Magdalena Kuruś Zastępczyni Dyrektora Zespołu. Bruksela, Belgia.	28–29.05.2018 r.
30.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara i Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej z prezeską American Bar Association Hilarie Bas oraz Heather Goldsmith z ABA. Biuro RPO. Warszawa.	29.05.2018 r.
31.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara z młodzieżą z Polski, Węgier i Czech uczestniczących w projekcie edukacyjnym „Informacja vs. Manipulacja”. Warszawa.	30.05.2018 r.
32.	Akademia Praw Człowieka dla przedstawicieli Krajowych Instytucji Praw Człowieka (NHRI Academy 2018) zorganizowana przez Biuro Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka (ODHIR). Marcin Malecko Referent prawny. Helsinki, Finlandia.	03–08.06.2018 r.
33.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara z chasydami z grupy Chabad-Lubawicz. Andrzej Stefański Główny Koordynator ds. Społecznych. Biuro RPO. Warszawa.	04–05.06.2018 r.
34.	Konferencja z okazji Światowego Dnia Świadomości Znęcania się nad Osobami Starszymi oraz doroczne spotkanie platformy tematycznej „AGE Platform Europe Annual Conference”. Anna Chabiera Główny Specjalista. Bruksela, Belgia.	05–06.2018 r.
35.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara z przedstawicielami Congress Monitoring Delegation. Mirosław Wróblewski Dyrektor Zespołu, Marcin Sośniak Naczelnik Wydziału. Biuro RPO. Warszawa.	06.06.2018 r.
36.	Spotkanie Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej z ambasadorami państw członkowskich UE w ramach prezydencji Bułgarii w Radzie Europy. Warszawa.	06.06.2018 r.

37.	Spotkanie Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej z Deputowanymi Zgromadzenia Narodowego Republiki Francuskiej – Coralie Dubost i Vincentem Bru. Biuro RPO. Warszawa.	06.06.2018 r.
38.	Seminarium na temat zasady praworządności zorganizowane przez Centre for European Reform, Bingham Centre i Middlesex University London. Zuzanna Rudzińska-Bluszcz Główny Koordynator ds. Strategicznych Postępowań Sądowych. Bruksela, Belgia.	06.06.2018 r.
39.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara z przedstawicielami Komitetu Monitoringowego Kongresu Władz Lokalnych i Regionalnych Rady Europy. Mirosław Wróblewski Dyrektor Zespołu i Marcin Sośniak Naczelnik Wydziału. Biuro RPO. Warszawa.	06.06.2018 r.
40.	Uroczystość wręczenia nagrody w polsko-niemieckim konkursie dziennikarskim im. Tadeusza Mazowieckiego podczas XI Polsko-Niemieckich Dni Mediów. Andrzej Stefański Główny Koordynator ds. Społecznych. Stralsund, Niemcy.	06–07.06.2018 r.
41.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara nt. „The Erosion of Democracy in Europe? Human Rights and Rule of Law Challenges in Poland and Hungary” zorganizowane przez Biuro Wysokiego Komisarza Praw Człowieka ONZ. Bruksela, Belgia.	11.06.2018 r.
42.	Wizyta studyjna zorganizowana przez Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej w Polsce dla przedstawicieli i przedstawicielek organizacji działających w obszarze praw człowieka, niedyskryminacji i migracji. Katarzyna Sobańska–Laskowska Pełnomocnik Terenowy RPO we Wrocławiu. Bruksela, Belgia.	11–13.06.2018 r.
43.	Udział Zastępczyni RPO Sylwii Spurek w obradach jury Advocate Europe. Oberhausen, Niemcy.	12.06.2018 r.
44.	Udział Zastępczyni RPO Sylwii Spurek w posiedzeniu Zarządu Equinet. Katarzyna Sobańska-Laskowska Pełnomocnik Terenowy RPO we Wrocławiu. Bruksela, Belgia.	13.06.2018 r.
45.	Spotkanie z delegacją sędziów i prokuratorów z państw członkowskich UE odbywających wizytę w Polsce w ramach wymiany stażowej organizowanej przez Krajową Szkołę Sądownictwa i Prokuratury w programie Europejskiej Sieci Szkolenia Kadr Wymiaru Sprawiedliwości (European Judicial Training Network). Zuzanna Rudzińska-Bluszcz Główny Koordynator ds. Strategicznych Postępowań Sądowych. Biuro RPO. Warszawa.	13.06.2018 r.
46.	Warsztaty dot. ochrony danych osobowych w obszarze zwalczania przestępczości, zorganizowane przez Europejską Akademię Prawa (Europäische Rechtsakademie). Agnieszka Grzelak Zastępca Dyrektora Zespołu. Ryga, Łotwa.	13–14.06.2018 r.

47.	Spotkanie grupy roboczej EQUINET ds. badań społecznych – „Equinet Cluster on Research & Data Collection”. Anna Chabiera Główny Specjalista. Bruksela, Belgia.	14–15.06.2018 r.
48.	Spotkanie Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej z Hubertem Delesallem, Sędzią Apelacyjnym Sądu Administracyjnego z Francji. Joanna Subko Starsza radczyni. Biuro RPO. Warszawa.	20.06.2018 r.
49.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara oraz Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej z delegacją Europejskiej Sieci Rad Sądownictwa (ENCJ). Mirosław Wróblewski Dyrektor Zespołu. Biuro RPO. Warszawa.	21.06.2018 r.
50.	Udział Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej w 38 sesji Rady Praw Człowieka ONZ i prezentacja stanowiska do raportu Specjalnego Sprawozdawcy ONZ ds. niezależności sędziów i prawników. Genewa, Szwajcaria.	25.06.2018 r.
51.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara z uczestnikami wizyty studyjnej z USA zorganizowanej przez Ambasadę RP w Waszyngtonie. Warszawa.	26.06.2018 r.
52.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w seminarium nt. „Ochrona demokracji w Unii Europejskiej”. Biuro RPO. Warszawa.	28.06.2018 r.

II. Wystąpienia o charakterze generalnym

W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich skierował wystąpienia o charakterze generalnym do:

1. Prezydenta RP (VII.520.13.2018 z 4 kwietnia 2018 r.) – w sprawie dostępu służb do danych zawartych w rejestrze stanu cywilnego.

Rozwiązania przyjęte w niedawno uchwalonej ustawie o zmianie ustawy o ewidencji ludności, ustawy o zmianie ustawy o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne oraz niektórych innych ustaw oraz ustawy – Prawo o aktach stanu cywilnego, wzbudziły wątpliwości Rzecznika Praw Obywatelskich w zakresie dotyczącym ochrony praw obywatelskich, w szczególności w odniesieniu do potrzeby i celowości zapewnienia dostępu do rejestru z akt stanu cywilnego nowym podmiotom władzy publicznej.

Analiza znowelizowanych przepisów ustawowych wskazuje na poważne poszerzenie uprawnień służb państwowych w odniesieniu do uzyskiwania przez nich danych o obywatelach. Istnieje zasadnicza wątpliwość, dlaczego ustawodawca zdecydował się na tak dalekie zmiany, które ingerują w prywatność obywateli. W uzasadnieniu do projektu ustawy brak jest jednak jakiegokolwiek istotnej argumentacji na rzecz dokonania zmian tak głęboko ingerujących w prywatność obywateli.

W ocenie Rzecznika zbyt duża i niekontrolowana możliwość sięgania po dane obywateli narusza ich prawo do prywatności i zaufanie do państwa. Umożliwienie służbom swobodnego dostępu do danych obywateli wymaga zawsze silnych argumentów, pozwalających na stwierdzenie, że ochrona prywatności może ulec uszczupleniu na rzecz realizacji innych celów. Kluczowy wymóg dopuszczalności wprowadzenia ograniczenia prawa do prywatności i dopuszczalności zbierania danych o obywatelach przez władze państwowe odwołuje się do pojęcia „niezbędność”. Wiąże się to oczywiście z dążeniem do ograniczenia pozyskiwania przez władzę publiczną „niekoniecznych, lecz wygodnych” informacji o jednostce. Ani zatem względy celowości ani „wygody” organów władzy publicznej nie mogą *per se* uzasadnić naruszenia autonomii informacyjnej jednostki.

Rzecznik zauważył, że odpowiednie służby aktualnie mają zapewniony szeroki dostęp do rejestrów zawierających dane o obywatelach. Regulacje przyjęte w ustawie z dnia 1 marca 2018 r. dotyczą zatem zmiany sposobu udostępnienia tych danych, tj. umożliwiają dostęp za pomocą urządzeń teletransmisji danych i właściwie tym samym nieograniczony do nich dostęp służb.

Ponadto Rzecznik zwrócił uwagę, że do podstawowych zasad przetwarzania danych osobowych należy zasada celowości (zbierania danych w konkretnych, wyraźnych i uzasadnionych celach), a także zasada adekwatności, stosowności i

nie nadmierności w stosunku do celów, do których dane są przetwarzane. Określenie zakresu dostępu jako niezbędność realizacji ustawowych zadań służb nie wydaje się być wystarczające. Pozwala bowiem na stały, niczym nieograniczony dostęp służb do wszelkich danych, bez konieczności powiązania sięgnięcia po dane z konkretnym postępowaniem, a także bez zapewnionego nadzoru ze strony niezależnego organu.

Kierując się zatem troską o bezpieczeństwo danych obywateli i koniecznością ochrony ich prywatności przed dowolnym dostępem służb do danych zawartych w rejestrze stanu cywilnego, a także zagwarantowaniem ochrony przed ich dowolnym upublicznianiem, Rzecznik przedstawił Prezydentowi niniejsze uwagi i zwrócił się z prośbą o rozważenie odmowy złożenia podpisu pod tekstem tej ustawy w kształcie uchwalonym przez parlament.

2. Ministra Infrastruktury i Rozwoju (IV.7211.54.2018 z 5 kwietnia 2018 r.) – w sprawie skutków nowelizacji ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych.

W środkach masowego przekazu został dostrzeżony kolejny już problem wynikający z uchwalenia ustawy o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, Kodeksu postępowania cywilnego oraz Prawa spółdzielczego. Nowelizacja ta pociąga za sobą niekorzystne skutki dla członków spółdzielni, którzy w przeszłości uzyskali przydział spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu w budynku położonym na gruncie, do którego spółdzielnia nie przysługuje prawo własności albo prawo użytkowania wieczystego, i którzy obecnie, po podjęciu przez Sąd Najwyższy w składzie siedmiu sędziów w dniu 24 maja 2013 r. uchwały o sygn. akt III CZP 104/12, dysponują jedynie ekspektatywą spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu.

W opinii Rzecznika Praw Obywatelskich problem ten może być wynikiem niedopatrzenia ustawodawcy, który wprowadzając omawiane regulacje, nie uwzględnił sytuacji prawnej tej grupy członków spółdzielni. Zachodzi zatem uzasadniona obawa, że wraz z wejściem w życie ustawy nowelizującej ustawę o spółdzielniach mieszkaniowych osoby te utracą członkostwo w spółdzielni z mocy prawa. Co istotne, znalazły się one w sytuacji wynikającej z ww. uchwały Sądu Najwyższego z przyczyn niezawinionych.

Rzecznik zwrócił uwagę, że zachodzi realna obawa, iż wykreślenie osób, którym służy ekspektatywa spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego, z rejestru członków spółdzielni mieszkaniowej, spowoduje odebranie przysługujących im do tej pory uprawnień korporacyjnych wynikających ze stosunku członkostwa. Osoby te zostaną pozbawione wpływu na funkcjonowanie spółdzielni i współdecydowanie o szeregu aspektów jej działalności, w szczególności odnoszących się do zarządzania majątkiem spółdzielni, dostępu do dokumentów spółdzielczych, uprawnienia do żądania przedstawienia przez spółdzielnię kalkulacji wysokości opłat.

Rzecznik wskazał ponadto, że osoby te mają interes prawny w posiadaniu członkostwa w spółdzielni mieszkaniowej – zgodny z celem działalności spółdzielni – wynikający z brzmienia art. 1 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych. Opisana wyżej sytuacja, w której omawiana grupa obywateli – bez własnej winy – pozbawiana jest przysługujących im uprawnień, narusza zasadę zaufania obywateli do państwa i stanowionego prawa i nie może być akceptowana w praworządnym państwie.

Niestety, mimo dalekosiężnych skutków społecznych i prawnych, jakie wynikają z uchwały Sądu Najwyższego z dnia 24 maja 2013 r., do chwili obecnej ustawodawca nie podjął działań legislacyjnych zmierzających do uregulowania sytuacji prawnej omawianej grupy osób.

Wobec powyższego Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o rozważenie potrzeby pilnego podjęcia działań legislacyjnych w omawianym zakresie, w celu wyeliminowania wspomnianego niedopatrzenia ustawodawcy.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Inwestycji i Rozwoju w piśmie z 7 maja 2018 r. wskazał, że w dniu 27 września 2016 r. Rada Ministrów podjęła uchwałę w sprawie przyjęcia „Narodowego Programu Mieszkaniowego” (dalej: NPM). W ramach działań przewidzianych w NPM znajdują się m.in. inicjatywy legislacyjne, mające na celu przeciwdziałanie nieprawidłowościom oraz usprawnienie funkcjonowania spółdzielni mieszkaniowych. Ponadto zapewnił, że w przypadku podjęcia decyzji o rozpoczęciu prac legislacyjnych w obszarze zmian w ustawie o spółdzielniach mieszkaniowych, zagadnienie przedstawione w wystąpieniu Rzecznika będzie przedmiotem zmian zaproponowanych w projekcie.

3. Ministra Sprawiedliwości (II.510.455.2017 z 5 kwietnia 2018 r.) – w sprawie odszkodowania/zadośćuczynienia za szkody spowodowane pozbawieniem wolności.

W zainteresowaniu Rzecznika Praw Obywatelskich pozostaje problematyka dotycząca odsetek od sumy pieniężnej stanowiącej odszkodowanie/zadośćuczynienie za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie bądź zatrzymanie, przyznawane w ramach postępowania, o którym mowa w rozdz. 58 Kodeksu postępowania karnego.

Zdaniem Rzecznika obecne uregulowanie przedmiotowej problematyki uniemożliwia jej jednoznaczną interpretację, co prowadzi do niejednolitej praktyki sądowej. Wątpliwości wciąż budzi praktyka orzecznicza, uznająca za relewantną pod kątem rozpoczęcia biegu odsetek, chwilę uprawnomocnienia się orzeczenia przyznającego odszkodowanie. Biorąc bowiem pod uwagę deklaratoryjny charakter rozstrzygnięcia sądu przyznającego odszkodowanie, powyższe rozwiązanie zdaje się nie znajdować podstaw w obowiązującym prawie.

W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o zajęcie stanowiska w zasygnalizowanym zakresie oraz o podjęcie stosownych działań, mających na celu wprowadzenie odpowiednich zmian legislacyjnych.

4. Ministra Obrony Narodowej (WZF.7040.6.2018 z 9 kwietnia 2018 r.) – w sprawie kontroli przestrzegania praw i wolności żołnierzy.

W jednej z jednostek wojskowych została przeprowadzona kontrola przestrzegania praw i wolności obywatelskich żołnierzy. Celem kontroli było zapoznanie się z warunkami szkolenia i pełnienia służby, zwłaszcza zabezpieczenia socjalnego, realizacji uprawnień w zakresie zabezpieczenia mundurowego, bezpieczeństwa i higieny służby oraz funkcjonowania systemu kadrowego. Kontrolowano również funkcjonowanie systemu skarg oraz przestrzegania procedur dyscyplinarnych.

Za najistotniejszy problem – z punktu widzenia żołnierzy – uznano wiarygodne informowanie żołnierzy, zwłaszcza z korpusu podoficerskiego, o możliwości odpowiedniego, indywidualnego planowania ich rozwoju służbowego. Żołnierze wskazują, że struktura korpusu podoficerskiego w pułku, wynikająca z usytuowania i zaszeregowania stanowisk w ustalonym systemie organizacyjnym, utrudnia podejmowanie racjonalnych i efektywnych decyzji w tym zakresie. Wskazywano, że dla stopni podoficerów młodszych nie istnieją w strukturze organizacyjnej pułku odpowiednie stanowiska, co wpływa na brak możliwości awansowych żołnierzy z grupy podoficerów młodszych pełniących służbę na stanowiskach dowódczych.

Negatywnie oceniono wprowadzenie w wojsku systemu zmniejszania uposażenia do 80% w przypadku pozostawiania żołnierza na zwolnieniu lekarskim. Z pozytywnymi reakcjami spotkała się natomiast zmiana przepisów regulujących zasady odbywania służby kontraktowej i zniesienie 12-letniego limitu maksymalnego okresu służby dla żołnierzy korpusu szeregowych. W ocenie samych żołnierzy spowodowało to poprawę dyscypliny i jakości wykonywania obowiązków służbowych.

Praktycznie wszyscy żołnierze kontrolowanej jednostki wskazywali na niską jakość posiadanego sprzętu wojskowego, zwłaszcza transportowego, który z reguły przekracza 30 lat eksploatacji i nie jest w stanie zabezpieczyć prawidłowego wykonania nałożonych na nich zadań służbowych. Jakość tego sprzętu zagraża ponadto bezpieczeństwu samych żołnierzy. Postulowano także stworzenie sprawnego systemu kontroli jakości produktów kierowanych na użytek wojska, zwłaszcza w zakresie umundurowania i wyposażenia.

Niepokój wzbudził również fakt, że podczas szkolenia poligonowego nie jest obecny lekarz wojskowy, oraz że jednostka nie dysponuje izbą chorych. Co więcej, ustalana opieka medyczna żołnierzy w cywilnych jednostkach służby zdrowia nie spełnia nawet podstawowych potrzeb. Żołnierze spotykają się z odmowami udzielenia pomocy medycznej w okolicznych szpitalach. Z uwagi na szkolenie w kompleksach leśnych sygnalizowano również potrzebę opracowania

skuteczniejszego systemu zapobiegania ukąszeniom kleszczy oraz ochrony przed przenoszonymi przez nie chorobami.

Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o zbadanie wskazanych problemów oraz ewentualnie podjęcie działań zmierzających do ich rozwiązania.

Dyrektor Biura Ministra Obrony Narodowej w piśmie z 7 maja 2018 r. poinformował, że właściwe instytucje i organy resortu obrony narodowej zostały zobligowane do zbadania wskazanych problemów oraz podjęcia działań zmierzających do ich rozwiązania.

5. Komendanta Głównego Straży Granicznej (XI.543.13.2018 z 11 kwietnia 2018 r.) – w sprawie praktyk stosowanych wobec cudzoziemców na przejściu granicznym w Terespolu.

Do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich stale docierają informacje o kolejnych przypadkach niewpuszczania na terytorium Polski cudzoziemców, którzy przystępując do odprawy granicznej nie dysponują dokumentem uprawniającym do przekroczenia granicy, ale w rozmowie z funkcjonariuszem prowadzącym odprawę deklarują zamiar ubiegania się w Polsce o ochronę międzynarodową. Według tych informacji, funkcjonariusze Straży Granicznej nie przyjmują składanych przez cudzoziemców deklaracji i nie dopuszczają do złożenia wniosku o udzielenie wspomnianej ochrony. W konsekwencji cudzoziemcom odmawia się prawa wjazdu i odsyła na terytorium państwa, z którego usiłowali wjechać do Polski. Większość skarg kierowanych do Rzecznika w tego typu sprawach dotyczy kolejowego przejścia granicznego pomiędzy Polską i Białorusią w Terespolu.

W ostatnim czasie do Biura RPO wpłynął też apel organizacji pozarządowych, tj. Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, Amnesty International i Stowarzyszenia Interwencji Prawnej, o podjęcie działań zmierzających do zapewnienia cudzoziemcom przystępującym do odprawy granicznej w Terespolu, zgłaszającym obawy przed prześladowaniami w kraju pochodzenia, dostępu do procedury przyznania ochrony międzynarodowej na terytorium Polski.

W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się do Komendanta z prośbą o wyjaśnienie, jakie działania zostały dotychczas podjęte, a jakie są planowane przez jednostki Straży Granicznej w związku z apelem organizacji pozarządowych. Poprosił m.in. o wskazanie, czy zgodnie z sugestią autorów apelu na przejściu granicznym w Terespolu przeprowadzona zostanie stosowna kontrola, a także o informację na temat aktualnej sytuacji panującej na wspomnianym przejściu granicznym.

Komendant Główny Straży Granicznej w piśmie z 23 kwietnia 2018 r. zapewnił, że warunki, w jakich dokonywane są czynności weryfikacyjne na drugiej linii kontroli granicznej na przejściu w Terespolu uległy znacznej poprawie od czasu wizytacji pracowników Biura RPO, przeprowadzonej w sierpniu 2016 r. Podkreślił także, że w celu podnoszenia kompetencji funkcjonariuszy Straży Granicznej realizujących zadania w tym zakresie,

prowadzone są szkolenia z udziałem ekspertów zewnętrznych, mające na celu uwrażliwianie funkcjonariuszy na wszelkie oznaki wskazujące na poszukiwanie przez cudzoziemca ochrony międzynarodowej: zarówno na symptomy werbalne, jak i zachowania niewerbalne. Ww. szkolenia kierowane są również do personelu medycznego i obejmują elementy związane ze stosowaniem wskazówek zawartych w Protokole Stambulskim.

6. Ministra Zdrowia (VII.5002.1.2014 z 11 kwietnia 2018 r.) – w sprawie konieczności podjęcia działań legislacyjnych w celu uregulowania kwestii wykonywania testów genetycznych.

Rzecznik Praw Obywatelskich od lat wskazuje na konieczność wprowadzenia ram prawnych dla wykonywania testów genetycznych. Zdaniem Rzecznika odpowiednia regulacja tej problematyki pozwoliłaby na wzmocnienie ochrony tak fundamentalnych praw człowieka jak prawo do ochrony życia i zdrowia, prawo do samostanowienia oraz prawo do prywatności.

Obecnie brak jest regulacji dotyczących wykonywania testów genetycznych, zaś istniejące ogólne przepisy odnoszące się do udzielania świadczeń zdrowotnych, w ocenie Rzecznika, są nieadekwatne dla tego rodzaju procedur. Testy genetyczne wykonywane są nie tylko w podmiotach leczniczych, lecz także przez podmioty komercyjne, które oferują badania bezpośrednio pacjentowi. Zdarza się, że przekazywane pacjentowi wyniki badań pozbawione są jakiegokolwiek informacji na temat ich znaczenia. Ponadto, badania wykonywane poza podmiotami leczniczymi cechuje nierzadko niska jakość, brak jest także podmiotu nadzorującego ich wykonywanie. Taki stan może nieść zagrożenie dla życia i zdrowia pacjenta, którego decyzje zdrowotne, podejmowane na podstawie wyników tych badań, mogą być nieracjonalne. Zdaniem Rzecznika wątpliwości w zakresie wykonywania komercyjnych testów genetycznych poza podmiotami leczniczymi powinny zostać wzięte pod uwagę w procesie przygotowywania ustawy o wykonywaniu testów genetycznych, a ryzyko dla praw człowieka związane z ich prowadzeniem powinno znaleźć odzwierciedlenie w odpowiednich regulacjach ustawowych.

Mimo iż – w pewnym zakresie – wynik badania dotyczy stanu zdrowia nie tylko pacjenta, lecz także członków jego rodziny, w obecnym stanie prawnym lekarz nie ma prawa poinformowania rodziny pacjenta o dziedzicznym obciążeniu genetycznym, które może niejednokrotnie mieć wpływ nie tylko na kondycję fizyczną żyjących już osób, ale także ich dzieci. W opinii Rzecznika możliwość udostępnienia wyników testu genetycznego rodzinie pacjenta – w zakresie, w jakim wynik dotyczy ich stanu zdrowia – powinna również zostać rozstrzygnięta na poziomie ustawowym.

Mając na uwadze stopień zaawansowania badań genetycznych, obecnie realna jest możliwość ujawnienia wady, która ze względu na istniejący stan wiedzy medycznej nie podlega leczeniu. W związku z tym, w ocenie Rzecznika, wykonywaniu testów genetycznych powinno towarzyszyć odpowiednie,

niedyrektywne poradnictwo genetyczne. Pacjent powinien także mieć możliwość skorzystania z porady psychologa, ponieważ wyniki badań mogą stanowić dla niego istotne obciążenie psychiczne.

Informacja uzyskana w wyniku przeprowadzenia testów genetycznych może stanowić przedmiot zainteresowania np. pracodawców, ubezpieczycieli, ośrodków adopcyjnych czy szkół. Udostępnienie tym podmiotom wrażliwych danych genetycznych może się wiązać m.in. z pojawieniem się dyskryminujących praktyk względem osób, które są obciążone pewną wadą genetyczną. Mając na uwadze konieczność tworzenia rozwiązań prawnych z uwzględnieniem prymatu indywidualnego interesu pacjenta, celowym wydaje się wprowadzenie wysokiego standardu ochrony danych uzyskiwanych w wyniku przeprowadzenia badań genetycznych i zakazu przekazywania tych informacji podmiotom trzecim niebędącym krewnymi badanego.

Pilnej interwencji ustawodawcy wymaga również sama procedura pobierania, przechowywania i testowania pobranego od człowieka materiału genetycznego.

Rzecznik zwrócił także uwagę, że wprowadzeniu odpowiednich regulacji prawnych powinno towarzyszyć podjęcie działań edukacyjnych, służących podniesieniu świadomości wśród społeczeństwa na temat znaczenia wykonywania testów genetycznych. Brak tak elementarnej wiedzy stanowi barierę w rozwoju testów genetycznych dla celów zdrowotnych i medycyny spersonalizowanej. Jednocześnie nieświadomość zagrożeń płynących z korzystania z komercyjnych testów genetycznych o wątpliwej jakości może stanowić poważne zagrożenie dla podstawowych praw człowieka.

Rzecznik przedstawił Ministrowi powyższe uwagi z prośbą o wskazanie planowanego harmonogramu prac nad ustawą o wykonywaniu testów genetycznych.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia w piśmie z 23 maja 2018 r. poinformował, że w Ministerstwie Zdrowia trwają prace legislacyjne nad ustawą o wykonywaniu testów genetycznych, będące pokłosiem prac rozpoczętych przez Zespół ds. Molekularnych Badań Genetycznych i Biobankowania przy Ministrze Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Przedmiotowa ustawa wprowadza, celem zapewnienia wysokich standardów wykonywania badań genetycznych, obowiązkowy rejestr podmiotów (w tym przedsiębiorców) wykonujących badania genetyczne, podlegających zarazem nadzorowi i kontroli właściwemu organowi administracji publicznej. W projektowanej ustawie zostały także zawarte zapisy, zapewniające należytą ochronę danych genetycznych, uniemożliwiające dostęp do danych pacjenta przez osoby nieuprawnione. Z uwagi na doniosłość ustawy i zarazem jej wrażliwą materię, przewiduje się bezwzględne wprowadzenie sankcji prawnych wobec wszelkich naruszeń związanych z przeprowadzaniem badań genetycznych w Polsce.

7. Przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej (VII.602.6.2014 z 11 kwietnia 2018 r.) – w sprawie transmisji z lokali wyborczych za

pośrednictwem publicznie dostępnej sieci elektronicznego przekazywania danych.

Rzecznik Praw Obywatelskich z niepokojem przyjmuje sygnały i informacje dotyczące problematyki transmisji z lokali wyborczych za pośrednictwem publicznie dostępnej sieci elektronicznego przekazywania danych. Rozwiązanie to zostało wprowadzone ustawą o zmianie niektórych ustaw w celu zwiększenia udziału obywateli w procesie wybierania, funkcjonowania i kontrolowania niektórych organów publicznych i budzi poważne obawy Rzecznika z punktu widzenia ochrony praw obywatelskich.

Zgodnie z nową regulacją zawartą w art. 52 § 10 Kodeksu wyborczego Państwowa Komisja Wyborcza określi warunki techniczne transmisji (oraz rejestracji). Jest to niewątpliwie kwestia kluczowa dla ostatecznego kształtu tego rozwiązania prawnego. Rzecznik z dużą uwagą przyjął więc uchwałę Państwowej Komisji Wyborczej w sprawie określenia warunków technicznych transmisji z lokalu wyborczego oraz rejestracji obrazu i dźwięku, w przypadku, gdy transmisja nie jest możliwa.

W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się do Przewodniczącego o dodatkowe informacje w tym zakresie. Ponieważ sformułowane zostały zapowiedzi skierowania przez Komisję zapytania w sprawie transmisji do Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych, Rzecznik chciałby również uzyskać dostęp do odpowiedzi GIODO na to zagadnienie. Ponadto, Rzecznik poprosił o wskazanie, czy stanowisko GIODO zostało uwzględnione przez Komisję w toku przygotowywania wspomnianej uchwały oraz czy przewidywane jest jej uzupełnienie lub rozszerzenie (m.in. o zasady umiejscowienia kamer/urządzeń rejestrujących dźwięk w lokalu wyborczym, czy też określenie zakresu obrazu/dźwięku, jakie będą rejestrować). Zdaniem Rzecznika jest to kwestia szczególnie istotna w kontekście oceny gwarancji zasady tajności głosowania, a także prawa do ochrony własnego wizerunku, czy też prawa do prywatności obywateli.

Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej w piśmie z 20 kwietnia 2018 r. poinformował, że PKW, po otrzymaniu i przeanalizowaniu stanowiska Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych co do zgodności przepisów Kodeksu wyborczego dotyczących transmisji i nagrywania prac obwodowych komisji wyborczych z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 o ochronie danych, wystąpiła do Prezydenta RP, Marszałków Sejmu i Senatu RP, Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz przewodniczących klubów poselskich o rozważenie podjęcia działań zmierzających do zmiany przepisów Kodeksu wyborczego w omawianym zakresie.

8. Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (XI.518.50.2017 z 11 kwietnia 2018 r.) – zawierające propozycje rozwiązań służących ograniczeniu zjawiska mowy nienawiści w internecie.

Rzecznik Praw Obywatelskich z satysfakcją przyjął informację o powołaniu przez Prezesa Rady Ministrów Międzyresortowego Zespołu do spraw przeciwdziałania propagowaniu faszyzmu i innych ustrojów totalitarnych oraz przestępstwom nawoływania do nienawiści na tle różnic narodowościowych, etnicznych, rasowych, wyznaniowych albo ze względu na bezwyznaniowość (dalej: Zespół lub Zespół Międzyresortowy). Problematyka zwalczania tego rodzaju przestępczości pozostaje w kręgu zainteresowań Rzecznika, również z uwagi na pełnienie funkcji niezależnego organu ds. realizacji zasady równego traktowania.

Szczególnie istotne wydaje się przygotowanie odpowiednich narzędzi służących ograniczeniu zjawiska mowy nienawiści w internecie, czyli pojawiających się w sieci internetowej wypowiedzi propagujących ideologie rasistowskie, faszyzm lub inne ideologie totalitarne oraz nawołujących do nienawiści lub znieważających poszczególne osoby lub grupy osób ze względu na określone cechy, jak: narodowość, przynależność etniczna, wyznanie lub bezwyznaniowość, ale także wiek, niepełnosprawność, orientacja seksualna czy tożsamość płciowa.

Jednym z najczęściej zalecanych środków walki z internetową mową nienawiści jest tworzenie kodeksów dobrych praktyk przez dostawców usług internetowych, ale też przez organizacje pozarządowe, w tym, w szczególności, przez organizacje handlowe, zawodowe lub konsumenckie. Na państwach, tj. władzy publicznej, spoczywa obowiązek wspierania takich działań.

Wśród propozycji Rzecznika dla Zespołu znalazły się takie optymalne rozwiązania jak: wyznaczenie niezależnego organu doradczego lub punktu kontaktowego, który we współpracy z branżą internetową i organizacjami pozarządowymi opracowałby kodeks dobrych praktyk; zapewnienie takiemu organowi uprawnień do rozpatrywania skarg na działalność administratorów stron internetowych, prowadzenia postępowań wyjaśniających oraz wymierzania proporcjonalnych sankcji administracyjnych w razie stwierdzenia uchybień; doprecyzowanie zasad współpracy dostawców usług internetowych z organami ścigania, w tym – uregulowanie zakresu gromadzonych danych oraz terminu ich udostępnienia organom ścigania; nałożenie na komercyjnych dostawców usług internetowych obowiązku informowania organów ścigania o przestępstwach związanych z mową nienawiści oraz o działalności organizacji, o których mowa w art. 13 Konstytucji; nałożenie na dostawców usług internetowych obowiązku wprowadzenia formularza umożliwiającego zgłaszanie on-line przypadków mowy nienawiści; doprecyzowanie obowiązku dostawców usług do usunięcia mowy nienawiści lub uniemożliwienia dostępu do nich w określonym terminie od otrzymania wiarygodnej wiadomości; nałożenie na największych, komercyjnych dostawców usług internetowych obowiązku monitorowania przechowywanych danych w kierunku identyfikacji i usuwania mowy nienawiści; opracowanie i prowadzenie publicznie dostępnej listy zaufanych

podmiotów zgłaszających oraz wprowadzenie ustawowego zakazu stosowania mowy nienawiści w internecie.

Rekomendacje międzynarodowych organów ochrony praw człowieka odnoszą się do pojęcia mowy nienawiści, które jest różnie definiowane. Zasadne byłoby zatem wprowadzenie ustawowej definicji mowy nienawiści. Zdaniem Rzecznika warto rozważyć, czy jej zakres nie powinien wykraczać poza katalog przestępstw motywowanych nienawiścią, określonych w przepisach Kodeksu karnego (z powodu przynależności narodowej, etnicznej, rasowej, politycznej, wyznaniowej lub z powodu bezwyznaniowości).

Rzecznik zwrócił uwagę, że najszerszej stosowaną definicją mowy nienawiści jest ta zawarta w rekomendacji Komitetu Ministrów Rady Europy w kwestii wypowiedzi szerzących nienawiść. Zgodnie z tą rekomendacją za mowę nienawiści powinna zostać uznana każda forma wypowiedzi, która rozpowszechnia, podżega, propaguje lub usprawiedliwia nienawiść rasową, ksenofobię, antysemityzm lub inne formy nienawiści oparte na nietolerancji, włączając w to nietolerancję wyrażaną w formie agresywnego nacjonalizmu lub etnocentryzmu, dyskryminacji lub wrogości wobec mniejszości, migrantów lub osób wywodzących się ze społeczności imigrantów.

Rzecznik zwrócił się do Ministra o rozważenie sugestii przedstawionych w niniejszym wystąpieniu, tak w odniesieniu do prac Zespołu Międzyresortowego, ewentualnych działań legislacyjnych inicjowanych przez Zespół lub podległy Ministrowi resort, jak i działań pozalegisłacyjnych.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji w piśmie z 8 maja 2018 r. poinformował, że przesłane przez Rzecznika uwagi są obecnie przedmiotem analiz w ramach prac Międzyresortowego Zespołu ds. przeciwdziałania propagowania faszyzmu i innych ustrojów totalitarnych oraz przestępstw nawoływania do nienawiści na tle różnic narodowościowych, etnicznych, rasowych, wyznaniowych albo ze względu na bezwyznaniowość. Szczegółowe ustosunkowanie się do wystąpienia Rzecznika będzie możliwe dopiero po ukończeniu prac ww. zespołu.

9. Ministra Sprawiedliwości (VII.511.1.2018 z 13 kwietnia 2018 r.) – w sprawie procedury powoływania na stanowisko prokuratorskie.

Na tle jednej ze spraw indywidualnych Rzecznik Praw Obywatelskich powziął wątpliwości co do procedury powoływania na stanowisko prokuratora prokuratury rejonowej.

Zgodnie z brzmieniem art. 80 Prawa o prokuraturze w przypadku utworzenia lub zwolnienia stanowiska prokuratora prokuratury rejonowej Prokurator Generalny podejmuje decyzję o wyłonieniu kandydata na pierwsze stanowisko prokuratorskie w procedurze konkursowej, przeprowadzanej na podstawie art. 81-90 Prawa o prokuraturze, a w szczególnie uzasadnionych przypadkach powołuje na to stanowisko kandydata wskazanego we wniosku Prokuratora

Krajowego, o którym mowa w art. 74 § 1 Prawa o prokuraturze, bez przeprowadzenia procedury konkursowej.

W związku z powyższym Rzecznik zwrócił uwagę na dwie kwestie. Po pierwsze, dowolność, co do podejmowania decyzji przez Prokuratora Krajowego przy powołaniu na stanowisko prokuratora rejonowego oraz brak transparentnych kryteriów wyboru kandydata na stanowisko prokuratora, o jakim mowa w art. 80 Prawa o prokuraturze, rodzi uzasadnione wątpliwości co do zgodności tego mechanizmu z art. 60 Konstytucji. Tryb decyzyjny Prokuratora Krajowego w tym zakresie nie zawiera bowiem elementów, które pozwoliłyby uznać, że jest to procedura transparentna.

Po drugie, Prawo o prokuraturze nie przewiduje żadnej procedury odwoławczej od zaniechania przekazania przez Prokuratora Krajowego do Prokuratora Generalnego wniosku o powołanie na stanowisko prokuratora rejonowego. W konsekwencji, obecna regulacja prawna dotycząca procedury mianowania prokuratorów zawarta w prawie o prokuraturze uniemożliwia weryfikację tego, czy dostęp do służby publicznej, w tym przypadku do stanowiska prokuratora rejonowego, odbywa się na jednakowych zasadach.

Zdaniem Rzecznika tego typu mechanizm prowadzi do pozbawienia obywatela polskiego ubiegającego się o stanowisko w służbie publicznej prawa wynikającego z Konstytucji, tj. prawa dostępu do służby publicznej na jednakowych zasadach. Skoro nie istnieją żadne gwarancje proceduralne zapewniające weryfikowalność decyzji Prokuratora Krajowego w sprawie odmowy dostępu do służby publicznej to należałoby uznać, że w omawianym przypadku Konstytucja jest wyłącznie pustą deklaracją wydrążoną z jakiegokolwiek treści.

W ocenie Rzecznika przyjęty w prawie o prokuraturze model rekrutacji na pierwsze stanowisko prokuratora jest również sprzeczny z wypracowanymi przez organy Rady Europy rekomendacjami odnoszącymi się do zatrudniania prokuratorów.

Wobec powyższego Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o zajęcie stanowiska w przedmiotowej sprawie.

Zastępca Prokuratora Generalnego w piśmie z 17 maja 2018 r. wyjaśnił, że dla prawidłowego kierowania jednolitą i zhierarchizowaną strukturą prokuratury wymagane jest posiadanie przez Prokuratora Krajowego minimum swobody decyzyjnej w zakresie obsadzania stanowisk, przy czym nie może być rzecz jasna mowy o dowolności rozstrzygnięcia w tym zakresie. Brak możliwości nieuwzględnienia postulowanego wniosku prokuratora okręgowego o powołanie kandydata, pomimo spełnienia wymogów formalnych i zaistnienia przesłanek merytorycznych statuowałaby Prokuratora Krajowego w pozycji podległej stanowisku niższego rzędu. Ponadto, zdaniem Prokuratora Generalnego samo niezadowolenie lub subiektywne poczucie pokrzywdzenia niepowołanego kandydata nie stanowi usprawiedliwionej podstawy uznania, iż mogłoby dojść do naruszenia art. 60 Konstytucji, jeżeli nie wskazał on uzasadnionych zarzutów,

które potwierdzałyby rzeczywiste zastosowanie wobec jego kandydatury nierównych lub dyskryminujących kryteriów dostępu do stanowiska prokuratorskiego, w porównaniu do innych kandydatów zgłoszonych w tej czy innych procedurach konkursowych.

10. Komendanta Głównego Policji (WZF.7043.79.2017 z 13 kwietnia 2018 r.) – w sprawie przestrzegania praw i wolności obywatelskich funkcjonariuszy Policji.

W związku z otrzymywanymi przez Rzecznika Praw Obywatelskich sygnałami o nieprawidłowościach przeprowadzona została kontrola przestrzegania praw i wolności obywatelskich funkcjonariuszy Komendy Miejskiej Policji w B. Zgłoszone Rzecznikowi nieprawidłowości dotyczyły niezgodnego z przepisami planowania 10-godzinnych służb, niewłaściwych warunków, zagrażających zdrowiu zatrzymanych i funkcjonariuszy pełniących służbę w Pomieszczeniach dla Osób Zatrzymanych oraz wadliwej broni.

Rzecznik zauważył, że wprowadzenie 10-godzinnego rozkładu czasu służby jest uzasadnione potrzebą służby. Niemniej jednak powinno ono zostać poprzedzone rzetelną analizą z zakresu bezpieczeństwa i higieny służby, szczególnie w odniesieniu do służb wymagających dużego zaangażowania i koncentracji. Pozostawienie przełożonym możliwości decydowania o prawie do wypoczynku w zwykłym trybie pełnienia służby może budzić wątpliwości z punktu widzenia Konstytucji.

W odniesieniu do zarzutu niewłaściwych warunków, zagrażających zdrowiu zatrzymanych i funkcjonariuszy pełniących służbę w Pomieszczeniach dla Osób Zatrzymanych Rzecznik wskazał, że niedostateczne wyposażenie PdOZ ma charakter systemowy. Nieskuteczność w realizacji zapotrzebowań zgłaszanych przez funkcjonariuszy pełniących tam służbę, a także sposób uzasadniania wymiany np. spodziewaną wizytacją Europejskiego Komitetu ds. Przeciwdziałania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu wskazuje, że jednostki będące dysponentami budżetu III stopnia (komendy wojewódzkie Policji) mogą nie być zainteresowane poprawą warunków, a także bieżącą eksploatacją wyposażenia PdOZ. Realizacja zapotrzebowań w tym zakresie może następować dopiero w przypadku konieczności realizacji konkretnych zaleceń instytucji kontrolnych np. Państwowego Inspektora Sanitarnego MSWiA albo w związku ze zbliżającą się kontrolą organizacji międzynarodowej.

Ponadto, w trakcie rozmów z funkcjonariuszami Wydziału Patrolowo-Interwencyjnego podnoszone były problemy egzekwowania WF w czasie wolnym od służby. W ocenie funkcjonariuszy ćwiczenia z WF-u powinny mieć miejsce w czasie służby. Podniesiony został także problem nieczytelnej ścieżki kariery i brak awansów (niektórzy policjanci służą na jednej grupie wiele lat). Z uwagi na liczbę wakatów (28) oraz ilość interwencji – przerwa w trakcie służby

staje się przywilejem. Konieczne jest zgłoszenie dyżurnemu każdorazowego zejścia z rejonu, w tym również udania się do toalety.

W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się do Komendanta Głównego Policji z prośbą o zbadanie wskazanych problemów oraz podjęcie działań zmierzających do ich rozwiązania.

Komendant Główny Policji w piśmie z 8 maja 2018 r. poinformował, że zarzuty podniesione w piśmie Rzecznika nie zostały potwierdzone. Kierownictwo wskazanej jednostki w sposób kompetentny buduje relacje międzyludzkie, jak również dba o właściwe warunki służby i pracy. Ponadto, Komendant zapewnił, że atmosfera oraz warunki służby i pracy są jednymi z priorytetów w zarządzaniu Policją. Policja w każdej jednostce wdrożyła procedury antymobbingowe oraz antydyskryminacyjne. Na ukończeniu są prace związane z Wewnętrzną Polityką Antykonfliktową Komendanta Głównego Policji oraz reaktywowany został System Wczesnej Interwencji. Dodatkowo, jeszcze w tym roku planowane jest systemowe wzmacnianie roli tzw. sygnalistów w Policji.

11. Prezesa Rady Ministrów (KMP.570.1.2018 z 16 kwietnia 2018 r.) – w sprawie wprowadzenia środków prawnych służących ochronie sygnalistów w służbach mundurowych.

W 2017 r. przedstawiciele działającego w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur otrzymali w czasie wizytacji, od osób pozbawionych wolności, w tym nieletnich, informacje o stosowaniu przez funkcjonariuszy Policji przemocy fizycznej i psychicznej, zarówno podczas zatrzymania, jak i późniejszego przesłuchania. Część ze zgłoszonych zarzutów nosi znamiona tortur, np. bicie pałką po stopach, bicie po całym ciele, stosowanie gróźb. Celem powyższych praktyk było wymuszenie przyznania się do winy o przestępstwa będące przedmiotem postępowań karnych. Poszkodowani nie zgłaszali jednak tych zdarzeń organom ścigania z obawy o własne bezpieczeństwo i ze względu na poczucie bezsilności. Z uwagi na powyższe okoliczności należy uznać, że tortury w Polsce to problem wciąż aktualny, wymagający refleksji ze strony władz i skutecznych działań zapobiegawczych.

W tym kontekście niezwykle istotne, zdaniem Rzecznika, jest wprowadzenie środków prawnych służących ochronie sygnalistów w służbach mundurowych i służbach specjalnych jako mechanizmu chroniącego przed torturami. Obecne regulacje prawne są niewystarczające i wymagają wzmocnienia. Jak pokazuje bowiem praktyka zdarzają się przypadki, gdy funkcjonariusze, mimo że mają czasami podejrzenia, co do złego traktowania zatrzymanych przez ich współpracowników, nie reagują właściwie i nie raportują takich przypadków. Właściwe regulacje prawne pozwolą funkcjonariuszom i innym osobom będącym świadkami tortur i złego traktowania na zgłoszenie zachowania

współpracowników, bez obawy o negatywne konsekwencje takich działań i ostracyzm ze strony grupy.

Rzecznik wskazał, że część decyzji personalnych dotyczących funkcjonariusza ma charakter uznaniowy, co utrudnia udowodnienie przelozonym działania w złej intencji i może mieć wpływ na decyzję o niezgłoszeniu przemocy. Dlatego, w ocenie Rzecznika, konieczne jest stworzenie odpowiednich przepisów prawnych i procedur, które umożliwią profesjonalne zgłoszenie nieprawidłowości przez sygnalistów bez obawy o bezpieczeństwo i zawodowe konsekwencje. Zgłoszenie powinno być przedmiotem odpowiednich reakcji organów ścigania i rzetelnego śledztwa.

Ponadto, zdaniem Rzecznika, stworzenie sygnalistom warunków i narzędzi prawnych, które zmotywują ich do działania i zapewnią ochronę należy uznać za cenny element prewencji tortur i działań państwa w wypełnianiu zobowiązań wynikających z OPCAT.

W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się do Premiera z prośbą o podjęcie działań zmierzających do zapewnienia skutecznej prawnej ochrony sygnalistów w służbach mundurowych i służbach specjalnych.

Sekretarz Kolegium do spraw Służb Specjalnych w piśmie z 13 czerwca 2018 r. poinformował, że przekazane przez Rzecznika uwagi do projektu ustawy o jawności życia publicznego, dotyczące ochrony sygnalistów w służbach mundurowych i służbach specjalnych jako mechanizmu chroniącego przed torturami, zostały włączone do wewnętrznej analizy ww. projektu. W ramach tych prac rozważane jest objęcie statusem sygnalisty funkcjonariuszy służb mundurowych oraz służb specjalnych oraz ewentualny zakres tej ochrony.

12. Ministra Sprawiedliwości (II.518.1.2018 z 16 kwietnia 2018 r.) – w sprawie procedury przesłuchania ofiar zgwałceń.

W zainteresowaniu Rzecznika Praw Obywatelskich pozostaje problematyka przesłuchania pokrzywdzonych przestępstwami określonymi w art. 197-199 Kodeksu karnego wyrażona w art. 185c Kodeksu postępowania karnego. Przepisy te powodują znaczące różnice w zakresie poziomu gwarancji procesowych tak dla pokrzywdzonych, jak i podejrzanego w zależności od tego czy mamy do czynienia z małoletnim pokrzywdzonym poniżej lat 15 (art. 185a k.p.k.) oraz pokrzywdzonym przestępstwem określonym w art. 197-199 k.k.

Zdaniem Rzecznika zróżnicowanie procedury przesłuchania osoby małoletniej poniżej 15. roku życia i pełnoletniej ofiary przestępstw seksualnych nie znajduje jednak oparcia w Dyrektywach Parlamentu Europejskiego i Rady, które miały być implementowane do polskiego porządku prawnego poprzez wyżej wskazane przepisy.

Dokonując porównania standardów przesłuchania pokrzywdzonego przestępstwem przeciwko wolności seksualnej i małoletniego pokrzywdzonego, Rzecznik wskazał, że odmiennie od art. 185a k.p.k., fakt, że oskarżony nie posiada obrońcy podczas przesłuchania w trybie art. 185c. k.p.k. świadka -

pokrzywdzonego nie jest wprost wskazaną przesłanką uzasadniająca żądanie ponownego przeprowadzenia czynności. W doktrynie słusznie postuluje się, że jeżeli oskarżony zawiadomiony o tej czynności nie ma obrońcy z wyboru, sąd wyznacza mu obrońcę z urzędu. W świetle obecnego brzmienia przepisów wyznaczenie podejrzanemu obrońcy z urzędu będzie uzależnione od uznania sądu.

Ponadto, w art. 185c k.p.k. nie została wprost wyrażona zasada jednokrotnego przesłuchania. Tymczasem zgodnie ze standardem dyrektywy unijnej 2012/29/UE liczba przesłuchań ma być jak najbardziej ograniczona i powinny one być przeprowadzane tylko wówczas, gdy jest to absolutnie niezbędne do celów postępowania.

Rzecznik zauważył też, że art. 185c k.p.k. wprowadza uregulowania odmienne co do obowiązkowego udziału psychologa podczas czynności. W doktrynie podnosi się, że w związku z tym, że zagrożenie wtórną wiktymizacją powiązane jest z cechami osobowymi ofiary, rodzajem lub charakterem oraz okolicznościami przestępstwa, zasadne byłoby wprowadzenie obowiązku obecności biegłego psychologa. Należy przy tym wspomnieć, że zgodnie ze standardem wynikającym z prawa unijnego, przesłuchania ofiar są prowadzone przez lub z udziałem specjalistów, odpowiednio przeszkolonych do tego celu.

Wreszcie, w art. 185c k.p.k. ustawodawca nie wskazał przesłanek, które uzasadniałyby ponowienie czynności. Powyższa regulacja wprowadza otwarty katalog podstaw do ponownego przeprowadzenia przesłuchania, otwierając tym samym możliwość wielokrotnego przesłuchania pokrzywdzonego. Ponadto, z żądaniem ponownego przesłuchania pokrzywdzonego w charakterze świadka może wystąpić podejrzany i jego obrońca zarówno na etapie postępowania przygotowawczego, jak i jurysdykcyjnego. Może to uczynić każdy występujący w sprawie podejrzany, co w rezultacie może skutkować wielokrotnym przesłuchaniem pokrzywdzonego.

W ocenie Rzecznika należy podwyższyć standard ochrony przewidziany w art. 185c k.p.k. na wzór rozwiązania z art. 185a k.p.k., co skutkowałoby zwiększeniem ochrony przed zagrożeniem wtórną wiktymizacją pokrzywdzonego przestępstwami określonymi w art. 197-199 k.k. i przed potencjalnym naruszeniem prawa do obrony oskarżonego.

W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o rozważenie dokonania analizy poruszonej problematyki oraz o poinformowanie o stanowisku zajęтым w sprawie.

13. Głównego Inspektora Pracy (III.7040.27.2018 z 17 kwietnia 2018 r.) – w sprawie przeznaczania środków na wypłatę tzw. „dodatku Zembali” dla pielęgniarek na realizację podwyżek płac.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpłynął wniosek dotyczący przeznaczania środków na wypłatę tzw. „dodatku Zembali” dla pielęgniarek na realizację podwyżek płac wynikających z ustawy o sposobie ustalania najniższego

wynagrodzenia zasadniczego pracowników wykonujących zawody medyczne zatrudnionych w podmiotach leczniczych.

Rozporządzeniem z dnia 14 października 2015 r. Minister Zdrowia wprowadził mechanizm przyznania podwyżek pielęgniarkom świadczącym pracę w podmiotach, mających zawarte umowy z Narodowym Funduszem Zdrowia. Zostało to osiągnięte poprzez podwyższenie stawki kapitacyjnej za pacjenta, któremu są udzielane świadczenia pielęgniarskie/położnicze, z jednoczesnym zastrzeżeniem przeznaczenia tej podwyżki na podniesienie wynagrodzeń pielęgniarek i położnych.

Natomiast ustawą o sposobie ustalania najniższego wynagrodzenia zasadniczego pracowników wykonujących zawody medyczne zatrudnionych w podmiotach leczniczych ustalono metodę określania minimalnego wynagrodzenia zasadniczego. W odniesieniu do pielęgniarek i położnych, kluczowy wydaje się art. 3 ust. 4 ustawy, zgodnie z którym, ustalony w drodze porozumienia albo zarządzenia, sposób podwyższania wynagrodzenia zasadniczego osoby zajmującej stanowisko pielęgniarki lub położnej uwzględnia wzrost miesięcznego wynagrodzenia danej pielęgniarki albo położnej dokonany na podstawie przepisów wydanych na podstawie art. 137 ust. 2 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

W praktyce jednak zdarzają się przypadki, w których środki przeznaczone na dodatek są przez zarządzających podmiotami leczniczymi „włączane” do wynagrodzenia pielęgniarek i położnych (w taki sposób interpretują oni przywołany art. 3 ust. 4 ustawy). Przyjmując wyższą kwotę obecnego wynagrodzenia zasadniczego pielęgniarek i położnych, zmniejszają oni różnicę pomiędzy minimalnym wynagrodzeniem wynikającym z ustawy a aktualnym wynagrodzeniem pielęgniarki lub położnej i, tym samym, zmniejszają kwotę, o którą muszą podnieść wynagrodzenie na mocy ustawy. Bywa również, że w takich sytuacjach pielęgniarka w ogóle nie otrzyma na mocy ustawy podwyżki.

Mając powyższe na uwadze Rzecznik zwrócił się go Głównego Inspektora Pracy z prośbą o przedstawienie informacji i stanowiska odnośnie do sygnalizowanych problemów.

Główny Inspektor Pracy w piśmie z 24 maja 2018 r. nie zgodził się ze stanowiskiem Rzecznika i wyraził pogląd, że dopuszczalne jest podwyższenie wynagrodzenia zasadniczego pielęgniarki lub położnej ze środków przekazywanych przez NFZ, zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie ogólnych warunków umów o udzielania świadczeń opieki zdrowotnej.

14. Prezesa Rady Ministrów (XI.811.2.2018 z 25 kwietnia 2018 r.) – w sprawie systemowego wsparcia osób z niepełnosprawnością.

Rzecznik Praw Obywatelskich, stojący na straży wolności i praw człowieka i obywatela, szczególną uwagę poświęca zagadnieniu zapewnienia osobom z niepełnosprawnościami prawa do godnego i niezależnego życia, mając na

względnie normy wynikające nie tylko z Konstytucji, ale również Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych.

W aktualnej sytuacji, wiążącej się z brakiem odpowiedniego wsparcia zapewnianego osobom z niepełnosprawnościami i ich opiekunom, szczególne zaniepokojenie Rzecznika wzbudziły kontrowersje, jakie pojawiły się w związku ze sposobem wypracowania „porozumienia” pomiędzy Radą Ministrów a przedstawicielami środowiska osób z niepełnosprawnościami, określającego priorytetowe kierunki działań państwa w celu ochrony praw tej grupy obywateli. Ujęte w „porozumieniu” rozwiązania należy ocenić jako krok naprzód w zakresie zapewnienia osobom z niepełnosprawnościami niezbędnego wsparcia. Wydają się one jednak niewystarczające – zwłaszcza, że zostały wypracowane bez udziału przedstawicieli osób protestujących w Sejmie RP. W ocenie Rzecznika pozostaje to w sprzeczności z wyrażonym w Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych zaleceniem zapewnienia osobom z niepełnosprawnościami możliwości aktywnego udziału w procesie decyzyjnym, szczególnie w odniesieniu do kwestii dotyczących ich bezpośrednio. W związku z tym istniała potrzeba przeprowadzenia szerszych konsultacji treści projektowanych uzgodnień niż to zostało w praktyce zrealizowane. Zastrzeżenia Rzecznika wzbudził także fakt, że postulaty opracowano i przyjęto, mimo wciąż trwającego w Sejmie RP protestu.

Ponadto, Rzecznik zwrócił uwagę, że w dniu 24 kwietnia 2018 r., podczas posiedzenia Krajowej Rady Konsultacyjnej, będącej organem opiniodawczo-doradczym Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych, podjęta została także uchwała Rady w sprawie systemowych rozwiązań na rzecz prowadzenia przez osoby z niepełnosprawnościami niezależnego życia. Uchwała ta wskazuje cele i odnoszące się do nich działania, które mają zapewnić osobom z niepełnosprawnościami godne i niezależne życie, przy adekwatnym wsparciu ze strony władzy publicznej. Z tego względu za bardzo istotną informację Rzecznik uznał stanowisko członków Krajowej Rady Konsultacyjnej, wedle którego oba te dokumenty, tj. ww. uchwałę i „porozumienie”, należy traktować łącznie jako wzajemnie uzupełniające się.

Rzecznik wyraził zaniepokojenie, że przyjęty przez Radę Ministrów sposób komunikacji, tj. z pominięciem informacji o podjęciu powyższej uchwały, wprowadza w błąd opinię publiczną. Wydawać się bowiem może, że jedynym efektem posiedzenia Krajowej Rady Konsultacyjnej było podpisanie „porozumienia”, co może ograniczyć zakres realizowanych przez Radę Ministrów zobowiązań jedynie do tych zawartych w „porozumieniu”. Tymczasem, według relacji członków Krajowej Rady Konsultacyjnej, w „porozumieniu” zostały zawarte rozwiązania, których wprowadzenie jest możliwe w trybie natychmiastowym, uchwała natomiast zawiera istotne rozwiązania systemowe, możliwe do wdrożenia po przeprowadzeniu odpowiednich prac legislacyjnych.

W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się do Premiera z prośbą o pilne przedstawienie planu działań Rady Ministrów zmierzających do realizacji postanowień uchwały Krajowej Rady Konsultacyjnej, w szczególności odnośnie do punktu 3, tj. wprowadzenia systemu świadczeń finansowych.

Pełnomocnik Rządu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami w piśmie z 30 maja 2018 r. wyjaśnił, że wszystkie rządowe dokumenty dotyczące zapewnienia osobom z niepełnosprawnościami aktywnego udziału w procesie podejmowania decyzji w zakresie polityk i programów, zwłaszcza tych, które dotyczą ich bezpośrednio, są bardzo szeroko konsultowane ze środowiskiem osób niepełnosprawnych, ich opiekunów, z organizacjami pozarządowymi oraz władzami samorządowymi różnego szczebla. Odnośnie kontrowersji związanych ze sposobem wypracowania Porozumienia z dnia 28 kwietnia 2018 r. w sprawie wsparcia osób niepełnosprawnych przez Radę Ministrów, które odbyło się bez udziału przedstawicieli osób protestujących w Sejmie RP Pełnomocnik Rządu poinformował, że osoby te były zapraszane na zwołane posiedzenie Krajowej Rady Konsultacyjnej do Spraw Osób Niepełnosprawnych, lecz odmówiły udziału w spotkaniu. Zapewnił równocześnie, że wyrażone w Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych zalecenie – zagwarantowania osobom z niepełnosprawnościami możliwości aktywnego udziału w procesie decyzyjnym, zwłaszcza w odniesieniu do kwestii dotyczących ich bezpośrednio – jest w pełni realizowane przez obecny rząd.

15. Rzecznika Praw Pacjenta (IX.517.3524.2016 z 25 kwietnia 2018 r.) – w sprawie ochrony praw pacjentów więziennych szpitali psychiatrycznych.

W 2017 r., z polecenia Rzecznika Praw Pacjenta, rzecznicy praw pacjenta szpitala psychiatrycznego przeprowadzili badanie stanu przestrzegania praw pacjentów na miejscu, we wszystkich pięciu więziennych oddziałach psychiatrycznych w kraju. Wyniki tego badania ujawniły wiele nieprawidłowości, w tym w najbardziej istotnych obszarach: w zakresie respektowania prawa pacjentów do świadczeń zdrowotnych, poszanowania ich godności i intymności oraz właściwego dokumentowania prowadzonego leczenia.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich wyniki tych badań powinny utwierdzić Rzecznika Praw Pacjenta w przekonaniu, iż istnieje potrzeba objęcia pacjentów więziennych szpitali psychiatrycznych regularną opieką rzeczników praw pacjenta szpitala psychiatrycznego. Z informacji uzyskanych podczas corocznego spotkania wszystkich rzeczników praw pacjenta szpitala psychiatrycznego, które odbyło się w dniach 10–11 kwietnia br., i w którym uczestniczył też Główny Koordynator do spraw Ochrony Zdrowia Psychicznego w Biurze RPO, wynika jednak, że nie zaszły dotychczas żadne zmiany i w dalszym ciągu rzecznicy nie prowadzą systematycznych działań w szpitalach więziennych.

Pacjenci szpitali więziennych najczęściej nie mają wiedzy o tym, że mogą skorzystać w ochronie ich praw z pomocy Departamentu do Spraw Zdrowia Psychicznego Biura Rzecznika Praw Pacjenta, przedstawiając swoją sprawę na piśmie, telefonicznie za pośrednictwem infolinii lub drogą elektroniczną. ponieważ w szpitalach więziennych ani rzecznik praw pacjenta szpitala psychiatrycznego, ani więzienna służba zdrowia, nie realizują obowiązku informowania o zakresie działania rzecznika.

Jednocześnie Rzecznik zauważył, że możliwość dotarcia do pomocy przez pacjentów więziennych szpitali psychiatrycznych jest dużo bardziej ograniczona w porównaniu z pacjentami szpitali powszechnej służby zdrowia, zaś możliwość wystąpienia naruszeń ich praw potencjalnie zwiększona, bo wynika zarówno z umieszczenia w szpitalu psychiatrycznym, jak i izolacji penitencjarnej. Z tego względu obecność rzeczników praw pacjenta szpitala psychiatrycznego w tych miejscach, jako niezależnych, kompetentnych organów kontroli, ma szczególne znaczenie.

Ponadto, Rzecznik zwrócił uwagę, że obecność rzeczników w szpitalach psychiatrycznych pełni istotną funkcję prewencyjną, w znaczący sposób zwiększając gwarancje praworządnego postępowania wobec pacjentów. W przypadku pacjentów, których możliwości samodzielnego działania w celu ochrony ich praw są dodatkowo ograniczone ze względu na pobyt w jednostce penitencjarnej, nabiera to jeszcze większego znaczenia.

W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się z prośbą o zainicjowanie działań w celu objęcia pacjentów więziennych szpitali psychiatrycznych pomocą rzeczników praw pacjenta szpitala psychiatrycznego w ochronie ich praw, poprzez zapewnienie obecności rzeczników w tych placówkach.

Rzecznik Praw Pacjenta w piśmie z 18 czerwca 2018 r. poinformował, że efektywne funkcjonowanie systemu ochrony praw pacjenta szpitala psychiatrycznego możliwe jest wyłącznie poprzez wprowadzenie rozwiązań, w wyniku których z pomocy rzeczników będzie mogła skorzystać jak największa liczba osób przebywających w szpitalach psychiatrycznych, w szczególności dzieci, młodzieży i osób starszych, przy jednoczesnym zapewnieniu rzecznikom możliwości podejmowania skutecznych interwencji. Wobec powyższego, w chwili obecnej działaniem rzeczników obejmowane są duże szpitale psychiatryczne oraz komórki organizacyjne o profilu psychiatrycznym i leczenia uzależnień znajdujące się w strukturach szpitali wielospecjalistycznych. Tak określone priorytety, przy ograniczonych zasobach kadrowych, umożliwiają realizację zaproponowanego przez Rzecznika Praw Obywatelskich rozwiązania jedynie poprzez czasowe, niemające charakteru stałego, oddelegowanie rzeczników do szpitali psychiatrycznych znajdujących się na terenie zakładów karnych lub aresztów śledczych. Uwzględnienie postulatu RPO wiązałoby się bowiem z koniecznością wprowadzenia zmian w przyjętych obecnie priorytetach, co wywarłoby niekorzystny wpływ na sytuację dużej części osób chorych psychicznie.

16. Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (VII.564.8.2015 z 25 kwietnia 2018 r.) – w sprawie wydawania prasy przez władze samorządowe.

Rzecznik Praw Obywatelskich ponownie zwrócił uwagę na negatywne skutki wynikające z wydawania prasy przez władze jednostek samorządów terytorialnych, w tym na zagrożenia związane z tym zjawiskiem dotyczące naruszenia swobody wypowiedzi.

W ocenie Rzecznika niedopuszczalne jest łączenie przez władze samorządu terytorialnego funkcji biuletynu informacyjnego organu administracji z funkcją niezależnej prasy, której jednym z głównych zadań jest sprawowanie społecznej kontroli (tzw. „public watchdog”) nad działaniem władz lokalnych. Uzurpowanie przez biuletyny samorządowe roli gazet wiąże się niejednokrotnie z utrudnianiem dostępu do informacji dziennikarzom prasy prywatnej, co jest podważeniem fundamentalnej zasady wolności słowa i prawa dostępu obywateli do informacji publicznej. Pomimo istnienia wyraźnych gwarancji konstytucyjnych, w ocenie Rzecznika istnieją zagrożenia, które powodują że w praktyce korzystanie z wolności słowa napotyka trudności. Za jedno z zagrożeń dla wolności słowa można uznać właśnie wydawanie tytułów prasowych przez jednostki samorządu terytorialnego.

Poza wskazanymi obawami dotyczącymi naruszenia swobody wypowiedzi przez opisaną praktykę, wątpliwości Rzecznika budzi również kwestia łączenia przez pisma samorządowe funkcji publicznych z działalnością gospodarczą. Obawy te – z punktu widzenia art. 20 Konstytucji – dotyczą w szczególności tego, iż samorząd może wydawać swoje pismo w oderwaniu od zasad rynkowych, z pomocą środków publicznych oraz przy wsparciu zatrudnionych urzędników, którzy redagują jego treść w ramach obowiązków służbowych. Wydawana przez jednostki samorządu terytorialnego prasa jest często rozprowadzona bezpłatnie, a zatem jest pozbawiona ważnego – standardowego dla prasy prywatnej – źródła finansowania, które jest uzupełnianie ze środków publicznych. Niezależnie od powyższego, bardzo niepokojący – z punktu widzenia zasady społecznej gospodarki rynkowej – jest udział prasy samorządowej w rynku reklamowym, który niejednokrotnie warunkuje funkcjonowanie prywatnej prasy lokalnej.

Odrębna wątpliwość natury konstytucyjnej wynika z wydawania przez jednostki samorządu terytorialnego tytułów prasowych, za które pobierana jest opłata. Wydawanie tego typu gazet samorządowych może bowiem budzić wątpliwość z punktu widzenia art. 61 Konstytucji, który przewiduje prawo do informacji o działalności organów władzy publicznej i osób pełniących funkcje publiczne.

Pomimo wielokrotnych apeli Rzecznika w przedmiotowej sprawie, regulacje odnoszące się do zagadnień budzących wskazane powyżej wątpliwości

konstytucyjne nadal pozostają w polskim porządku prawnym i w dalszym ciągu wywołują negatywne dla obywateli skutki.

Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o rozważenie podjęcia stosownej inicjatywy ustawodawczej we wskazanym zakresie, z uwzględnieniem przedstawionej w niniejszym piśmie argumentacji.

17. Komendanta Wojewódzkiego Policji i Dyrektora Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych (VII.613.4.2017 z 27 kwietnia 2018 r.) – w sprawie ochrony praw uczestników manifestacji w Puszczy Białowieskiej.

Rzecznik Praw Obywatelskich dotychczas podejmował liczne działania mające na celu ochronę uczestników zgromadzeń publicznych odbywanych w Puszczy Białowieskiej. Z punktu widzenia tych działań, bardzo istotny okazał się wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 17 kwietnia 2018 r. w sprawie Puszczy Białowieskiej. Trybunał stwierdził bowiem naruszenie przez Polskę prawa UE - dyrektywy Rady 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (dyrektywa siedliskowa) i dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (dyrektywa ptasia).

W świetle wyroku TSUE wycinka drzew w Puszczy Białowieskiej była nielegalna, gdyż podjęte przez Polskę działania w zakresie gospodarki leśnej na obszarze Natura 2000 Puszcza Białowieska uznane zostały przez Trybunał jako naruszające prawo Unii. Tym samym wyrok Trybunału potwierdza, że manifestacje odbywane w Puszczy były uzasadnione i podjęte w celu doprowadzenia do przestrzegania prawa przez naruszające je organy władzy publicznej. Protesty obrońców puszczy miały bowiem na celu powstrzymanie podjętych przez Lasy Państwowe działań, które prowadziły do zwiększenia wycinki drzew w Puszczy Białowieskiej. Zdaniem Rzecznika osoby protestujące nie powinny być zatem karane, ani też narażone na postępowania sądowe, które aktualnie toczą się przeciwko nim ze względu na uczestnictwo w manifestacjach organizowanych przeciwko wycince drzew w Puszczy Białowieskiej.

Mając powyższe na uwadze, a w szczególności zważywszy na wyrok Trybunału Sprawiedliwości UE, w ocenie Rzecznika, należy rozważyć, czy w sprawach toczących się przeciwko osobom protestującym w Puszczy Białowieskiej popieranie wniosków o ukaranie, aktów oskarżenia, czy pozwów cywilnych, jest zasadne. Należy bowiem uznać, że inkryminowane działania związane były z realizacją wolności zgromadzeń publicznych i wolnością wypowiedzi zagwarantowanych w Konstytucji i aktach prawa międzynarodowego.

Rzecznik wskazał, że w świetle wyroku TSUE to protestujący mieli rację, zaś ich postawa stanowiła realizację konstytucyjnego obowiązku ochrony środowiska. Organy władzy publicznej dopuściły się natomiast naruszenia spoczywającego na nich obowiązku ochrony środowiska, a ponadto zamiast

wspierać działania obywateli na rzecz ochrony i poprawy środowiska, podjęły wobec nich działania represyjne.

Rzecznik przedstawił niniejsze uwagi stwierdzające naruszenie praw i wolności obywatelskich wnosząc o podjęcie działań zmierzających do zapewnienia ich przywrócenia i ochrony.

Komendant Wojewódzki Policji w piśmie z 4 maja 2018 r. poinformował, że wszystkie działania podejmowane przez funkcjonariuszy Policji w związku ze zdarzeniami opisanymi w wystąpieniu Rzecznika wynikały z obowiązków, jakie nakładała na nich Ustawa o Policji. w opinii Komendanta przytoczone przez Rzecznika przykłady orzeczeń Sądu Rejonowego, w których obwinieni w związku z protestami w Puszczy Białowieskiej zostali uznani za winnych, lecz sąd odstąpił od wymierzenia im kary lub sąd uznał, że obwinieni działali w warunkach stanu wyższej konieczności, a także wymierzone kary grzywny świadczą, że podjęcie interwencji w ww. przypadkach było zasadne, a zachowania protestujących wypełniały znamiona czynów zabronionych przez prawo.

Dyrektor Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku w piśmie z 18 maja 2018 r. wyjaśnił, że osoby manifestujące w Puszczy Białowieskiej w latach 2016 i 2017 przeciwko legalnej wycince drzew zignorowały wprowadzony zakaz wstępu do lasu, w którym to obszarze wystąpiła degradacja siedlisk, prowadzone były ratunkowe prace gospodarcze i usuwano martwe drzewa stwarzające zagrożenie bezpieczeństwa publicznego. Działania tych osób były wykroczeniem. W tej sytuacji straż leśna i policja były zobligowane do podjęcia stosownych czynności. Czynności straży leśnej i policji, nie były ani represyjne, ani dyskryminujące, ani uwłaczające, tylko adekwatne do okoliczności i miały na celu wyłącznie identyfikację osób popełniających wykroczenie. Dyrektor zapewnił, że nadleśniczowie pracując w oparciu o konsultowane społecznie plany urządzenia lasu, o plany zadań ochronnych obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska, ustawę o lasach, przepisy o bezpieczeństwie publicznym i polecenia służb ochrony środowiska, a także straży pożarnej, są odpowiedzialni za powierzone im lasy. Ich działania w Puszczy Białowieskiej nigdy nie naruszały jednak praw i wolności obywatelskich.

18. Wystąpienie Rzecznika Praw Dziecka i Rzecznika Praw Obywatelskich do Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (III.7064.121.2016 z 30 kwietnia 2018 r.) – w sprawie potrzeby podjęcia prac legislacyjnych zmierzających do aktywizacji zawodowej dłużników alimentacyjnych.

Dzięki ubiegłorocznym nowelizacjom Kodeksu karnego oraz ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów ściągalność alimentów do funduszu alimentacyjnego, w porównaniu z 2015 r., wzrosła aż o 100%, jednak w dalszym ciągu stopa zwrotu jest niewystarczająca dla zrealizowania postulat

samofinansowania funduszu alimentacyjnego. Niska stopa zwrotu wypłaconych przez fundusz alimentacyjny środków w połączeniu z ograniczonymi możliwościami budżetowymi stanowi jeden z czynników uniemożliwiających skierowanie tej formy pomocy do wszystkich osób uprawnionych do alimentów, które ich nie otrzymują z uwagi na bezskuteczność egzekucji.

Rzecznik Praw Dziecka i Rzecznik Praw Obywatelskich stoją na stanowisku, że w kwestii zjawiska niealimentacji działania Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej powinny skupiać się przede wszystkim na poprawie efektywności egzekucji alimentów, w tym przez wykorzystanie istniejących instrumentów rynku pracy, które skutecznie przeciwdziałałyby bierności zawodowej dłużników alimentacyjnych. W tym zakresie Rzecznicy postulowali o uwzględnienie dłużników alimentacyjnych w grupie osób będącej w szczególnej sytuacji na rynku pracy, której przysługuje pierwszeństwo w skierowaniu do udziału w programach specjalnych. Rozwiązaniem, które mogłoby w realny sposób przyczynić się do zwiększenia stopy zwrotu należności wobec funduszu alimentacyjnego, a w konsekwencji stać się jednym z elementów realizowania postulatu samofinansowania funduszu alimentacyjnego może być – zdaniem Rzeczników – obowiązek odpracowania długu alimentacyjnego w drodze prac społecznie użytecznych. Pomimo zapowiedzi rozwiązań oraz nowelizacji ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, wciąż nie zostały wprowadzone przepisy, które przełożyłyby się m.in. na poprawę efektywności działań podejmowanych w kierunku aktywizacji zawodowej dłużników, a tym samym egzekucji alimentów.

Mając na uwadze powyższe obaj Rzecznicy zwrócili się do Minister z prośbą o przekazanie informacji o aktualnym stanie prowadzonych analiz oraz prac legislacyjnych dotyczących aktywizacji zawodowej dłużników alimentacyjnych oraz zastosowania wobec dłużników alimentacyjnych instrumentu w postaci prac społecznie użytecznych.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w piśmie z 18 czerwca 2018 r. poinformował, że w resorcie procedowany jest obecnie projekt ustawy o zmianie niektórych ustaw w celu poprawy skuteczności egzekucji świadczeń alimentacyjnych, który stanowi realizację tzw. „pakietu alimentacyjnego” zawartego w przyjętym w dniu 4 kwietnia 2017 r. przez Radę Ministrów dokumencie o nazwie „Przegląd systemów wsparcia rodzin”. Projekt ten jest obecnie przedmiotem uzgodnień międzyresortowych oraz konsultacji publicznych.

19. Ministra Inwestycji i Rozwoju (BPK.7215.11.2017 z 7 maja 2018 r.) – w sprawie dostępu osób z niepełnosprawnościami do obiektów użyteczności publicznej oraz obiektów mieszkaniowego budownictwa wielorodzinnego.

W wystąpieniu generalnym do Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z 2013 r. Rzecznik Praw Obywatelskich sygnalizował już

problem braku przepisów, które stanowiłyby samodzielną podstawę prawną do dostosowania istniejących obiektów budowlanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, jak też zwrócił uwagę, że przepisy obecnie obowiązujące pod wieloma względami liberalizują obowiązki związane z przystosowywaniem obiektów budowlanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Mimo to, do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich nadal systematycznie napływają skargi obrazujące mankamenty obecnych uregulowań prawnych i problemów mieszkańców w już istniejących budynkach. Wprawdzie Prawo budowlane i wydane na jego podstawie rozporządzenie Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie przewidują szereg obowiązków ciążących na uczestnikach i organach procesu budowlanego, mających na celu zapewnienie niezbędnych warunków do korzystania przez osoby z niepełnosprawnością lecz zdaniem Rzecznika wydają się one niewystarczające. Należy podkreślić, że w głównej mierze problem dotyczy osób z niepełnosprawnościami, osób starszych i coraz mniej sprawnych ruchowo, zamieszkujących w starym budownictwie w wielokondygnacyjnych budynkach komunalnych, spółdzielczych i należących do wspólnot mieszkaniowych.

W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o ponowne zbadanie możliwości przeprowadzenia zmian legislacyjnych w sposób, który realnie i w możliwie najszerszym zakresie umożliwi dostęp osobom z niepełnosprawnościami do obiektów użyteczności publicznej i wielorodzinnego budownictwa mieszkaniowego oraz wprowadzi narzędzia umożliwiające egzekwowanie takich obowiązków wobec właścicieli i zarządców budynków.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Inwestycji i Rozwoju w piśmie z 29 czerwca 2018 r. podkreślił, że kwestia poprawy dostępności przestrzeni publicznej jest jednym z priorytetowych zadań rządu, wskazanych w projekcie nowego programu rządowego Dostępność Plus, nad którym obecnie pracuje resort inwestycji i rozwoju. Program jest bardzo kompleksowy i zakłada liczne działania zmierzające do poprawy dostępności przestrzeni publicznej – w tym mieszkań, instytucji publicznych i otaczającej nas przestrzeni. Wszystkie nowe inwestycje budowlane będą spełniać warunki dostępności i będą projektowane tak, aby każdy mógł z łatwością z nich korzystać. Natomiast dla istniejących budynków, pojawiają się nowe możliwości ich modernizacji. Jednym z działań planowanych w programie jest przygotowanie standardów dostępności, czyli zespołu reguł i przepisów wskazujących na konkretne rozwiązania, które należy zapewnić, aby przestrzeń i budynki były miejscami łatwo dostępnymi dla osób o szczególnych potrzebach. Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju, mając na względzie trudności na jakie napotykają w życiu codziennym osoby z różnym rodzajem niepełnosprawności, podjęło już działania zarówno legislacyjne, jak i poza legislacyjne mające na celu poprawę dostępności przestrzeni publicznej dla tych osób.

20. Minister Edukacji Narodowej (VII.7037.110.2017 z 7 maja 2018 r.) – w sprawie negatywnych skutków reformy systemu oświaty.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich stale wpływają wnioski, w których obywatele przedstawiają wątpliwości, dotyczące wprowadzonych zmian w ustroju szkolnym oraz modyfikacji organizacji i funkcjonowania szkół i placówek oświatowych. Rzecznik z uwagą i troską analizuje także wszelkie doniesienia medialne w tym zakresie. Wiele z nich budzi szczególny niepokój, bowiem opisywane w nich negatywne skutki reformy systemu oświaty mogą negatywnie wpływać na realizację prawa do nauki, wyrażonego w art. 70 Konstytucji.

Rzecznik niejednokrotnie apelował, aby przy wprowadzaniu zmian zadbać o zapewnienie działań wspierających wdrożenie nowych regulacji skierowanych do samorządów terytorialnych, jednakże miał na myśli działania takie, które nie zdeorganizują systemu oświaty oraz zapewnią odpowiednie gwarancje uczniom, których powyższa zmiana obejmie.

Tymczasem uczniowie, mimo dokonanych przez jednostki samorządu terytorialnego zmian sieci szkół, często nadal nie mieszczą się budynkach szkolnych. Znaczna część organów prowadzących szkoły wraz z ich dyrektorami decyduje się na prowadzenie lekcji we wszelkich możliwie dostępnych miejscach, np.: na korytarzach, stołówkach szkolnych, czy też w bibliotekach. Pomieszczenia te z pewnością nie są wyposażone ani dostosowane infrastrukturalnie do potrzeb uczniów. Szczególnie niepokojące, w opinii Rzecznika, przypadki dotyczą uczniów uczęszczających na zajęcia w ustawionych przed szkołą kontenerach. Rozwiązanie to pojawia się najczęściej wtedy, gdy organy prowadzące szkoły oraz dyrektorzy nie chcą przenosić uczniów szkół podstawowych do likwidowanych budynków gimnazjum.

Kwestia braku odpowiedniego wyposażenia szkół również budzi niepokój Rzecznika. Brak pracowni fizycznych i chemicznych, brak szafek, w których dzieci mogłyby zostawiać książki, brak pomocy dydaktycznych czy książek w bibliotekach to tylko część uwag zgłaszanych Rzecznikowi oraz o których informują media.

Inny istotny problem, który zasługuje na uwagę to opracowane podstawy programowe oraz plany nauczania. Do Rzecznika docierają informacje, iż brak jest korelacji pomiędzy starą oraz nową podstawą programową jak również pomiędzy poszczególnymi przedmiotami. Nieustannym problemem, na który wskazują rodzice jest także zbyt duża tygodniowa liczba zajęć lekcyjnych, nadmiar prac domowych oraz prac klasowych. Należy bowiem mieć na uwadze, iż materiał, który w gimnazjum uczniowie przerabiali w ciągu trzech lat, obecni uczniowie muszą zrealizować w klasie siódmej i ósmej. W ocenie Rzecznika nadmiar obowiązków uczniów klas VII, a w przyszłym roku klas VIII może wywołać negatywne konsekwencje zarówno dla ich dalszego rozwoju edukacyjnego, jak i dla życia rodzinnego.

Rzecznik ma świadomość, iż swobodne kształtowanie systemu oświaty jest elementem polityki państwa, jednakże pragnie wskazać, iż każdej uzasadnionej i przeanalizowanej zmianie towarzyszyć powinno podejmowanie środków, które zapobiegą bądź zamortyzują ewentualne negatywne efekty uboczne jej towarzyszące. Problemy wskazane w niniejszym piśmie zaś w znacznym stopniu przyczyniają się zarówno do zwiększenia różnic edukacyjnych, jak i wpływają negatywnie na realizację konstytucyjnie gwarantowanego prawa do nauki.

Mając na uwadze powyższe Rzecznik zwrócił się do Minister z prośbą o ponowną analizę problemu oraz uzupełnienie stanowiska w przedstawionej sprawie.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej w piśmie z 4 czerwca 2018 r. poinformował, że MEN zapewniło adekwatne środki na wdrażanie reformy edukacji, co szczegółowo zostało opisane w Ocenie Skutków Regulacji do ustawy Prawo oświatowe i ustawy Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe. Resort na bieżąco reaguje też na postulaty strony samorządowej związane z reformą edukacji. Podsekretarz Stanu wyjaśnił, że przy opracowywaniu nowego ramowego planu nauczania, zachowany został generalnie ogólny wymiar godzin przeznaczonych na obowiązkowe zajęcia edukacyjne we wszystkich typach szkół. Wskazał ponadto, że rozwiązań organizacyjnych dotyczących zadań domowych należy zawsze poszukiwać na poziomie szkoły i regulować te kwestie w przepisach wewnątrzszkolnych. Zgodnie z przepisami Prawa oświatowego zakres spraw dotyczących, m.in., praw i obowiązków uczniów reguluje statut szkoły. Natomiast w Wewnątrzszkolnym Systemie Oceniania, który jest integralną częścią statutu szkoły, zawarte są zasady związane z ocenianiem uczniów i organizowaniem sprawdzianów. Odnośnie nauczycieli wyjaśniono, że od stycznia 2018 r. obowiązują nowe zasady udzielania urlopu dla poratowania zdrowia. W ocenie MEN wprowadzone zmiany spowodują, że korzystanie z urlopu dla poratowania zdrowia rzeczywiście będzie uzasadnione charakterem pracy wykonywanej przez nauczyciela. Jednocześnie zmiana ta przyczyni się do zapewnienia uczniom stabilniejszych warunków nauczania poprzez zminimalizowanie zmian kadry nauczycielskiej wynikających z korzystania z tego urlopu.

21. Ministra Sprawiedliwości oraz Dyrektor Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury (VII.510.20.2015 z 7 maja 2018 r.) – w sprawie ustawy o biegłych sądowych.

W ubiegłych latach Rzecznik Praw Obywatelskich wielokrotnie kierował do Ministra Sprawiedliwości postulat w postaci pilnej potrzeby uchwalenia przez prawodawcę kompleksowej ustawy o biegłych sądowych. Postulat ten związany jest z dążeniem Rzecznika do zapewnienia obywatelom właściwej gwarancji prawa do sądu wynikającej ze standardu wyrażonego w art. 45 ust. 1 Konstytucji.

Z treści dotychczasowej korespondencji prowadzonej w przedmiotowej sprawie pomiędzy Rzecznikiem a Ministrem Sprawiedliwości wynikało, że resort

sprawiedliwości – dostrzegając problemy związane z funkcjonowaniem biegłych sądowych w obecnym otoczeniu prawnym – podjął decyzję o rozpoczęciu prac nad projektem ustawy o biegłych sądowych. Ustawa ta zmierzałaby do uregulowania zagadnień prawnych dotyczących biegłych w jednym akcie normatywnym, uwzględniając kwestie powoływania i weryfikacji kwalifikacji biegłych sądowych w celu zapewnienia obywatelom, których sprawy są rozstrzygane przez sądy powszechne często w oparciu o opinie biegłych, dostępu do ekspertów o najwyższych kwalifikacjach merytorycznych i etycznych.

Niestety, Ministerstwo do chwili obecnej nie przedstawiło opinii publicznej jakiegokolwiek informacji na temat etapu prac lub postępu w pracach nad rządowym projektem ww. ustawy.

Mając na względzie powyższe Rzecznik ponownie zwrócił się do Ministra z apelem o przyspieszenie prac nad ustawą o biegłych sądowych oraz z prośbą o informację na temat planowanego terminu zakończenia rządowych prac legislacyjnych dotyczących tej ustawy.

Natomiast w wystąpieniu do Dyrektora Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury Rzecznik podniósł kwestię nadmiernej opierania się przez sędziów na opiniach biegłych sądowych, bez podejmowania przez sądy próby samodzielnej i krytycznej analizy przedstawianych przez nich opinii.

Opinie biegłych stanowią dowód o szczególnym znaczeniu dla wyniku postępowania. Dowód z opinii biegłych jest niezwykle przydatny dla ustalenia określonych okoliczności w sprawie, które są niemożliwe dla organu prowadzącego postępowanie (sądu czy prokuratora) z uwagi na konieczność posiadania wiedzy specjalistycznej. W praktyce dowód ten często jest oceniany przez sędziów orzekających w danej sprawie jako rzetelny i niebudzący wątpliwości oraz przesądza o kształcie rozstrzygnięcia w danym postępowaniu.

Nie kwestionując w żaden sposób roli i znaczenia opinii sporządzanych przez biegłych sądowych w postępowaniu przed sądami, Rzecznik wskazał, że zarówno w ocenie obywateli, jak i w ocenie Rzecznika, sędziowie zbyt często opierają rozstrzygnięcia wyłącznie na opinii biegłych sądowych. Wobec powyższego Rzecznik zwrócił się do Dyrektora z postulatem wprowadzenia w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury odpowiednio zaprojektowanych szkoleń pozwalających na kreowanie umiejętności współpracy sędziów z biegłymi sądowymi oraz położenia większego nacisku w edukacji sędziów na efektywną komunikację z biegłymi, a nie jedynie na powielanie sporządzonych przez ich opinii.

22. Ministra Sprawiedliwości (IV.567.1.2016 z 7 maja 2018 r.) – w sprawie potrzeby uregulowania sytuacji prawnej uczestnika w trakcie postępowania toczącego się na podstawie ustawy o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób.

W nawiązaniu do dotychczasowej korespondencji w przedmiotowym zakresie Rzecznik Praw Obywatelskich wskazał, że z uwagi na materię, regulowaną przez ustawę o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób, niezbędne jest zapewnienie precyzji i dookreśloności przepisów skutkujących pozbawieniem bądź ograniczeniem wolności uczestników – w trakcie postępowania sądowego, w ramach zabezpieczenia wniosku.

Zdaniem Rzecznika, szczególnie nagląca jest potrzeba doprecyzowania katalogu środków stosowanych tymczasowo wobec uczestnika postępowania toczącego się na podstawie ww. ustawy, określającego ramy prawne ograniczenia wolności osobistej jednostki oraz środków stosowanych wobec uczestnika po uchyleniu przez Sąd Najwyższy prawomocnego rozstrzygnięcia sądu odwoławczego, w którym to prawomocnym orzeczeniu zastosowano środki przewidziane przez tę ustawę. Uregulowania wymaga także kwestia terminów stosowania tych środków tymczasowych, bądź przynajmniej trybu obowiązkowego badania przez sąd zasadności dalszego ich stosowania w trakcie postępowania.

Rzecznik ponownie zwrócił się do Ministra z prośbą o przedstawienie stanowiska w sprawie.

23. Ministra Zdrowia (V.7010.68.2016 z 8 maja 2018 r.) – w sprawie poprawy jakości żywienia w szpitalach.

Skargi pacjentów i ich rodzin oraz doniesienia środków masowego przekazu wskazują na niewłaściwą jakość żywienia pacjentów w podmiotach leczniczych, wykonujących działalność w rodzaju stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne. Główne zastrzeżenia dotyczą: jakości i wielkości porcji pokarmowych, braku urozmaicenia posiłków, małej częstotliwości posiłków (trzy razy dziennie zamiast pięć) oraz wychłodzenia posiłków podawanych „na ciepło”.

W świetle kontroli dokonanej w 2018 r. przez Najwyższą Izbę Kontroli, system ochrony zdrowia nie gwarantuje prawidłowego żywienia pacjentów w szpitalach. W większości kontrolowanych szpitali pacjenci otrzymywali posiłki nieadekwatne do stanu zdrowia, przygotowane z surowców niskiej jakości i o niewłaściwych wartościach odżywczych. Również tegoroczne kontrole przeprowadzone przez Państwową Inspekcję Sanitarną oraz Inspekcję Handlową wskazują na niewłaściwą jakość posiłków w szpitalach.

Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił uwagę, że o skuteczności leczenia pacjentów w szpitalach decyduje nie tylko właściwie prowadzony przez personel medyczny proces leczniczy, ale także prawidłowe żywienie chorych oraz edukacja żywieniowa. Żywienie pacjentów towarzyszy procedurom medycznym i jest integralną częścią procesu leczniczego, a zatem w swych założeniach powinno być zgodne z zasadami prawidłowego żywienia. Zdaniem Rzecznika organizacja żywienia pacjentów powinna być analizowana, koordynowana i

nadzorowana przez kierowników szpitali oraz lekarzy odpowiedzialnych za proces leczenia pacjenta.

Żywnienie pacjentów, finansowane w ramach kontraktów zawieranych przez Narodowy Fundusz Zdrowia, może stanowić potencjalne źródło oszczędności w poszukiwaniu zwiększenia kwoty na bezpośrednie działania medyczne. Racjonalizacja kosztów wyżywienia pacjentów nie może jednak – w ocenie Rzecznika – oznaczać poszukiwania oszczędności bez zapewnienia właściwych i bezpiecznych dla zdrowia pacjentów parametrów jakościowych tych usług.

Poprawa jakości żywienia wymaga zatem rozwiązań systemowych w celu nadania problematyce żywienia pacjentów odpowiedniej rangi. W przekonaniu Rzecznika konieczne jest również dofinansowanie szpitali i innych podmiotów udzielających świadczeń w trybie stacjonarnym i całodobowym w celu podniesienia zarówno jakości wyżywienia, jak i jakości opieki żywieniowej nad pacjentem, a także zagwarantowania należytych standardów technicznych i sanitarno-higienicznych bloków żywienia. Niezbędne jest także wprowadzenie uregulowań dotyczących zasad racjonalnego żywienia w podmiotach leczniczych, precyzyjnych mechanizmów nadzoru nad realizacją żywienia w szpitalach, jak i odpowiednich sankcji w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości w zakresie stanu żywienia pacjentów.

Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o zajęcie stanowiska w sprawie oraz o przekazanie informacji na temat działań podjętych w tej materii.

24. Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (WZF.7060.134.2018 z 8 maja 2018 r.) – w sprawie problemów z ustaleniem wysokości świadczeń emerytalno-rentowych przysługujących byłym funkcjonariuszom PRL.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócili się z prośbą o pomoc byli funkcjonariusze PRL (Wydziału IV SB), którzy przed 1990 r., bez wiedzy przełożonych, podjęli współpracę i czynnie wspierali osoby lub organizacje działające na rzecz niepodległości Państwa Polskiego. Z uzasadnień prawomocnych orzeczeń sądowych zapadłych w sprawach obniżenia im świadczeń emerytalno-rentowych na podstawie poprzednio obowiązujących przepisów ustawy zaopatrzeniowej jednoznacznie wynika, że w latach 80. XX w. podjęli oni działania, zmierzające do udzielenia Kościołowi katolickiemu i Solidarności tajnych informacji o działaniach podjętych przez struktury SB tj. o podsłuchach księży, inwigilacji korespondencji, planowanych prowokacjach podczas pielgrzymek i działaniach zmierzających do ich nie odbycia się. Wiadomości te były przekazywane na bieżąco przedstawicielom Kościoła. Wskazane wówczas dowody dały sądom podstawę do uznania, że funkcjonariusze ci przed rokiem 1990, bez wiedzy przełożonych, podjęli współpracę i czynnie wspierali osoby i organizacje działające na rzecz niepodległości Państwa Polskiego w rozumieniu art. 15b ust. 3 i 4 ustawy zaopatrzeniowej.

Ww. przepis został uchylony z dniem 1 października 2017 r. przez art. 1 pkt 5 ustawy o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (dalej jak: ustawa zmieniająca).

Poprzednio obowiązująca ustawa zaopatrzeniowa zmniejszała świadczenia emerytalne funkcjonariuszom, którzy pełnili służbę w organach bezpieczeństwa państwa, o których mowa w art. 2 ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów — tzw. ustawy lustracyjnej. Natomiast przepisy obecnie obowiązującej ustawy zaopatrzeniowej nie odwołują się do służby w organach bezpieczeństwa państwa wymienionych w ustawie lustracyjnej, a przywołują wprost służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b ustawy zaopatrzeniowej. Zmianie uległ więc zakres podmiotowy, który został znacznie rozszerzony ustawą zmieniającą. Niemniej jednak w zakresie dotyczących funkcjonariuszy Wydziału IV SB zakres podmiotowy pokrywa się z ustawą lustracyjną.

Tymczasem Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji w odpowiedzi na interpelację nr 14750 jednego z posłów w tej sprawie stwierdził, że wyroki sądów zmieniające decyzje organu emerytalnego i nakazujące przeliczenie okresu służby w organach bezpieczeństwa państwa po 2,6% podstawy wymiaru, nie stanowią dla organu emerytalnego podstawy odstąpienia od ponownego ustalenia wysokości świadczeń emerytalno-rentowych. Takie stanowisko, w opinii Rzecznika, jest nieuprawnione.

Dla oceny czy funkcjonariusz podlega pod rygor art. 15c ust. 1-3 ustawy zaopatrzeniowej w aktualnym stanie prawnym wystarczające jest udowodnienie faktu współpracy i czynnego wspierania osób lub organizacji działających na rzecz niepodległości Państwa Polskiego. W ocenie Rzecznika wystarczającym dowodem na stwierdzenie tego faktu jest treść prawomocnych wyroków sądowych w sprawach, w których sąd doliczył funkcjonariuszom w pełnym wymiarze okresy służby w latach 1944–1990 w trybie art. 15b ust. 3 i 4 ustawy zaopatrzeniowej. Zakres treściowy art. 15b ust. 3 i art. 15c ust. 5 ustawy zaopatrzeniowej nie uległ bowiem zmianie. Wyroki sądów zmieniające decyzje organu emerytalnego i nakazujące przeliczenie okresu służby w organach bezpieczeństwa państwa po 2,6% podstawy wymiaru powinny zatem – zdaniem Rzecznika – stanowić podstawę dla organu do odstąpienia od ponownego ustalenia wysokości świadczeń emerytalnych. Przesądzają one bowiem o fakcie współpracy i czynnego wspierania osób lub organizacji działających na rzecz niepodległości Państwa Polskiego.

Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o weryfikację swojego stanowiska oraz spowodowanie uchylecia decyzji Zakładu Emerytalno-Rentowego MSWiA wobec osób wskazanych w interpelacji nr 14750.

25. Prezes Sądu Okręgowego w Krakowie (VII.564.31.2018 z 8 maja 2018 r.) – w sprawie ograniczenia na terenie sądu dostępu do informacji dla dziennikarzy.

Z treści § 7 ust. 3 zarządzenia nr 3/18 Prezesa i Dyrektora Sądu Okręgowego w Krakowie w sprawie fotografowania, filmowania oraz utrwalania w inny sposób obiektów Sądu Okręgowego w Krakowie wynika, że udzielanie wywiadów, informacji na terenie sądu przez sędziów, asesorów, referendarzy sądowych i asystentów sędziów, wymaga zgody Prezesa Sądu Okręgowego w Krakowie, a w przypadku kadry urzędniczej – Dyrektora Sądu Okręgowego w Krakowie. Zgoda ta nie dotyczy Rzecznika Prasowego Sądu oraz pracowników biura Rzecznika Prasowego Sądu.

Rzecznik Praw Obywatelskich zauważył, że żaden z przepisów Prawa o ustroju sądów powszechnych nie zawiera upoważnienia do wkraczania przez prezesa sądu i dyrektora sądu w materię wolności wypowiedzi, która to wolność może być realizowana także na terenie obiektu użyteczności publicznej, jakim jest budynek sądowy. Ponadto wolność wyrażania poglądów oraz pozyskiwania i rozpowszechniania informacji ma swój aspekt formalny, przejawiający się w tym, że może być ograniczona wyłącznie w ustawie. Stąd też kwestionowany przepis jest niezgodny z art. 54 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji przez to, że wprowadza ograniczenie aktem, który nie tylko nie ma rangi ustawy, lecz nie jest również źródłem powszechnie obowiązującego prawa w Rzeczypospolitej Polskiej.

Ponadto, w ocenie Rzecznika treść § 7 ust. 3 zarządzenia pozostaje także w oczywistej kolizji z przepisami Prawa prasowego, które stanowi m.in., że każdy obywatel, zgodnie z zasadą wolności słowa i prawem do krytyki, może udzielać informacji prasie. Z przepisów Prawa prasowego wynika także w sposób jednoznaczny, że kierownik jednostki organizacyjnej (a więc także prezes sądu i dyrektor sądu) ma nie tylko prawny obowiązek udzielania informacji osobiście bądź poprzez upoważnione osoby, lecz ma prawny obowiązek powstrzymania się od działań, które utrudniałyby bądź uniemożliwiałyby dziennikarzom nawiązanie kontaktu z pracownikami oraz swobodne zbieranie wśród nich informacji i opinii.

Wobec powyższego Rzecznik zwrócił się z żądaniem uchylecia kwestionowanego przepisu. Poprosił także o poinformowanie o podjętych w tym zakresie działaniach.

Prezes Sądu Okręgowego w Krakowie w piśmie z 25 czerwca 2018 r. wskazała, że kwestionowany zapis zarządzenia nie ma charakteru powszechnie obowiązującej normy prawnej, a zatem nie można zgodzić się ze stwierdzeniem zawartym w wystąpieniu Rzecznika, iż jest on sprzeczny z wolnością wypowiedzi, wyrażania poglądów oraz pozyskiwania i rozpowszechniania informacji. Niezasadne jest odczytywanie nakazu jako skierowanego do dziennikarzy. W związku z tym, zdaniem Prezes, niezasadna jest teza, iż norma

mająca charakter czysto porządkowy i obowiązująca tylko na ściśle określonym terenie oraz wobec pracowników jednostki, ogranicza wolność wypowiedzi. Z zarządzenia nie wynika także, aby w jakikolwiek sposób łamane były przepisy Prawa prasowego. Wobec powyższego, w ocenie Prezes, brak jest podstaw do uchylenia przedmiotowego zapisu zarządzenia.

26. Prezesa Zarządu PKO Banku Polskiego S.A. (IV.7216.19.2016 z 8 maja 2018 r.) – w sprawie problemów osób dysponujących książeczkami mieszkaniowymi.

Od wielu lat przedmiotem zainteresowania kolejnych Rzeczników Praw Obywatelskich pozostaje nierozwiązany dotychczas problem osób dysponujących książeczkami mieszkaniowymi.

W obecnym stanie prawnym jedynym szczególnym uprawnieniem przysługującym właścicielom książeczek mieszkaniowych jest prawo do otrzymania premii gwarancyjnej. Aby jednak otrzymać premię gwarancyjną trzeba spełnić warunki ściśle określone w ustawie o pomocy państwa w spłacie niektórych kredytów mieszkaniowych, udzielaniu premii gwarancyjnych oraz refundacji bankom wypłaconych premii gwarancyjnych. Ustawa ta w art. 3 ust. 1 wymienia w sposób wyczerpujący czynności, których dokonanie uprawnia do otrzymania premii gwarancyjnej. Obecnie premię gwarancyjną można uzyskać w przypadku realizacji jednego z kilkunastu różnych, wskazanych w tym przepisie celów mieszkaniowych.

W ocenie Rzecznika aktualnie obowiązujący katalog zdarzeń uprawniających do otrzymania premii uległ wyczerpaniu i należałoby podjąć przez ustawodawcę działania zmierzające do dokonania zmian w tym zakresie i do definitywnego rozwiązania problemu posiadaczy książeczek mieszkaniowych. Zaniepokojenie Rzecznika budzi także systematycznie malejąca wysokość średniej wypłacanej premii gwarancyjnej oraz tendencja spadkowa w liczbie likwidowanych książeczek.

W nadsyłanych do Biura Rzecznika pismach obywatele skarżą się, że w obecnych realiach każdy kolejny rok utrzymywania książeczki mieszkaniowej powoduje dla nich wyłącznie straty. Nadal nie mogą zrealizować książeczki mieszkaniowej na zaspokojenie swoich potrzeb mieszkaniowych, bowiem nie są w stanie zrealizować żadnej z czynności uprawniającej do uzyskania premii, a jednocześnie wysokość premii, jaką mogliby uzyskać systematycznie maleje. Dla zwracających się do Rzecznika wnioskodawców niezrozumiałe, bardzo skomplikowany jest także wzór do obliczania wysokości premii gwarancyjnej.

Ponadto, posiadacze książeczek mieszkaniowych żalą się na bardzo niskie, wręcz symboliczne oprocentowanie zgromadzonych wkładów przy jednoczesnych, dość znaczących, opłatach ustalonych przez bank, związanych z obsługą i likwidacją książeczki mieszkaniowej. Niejasne i mogące budzić wątpliwości jest także uregulowanie prawne wynikające z art. 3b ustawy o pomocy państwa w spłacie niektórych kredytów mieszkaniowych w zakresie

naliczania premii gwarancyjnej przy wykorzystaniu jej na cele związane z domem jednorodzinny. Wątpliwości budzi w szczególności, jaka cena m² jest wówczas brana pod uwagę.

Rzecznik zwrócił się do Prezesa z prośbą o ustosunkowanie się do przedstawionych w niniejszym piśmie zagadnień i wyjaśnienie kwestii związanych z oprocentowaniem zgromadzonych na książeczkach mieszkaniowych wkładów oszczędnościowych i z pobieranymi od właścicieli książeczek mieszkaniowych opłatami.

Dyrektor Pionu Prezesa Zarządu PKO BP w piśmie z 18 czerwca 2018 r. wyjaśniła, że kwestia waloryzacji wartości wkładów wniesionych na książeczki mieszkaniowe została przez ustawodawcę zapewniona poprzez wypłatę premii gwarancyjnej. Z tego względu nie sposób zgodzić się z twierdzeniem wyrażonym w piśmie Rzecznika, iż posiadacze książeczek mieszkaniowych nie są w stanie odzyskać realnej wartości dokonanych wkładów. W ocenie Banku posiadacze książeczek mieszkaniowych, założonych przed 23 października 1990r., w przeciwieństwie do osób, które na innych rachunkach oszczędnościowych gromadziły wkłady oszczędnościowe, nie są pokrzywdzeni na skutek inflacji i wzrostu cen mieszkań. Ponieważ środki pieniężne na wypłatę premii gwarancyjnych pochodzą z budżetu państwa, można nawet mówić o pewnym uprzywilejowaniu właścicieli książeczek mieszkaniowych w stosunku do innych osób, które gromadziły w tym okresie wkłady oszczędnościowe. Odnosząc się do kwestii istotnie zawilego sposobu ustalania wysokości premii gwarancyjnej oraz formalności, jakie towarzyszą realizacji uprawnień przez właścicieli książeczek mieszkaniowych, PKO BP opracował i udostępnia wszystkim zainteresowanym specjalny informator, dostępny także na stronie internetowej Banku. Trudno zatem zgodzić się z argumentem dotyczącym niechęci pracowników PKO do udzielania informacji. Tym niemniej Bank dołoży starań, by uczulić pracowników oddziałów do zachowania w tym zakresie najwyższej staranności.

27. Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (XI.7061.10.2018 z 10 maja 2018 r.) – w sprawie potrzeby ustanowienia nowego systemu orzekania o niepełnosprawności.

Rzecznik Praw Obywatelskich wielokrotnie zwracał uwagę na potrzebę wprowadzenia zmian w systemie orzekania o niepełnosprawności. Zgodnie z Konwencją o prawach osób niepełnosprawnych system ten powinien pozwalać na określenie zindywidualizowanego wsparcia potrzebnego danej osobie, zarówno o charakterze finansowym, jak i niefinansowym. W ocenie Rzecznika stosowane obecnie trzy stopnie niepełnosprawności są w tym zakresie niewystarczające.

Zdaniem Rzecznika istotne jest, aby nowy system orzeczniczy skupiał się na potencjale osoby z niepełnosprawnością, nie zaś na jej dysfunkcjach. Zgodnie z Konwencją, której wdrożenie ma na celu ochronę i zapewnienie pełnego i równego korzystania ze wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności

przez wszystkie osoby z niepełnosprawnością oraz popieranie poszanowania ich przyrodzonej godności, system orzekania powinien określać sposoby udzielania wsparcia osobom z niepełnosprawnościami przez organy publiczne, a nie określać daną osobę jako „niezdolną” czy „niesamodzielną”.

W kierowanych do Rzecznika skargach osoby z niepełnosprawnościami postulują odejście od stosowania w języku prawnym terminów takich jak „osoba niezdolna do pracy” czy „osoba niezdolna do samodzielnej egzystencji”, jako stygmatyzujących i wprowadzających w błąd. Konwencja posługuje się terminem „osoby wymagające bardziej intensywnego wsparcia”, pozwalającym na określenie osób z niepełnosprawnościami, którym – ze względu na rodzaj i stopień niepełnosprawności – należy zapewnić możliwość dostępu do szerszego katalogu różnych form wsparcia. Z tego względu Rzecznik podkreślił konieczność uwzględnienia przy formułowaniu nowych rozwiązań ustawowych terminologii spójnej z Konwencją.

Rzecznik zwrócił się z prośbą o udzielenie informacji w przedmiotowej sprawie. W szczególności poprosił o przekazanie wyników dokonanej analizy funkcjonowania systemu orzekania o niepełnosprawności i niezdolności do pracy w kontekście ich spójności i konieczności koordynacji działań lub możliwości ich zintegrowania, a także udostępnienie projektu założeń do ustawy o orzekaniu o niepełnosprawności i niezdolności do pracy, o ile został już przygotowany.

Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w piśmie z 22 maja 2018 r. poinformowała, że Międzyresortowy Zespół do spraw Opracowania Systemu Orzekania o Niepełnosprawności oraz Niezdolności do Pracy zakończył przegląd funkcjonujących systemów orzekania o niepełnosprawności i niezdolności do pracy. Przygotowane zostały także założenia do projektu ustawy o orzekaniu niepełnosprawności i niezdolności do pracy. Aktualnie opracowywany jest projekt ustawy. W związku z tym, że ostateczny projekt nie został jeszcze przyjęty przez Zespół, na obecnym etapie prac nie jest możliwe udostępnienie tego materiału.

28. Szefowej Kancelarii Sejmu RP (VII.600.58.2018 z 10 maja 2018 r.) – w sprawie zawieszenia przyznawania jednorazowych kart wstępu do budynku Sejmu.

Rzecznik Praw Obywatelskich z niepokojem przyjmuje sygnały dotyczące poważnych następstw dla przestrzegania praw obywatelskich, jakie wynikają z trwającego zawieszenia przyznawania jednorazowych kart wstępu do budynku Sejmu RP.

Decyzja Straży Marszałkowskiej, podjęta w porozumieniu z kierownictwem Kancelarii Sejmu, o zawieszeniu przyznawania jednorazowych kart, miała mieć charakter tymczasowy. Obowiązuje jednak od środy 25 kwietnia. Zdaniem Rzecznika powoduje to poważne, długotrwałe komplikacje w funkcjonowaniu Sejmu RP, w tym ma negatywny wpływ na jego merytoryczne prace.

Analizując decyzję Straży Marszałkowskiej o długotrwałym zawieszeniu przyznawania jednorazowych kart wstępu, należy zwrócić uwagę na jej konsekwencje w kontekście gwarancji praw wynikających z art. 61 Konstytucji, a także wystąpienie

ograniczenia możliwości wykonywania czynności zawodowych dziennikarza. Co więcej, brak możliwości udziału w pracach legislacyjnych osób nieposiadających stałych kart wstępu utrudnia zapewnienie odpowiedniej pomocy w procesie legislacyjnych m.in. ze strony ekspertów, czy pracowników instytucji, co negatywnie wpłynie na jakość stanowionego prawa, a w konsekwencji na prawa człowieka i obywatela.

Rzecznik zwrócił się z prośbą o pilne zajęcie w niniejszej sprawie stanowiska i wskazanie, w jakim terminie zostanie przywrócony dostęp do Sejmu na dotychczasowych zasadach.

Szefowa Kancelarii Sejmu w piśmie z 7 czerwca 2018 r. poinformowała, że standardowe zasady wstępu na teren Sejmu zostały przywrócone 29 maja br., niezwłocznie po zakończeniu trwającego wówczas Szczytu Zgromadzenia Parlamentarnego NATO. W tym samym czasie decyzję o opuszczeniu Sejmu podjęły też protestujące w głównym gmachu osoby z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunowie. Szefowa Kancelarii podzieliła opinię Rzecznika, że istniejące przez pewien czas utrudnienia w dostępie do Sejmu dla osób uzyskujących wstęp na podstawie kart jednorazowych nie były korzystne z punktu widzenia procesu stanowienia prawa. Podkreśliła jednak, że trudności te były bezpośrednio związane z okolicznościami, na których powstanie Kancelaria Sejmu nie miała wpływu i zostały zniesione natychmiast po ich ustąpieniu.

29. Ministra Środowiska (V.7200.5.2018 z 10 maja 2018 r.) – w sprawie konieczności podjęcia pilnych działań zmierzających do wykonania wyroku TSUE dotyczącego wycinki Puszczy Białowieskiej.

Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej dniu 17 kwietnia 2018 r., w związku ze skargą Komisji Europejskiej, wydał wyrok, w którym uznał, że Rzeczpospolita Polska uchybiła zobowiązaniom spoczywającym na niej na mocy unijnego ustawodawstwa. W uzasadnieniu wyroku Trybunał przypomniał, że dyrektywa siedliskowa nakłada na państwa członkowskie szereg obowiązków i specjalnych procedur, które mają zagwarantować zachowanie (lub w danym przypadku odtworzenie), we właściwym stanie ochrony, siedlisk przyrodniczych oraz gatunków dzikiej fauny i flory. W ocenie TSUE działania aktywnej gospodarki leśnej mają szkodliwe skutki dla siedlisk i gatunków chronionych na obszarze Natura 2000 Puszcza Białowieska i w konsekwencji naruszają integralność tego obszaru.

Z uwagi na powyższe, w ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich, zachodzi konieczność podjęcia pilnych działań zmierzających do wykonania ww. wyroku TSUE w celu ochrony Puszczy Białowieskiej i doprowadzenia do stanu zgodności z prawem unijnym.

Rzecznik zwrócił uwagę, że w związku z uznaniem przez Wojewódzki Sąd Administracyjny oraz przez Naczelny Sąd Administracyjny, że na gruncie krajowego porządku prawnego zatwierdzenie planu urządzenia lasu nie może zostać poddane sądowoadministracyjnej kontroli, społeczeństwo pozbawione jest możliwości udziału w postępowaniu i sprawowania kontroli obywatelskiej. Ponadto, taka ocena mogłaby pozwolić na uniknięcie wydania dotkliwego dla Polski wizerunkowo i ewentualnie, w przyszłości, finansowo wyroku Trybunału Sprawiedliwości UE. Zdaniem Rzecznika korekta obowiązujących rozwiązań ustawowych oznaczałaby zapewnienie obywatelom możliwości rzeczywistej realizacji ich konstytucyjnego prawa i obowiązku ochrony środowiska.

W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o poinformowanie o podjętych i planowanych działaniach mających na celu wykonanie wyroku TSUE oraz o stanowisku w sprawie umożliwienia stronie społecznej aktywnego udziału w tego rodzaju postępowaniach.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Środowiska w piśmie z 7 czerwca 2018 r. wskazała, że co prawda Trybunał Sprawiedliwości wydał już wyrok w sprawie, prowadzonej na podstawie art. 258 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (dalej TFUE), jednakże Komisja Europejska nadal nie zamknęła prowadzonego postępowania naruszeniowego nr 2016/20722. Jedynymi stronami postępowania ww. sprawie są, zgodnie z TFUE, Komisja Europejska i państwo członkowskie, między którymi toczy się dialog mający na celu usunięcie naruszenia prawa Unii Europejskiej. Dostęp podmiotów trzecich do dokumentów w ramach tego postępowania utrudniłby ten dialog, mógłby podważyć ugodowe rozstrzygnięcie sporu oraz niekorzystnie wpłynąć na postępowanie stron. Sekretarz Stanu zapewniła, że Polska jako strona przedstawi Komisji Europejskiej wyjaśnienia dotyczące dostosowania się do wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 17 kwietnia 2018 r. w wyznaczonym terminie.

30. Ministra Inwestycji i Rozwoju (IV.7210.14.2018 z 11 maja 2018 r.) – w sprawie ustawy o zmianie ustawy o finansowym wsparciu tworzenia lokali socjalnych, mieszkań chronionych, noclegowni i domów dla bezdomnych, ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego oraz niektórych innych ustaw.

Powyższa ustawa jest oczekiwaną reakcją ustawodawcy wobec trwającego od lat deficytu lokali mieszkalnych w publicznym zasobie mieszkaniowym i odpowiedzią na sygnalizowaną m.in. przez Rzecznika Praw Obywatelskich konieczność weryfikacji rozwiązań, obowiązujących od kilkunastu lat w niezmiennym kształcie, w zakresie najmu lokali komunalnych.

Przede wszystkim Rzecznik zwrócił uwagę na, istotne z punktu widzenia ochrony praw obywatelskich, problemy rysujące się na tle zawartych w tej ustawie przepisów intertemporalnych. Rzecznik wskazał, że z przepisu końcowego ustawy wynika jednoznacznie, że ustawa wchodzi w życie z dniem 1

maja 2018 r., z wyjątkiem art. 1 pkt 15 w zakresie art. 12 ust. 2, oraz pkt 16 i 19, które wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2019 r. oraz art. 2-4 i art. 6, które wchodzi w życie po upływie 12 miesięcy od dnia ogłoszenia.

Z mocy art. 18 ustawy nowelizującej od dnia 1 maja 2018 r. orzeczenia sądowe przyznające uprawnienie do otrzymania lokalu socjalnego, wydane przed dniem 21 kwietnia 2019 r., powinny być realizowane zgodnie ze znowelizowanymi przepisami ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego. Zdaniem Rzecznika, mamy do czynienia z sytuacją, w której ustawodawca co do zasady przesuwając w czasie wejście w życie nowelizacji ustawy, a jednocześnie dokonuje wyłomu w tej zasadzie nakładając na adresatów normy zawartej w art. 18 obowiązek stosowania przepisów w nowym brzmieniu, przy czym nie wymienia, które z tych przepisów powinny być stosowane.

W ocenie Rzecznika powyższe wątpliwości przełożą się niebawem na problemy i rozbieżności w działaniach gmin przy realizacji wyżej wymienionych orzeczeń sądowych. Problemy te zaś mogą zniweczyć możliwość stosowania w okresie do dnia 21 kwietnia 2019 r. nowych, ochronnych rozwiązań, jakie ustawodawca przewidział w wymienionej nowelizacji w zakresie realizacji uprawnień do lokali socjalnych. Zastosowany w art. 18 ustawy nowelizującej zabieg legislacyjny w istocie wyklucza realną kontrolę działań gmin w omawianym zakresie i możliwość postawienia gminie zarzutu naruszenia konkretnych przepisów ustawy o ochronie praw lokatorów... Brak jednoznacznego określenia obowiązków, które gminy miałyby realizować z mocy art. 18 ustawy nowelizującej to również brak pewności prawa co do zakresu przewidzianej w nim ochrony dla obywateli.

Powyższe uwagi prowadzą do wniosku, że treść art. 18 ustawy nowelizującej nie czyni zadość wymogowi prawidłowej legislacji, w tym dyrektywie określoności prawa. Wymóg określoności regulacji prawnej – wywiedziony z art. 2 Konstytucji – odnosi się do wszelkich regulacji (pośrednio czy bezpośrednio) kształtujących pozycję prawną obywatela.

W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o rozważenie możliwości pilnego zainicjowania działań legislacyjnych, które wyeliminują problemy z wykładnią i stosowaniem wymienionych wyżej przepisów ustawy nowelizującej.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Inwestycji i Rozwoju w piśmie z 8 czerwca 2018 r. poinformował, że znowelizowane przepisy ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (dalej jako: uol) obowiązywać będą od 21 kwietnia 2019 r. Ustawodawca odroczył tym samym chwilę wejścia w życie tych przepisów, a więc również w odniesieniu do realizacji wyroków eksmisyjnych, w których sądy przyznają prawo do lokalu socjalnego, a realizująca ten wyrok umowa najmu lokalu socjalnego nie zostanie przed dniem 21 kwietnia 2019 r. zawarta. W opinii resortu nie ma potrzeby pilnego zainicjowania działań legislacyjnych,

gdyż nowouchwalone przepisy zmieniające uol nie powinny budzić problemów z wykładnią i ich stosowaniem. Jednocześnie Ministerstwo będzie monitorować proces wdrażania nowych przepisów i w razie potrzeby będzie podejmować środki zaradcze w celu eliminowania ewentualnych, pojawiających się problemów.

31. Przewodniczącego Komisji do spraw Energii i Skarbu Państwa Sejmu RP (III.7042.121.2017 z 11 maja 2018 r.) – w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla.

Z informacji zamieszczonych na stronach internetowych Sejmu RP, wynika że Komisja do Spraw Energii i Skarbu Państwa podjęła pracę nad poselskim projektem ustawy o zmianie ustawy o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla. Projekt ten dotyczy częściowego zrekompensowania strat finansowych tym wdowom, wdowcom i sierotom po zmarłych pracownikach przedsiębiorstw górniczych, którzy mają ustalone prawo do renty rodzinnej po pracownikach przedsiębiorstw górniczych.

Tymczasem do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wpłynęło ok. 60 skarg od emerytów i rencistów górniczych oraz wdów i sierot, które dotyczą nowych przepisów regulujących prawa do rekompensaty za utracony deputat węglowy.

Rzecznik zwrócił uwagę, że wielu byłych pracowników przedsiębiorstw górniczych przed wejściem w życie przepisów ustawy o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla w związku z trudną sytuacją ekonomiczno-finansową kopalni zostało pozbawionych deputatu węglowego, co w konsekwencji wyklucza ich z grupy osób uprawnionych do rekompensaty. Zdaniem skarżących emeryci zostali podzieleni na tych, którzy otrzymali rekompensatę za utracony deputat węglowy, i tych, którzy nie mają prawa do rekompensaty, ponieważ wcześniej pozbawiono ich prawa do deputatu węglowego.

Podobnie, zapisy powyższej ustawy wykluczyły z grupy osób uprawnionych do rekompensaty wdowy i sieroty, ponieważ ich mężowie i ojcowie w chwili śmierci byli pracownikami i nie pobierali rent czy emerytur.

W ocenie Rzecznika istnieje potrzeba jak najszybszego rozpoczęcia prac legislacyjnych zmierzających do rozwiązania przedmiotowego problemu.

W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się do Przewodniczącego z prośbą, aby w ramach prac Komisji nad przedstawionym przez posłów projektem ustawy nowelizującej dokonano analizy omówionego problemu pod kątem jego rozwiązania w ramach podjętych działań legislacyjnych.

32. Ministra Zdrowia i Przewodniczącego Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich (VII.7033.52.2016 z 14 maja 2018 r.) – w sprawie nierespektowania przez uczelnie wyższe wyników egzaminu maturalnego prezentowanego w skali centylowej.

W zainteresowaniu Rzecznika Praw Obywatelskich pozostaje problem nieuwzględniania przez uczelnie wyższe, w tym także uczelnie medyczne, wyników matur podanych w skali centylowej. Oznacza to, że w procesie rekrutacji nie bierze się pod uwagę stopnia trudności matury, który bywa różny w kolejnych latach. W rezultacie dochodzi do sytuacji, że na studia dostają się osoby, które maturę zdawały w latach, gdy jej stopień trudności był niższy, a nie osoby, które uzyskały w bieżącym roku wysokie wyniki mierzone skalą centylową.

Rzecznik wskazał, że obowiązek podawania wyników egzaminu maturalnego, również w skali centylowej w przypadku części pisemnej egzaminu, wynika z art. 44zzk ust. 1 pkt 2 ustawy o systemie oświaty. Natomiast art. 169 ust. 3 Prawa o szkolnictwie wyższym stanowi, że podstawą przyjęcia na studia pierwszego stopnia lub jednolite studia magisterskie są wyniki egzaminu maturalnego. Ustawodawca, wskazując podstawę kwalifikacji na uczelnie wyższe, nie zawężył jej jedynie do wyników matury podanych w skali procentowej. Dlatego też, w ocenie Rzecznika, uczelnie (także medyczne) powinny w procesie rekrutacji uwzględniać oba rezultaty. Uczelnie, które w procesie rekrutacji nie uwzględniają wyników matur w części prezentującej rezultaty w skali centylowej, tym samym mogą naruszać konstytucyjne prawa i wolności, wśród których przewidziana jest m.in. równość szans w dostępie do nauki.

Z dotychczasowej korespondencji w przedmiotowej sprawie wynika, że Ministerstwo Zdrowia nie uznaje za wskazane uwzględnianie wyniku w skali centylowej w procesie rekrutacji. Za takim stanowiskiem przemawia fakt, że w rekrutacji na polskie uczelnie mogą wziąć udział także kandydaci posiadający tzw. maturę międzynarodową lub tzw. maturę europejską, których wynik podawany jest jedynie w skali procentowej. Ponadto, w ocenie Ministra, wynik w centylach może być wysoki, nie tylko w przypadku bardzo dobrze zdanej matury, ale również w przypadku ogólnie bardzo słabego rocznika zdających maturę.

W ocenie Rzecznika dokonana przez resort zdrowia wykładnia przepisów prowadzi do pozbawienia znaczenia wyniku matury w części centylowej w procesie rekrutacji. Rzecznik ponownie zwrócił się do Ministra z prośbą o wyjaśnienia. Ponadto, wystosował pismo do Przewodniczącego Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich, w którym poprosił o zajęcie stanowiska w sprawie.

33. Przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej i Przewodniczącego Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej Sejmu RP (VII.602.6.2014 z 14 maja 2018 r.) – w sprawie procedury powoływania urzędników wyborczych oraz potrzeby uregulowania zasad prowadzenia tzw. prekampanii wyborczej.

Rzecznik Praw Obywatelskich monitoruje działania Państwowej Komisji Wyborczej dotyczące rekrutacji urzędników wyborczych, a w szczególności

przyjęcie uchwały w sprawie określenia liczby, trybu i warunków powoływania urzędników wyborczych. W uchwale tej, jak można założyć, wskazano liczbę urzędników wyborczych, jaka zdaniem Komisji jest niezbędna do właściwej realizacji zadań na danym obszarze. Niepokój Rzecznika wzbudza jednak proces powoływania urzędników wyborczych, w szczególności informacja o znaczącym ich zmniejszeniu (w związku ze zmianami w uchwale z dnia 12, 26 marca oraz 26 kwietnia 2018 r.). Powstaje obawa, że zmiany te wynikają wyłącznie z niewielkiego zainteresowania objęciem funkcji urzędników wyborczych.

Rzecznik zwrócił uwagę, że urzędnicy wyborczy realizować będą szereg istotnych, odpowiedzialnych zadań, bezpośrednio lub pośrednio wpływających na warunki korzystania przez obywateli z ich praw wyborczych, w tym przez wyborców w trudnej sytuacji. W ich gestii będą m.in. ważne działania związane z procedurą głosowania korespondencyjnego wyborców niepełnosprawnych czy dostosowania lokali wyborczych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych. Urzędnicy będą również sprawować nadzór nad zapewnieniem warunków pracy obwodowych komisji wyborczych oraz będą odpowiadać za odpowiednie przygotowanie merytoryczne (szkolenia) członków tych komisji.

W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się do Przewodniczącego PKW z prośbą o informację, czy ustalona ostatecznie w uchwale liczba urzędników wyborczych, w opinii Państwowej Komisji Wyborczej, nie będzie stanowić zagrożenia dla przeprowadzenia wyborów i pozwoli na pełnienie przez nich funkcji w pełni efektywny sposób, gwarantujący właściwe korzystanie z praw wyborczych przez wyborców oraz o wskazanie liczby ostatecznie powołanych urzędników. Z uwagi na konieczność właściwego przygotowania merytorycznego urzędników wyborczych, Rzecznik poprosił również o informację o zastosowanych procedurach rekrutacji i selekcji kandydatów na urzędników wyborczych.

Natomiast w wystąpieniu do Przewodniczącego Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej Sejmu RP Rzecznik wskazał na konieczność rozważenia ustawowego uregulowania zasad prowadzenia tzw. prekampanii wyborczej, a więc podejmowania działań o charakterze agitacji wyborczej przed rozpoczęciem kampanii wyborczej.

Jak wskazują doniesienia medialne, problem braku regulacji zjawiska prekampanii wyborczej jest niestety aktualny w kontekście zbliżających się wyborów samorządowych.

Mając powyższe na względzie Rzecznik zwrócił się do przewodniczącego sejmowej komisji z prośbą o przekazanie stanowiska w sprawie oraz rozważenie zainicjowania koniecznych zmian w prawie wyborczym.

Zastępca Przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej w piśmie z 4 czerwca 2018 r. poinformował, że PKW widzi potrzebę stosownej zmiany Kodeksu wyborczego, szczególnie w zakresie transmisji z lokali wyborczych i ochrony danych osobowych, jeszcze przed nadchodzącymi wyborami. W związku z powyższym w dniu 4 czerwca br. Komisja zwróciła się z prośbą o

podjęcie pilnych prac ustawodawczych do Przewodniczącego sejmowej Komisji Nadzwyczajnej do spraw zmian w kodyfikacjach. Co do urzędników wyborczych, ich ostatecznie ustalona liczba wynosi 2595 i w ocenie PKW jest to liczba wystarczająca dla prawidłowego wykonania zadań związanych z przeprowadzeniem wyborów.

34. Ministra Sprawiedliwości (II.510.35.2018 z 14 maja 2018 r.) – w sprawie praktyki przesłuchiwanie podejrzanego w charakterze świadka.

W zainteresowaniu Rzecznika Praw Obywatelskich pozostaje problematyka związana z praktyką przesłuchiwanie przez organy ścigania w charakterze świadka osób, wobec których istnieje wystarczający materiał dowodowy do postawienia im zarzutów. Chodzi m.in. o osoby, które zostały personalnie wskazane w zawiadomieniu o możliwości popełnienia przestępstwa jako osoby podejrzanego. Zdaniem Rzecznika przesłuchiwanie ich w charakterze świadka przy jednoczesnym braku możliwości ustanowienia asysty adwokata lub radcy prawnego na tym etapie postępowania uniemożliwia im skuteczne podjęcie prawa do obrony określonego w art. 42 Konstytucji.

Aktywne uczestniczenie adwokata osoby, co do której istnieje uzasadniona podstawa do postawienia jej zarzutów, może doprowadzić do zgromadzenia dowodów, na podstawie których organ prowadzący czynności umorzy postępowanie, a to niewątpliwie może przyczynić się do obniżenia kosztów tego postępowania. Dlatego, w ocenie Rzecznika, zasadne byłoby wprowadzenie do prawa polskiego instytucji świadka z asystą na wzór francuski. W konsekwencji, osoby przeciwko którym istniałyby silne wskazania i dowody, że brały udział w zdarzeniach, dla których wyjaśnienia w fazie *in rem* prowadzone jest postępowanie przygotowawcze, nie mogłyby mieć statusu zwykłego świadka, lecz świadka z asystą. Taki świadek musiałby być przesłuchiwany w obecności adwokata; mógłby brać udział w czynnościach dochodzenia albo śledztwa; przeglądać akta, a także żądać konfrontacji z świadkami oskarżenia. Powyższe pozwoliłoby uniknąć zmuszania takiej osoby przez organy ścigania do składania samoobciążających zeznań, poprzez stosowanie tortur czy też niehumanitarnego lub poniżającego traktowania, a także doprowadzić do wyjaśnienia wielu spornych okoliczności już na etapie postępowania przygotowawczego. Pozwoliłoby jednocześnie na skuteczne skorzystanie z prawa do obrony osoby faktycznie podejrzanego.

Przesłuchiwanie w charakterze świadka osoby faktycznie podejrzanego zanim zostaną jej postawione zarzuty jest niedozwolone. Mimo to jest praktykowane. W razie przyznania się przez świadka do czynu (jeszcze nawet nie zarzucanego) zeznania te nie mogą być brane pod uwagę. Mimo to z uwagi na pozostawienie protokołu z takiego przesłuchania w aktach sprawy, dostępnego dla sędziego rozpoznającego sprawę, wywołuje istotną rolę w zakresie tzw. efektu psychologicznego (sędzia widząc zeznania inkryminujące świadka –

późniejszego oskarżonego podświadomie będzie uważał go za winnego, zwłaszcza że nie ma procedury usunięcia tego typu dowodu z akt sprawy, tak by sąd nie mógł się z tym zapoznać). Należałoby zatem uregulować ustawowo kwestię pozyskiwania dowodów z wyłączeniem swobody wypowiedzi, tak by zachować gwarancje procesowe będące konsekwencją zasady domniemania niewinności, w szczególności prawo oskarżonego do milczenia i biernej postawy w procesie (*nemo se ipsum accusare tenetur*).

Dlatego, w opinii Rzecznika, należałoby wprowadzić regulację w Kodeksie postępowania karnego pozwalającą na wyeliminowanie z materiału dowodowego (tj. akt sprawy) dowodów zebranych z naruszeniem swobody wypowiedzi (w tym zeznań inkryminujących świadków przesłuchiwanym w tym trybie przed postawieniem im zarzutów), tak by sąd prowadzący sprawę nie mógł się z nimi zapoznać, by nie wyrobić sobie wewnętrznego nastawienia – przekonania o winie sprawcy.

Mając na uwadze powyższe Rzecznik zwrócił się z prośbą do Ministra o zajęcie stanowiska w niniejszej sprawie oraz rozważenie możliwości podjęcia właściwych zmian legislacyjnych w tym zakresie.

35. Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (III.7045.14.2018 z 21 maja 2018 r.) – w sprawie przewlekłości rejestracji do ewidencji oświadczeń o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi.

Z dniem 1 stycznia 2018 r. weszła w życie ustawa o zmianie ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz niektórych innych ustaw, która wdraża do polskiego porządku prawnego dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/36/UE w sprawie warunków wjazdu i pobytu obywateli państw trzecich w celu zatrudnienia w charakterze pracownika sezonowego.

Zgodnie z przepisem art. 87 ust. 3 (dodanym przez art. 1 pkt 7 lit. c ustawy z 20 lipca 2017r.) zezwolenie na pracę nie jest wymagane m.in. w przypadku cudzoziemca, który wykonuje pracę przez okres nie dłuższy niż 6 miesięcy w ciągu kolejnych 12 miesięcy, jeżeli powiatowy urząd pracy przed rozpoczęciem pracy przez cudzoziemca wpisał oświadczenie o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi do ewidencji oświadczeń, a praca jest wykonywana na warunkach określonych w tym oświadczeniu.

W opinii Rzecznika Praw Obywatelskich do czasu nowelizacji tzw. procedura oświadczeniowa była elastyczna. Z wpływających do Biura RPO wniosków wynika, że po zmianach obowiązuje bardziej skomplikowana procedura rejestracji oświadczeń o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi. W ocenie wnioskodawców powoduje to powstawanie znacznych opóźnień w załatwianiu spraw przez urzędy pracy, które w ich ocenie, nie były przygotowane do realizacji nowych zadań.

Z tego względu Rzecznik zwrócił się do Minister z prośbą o informację, czy resortowi znany jest problem przewlekłości rejestracji do ewidencji oświadczeń o

powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi i czy przewiduje wprowadzenie jakichś zmian w tej procedurze.

36. Ministra Zdrowia (VII.511.8.2017 z 23 maja 2018 r.) – w sprawie zwrotu kosztów ustanowienia obrońcy lekarzowi lub lekarzowi dentyście prawomocnie uniewinnionemu w postępowaniu dyscyplinarnym.

W zainteresowaniu Rzecznika Praw Obywatelskich pozostaje zagadnienie dotyczące zwrotu kosztów ustanowienia obrońcy lekarzowi lub lekarzowi dentyście prawomocnie uniewinnionemu w sprawie z zakresu odpowiedzialności dyscyplinarnej. Wątpliwości wzbudza przede wszystkim brak zapewnienia takiej osobie gwarancji wynikających z Konstytucji.

Sygnalizowana sprawa była przedmiotem rozstrzygnięć sądów lekarskich. W okresie stosowania przepisów ustawy o izbach lekarskich (dalej jako: u.i.l.) wykształciła się wyraźna linia orzecznicza tych sądów, opierająca się na uznaniu, że w obecnym stanie prawnym brak jest podstaw prawnych do rozstrzygania przez te sądy kwestii zwrotu stronom postępowania w przedmiocie odpowiedzialności lekarzy wskazanych kosztów według zasad określonych w przepisach Kodeksu postępowania karnego.

Powstała w ten sposób luka wypełnił samorząd lekarski określając katalog kosztów postępowania w przepisach regulaminu wewnętrznego urzędowania sądów lekarskich. Przepisy te określają koszty postępowania przed sądem lekarskim, m.in.: koszty doręczenia wezwań i innych pism związanych z postępowaniem przed sądem, należności rzecznika i członków sądu związane z postępowaniem w tym sądzie, należności biegłych za wydane opinie oraz inne koszty administracyjne. Przepisy nie obejmują jednak swym zakresem wydatków wskazanych we wniosku obrońcy. Opisany stan prawny prowadzi do tego, iż prawomocnie uniewinniony w postępowaniu dyscyplinarnym lekarz nie może korzystać z gwarancji wynikających z art. 42 ust. 2 Konstytucji w postaci zwrotu kosztów ustanowienia jednego obrońcy.

Powyższą gwarancję wzmacnia zasada demokratycznego państwa prawnego (art. 2 Konstytucji), z której należy wyprowadzić wniosek o stosowaniu, także w postępowaniu dyscyplinarnym, standardów ustanowionych w rozdziale II Konstytucji. Odnoszą się one do wszelkich postępowań represyjnych, których celem jest poddanie obywatela jakiejś formie ukarania bądź sankcji. Przejęcie instytucji wywodzących się z postępowania karnego do postępowania dyscyplinarnego służyć ma celom ochronnym.

Ustawodawca, biorąc pod uwagę represyjny charakter postępowania dyscyplinarnego uznał, że zasadne jest sięgnięcie do tych instytucji zawartych w Kodeksie postępowania karnego, które stwarzają możliwość optymalnego zabezpieczenia praw i wolności obwinionego. Celem takiej regulacji jest więc zapewnienie osobie obwinionej praw i gwarancji służących zabezpieczeniu jej interesów w postępowaniu dyscyplinarnym.

Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o podjęcie odpowiednich działań legislacyjnych mających na celu zapewnienie skutecznej ochrony praw osób prawomocnie uniewinnionych w postępowaniu dyscyplinarnym lekarzy i lekarzy dentyków.

37. Prezesa Rady Ministrów oraz Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych (VII.561.8.2017 z 23 maja 2018 r.) – w sprawie niekonstytucyjności ograniczenia dostępu do służby publicznej wobec sędziów, asesorów i ławników posiadających dodatkowe obywatelstwo.

Dnia 3 kwietnia 2018 r. weszła w życie ustawa o Sądzie Najwyższym, której przepisy prowadzą do ograniczenia dostępu do służby publicznej wobec sędziów, asesorów i ławników. Takie negatywne skutki wobec wskazanej grupy osób wynikają z wprowadzenia przez ustawodawcę wymogu posiadania przez nich wyłącznie obywatelstwa polskiego w przypadku kandydowania na wskazane powyżej stanowiska.

W dotychczasowej korespondencji w przedmiotowej sprawie, wystosowanej m.in. do Ministra Sprawiedliwości, Rzecznik Praw Obywatelskich wskazywał, że zakaz polegający na posiadaniu dodatkowego obywatelstwa innego państwa przez kandydatów na stanowisko sędziego, asesora, czy ławnika albo też osób piastujących już ten urząd jest niezgodny z konstytucyjnymi standardami wynikającymi z art. 60 i art. 32 Konstytucji. Wprowadzenie wskazanego kryterium pozostaje także w sprzeczności z wykładnią systemową.

Ponadto, z przepisów ustawy o SN wynika, że „sędzia albo asesor sądowy, który w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy nie spełnia wymogu posiadania wyłącznie obywatelstwa polskiego powinien w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy zrzec się obywatelstwa obcego państwa. W przypadku bezskutecznego upływu terminu, o którym mowa w § 1, stosunek służbowy sędziego albo asesora sądowego wygasa”.

W opinii Rzecznika niedopuszczalne jest wprowadzanie przez ustawodawcę automatyzmu utraty urzędu w razie zaistnienia ustawowo określonych przesłanek w świetle art. 180 ust. 2 Konstytucji. Dodatkowo, art. 180 ust. 2 Konstytucji przewiduje gwarancję, jaka musi zostać zachowana w przypadku odstąpienia od zasady nieusuwalności sędziów w postaci złożenia sędziego z urzędu. Jest nią, przewidziany przez Ustrojodawcę, wymóg polegający na tym, iż „złożenie sędziego z urzędu może nastąpić jedynie na mocy orzeczenia sądu”. Oznacza to, że żaden inny organ władzy publicznej nie może mieć kompetencji do podejmowania rozstrzygnięć w tym zakresie.

Pomimo wagi przedstawionego problemu i pisma skierowanego do Ministra Sprawiedliwości, Rzecznik nie otrzymał dotąd odpowiedzi w tej sprawie. Wobec powyższego Rzecznik zwrócił się do Premiera z prośbą o osobiste zainteresowanie się kwestią poruszoną w niniejszym wystąpieniu.

Natomiast w piśmie do Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych Rzecznik poinformował, iż z doniesień medialnych i skarg wpływających do

Biura RPO wynika, że Ministerstwo Sprawiedliwości zbiera od sędziów oświadczenia o posiadanym obywatelstwie. Resort przetwarza w ten sposób dane osobowe, działając bez wymaganej konstytucyjnie podstawy prawnej, bowiem ustawa o SN nie przewiduje podstawy do gromadzenia tego typu danych przez Ministra Sprawiedliwości. W ocenie Rzecznika nie znajduje także zastosowania żadna z przesłanek, o której mowa w przepisach ustawy o ochronie danych osobowych.

Z tego względu Rzecznik zwrócił się do GIODO o zbadanie niniejszej sprawy oraz podjęcie działań zgodnie z posiadanymi kompetencjami, w tym o nakazanie zaprzestania przetwarzania danych przez Ministra Sprawiedliwości, które zostały zebrane bez podstawy prawnej.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w piśmie z 18 czerwca 2018 r. poinformował, że wprowadzone zmiany statuujące warunek posiadania wyłącznie obywatelstwa polskiego w odniesieniu do sędziów są uzasadnione, z uwagi na ustawowe zadania tej grupy zawodowej oraz fakt, że pełniona przez nich służba związana jest z wykonywaniem władzy publicznej oraz realizacją polityki bezpieczeństwa wewnętrznego państwa. Obywatel nie ma obowiązku wykonywania funkcji publicznych, a gdy posiada inne obywatelstwo i wyraża wolę ubiegania się o stanowisko publiczne, może podjąć decyzję o ograniczeniu się do jednego obywatelstwa. W ocenie resortu sprawiedliwości wprowadzony przez ustawę o Sądzie Najwyższym wymóg wyłączności obywatelstwa polskiego wobec osoby ubiegającej się o stanowisko sędziego sądu powszechnego oraz sędziego Sądu Najwyższego nie narusza przepisów Konstytucji, wskazanych w wystąpieniu Rzecznika.

38. Marszałka Senatu RP (VII.602.23.2015 z 24 maja 2018 r.) – w sprawie konieczności uregulowania zasad prowadzenia tzw. prekampanii wyborczej.

W opinii Rzecznika Praw Obywatelskich istnieje konieczność rozważenia ustawowego uregulowania zasad prowadzenia tzw. prekampanii wyborczej, a więc podejmowania działań o charakterze agitacji wyborczej przed formalnym rozpoczęciem kampanii wyborczej.

Działania takie prowadzą m.in. do omińnięcia limitów wydatków i procedur zapewniających transparentność finansów kampanii wyborczych, a podejmowane są w celu osiągnięcia przewagi nad innymi kandydatami oraz ugrupowaniami. Zjawisko tzw. prekampanii wyborczej pozostaje wciąż nieuregulowane, co – zdaniem Rzecznika – negatywnie wpływa na zasadę równości szans kandydatów i komitetów wyborczych, a także na zasadę jawności finansowania kampanii wyborczych.

Rzecznik wielokrotnie kierował w tej sprawie wystąpienia do Sejmu i Senatu RP, wskazując m.in., że w obecnym ustawodawstwie istnieje luka odnosząca się do tego typu działań, znacząco utrudniająca ich zidentyfikowanie, a także skuteczne przeciwdziałanie. W szczególności, nie jest łatwe zdefiniowanie

granicy pomiędzy legalną działalnością informacyjną i promocyjną danego podmiotu a niedozwoloną agitacją jeszcze przed rozpoczęciem kampanii. Działania takie znajdują się faktycznie poza kontrolą organów wyborczych i nie mogą powodować skutecznych sankcji z ich strony.

Jak wskazują doniesienia medialne, problem braku regulacji zjawiska prekampanii wyborczej jest aktualny w kontekście zbliżających się wyborów samorządowych. Z tego względu Rzecznik zwrócił się do Marszałka z prośbą o przyjęcie powyższych uwag, poinformowanie o zajęтым stanowisku i rozważenie zainicjowania koniecznych zmian w prawie wyborczym.

39. Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (V.7220.124.2017 z 30 maja 2018 r.) – w sprawie braku zwolnienia od opłat abonamentowych osób, które pobierają rentę rodzinną zamiast emerytury.

Rzecznik Praw Obywatelskich otrzymuje skargi dotyczące braku zwolnienia od opłat abonamentowych osób, które pobierają rentę rodzinną zamiast emerytury. Powyższa kategoria osób nie została wprost wymieniona w art. 4 ust. 1 ustawy o opłatach abonamentowych (dalej jako: „u.o.a.”), określającym grupy podmiotów uprawnionych do korzystania ze zwolnienia od opłat abonamentowych.

Rzecznik zauważył, że kształtowanie katalogu ww. podmiotów zależy od woli ustawodawcy. Natomiast z treści art. 4 ust. 1 u.o.a. wynika, że celem ustawodawcy było objęcie zwolnieniem grup o najniższych dochodach, jak również wymagających dodatkowej ochrony ze strony państwa ze względu na pewne szczególne uwarunkowania osobiste i społeczne.

W świetle powyższego, zastrzeżenie budzi brak uwzględnienia wśród zwolnionych od opłat abonamentowych tej grupy osób, które pobierają rentę rodzinną zamiast emerytury, w szczególności, że część osób uprawnionych do emerytury pobiera rentę rodzinną, gdyż jest ona wyższa niż ich emerytura lub otrzymuje tę rentę po śmierci małżonka. Zdaniem Rzecznika osoby pobierające rentę rodzinną zamiast emerytury, w wysokości wynikającej z art. 4 ust. 1 pkt 6 u.o.a., znajdują się w takiej samej sytuacji ekonomicznej oraz życiowej, jak emeryci objęci zwolnieniem od opłat abonamentowych.

Tymczasem, w przedmiotowym zakresie, regulacje prawne różnicują sytuację osób mających ustalone prawo do emerytury we wskazanej wysokości i tylko osobom pobierającym emeryturę, ale już nie rentę rodzinną, przyznają uprawnienie do zwolnienia od opłat abonamentowych. Przepisy te różnicują także sytuację osób mających ustalone prawo do emerytury i takich, które uzyskały jedynie prawo do renty rodzinnej, chociaż ze względu na wiek oraz kryteria dochodowe znajdują się w sytuacji identycznej, jak osoby pobierające emeryturę. W ocenie Rzecznika powyższe zróżnicowanie nie znajduje uzasadnienia, jeżeli wolą ustawodawcy było przyznanie ulgi od daniny publicznej, jaką jest opłata abonamentowa osobom, które ze względu na wiek

oraz osiągnane dochody powinny liczyć na pewną dodatkową pomoc ze strony państwa.

Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o rozważenie zmiany przepisów u.o.a. i objęcie zwolnieniem od opłat abonamentowych osób pobierających rentę rodzinną, a spełniających jednocześnie kryteria dotyczące wieku oraz wysokości dochodów określone w art. 4 ust. 1 pkt 6 u.o.a. dla osób mających ustalone prawo do emerytury.

40. Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (III.7042.26.2016 z 4 czerwca 2018 r.) – w sprawie warunków zatrudnienia i ubezpieczenia pracowników sezonowych.

Ustawa z dnia 18 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz niektórych innych ustaw wprowadziła nowy rodzaj umowy cywilnej o pomocy przy zbiorach. Świadczenie pomocy przy zbiorach będzie świadczeniem odpłatnym, powiązaniem w szczególności z nałożeniem na rolnika obowiązku opłacania za pomocnika składki na ubezpieczenie społeczne rolników oraz na ubezpieczenie zdrowotne. Składka na ubezpieczenie społeczne nie dotyczy jednak wszystkich rodzajów ryzyka objętego tym ubezpieczeniem społecznym rolników, lecz tylko ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego. Łączny okres opłacania składki na ubezpieczenie wypadkowe, chorobowe i macierzyńskie za jednego pomocnika nie może przekroczyć 180 dni w roku kalendarzowym. Co więcej, z tytułu tego ubezpieczenia przysługiwać będzie pomocnikowi tylko jeden rodzaj świadczenia, a mianowicie jednorazowe odszkodowanie z tytułu wypadku przy pracy rolniczej.

Bez wątplenia zasady zatrudniania w gospodarstwach rolnych przy pracach pomocniczych w okresie spiętrzenia prac przy zbiorach warzyw i owoców wymagały uregulowania, jednak w przekonaniu Rzecznika Praw Obywatelskich wprowadzona regulacja prawna nie zapewnia należytej ochrony pracownikom sezonowym. Sytuacja rolnika uczestniczącego w obrocie gospodarczym poprzez obrót produktami rolnymi w zakresie prowadzonej działalności wytwórczej w rolnictwie jest taka sama, jak przedsiębiorcy prowadzącego działalność gospodarczą w niewielkim rozmiarze. W związku z powyższym warunki zatrudniania osób udzielających okresowej pomocy rolnikowi w okresie zbiorów warzyw i owoców, zdaniem Rzecznika, nie powinny odbiegać od warunków zatrudnienia, oferowanych przez pracodawców przy pracach sezonowych np. w gastronomii, hotelarstwie i innych działach, w których zapotrzebowanie na tego rodzaju wsparcie ma charakter okresowy (sezonowy). Prowadzi to bowiem do trudnego do zaakceptowania w świetle art. 32 ust. 1 Konstytucji zróżnicowania ochrony prawa do minimalnego wynagrodzenia w zależności od charakteru podmiotu zatrudniającego.

Rzecznik wskazał ponadto, że gwarancja minimalnego wynagrodzenia ma istotne znaczenie społeczne i gospodarcze. Konieczna jest zatem wszechstronna analiza funkcjonowania przepisów pod kątem zgodności z konstytucyjnymi

standardami. Dobrą okazję ku temu może stanowić ocena funkcjonowania ustawy o minimalnym wynagrodzeniu, która zgodnie z art. 12 ustawy o zmianie ustawy o minimalnym wynagrodzeniu oraz niektórych innych ustaw powinna być przeprowadzona po upływie 24 miesięcy od dnia wejścia w życie tej ustawy. W ramach tego przeglądu należy w szczególności rozważyć możliwość objęcia gwarancjami minimalnego wynagrodzenia wykonawców wszystkich umów cywilnych, w tym także pomocników rolnika.

Rzecznik zwrócił się do Minister z prośbą o ustosunkowanie się do podniesionych problemów.

41. Ministra Sprawiedliwości (VII.510.18.2018 z 4 czerwca 2018 r.) – w sprawie jego decyzji o wyborze sędziów, którzy mają pełnić funkcję sędziego sądu dyscyplinarnego przy sądzie apelacyjnym, bez ich zgody.

W związku z doniesieniami medialnymi Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił uwagę na problem dokonania przez Ministra Sprawiedliwości wyboru sędziów, którzy mają pełnić funkcję sędziego sądu dyscyplinarnego przy sądzie apelacyjnym, bez uzyskania ich zgody, a następnie przesłania listy tych sędziów do siedziby Krajowej Rady Sądownictwa celem zaopiniowania.

W obecnym stanie prawnym Minister Sprawiedliwości powierza obowiązki sędziego sądu dyscyplinarnego przy sądzie apelacyjnym sędziemu sądu powszechnego posiadającemu co najmniej dziesięcioletni staż pracy na stanowisku sędziego, po zasięgnięciu opinii KRS. A zatem do sądu dyscyplinarnego może zostać powołany „sędzia sądu powszechnego”, czyli sędzia każdego szczebla, także orzekający w sądzie, którego siedziba jest oddalona od sądu apelacyjnego – sądu dyscyplinarnego. Istotne jest również to, że wykonywanie tych obowiązków jest niezależne od wykonywania obowiązków służbowych związanych z zajmowanym przez sędziego miejscem służbowym. Takie rozwiązanie, w opinii Rzecznika, budzi wątpliwości pod kątem ochrony wolności i praw obywatelskich. Ponadto, istnieje ryzyko, że powierzenie obowiązków w sądach dyscyplinarnych może być traktowane jako środek represji wobec określonych sędziów.

Rzecznik zwrócił uwagę, że w sytuacji polegającej na wyznaczeniu przez Ministra Sprawiedliwości sędziego sądu powszechnego do czynności polegających na wykonywaniu funkcji sędziego dyscyplinarnego, bez zgody sędziego oraz bez braku możliwości odwołania się od tej decyzji do sądu dochodzi do naruszenia prawa do sądu i to w sposób dwojaki. Po pierwsze, poprzez zamknięcie sędziemu drogi do odwołania się od arbitralnej decyzji Ministra Sprawiedliwości do sądu. Po drugie przyjęte rozwiązanie może prowadzić do ograniczenia prawa do sądu obywateli. Zaangażowanie czasowe sędziów sądów powszechnych w obowiązki związane z wykonywaniem przez nich funkcji sędziów dyscyplinarnych oraz konieczność dojazdu z sądów rejonowych znajdujących się w dużej odległości od siedziby sądu

dyscyplinarnego przy sądzie apelacyjnym może bowiem prowadzić do zwiększenia przewlekłości postępowań sądowych w macierzystym sądzie takiego sędziego.

Ponadto, w przypadku wyznaczania przez Ministra Sprawiedliwości sędziego bez jego zgody do pełnienia obowiązków sędziego dyscyplinarnego przy sądzie apelacyjnym, brak zgody sędziego sprawia, że decyzja Ministra Sprawiedliwości (organu władzy wykonawczej) ma charakter arbitralny wobec władzy sądowniczej, co jest nie do pogodzenia z konstytucyjną zasadą podziału i równowagi władzy.

W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o ustosunkowanie się do opisanych problemów oraz przedstawienie w tym zakresie wyjaśnień.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w piśmie z 18 czerwca 2018 r. wyjaśnił, że aktualne unormowania prawne nie przewidują obowiązku uzyskiwania zgody sędziego na powierzenie obowiązków sędziego sądu dyscyplinarnego przy sądzie apelacyjnym, ani nie regulują procedury uzyskiwania takiej zgody. Sprzeciw wobec zamiaru powierzenia wymienionych obowiązków nie jest prawnie skuteczny. Ponadto, zdaniem resortu, możliwość powołania do orzekania w sądzie dyscyplinarnym sędziego sądu powszechnego każdego szczebla, będzie mieć pozytywny wpływ na orzecznictwo dyscyplinarne. Podsekretarz Stanu wskazał także, że zarówno w stanie prawnym sprzed nowelizacji dokonanej ustawą o Sądzie Najwyższym, jak również w obowiązującym stanie prawnym, przepisy ustrojowe przewidywały i przewidują kompetencję Ministra Sprawiedliwości do powierzania sędziom określonych funkcji np. prezesa sądu. Zatem rozwiązanie, w którym obowiązki w sądzie dyscyplinarnym powierza Minister Sprawiedliwości nie może być uznane za niezgodne z Konstytucją.

42. Ministra Infrastruktury (VII.564.38.2017 z 4 czerwca 2018 r.) – w sprawie wątpliwości co do zgodności z Konstytucją przepisów Prawa lotniczego.

Art. 83a ust. 1 Prawa lotniczego stanowi, że „wszystkie osoby znajdujące się na terenie lotniska są obowiązane do przestrzegania i stosowania się do nakazów i zakazów zawartych w przepisach porządkowych ustalonych przez zarządzającego tym lotniskiem, wydanymi na podstawie ust. 2”. Przepis ust. 2 art. 83a wskazuje natomiast, że „minister właściwy do spraw transportu w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych i ministrem właściwym do spraw finansów publicznych określi, w drodze rozporządzenia, podstawowe przepisy porządkowe związane z zapewnieniem bezpieczeństwa i ochrony lotów oraz porządku na lotnisku, obowiązujące w stosunku do wszystkich osób znajdujących się na terenie lotniska, uwzględniając warunki i wymagania funkcjonowania transportu lotniczego”.

Zgodnie z art. 210 ust. 1 pkt 5a Prawa lotniczego, „kto wbrew obowiązkowi określonymu w art. 83a ust. 1 ustawy nie stosuje się do nakazu lub zakazu zawartego w przepisach porządkowych wydanych na podstawie art. 83a ust. 2 obowiązujących na lotnisku, podlega karze grzywny”.

Rozporządzenie Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej w sprawie podstawowych przepisów porządkowych związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa i ochrony lotów oraz porządku na lotnisku (dalej jako: rozporządzenie MTBiGM) w § 2 ust. 1 zawiera katalog nakazów i zakazów obowiązujących na terenie lotnisk.

Mając na względzie powyższe Rzecznik Praw Obywatelskich powziął wątpliwość, czy w art. 83a w związku z art. 210 ust. 1 pkt 5a Prawa lotniczego doszło do określenia przez ustawodawcę znamion przedmiotowych czynu zabronionego, a rozporządzenie MTBiGM zwiera jedynie ich sprecyzowanie, czy też ustawodawca scedował na MTBiGM zbyt szeroką kompetencję do określenia tych znamion.

W ocenie Rzecznika, z punktu widzenia ochrony zaufania obywatela do państwa, tego typu konstrukcja prawna przyznająca MTBiGM pełną swobodę w określaniu nakazów i zakazów, za których złamanie grozi odpowiedzialność karna, jest niedopuszczalna w demokratycznym państwie prawa. Arbitralność w formułowaniu przez MTBiGM przepisów porządkowych prowadzi bowiem do niezgodnego z Konstytucją przeniesienia materii karnej objętej wyłącznością ustawową w całości do aktu podustawowego. Brak określenia choćby podstawowych znamion czynu zabronionego w Prawie lotniczym i pozostawienie tej kwestii do uregulowania w drodze rozporządzenia MTBiGM w sposób całkowicie dowolny prowadzi w konsekwencji do naruszenia art. 42 ust. 1 Konstytucji.

Ponadto, w opinii Rzecznika, art. 83a ust. 2 Prawa lotniczego upoważniający do wydania rozporządzenia w zakresie przepisów porządkowych nie spełnia standardów zawartych w art. 92 ust. 1 Konstytucji. Zakres pojęciowy sformułowania „przepisy porządkowe związane z zapewnieniem bezpieczeństwa i ochrony lotów oraz porządku na lotnisku” zawiera w sobie wszelkiego rodzaju potencjalne zachowania, co w konsekwencji prowadzi do dowolności w określaniu odpowiedzialności karnej przez organ władzy wykonawczej.

Rzecznik dostrzegł również analogiczny do opisanego w niniejszym wystąpieniu problem w art. 65 ust. 3 w związku z art. 59 ust. 8 ustawy o transporcie kolejowym. Zatem, w ocenie Rzecznika, także w tym przypadku, uzasadniona jest interwencja ustawodawcza.

Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o zajęcie stanowiska w sprawie oraz o rozważenie dokonania zmiany wskazanych przepisów prawa w celu usunięcia opisanych wyżej nieprawidłowości.

43. Minister Finansów (V.511.676.2014 z 4 czerwca 2018 r.) – w sprawie zasad korzystania z tzw. ulgi prorodzinnej w rodzinach niepełnych.

Analiza skarg napływających do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich ujawniła istotne problemy na tle przepisów ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych (dalej jako: „ustawa o PIT”) regulujących zasady korzystania z tzw. ulgi prorodzinnej oraz preferencyjnej formy rozliczenia dla rodzica posiadającego status osoby samotnie wychowującej dziecko.

W praktyce, podatnicy wskazują na wątpliwości co do tego, który z rozwiedzionych rodziców i w jakiej wysokości ma prawo do skorzystania z ulgi prorodzinnej. Skarżący zgłaszają m.in. zastrzeżenia w odniesieniu do regulacji przewidującej, że w braku osiągnięcia porozumienia między rodzicami co do proporcjonalnego rozliczenia ulgi prorodzinnej, kwotę ulgi należy rozliczyć w częściach równych. Z punktu widzenia rodzica sprawującego stałą opiekę na dzieckiem, takie rozwiązanie jest nieadekwatne, gdyż nie odzwierciedla rzeczywistego wysiłku ponoszonego w związku z procesem wychowania dziecka i tym samym nie odpowiada poczuciu sprawiedliwości społecznej. Zdarzają się także przypadki, kiedy organy podatkowe utożsamiają wykonywanie władzy rodzicielskiej z posiadaniem władzy rodzicielskiej, a zatem uznają, że sam fakt przysługiwania podatnikowi władzy rodzicielskiej nad małoletnim dzieckiem uprawnia go do skorzystania z ulgi podatkowej.

Z przepisów ustawy o PIT wynika, że koniecznym warunkiem uprawniającym do skorzystania z ulgi prorodzinnej jest po pierwsze posiadanie władzy rodzicielskiej, a po drugie jej faktyczne wykonywanie. W przepisach podatkowych nie zdefiniowano jednak ww. pojęć, w szczególności pojęcia „wykonywania władzy rodzicielskiej”.

Jako organ stojący na straży konstytucyjnych praw i wolności obywatela, Rzecznik Praw Obywatelskich podkreślił, że celem ulgi prorodzinnej jest realizacja zasady ochrony rodziny, zwłaszcza rodziny niepełnej, co wynika wprost z art. 71 Konstytucji. Dlatego też należy opowiedzieć się za wykładnią art. 27f ust. 1 ustawy o PIT, która nakazuje interpretację przesłanki „wykonywania władzy rodzicielskiej” z uwzględnieniem faktycznej realizacji przez rodziców dziecka obowiązków składających się na treść tej władzy. Organy nie mogą zatem uchylać się od przeprowadzenia szczegółowego postępowania dowodowego w celu ustalenia, w czym konkretnie przejawia się realizacja władzy rodzicielskiej w odniesieniu do dziecka w danym roku podatkowym. W szczególności, zdaniem Rzecznika, nie można czynić założeń, że skoro podatnikowi przysługuje władza rodzicielska (co wynika z orzeczeń sądowych), to oznacza, że rodzic ją wykonuje poprzez samo utrzymywanie kontaktów z dzieckiem i płacenie alimentów.

W skargach kierowanych do Biura RPO obywatele sygnalizują również problemy związane z uzyskaniem prawa do preferencyjnego rozliczenia podatku przez osoby samotnie wychowujące dziecko. Zdaniem organów możliwe jest przyznanie preferencji podatkowej tylko w sytuacji całkowitego wyeliminowania drugiego rodzica z procesu opieki i wychowania dziecka. Tym samym, w sytuacji gdy dwie osoby wychowują to samo dziecko, choć oddzielnie, nie ma

możliwości uznania, że którakolwiek z tych osób wychowuje dziecko samotnie. Organy podatkowe stoją również na stanowisku, zgodnie z którym status osoby samotnie wychowującej dziecko może przysługiwać tylko jednemu z rodziców.

W tym kontekście Rzecznik powziął wątpliwość, czy faktycznie możliwe i zasadne jest odebranie statusu osoby samotnie wychowującej dziecko, jeżeli udział drugiego z rodziców posiadającego władzę rodzicielską ograniczony jest do sporadycznych kontaktów z dzieckiem i wypełniania obowiązku alimentacyjnego. Ponadto, powstaje pytanie, czy w sytuacji gdy rozwiedzeni rodzice faktycznie sprawują oddzielnie opiekę nad dzieckiem w sposób naprzemienny i z porównywalną częstotliwością (drugi z rodziców czynnie uczestniczy w opiece i w wychowaniu dziecka), to czy i kto może mieć prawo do skorzystania z preferencji podatkowej.

Mając na uwadze powyższe Rzecznik zwrócił się do Minister z prośbą o ustosunkowanie się do poruszonych w wystąpieniu problemów oraz zarzutów wynikających ze skarg obywatelskich.

44. Prezesa Rady Ministrów (IV.7000.99.2018 z 4 czerwca 2018 r.) – w sprawie wątpliwości co do zgodności z Konstytucją przepisów ustawy o uprawnieniach do mienia Funduszu Wczasów Pracowniczych.

W ostatnim czasie do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wpłynęło kilka skarg ujawniających poważny problem systemowy, którego źródłem są pewne rozwiązania ustawy o uprawnieniach do mienia Funduszu Wczasów Pracowniczych (dalej jako „ustawa o FWP”).

W ocenie Rzecznika sposób, w jaki ustawodawca rozwiązał skomplikowane kwestie majątkowe Funduszu – przede wszystkim stanu prawnego nieruchomości FWP, które w okresie ostatnich kilkunastu lat stały się własnością prywatną – narusza konstytucyjne gwarancje poszanowania własności obywateli, poprzez pozbawienie ich, z mocy prawa, ich własności, także i tej nabytej skutecznie wiele lat temu i zgodnie z obowiązującym prawem.

Jednocześnie doszło w tym przypadku do naruszenia fundamentalnych zasad tworzenia prawa w demokratycznym państwie prawnym: zasady poszanowania praw słusznie nabytych, zakazu działania prawa wstecz, zasady pewności prawa (bezpieczeństwa prawnego) i zasady zaufania obywateli do państwa i tworzonego przez nie prawa (zasady lojalności). Stopień naruszenia tych praw i zasad przez aktualne rozwiązania ustawowe, jak również dotkliwe skutki dla obywateli, wywłaszczonych ze skutkiem wstecznym, a pozostających obecnie stronami już toczących się procesów sądowych, zdaniem Rzecznika, wymaga pilnej interwencji ustawodawczej celem przywrócenia stanu zgodnego z prawem.

Rzecznik zwrócił uwagę, że prawodawca podjął się rozwiązania kwestii majątkowych Funduszu uchwalając przedmiotową ustawę po upływie ponad 17 lat od wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 3 czerwca 1998 r. (sygn. akt K 34/97) stwierdzającego niekonstytucyjność regulacji uwłaszczeniowych i w sytuacji skutecznego zadysponowania większością majątku FWP. Jakkolwiek

ustawa o FWP realizowała ww. wyrok TK poprzez wprowadzenie specyficznych mechanizmów komercjalizacji Funduszu, z zagwarantowaniem parytetu wszystkich ogólnokrajowych reprezentatywnych organizacji związkowych, to jednak podjętą przez ustawodawcę próbę naprawienia istniejącej sytuacji należy ocenić wyjątkowo krytycznie.

Obecnie obowiązująca ustawa o FWP wprost stwierdza, że z dniem wejścia jej w życie, tj. z dniem 7 grudnia 2015 r., własnością Spółki Fundusz Wczasów Pracowniczych spółka z ograniczoną odpowiedzialnością staje się całe „przedsiębiorstwo (w rozumieniu art. 551 Kodeksu cywilnego) należące do Funduszu według stanu na dzień 31 sierpnia 1997 r.”. Oznacza to automatyczne przywrócenie (cofnięcie) stanu prawnego nieruchomości na datę blisko 18 lat wstecz, niezależnie od tego, czyją obecnie są one własnością.

W opinii Rzecznika ustawodawca uchwalając we wrześniu 2015 r. krytykowane rozwiązania całkowicie zlekceważył zarówno konstytucyjne prawa obywateli, jak i zasady tworzenia prawa w demokratycznym państwie prawnym. Doszło tu do jawnego pogwałcenia praw nabytych i bezpieczeństwa prawnego jednostek (pewności obrotu), poprzez właściwie bezrefleksyjne odwrócenie skutków prawnych, jakie zaszły w przeszłości i proste wygaszenie stosunków ukształtowanych w ciągu kilkunastu lat, niezależnie od towarzyszących im okoliczności i z pominięciem faktu zajścia nieodwracalnych skutków prawnych ze względu na skuteczne nabycie praw majątkowych przez osoby trzecie działające w dobrej wierze. W sposób ewidentny została też złamana zasada lojalności państwa wobec swoich obywateli. Co więcej, prawodawca nie zadbał w należyty sposób o zadośćuczynienie słusznym roszczeniom tych osób: nie dość, że całkowicie wyłączył odpowiedzialność Skarbu Państwa za jakiegokolwiek roszczenia z tego tytułu, to mechanizmy odszkodowawcze ukształtowano w sposób niejasny, zarówno co do kręgu zobowiązanych i uprawnionych, jak i zakresu podnoszonych roszczeń (m.in. o nakłady) czy terminu ich zgłaszania. Rzecznik wskazał też, że – z niezrozumiałych względów – uwłaszczenie mieniem Funduszu skonstruowano też w sposób odbiegający od rozwiązań konsekwentnie przyjmowanych od samego początku transformacji – by, próbując przywrócić historyczną sprawiedliwość, nie wyrządzać nowych krzywd, a w szczególności – chronić prawa osób trzecich działających w zaufaniu do państwa i tworzonego przez nie prawa.

Rzecznik zwrócił się do Premiera z prośbą o podjęcie przez Radę Ministrów pilnych działań w celu nowelizacji ustawy regulującej status mienia Funduszu Wczasów Pracowniczych, w taki sposób, by wyeliminować wadliwe rozwiązania, naruszające konstytucyjne prawa i wolności obywateli.

45. Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (WZF.7066.1.2017 z 6 czerwca 2018 r.) – w sprawie niemożności uzyskania zasiłku chorobowego przez osoby, których stosunek służbowy wygasł.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich z prośbą o pomoc zwrócili się byli funkcjonariusze Służby Celno-Skarbowej, których stosunek służbowy wygasł, w okresie przebywania na zwolnieniu lekarskim, w oparciu o art. 170 ust. 1 Przepisów wprowadzających ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej. Osobom znajdującym się w takich okolicznościach, poszczególne oddziały Zakładu Ubezpieczeń Społecznych odmawiają prawa do zasiłków chorobowych twierdząc, iż pełniąc służbę nie podlegali oni ubezpieczeniu chorobowemu i w związku z tym nie posiadają prawa do tego zasiłku.

Analiza stanu faktycznego i prawnego spraw byłych funkcjonariuszy Służby Celno-Skarbowej, w ocenie Rzecznika prowadzi do wniosku, iż w niniejszej kwestii istnieje luka prawna negatywnie wpływająca na prawa i wolności obywatelskie osób, które w okresie przebywania na zwolnieniu lekarskim lub bezpośrednio po nim – zostały zwolnione ze służby albo wygaszono im stosunek służbowy – nie są objęte ubezpieczeniem chorobowym, umożliwiającym skorzystanie z zasiłku chorobowego. Trudno jest bowiem oczekiwać od osób posiadających poważne schorzenia, bądź przebywających w szpitalach, żeby w tym czasie dokonywały w ZUS indywidualnych i dobrowolnych ubezpieczeń społecznych na wypadek choroby.

W związku z powyższym, Rzecznik zwrócił się do Prezes z prośbą o zbadanie przedstawionego zagadnienia i poinformowanie o zajęтым stanowisku.

Członek Zarządu Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w piśmie z 25 czerwca 2018 r. wyjaśnił, że podejmując decyzje o odmowie prawa do zasiłku chorobowego dla funkcjonariuszy celno-skarbowych, którzy przestali pełnić służbę i nie zostali pracownikami KAS, Zakład kieruje się podstawowym warunkiem nabycia prawa do świadczeń po ustaniu ubezpieczenia, jakim jest podleganie temu ubezpieczeniu w czasie trwania tytułu ubezpieczenia. Funkcjonariusze ci w czasie pełnienia służby nie podlegali ubezpieczeniu chorobowemu, dlatego też Zakład, w świetle obowiązujących przepisów, nie może przyznać im zasiłku chorobowego z ubezpieczenia chorobowego po zwolnieniu ich ze służby. Ponieważ jednak w swoim wystąpieniu Rzecznik zwrócił uwagę na lukę prawną negatywnie wpływającą na prawo do świadczeń po zwolnieniu ze służby, ZUS wystąpił do Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej o zajęcie stanowiska w tym zakresie.

46. Komendanta Głównego Policji (XI.518.27.2018 z 6 czerwca 2018 r.) – w sprawie potrzeby wdrożenia przez Policję skutecznych mechanizmów reagowania na treści i symbole rasistowskie oraz faszystowskie, pojawiające się podczas zgromadzeń publicznych.

Rzecznik Praw Obywatelskich, pełniący również funkcję niezależnego organu do spraw równego traktowania, wielokrotnie sygnalizował swoje zaniepokojenie nasilającymi się w ostatnim czasie przejawami postaw rasistowskich i ksenofobicznych, w postaci przemocy zarówno fizycznej, jak i werbalnej, kierowanej wobec mieszkających w Polsce cudzoziemców, a także obywateli

polских o różnym pochodzeniu narodowym czy etnicznym i wyznawców różnych religii. Rzecznik zwracał przy tym uwagę na coraz częściej pojawiające się w przestrzeni publicznej symbole i treści rasistowskie, faszystowskie, a nawet nazistowskie, odwołujące się wprost do ideologii III Rzeszy.

Symbolika taka pojawiła się choćby podczas ubiegłorocznego Marszu Niepodległości czy Marszu Pamięci Żołnierzy Wyklętych, zorganizowanego w lutym tego roku. 1 maja 2018 r., przy okazji manifestacji zorganizowanej pod hasłem Narodowe Święto Pracy, na ulicach Warszawy po raz kolejny pojawiły się symbole rasistowskie i nazistowskie.

W ocenie Rzecznika wydarzenia podczas ww. zgromadzeń publicznych pokazały, że konieczna jest krytyczna analiza postępowania jednostek Policji zabezpieczających te zgromadzenia. Analiza taka powinna dotyczyć sposobu reagowania funkcjonariuszy Policji na sytuacje, w których uczestnicy lub organizatorzy zgromadzeń posługują się symboliką faszystowską rasistowską lub inną propagującą totalitarny ustrój państwa, i w których zachodzi prawdopodobieństwo popełnienia czynu zabronionego, określonego w art. 256 § 1 lub art. 257 Kodeksu karnego. Rzecznik podkreślił, że przestępstwa motywowane uprzedzeniami, stanowiące szczególny rodzaj przestępstw, wymagają od organów państwa, zwłaszcza Policji, stanowczej reakcji i determinacji w zakresie ich wykrywania i ścigania.

Podjęcie przez Policję prac nad kompendium poświęconym metodyce zwalczania przestępstw motywowanych nienawiścią jest, zdaniem Rzecznika, doskonałą okazją do przeprowadzenia wspomnianej analizy, a następnie do sformułowania takich zaleceń lub wytycznych, które wskażą, jako zasadę, obowiązek podjęcia przez funkcjonariuszy Policji niezwłocznej interwencji w każdym przypadku publicznego propagowania treści rasistowskich czy faszystowskich. Aby taka interwencja była możliwa konieczne jest również upowszechnienie wśród funkcjonariuszy Policji wiedzy o symbolach i hasłach o charakterze rasistowskim lub odwołujących się do faszyzmu czy nazizmu.

Mając powyższe na uwadze Rzecznik zwrócił się do Komendanta z prośbą o zajęcie stanowiska w sprawie, przeprowadzenie wspomnianej analizy, poinformowanie o jej wynikach, a także o rozważenie ujęcia wskazanego wyżej tematu w przygotowywanym obecnie kompendium.

Komendant Główny Policji w piśmie z 10 lipca 2018 r. poinformował, że nie podziela obaw wyrażonych w piśmie Rzecznika. Podkreślił, że statystyki policyjne wskazują na spadek liczby przestępstw popełnianych z nienawiści. Jeśli chodzi o imprezy masowe i zgromadzenia, w ocenie Komendanta Głównego zasadniczą rolą Policji podczas zabezpieczania zgromadzeń publicznych jest zapewnienie uczestnikom bezpiecznego udziału oraz podejmowanie działań ułatwiających to uczestnictwo. Taktyka działania Policji nie zawsze skutkować będzie bezpośrednią interwencją, ale zawsze policjanci będą dążyć do zabezpieczenia materiału dowodowego i ustalenia tożsamości osób prezentujących symbole, które mogą zostać uznane za symbole nawołujące

do nienawiści, celem ewentualnego pociągnięcia do odpowiedzialności karnej, jeżeli czyn będzie wyczerpywał znamiona przestępstwa. Ponadto, Komendant poinformował Rzecznika o zatwierdzeniu Planu działań Policji na lata 2018–2021 w zakresie przeciwdziałania propagowaniu faszyzmu i innych ustrojów totalitarnych oraz przestępstwom nawoływania do nienawiści na tle różnic narodowościowych, etnicznych, rasowych, wyznaniowych albo ze względu na bezwyznaniowość. Plan ten stanowi element działalności międzyresortowej grupy roboczej ds. profilaktyki przestępstw polegających na publicznym propagowaniu faszyzmu i innych ustrojów totalitarnych.

47. Ministra Sprawiedliwości (II.511.263.2018 z 11 czerwca 2018 r.) – w sprawie rozbieżności w sytuacji osób pokrzywdzonych przestępstwem, które chcą skorzystać z prawa do wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia.

Przedmiotem stałego zainteresowania Rzecznika Praw Obywatelskich są normy prawne regulujące tryb postępowania karnego stanowiące gwarancję równości praw osób, które biorą udział w takim postępowaniu. W tym kontekście Rzecznik zwrócił uwagę na rozbieżności w sytuacji osób pokrzywdzonych przestępstwem, które chcą skorzystać z prawa do wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia.

W obowiązującym stanie prawnym, w przypadku złożenia wniosku o wyznaczenie pełnomocnika z urzędu, bieg terminu określonego w art. 55 § 1 k.p.k. ulega zawieszeniu do czasu wydania ostatecznego rozstrzygnięcia w tym zakresie. Jeśli pełnomocnik z urzędu nie zostaje przyznany (np. sąd uznał, że pokrzywdzony może sam ponieść koszty zastępstwa prawnego), termin ten „odżywa” i biegnie w dalszym ciągu. Jeśli jednak pełnomocnik z urzędu zostaje przyznany, termin zaczyna swój bieg od nowa od dnia powiadomienia pełnomocnika o wyznaczeniu.

Powyższe rozwiązanie, w opinii Rzecznika, stanowi nieuprawnione różnicowanie sytuacji osób znajdujących się w analogicznych okolicznościach. Jedynie bowiem od treści decyzji w przedmiocie przyznania pełnomocnika z urzędu zależy, czy termin na wniesienie aktu oskarżenia będzie biegł w dalszym ciągu, czy też od nowa (w istocie ulegając przedłużeniu).

W ocenie Rzecznika uzasadnione jest wprowadzenie zasady, zgodnie z którą bieg terminu na wniesienie subsydiarnego aktu oskarżenia biegnie dla wszystkich pokrzywdzonych od dnia doręczenia postanowienia prokuratora (tj. tak jak obecnie), lecz w przypadku złożenia wniosku o wyznaczenie pełnomocnika z urzędu, termin ten ulega zawieszeniu i zaczyna biec na nowo od dnia doręczenia decyzji sądu w tym przedmiocie, niezależnie od jej merytorycznej treści (tj. rozszerzenie biegu tego terminu od nowa także na przypadki, w których sąd nie przyznał pełnomocnika z urzędu). W takim przypadku, jeśli nie przyznano pełnomocnika z urzędu, termin biegłby na nowo od dnia doręczenia tej decyzji pokrzywdzonemu.

Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o rozważenie zainicjowania stosownych prac legislacyjnych i poinformowanie o stanowisku zajęтым w tej materii.

48. Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (BPK.7050.1.2018 z 15 czerwca 2018 r.) – w sprawie konieczności zapewnienia bezpieczeństwa obywatelom podczas korzystania ze zbiorników wodnych.

Rzecznik Praw Obywatelskich monitoruje sposób zapewniania bezpieczeństwa obywatelom podczas korzystania ze zbiorników wodnych, przede wszystkim pod kątem zapewnienia realizacji konstytucyjnego prawa do ochrony życia oraz zdrowia. Już od początku sezonu wakacyjnego do Rzecznika docierają doniesienia dotyczące niewystarczającej liczby ratowników wodnych zarówno na kąpieliskach śródlądowych, jak i tych nadmorskich. Co więcej, problem dotyczący zmniejszającej się liczby ratowników jest aktualny od kilku lat.

W szczególnym zainteresowaniu Rzecznika pozostaje kwestia, czy podmioty uprawnione do wykonywania ratownictwa wodnego na podstawie przepisów ustawy o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych są przygotowane do realizacji zadań, które nałożyła na nie nowelizacja ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym oraz niektórych innych ustaw, a także, czy już funkcjonują podmioty uprawnione do wykonywania ratownictwa wodnego wpisane do systemu i realizujące założenia tej nowelizacji.

Ponadto, Rzecznik poprosił Ministra o wskazanie, w jaki sposób odbywa się finansowanie stałej gotowości alarmowej, biorąc pod uwagę, iż powinna ona być zapewniona przez cały rok, a nie tylko sezonowo oraz w jaki sposób zostanie zapewnione bezpieczeństwo osób przebywających na obszarach wodnych w sytuacji, w której lokalny podmiot uprawniony do wykonywania ratownictwa wodnego nie będzie w stanie zrealizować założeń znowelizowanej ustawy.

Rzecznik zwrócił się również z prośbą o informację, czy nowelizacja ustawy wpłynie na dotychczasowy system szkolenia ratowników, działania prewencyjne oraz zabezpieczenia imprez odbywających się na akwenach wodnych.

49. Ministra Sprawiedliwości (II.510.601.2018 z 18 czerwca 2018 r.) – w sprawie wątpliwości co do zgodności z Konstytucją przepisów Kodeksu postępowania karnego.

Na tle wpływających do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich spraw ujawnił się problem dotyczący rozwiązania przyjętego na gruncie art. 414 § 1 *in fine* Kodeksu postępowania karnego oraz związanych z nim daleko idących, negatywnych skutków prawnych dla obywateli. Zgodnie bowiem z ww. przepisem sąd wydaje wyrok uniewinniający w sytuacji, gdy stwierdzi, że czynu nie popełniono albo brak jest danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie jego popełnienia oraz gdy czyn nie zawiera znamion czynu zabronionego albo

ustawa stanowi, że sprawca nie popełnia przestępstwa. Wyjątkiem jednak jest sytuacja, gdy sprawca w chwili czynu był niepoczytalny, gdyż w takiej sytuacji sąd wydaje wyrok umarzający.

Rzecznik zwrócił uwagę, że Kodeks postępowania karnego, od chwili wniesienia aktu oskarżenia, różnicuje sytuację osób poczytalnych i niepoczytalnych, w zakresie konsekwencji braku przestępczości czynu. Jest to więc unormowanie, zgodnie z którym wobec niepoczytalnego sprawcy zostanie wydany wyrok umarzający, w którym sąd wskaże popełniony, a nie tylko zarzucany, czyn zabroniony oraz jego kwalifikację prawną, mimo, że osoba ta nie popełniła czynu lub brak jest danych dostatecznie uzasadniających popełnienie czynu.

Ponadto, Rzecznik wskazał, że kwestionowany przepis k.p.k. wykazuje rażąco niespójność systemową z Kodeksem karnym. Wyrok umarzający postępowanie musi bowiem zawierać dokładne określenie czynu i jego kwalifikacji prawnej oraz wskazanie przyczyn umorzenia. Stwierdza on sprawstwo oskarżonego i to sprawstwo określonego czynu o określonej kwalifikacji prawnej. Natomiast w wyroku uniewinniającym sąd w tym zakresie przytacza jedynie opis i kwalifikację prawną czynu, którego popełnienie oskarżyciel zarzucił oskarżonemu. Z kolei art. 31 § 1 k.k. wprost stanowi, że sprawca niepoczytalny w chwili czynu nie popełnia przestępstwa. Tę samą konsekwencję Kodeks karny łączy z wystąpieniem innych okoliczności wyłączających winę oraz bezprawność. Rozróżnienie dokonane w art. 414 § 1 *in fine* k.p.k. doprowadza zatem – zdaniem Rzecznika – do pogorszenia sytuacji prawnej oskarżonego, wobec którego zamiast uniewinnienia, umarza się postępowanie karne. Wyrok umarzający postępowanie różni się bowiem w konsekwencjach prawnych od wyroku uniewinniającego i wyroki te nie mogą być wydawane zamiennie.

W opinii Rzecznika wyjątek ustanowiony przez ustawodawcę w art. 414 § 1 *in fine* k.p.k. stanowi dyskryminację osób niepoczytalnych i powoduje, że ich sytuacja prawna jest niezasadnie i negatywnie różnicowana w porównaniu do osób poczytalnych, co uprawnia z kolei do stwierdzenia, że ww. przepis – we wskazanym zakresie – narusza Konstytucję, w tym jej art. 32 ust. 1.

Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o dokonanie analizy przedstawionej w niniejszym wystąpieniu problematyki i rozważenie podjęcia działań legislacyjnych w zakresie zmiany art. 414 § 1 *in fine* k.p.k. we wskazanym kierunku.

50. Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (IV.7002.21.2014 z 21 czerwca 2018 r.) – w sprawie procedury dokonywania wpisów do gminnej ewidencji zabytków.

Od kilku lat w zainteresowaniu Rzecznika Praw Obywatelskich pozostaje kwestia procedur stosowanych przy włączaniu nieruchomości prywatnych do gminnej ewidencji zabytków, uregulowanej w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

W ocenie Rzecznika wpis do ewidencji gminnej skutkuje objęciem własności prywatnej ograniczeniami w korzystaniu ze względu na dominujący interes publiczny. Tymczasem, szcążkowe regulacje ustawowe nie przewidują ochrony prawnej dla właściciela kwestionującego taki wpis – jakkolwiek w pewnym zakresie dopuszcza je orzecznictwo sądów administracyjnych.

W toku dotychczasowej korespondencji z Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego Rzecznik został poinformowany o utworzeniu Zespołu do opracowania projektu ustawy regulującej sprawę ochrony zabytków, którego zadaniem miało być m.in. dokonanie przeglądu i oceny przepisów ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz opracowanie projektu nowej ustawy regulującej sprawę ochrony zabytków; problematyka gminnej ewidencji zabytków, jej statusu oraz procedur umieszczania zabytków w ewidencji również miała być przedmiotem analiz Zespołu. Jeszcze przed zakończeniem prac Zespołu możliwe miało być też dokonanie nowelizacji rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem.

Niestety, jak do tej pory oczekiwane zmiany nie zostały wprowadzone, nie wiadomo także, kiedy nowelizacja zarówno samej ustawy, jak i rozporządzenia mogłaby ostatecznie nastąpić. Tymczasem problem ten w dalszym ciągu nie jest rozwiązany, a obecny stan prawny budzi zastrzeżenia konstytucyjne, wyrażane także w orzecznictwie sądów administracyjnych.

W związku z powyższym, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o przedstawienie stanowiska w tej sprawie, a także o poinformowanie, na jakim etapie zaawansowania znajdują się prace wspomnianego wyżej Zespołu oraz – jeżeli to możliwe na obecnym etapie sprawy – o przedstawienie założeń projektowanej nowelizacji systemu ochrony zabytków.

**51. Ministra Inwestycji i Rozwoju (IV.7007.50.2014 z 21 czerwca 2018 r.)
– w sprawie wymagań kwalifikacyjnych dla osób ubiegających się o
uprawnienie do wykonywania gleboznawczej klasyfikacji gruntów.**

Powyższe zagadnienie było przedmiotem licznych wystąpień Rzecznika Praw Obywatelskich, kierowanych do kolejnych ministrów rolnictwa, począwszy od 2008 r. Według odpowiedzi Ministra Rolnictwa z dnia 9 sierpnia 2016 r. udzielonej Rzecznikowi na jego wystąpienie z 20 maja 2016 r. Minister w pełni podzielił wówczas stanowisko Rzecznika o konieczności nowelizacji ustawy Prawo geodezyjne i kartograficzne poprzez wprowadzenie do niej regulacji określającej niezbędne kwalifikacje dla osób przeprowadzających gleboznawczą klasyfikację gruntów oraz jej kontrolę. Niestety, do chwili obecnej nie nastąpiła zapowiadana zmiana ustawy, a Rzecznik nie powziął informacji o prowadzonym w tym zakresie procesie legislacyjnym.

W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o przedstawienie informacji o stanie prac zmierzających do ustawowego uregulowania uprawnień do wykonywania gleboznawczej klasyfikacji gruntów.

III. Kasacje oraz skargi kasacyjne do Sądu Najwyższego, przystąpienia do postępowań przed sądami powszechnymi

1. W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł następujące kasacje do Sądu Najwyższego:

II.510.125.2018 z 3 kwietnia 2018 r. – kasacja dotycząca nienależytego rozpoznania oraz nienależytego odniesienia się do zarzutów podniesionych przez obrońców.

Rzecznik Praw Obywatelskich zauważył, że z analizy ustawowego modelu postępowania ekstradycyjnego wynika, że rolą sądu jest skontrolowanie, czy nie zachodzą przeszkody prawne czyniące niedopuszczalnym uwzględnienie wniosku państwa obcego o wydanie osoby. Zasadne jest zatem zbadanie przez sąd bezwzględnych przeszkód wydania osoby wskazanych zarówno w umowach międzynarodowych, jak również w Kodeksie postępowania karnego. Zdaniem Rzecznika Sąd odwoławczy w sposób niewystarczający rozważył i odniósł się do okoliczności podnoszonych w zażaleniach obrońców, dotyczących zaniechania przez Sąd I instancji należytej oceny i wszechstronnego zbadania, czy istnieje podstawa do uznania, że wydanie ściganego jest niedopuszczalne. Sąd Apelacyjny co prawda wskazuje, że jego zdaniem w niniejszej sprawie nie wystąpiły podstawy do przyjęcia, że w razie wydania zostałyby naruszone przepisy Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, jednak uzasadnienie w tej mierze jest lakoniczne i nie uwzględnia wszystkich istotnych okoliczności wskazanych w zażaleniach obrońców, jak również wynikających z akt sprawy.

W związku z powyższym należy stwierdzić, że postanowienie Sądu Apelacyjnego powinno zostać uchylone w celu należytego rozważenia i wszechstronnego zbadania, również po uzupełnieniu materiału dowodowego, czy nie zachodzą podstawy do odmowy wydania ściganego organom Federacji Rosyjskiej.

II.511.309.2017 z 13 kwietnia 2018 r. – kasacja w sprawie zaniechania dokonania przez Sąd II instancji wszechstronnej kontroli odwoławczej.

Skarżący wniósł o zasądzenie na jego rzecz od Skarbu Państwa kwoty 1 000 000 zł tytułem odszkodowania i zadośćuczynienia za oczywiście niesłuszne tymczasowe aresztowanie w okresie od dnia 6 września 2011 r. do 22 września 2011 r. Sąd Okręgowy uznał za prawidłową i w pełni zasadną decyzję Sądu Rejonowego o zastosowaniu tymczasowego aresztowania wobec oskarżonego, bowiem utrudniał on postępowanie poprzez ukrywanie się przed sądem.

Powyższy wyrok zaskarżył w całości pełnomocnik wnioskodawcy, zarzucając Sądowi m.in. rażące naruszenie prawa karnego materialnego. Sąd Apelacyjny utrzymał w mocy zaskarżony wyrok.

Analiza stanowiska Sądu Apelacyjnego, zdaniem Rzecznika Praw Obywatelskich, pozwala na przyjęcie, że wniosek był rozpoznawany w konwencji, że odpowiedzialność odszkodowawcza Skarbu Państwa opiera się na zasadzie winy, tj. przy zastosowaniu błędnej wykładni art. 552 § 4 Kodeksu postępowania karnego. Sąd dokonał oceny słuszności stosowania izolacyjnego środka zapobiegawczego według stanu sprawy, który istniał w chwili podejmowania decyzji procesowej o zastosowaniu aresztowania i w toku jego stosowania. Tymczasem z orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika, że ocena niewątpliwiej niesłuszności tymczasowego aresztowania wymaga uwzględnienia, przede wszystkim ostatecznego rozstrzygnięcia w sprawie w przedmiocie odpowiedzialności karnej osoby, która w tym trybie była pozbawiona wolności, a także całokształtu okoliczności ustalonych do chwili wydania orzeczenia przez sąd rozpatrujący wniosek o odszkodowanie z tego tytułu. W ocenie Sądu Najwyższego z tego punktu widzenia, za niewątpliwie niesłuszne uznać należy każde tymczasowe aresztowanie oskarżonego, który prawomocnie został uniewinniony. Sąd Apelacyjny rozpoznając apelację pełnomocnika, w której zarzucono błędne ustalenie, że tymczasowe aresztowanie nie było niewątpliwie niesłuszne, pomimo uniewinnienia wnioskodawcy od popełnienia zarzucanego mu czynu, znakomitą część swojej analizy, w ślad za Sądem I instancji, poświęcił ocenie zasadności tymczasowego aresztowania. Zabrakło natomiast w rozważaniach Sądu odniesienia się do słuszności stosowania tymczasowego aresztowania, wobec oskarżonego, z punktu widzenia ostatecznego wyroku uniewinniającego i zasady ryzyka, na której opiera się odpowiedzialność Skarbu Państwa.

II.511.1233.2015 z 17 kwietnia 2018 r. – kasacja w sprawie zaniechania wyjścia poza granice podniesionego zarzutu, co skutkowało utrzymaniem w mocy orzeczenia Sądu I instancji wydanego z rażącym naruszeniem przepisu prawa procesowego.

Zgodnie z przepisami Kodeksu postępowania karnego Sąd odwoławczy rozpoznaje sprawę poza granicami środka odwoławczego pod kątem tych podstaw, które jest zobowiązany uwzględnić z urzędu. Pomimo zatem niepodniesienia w apelacji zarzutu obrazy art. 569 § 2 k.p.k., zdaniem Rzecznika Praw Obywatelskich, Sąd odwoławczy winien z urzędu dokonać kontroli zaskarżonego orzeczenia. Zgodnie z ww. przepisem, jeżeli w pierwszej instancji orzekały sądy różnego rzędu, wyrok łączny wydaje sąd wyższego rzędu. W realiach niniejszej sprawy Sąd Rejonowy wydał orzeczenie w przedmiocie wyroku łącznego, w sytuacji, gdy jednym z wyroków będących przedmiotem badania był wyrok Sądu Okręgowego, a tym samym, właściwym do wydania wyroku łącznego był sąd wyższego rzędu.

II.510.360.2018 z 20 kwietnia 2018 r. – kasacja w sprawie wydania wyroku nakazowego, podczas gdy w świetle dowodów dołączonych do wniosku o ukaranie, zarówno wina, jak i okoliczności czynu zarzucanego obwinionemu budziły poważne wątpliwości.

Sąd Rejonowy uznał obwinionego za winnego tego, że jako właściciel baru, hałasem wyrażającym się w głośnym odtwarzaniu muzyki zakłócał spokój mieszkańcom okolicznych budynków i za to wymierzył mu karę grzywny w wysokości 1000 zł.

Rzecznik Praw Obywatelskich zauważył, że orzekanie w postępowaniu nakazowym może nastąpić, jeżeli okoliczności czynu i wina obwinionego nie budzą wątpliwości. Rozstrzyganie na posiedzeniu, bez udziału stron, możliwe jest tylko wtedy, gdy ów brak wątpliwości ma oparcie w załączonym do wniosku o ukaranie, a uznanym przez Sąd za ujawniony, materiale dowodowym. Brak wskazanych wątpliwości oznacza, że nie ma ich zarówno odnośnie sprawstwa danego czynu, jak i winy obwinionego, z uwzględnieniem zarówno jego wyjaśnień, jak i innych dowodów przeprowadzonych w toku czynności wyjaśniających. Ponadto, w orzecznictwie i doktrynie wskazuje się wręcz, że nie należy orzekać wyrokiem nakazowym, gdy obwiniony nie przyznaje się do winy i przedstawia odmienne okoliczności zdarzenia.

Jak wynika z materiału dowodowego uzyskanego w toku czynności wyjaśniających, obwiniony nie przyznał się do popełnienia zarzucanego mu wykroczenia. Ponadto, z materiału dowodowego zgromadzonego w toku czynności wyjaśniających, dołączonego do wniosku o ukaranie, nie wynika, aby odtwarzana muzyka w lokalu zakłócała spokój mieszkańcom okolicznych budynków, co zostało przypisane obwinionemu w zaskarżonym wyroku. Zdaniem Rzecznika zeznania świadka nie są wystarczające do stwierdzenia bez żadnych wątpliwości, że zachowanie obwinionego mogło zostać potraktowane jako czyn, o którym mowa w art. 51 § 1 Kodeksu wykroczeń. Zeznania tego świadka powinny zostać zweryfikowane przez inne dowody. Niestety, w toku czynności wyjaśniających oskarżyciel publiczny nie przesłuchał w ogóle pokrzywdzonego bądź pokrzywdzonych zgłaszających interwencję, jak również mieszkańców okolicznych budynków na okoliczność, czy muzyka odtwarzana w pubie była dla nich głośna, uciążliwa i zakłócała im spokój. W toku czynności wyjaśniających nie ustalono również, czy natężenie hałasu było takie, aby uznać je za zakłócanie spokoju.

II.510.1098.2016 z 20 kwietnia 2018 r. – kasacja w sprawie wydania wyroku nakazowego, podczas gdy w świetle dowodów dołączonych do wniosku o ukaranie, zarówno wina, jak i okoliczności czynu zarzucanego obwinionemu budziły poważne wątpliwości.

Sąd Rejonowy uznał obwinionego za winnego tego, że jako właściciel baru, hałasem wyrażającym się w głośnym odtwarzaniu muzyki zakłócał spokój

mieszkańcom okolicznych budynków i za to wymierzył mu karę grzywny w wysokości 100 zł.

Rzecznik Praw Obywatelskich zauważył, że orzekanie w postępowaniu nakazowym może nastąpić, jeżeli okoliczności czynu i wina obwinionego nie budzą wątpliwości. Rozstrzyganie na posiedzeniu, bez udziału stron, możliwe jest tylko wtedy, gdy ów brak wątpliwości ma oparcie w załączonym do wniosku o ukaranie, a uznanym przez Sąd za ujawniony, materiale dowodowym. Brak wskazanych wątpliwości oznacza, że nie ma ich zarówno odnośnie sprawstwa danego czynu, jak i winy obwinionego, z uwzględnieniem zarówno jego wyjaśnień, jak i innych dowodów przeprowadzonych w toku czynności wyjaśniających. Ponadto, w orzecznictwie i doktrynie wskazuje się wręcz, że nie należy orzekać wyrokiem nakazowym, gdy obwiniony nie przyznaje się do winy i przedstawia odmienne okoliczności zdarzenia.

Jak wynika z materiału dowodowego uzyskanego w toku czynności wyjaśniających, obwiniony nie przyznał się do popełnienia zarzuconego mu wykroczenia. Ponadto, z zeznań świadka nie wynika, aby w pubie zakłócano spokój i porządek publiczny poprzez głośną muzykę. Zdaniem Rzecznika w żadnej mierze, w świetle dowodów wskazanych we wniosku o ukaranie, nie można było, bez bezpośredniego przeprowadzenia dowodów uznać, że okoliczności czynu i wina obwinionego nie budzą wątpliwości. W tej sytuacji Sąd Rejonowy był zobligowany skierować sprawę na rozprawę, przeprowadzić postępowanie dowodowe i wyjaśnić wszystkie istotne dla merytorycznego rozstrzygnięcia okoliczności.

II.511.528.2016 z 25 kwietnia 2018 r. – kasacja w sprawie uznania, że oskarżony dopuścił się przestępstwa udzielania pomocy związkowi mającemu na celu dokonania zbrodni, podczas gdy jego zachowanie nie wyczerpało ustawowych znamion przypisanego mu przestępstwa.

Wojskowy Sąd Rejonowy wyrokiem z dnia 12 marca 1953 r. uznał oskarżonego za winnego tego, że w okresie od sierpnia 1952 r. do połowy września 1952 r. udzielał pomocy związkowi mającemu na celu dokonywanie zbrodni. Miał to czynić w ten sposób, że w swych zabudowaniach udzielał schronienia członkom związku, to jest popełnienia przestępstwa z art. 14 § 1 Dekretu z dnia 13 czerwca 1946 r. Za to Sąd skazał oskarżonego na 8 lat więzienia wraz z utratą praw publicznych i obywatelskich praw honorowych w myśl art. 49 § 2 cyt. Dekretu na okres 2 lat.

Rzecznik Praw Obywatelskich zauważył, że ww. przestępstwo popełnione mogło być jedynie z winy umyślnej i to o szczególnym zabarwieniu. Jego sprawca nie tylko powinien posiadać wiedzę, że udziela pomocy związkowi, jako pewnej strukturze organizacyjnej, ale również, że struktura ta ma na celu przestępcze działanie. W istocie rzeczy musiał on akceptować cel istnienia tego związku, choć sam nie był jego członkiem. W realiach niniejszej sprawy ustalone zostało przez Wojskowy Sąd Rejonowy, że oskarżony we wskazanym w zarzucie

okresie pięciokrotnie udzielił schronienia i pożywienia uzbrojonym mężczyznom. Sądy orzekające w przedmiocie odpowiedzialności oskarżonego nie ustaliły natomiast po jego stronie świadomości, że pomagał on związkowi mającemu na celu zbrodnię. Zdaniem Rzecznika brak takiego ustalenia powoduje, że nie można skutecznie uznać, że jakikolwiek kontakt z osobami będącymi członkami jakiegoś związku jest już udzieleniem temu związkowi pomocy.

II.510.212.2018 z 26 kwietnia 2018 r. – kasacja w sprawie naruszenia przepisów postępowania, polegającego na orzekaniu przez sędziego w sprawie o wznowienie postępowania zakończonym prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego, w której był on w składzie orzekającym wydającym ten wyrok.

Rzecznik Praw Obywatelskich zauważył, że sędzia, który brał udział w wydaniu orzeczenia objętego wnioskiem o wznowienie nie może orzekać co do tego wniosku. Zgodnie z przepisami Kodeksu postępowania karnego bezwzględną podstawą do uchylenia orzeczenia jest okoliczność, że w wydaniu orzeczenia brała udział osoba podlegająca wyłączeniu na podstawie art. 40 k.p.k. W niniejszej sprawie nie ulega wątpliwości, że wniosek o wznowienie postępowania, złożony przez obrońcę skazanego, rozpoznawała sędzia Sądu Apelacyjnego, która uprzednio rozpoznawała tę sprawę w instancji odwoławczej. Z tego powodu orzeczenie powinno zostać uchylone bez względu na wpływ wskazanego uchybienia na treść zaskarżonego orzeczenia.

II.511.622.2017 z 7 maja 2018 r. – kasacja w sprawie pominięcia obligatoryjnego orzeczenia o obowiązku naprawienia szkody.

Rzecznik Praw Obywatelskich zauważył, że zgodnie z treścią Kodeksu postępowania karnego, w brzmieniu przed 1 lipca 2015 r., jeżeli nie wytoczono powództwa cywilnego, pokrzywdzony, a także prokurator, może aż do zakończenia pierwszego przesłuchania pokrzywdzonego na rozprawie głównej złożyć wniosek o naprawienie szkody. Natomiast po wejściu w życie, z dniem 1 lipca 2015 r., nowelizacji przepisów wniosek o naprawienie szkody może zostać złożony aż do zamknięcia przewodu sądowego na rozprawie głównej. Subsydiarny akt oskarżenia wniesiony został w stanie prawnym przed dniem 1 lipca 2015 r., to przewód sądowy został otwarty na rozprawie w dniu 19 października 2015 r., po wejściu w życie nowelizacji. Przepisy intertemporalne tej ustawy stanowiły, które z regulacji prawa procesowego należy w tej sytuacji stosować, lecz ta regulacja umknęła uwadze Sądu odwoławczego. Przepis intertemporalny stanowi, że w sprawach, w których przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy wniesiono do sądu akt oskarżenia i przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy przesłuchano już pokrzywdzonego, przepis art. 49a Kodeksu postępowania karnego stosuje się w brzmieniu dotychczasowym.

W niniejszej sprawie świadek reprezentująca pokrzywdzoną spółkę została przesłuchana po raz pierwszy na rozprawie w dniu 4 grudnia 2015 r., a zatem po

wejściu w życie powyżej wskazanej ustawy. Termin do złożenia wniosku o naprawienie szkody wynikał z ustawy w brzmieniu po dniu 1 lipca 2015 r., zaś sam wniosek mógł być wniesiony do czasu zamknięcia przewodu sądowego na rozprawie głównej. Pełnomocnik pokrzywdzonego pismem procesowym z dnia 24 lutego 2016 r. złożył wniosek o orzeczenie wobec oskarżonej obowiązku naprawienia szkody w całości lub w części. To pismo procesowe zostało złożone na rozprawie, co odzwierciedla treść protokołu rozprawy. Konkludując, w ocenie Rzecznika, złożony przez pełnomocnika pokrzywdzonego w dniu 24 lutego 2016 r. wniosek o naprawienie szkody został złożony w terminie przewidzianym przepisami Kodeksu postępowania karnego.

II.510.776.2016 z 16 maja 2018 r. – kasacja w sprawie oparcia rozstrzygnięcia jedynie na części materiału dowodowego ujawnionego na posiedzeniu w przedmiocie odwołania warunkowego przedterminowego zwolnienia.

Rzecznik Praw Obywatelskich wskazał, że z ujawnionego podczas posiedzenia materiału dowodowego istotnie wynika, że punktem pierwszym wyroku Sądu Rejonowego oskarżony został prawomocnie skazany na karę 1 roku pozbawienia wolności. Jednakże już z kolejnego punktu wyroku wynika jednoznacznie, że karę tę wobec skazanego warunkowo zawieszono na okres próby lat 3. Sąd Okręgowy uznając, że wyrokiem Sądu Rejonowego oskarżony został skazany na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania, rozstrzygnął z pominięciem punktu drugiego tego wyroku. Nie uwzględnił zatem całokształtu okoliczności ujawnionych w przedmiotowym postępowaniu wykonawczym, finalnie dowolnie przyjmując, że za czyn przypisany skazanemu w okresie próby wymierzono bezwzględną karę pozbawienia wolności. Zdaniem Rzecznika, w świetle całokształtu okoliczności ujawnionych w toku przedmiotowego postępowania, nie zachodziły przesłanki obligujące Sąd do odwołania warunkowego zwolnienia skazanego.

II.511.758.2017 z 22 maja 2018 r. – kasacja dotycząca uznania oskarżonego za winnego popełnienia przypisanego mu czynu, mimo braku w jego działaniu znamion przestępstwa.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich Sąd odczytał zachowania oskarżonego w oderwaniu od ustalonej w sprawie motywacji i celu jego działania, jak również zakresu prawnokarnej ochrony oraz zakresu kryminalizacji czynu z art. 284 § 1 Kodeksu karnego. Zdaniem Rzecznika utożsamianie działania oskarżonego z samym tylko faktem zawarcia fikcyjnej umowy dzierżawy z byłą żoną oraz samowolnego wejścia na działkę rolną i jej użytkowania, bez uwzględnienia faktów wynikających z celu działania oskarżonego i jego zamiaru, jest nietrafne. Zasady logicznego rozumowania wskazują na to, że celem zachowania oskarżonego nie było dążenie do definitywnego „przejęcia” cudzego prawa majątkowego dla siebie, a skorzystanie

z niego w celu otrzymania dotacji unijnych i związana z tym powszechność zjawiska „piractwa rolnego”.

Rzecznik zauważył, że powyższe przestępstwo należy do tzw. przestępstw kierunkowych, cel sprawcy sprowadza się do nieodwracalnego pozbawienia właściciela określonego składnika majątku bądź prawa majątkowego i uczynienia z niego swojej własności. Tymczasem nie sposób przyjąć, że po stronie oskarżonego występował zamiar trwałego włączenia przedmiotowego gruntu i związanego z nim prawa majątkowego do swojego majątku, a jedyny i oczywisty cel jaki rysuje się na tle stanu faktycznego to korzyści majątkowe dopłat bezpośrednich oraz z plonów. Zdaniem Rzecznika oskarżony był jedynie posiadaczem w złej wierze, a posiadanie nie może stanowić przedmiotu przywłaszczenia z art. 284 § 1 Kodeksu karnego, ponieważ nie jest podmiotowym prawem majątkowym, ale stanem faktycznym.

II.510.46.2017 z 22 maja 2018 r. – kasacja w sprawie polegającej na uznaniu obwinionego za winnego popełnienia przypisanego mu czynu, pomimo że swoim działaniem nie wyczerpał znamion wykroczenia.

Sąd Rejonowy wyrokiem zaocznym uznał obwinionego za winnego tego, że w dniu 13 czerwca 2014 r. około godziny 12:20 kierując pojazdem nie dostosował się do znaku drogowego B-1 „zakaz ruchu w obu kierunkach” z tabliczkami o treści: „Nie dotyczy zaopatrzenia w godzinach 18:00–10:00, pojazdów upoważnionych” oraz „Dotyczy osób niepełnosprawnych”, tj. wykroczenia z art. 92 § 1 k.w. i wymierzył mu karę grzywny w wysokości 2000 złotych. Natomiast Sąd Okręgowy zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że orzeczoną wobec obwinionego karę grzywny obniżył do kwoty 500 złotych. W pozostałym zakresie zaskarżony wyrok utrzymał w mocy.

Sąd odwoławczy, w ślad za Sądem I instancji uznał, że materiał dowodowy jest wystarczający do przyjęcia, że obwiniony popełnił zarzucane mu wykroczenie, skoro wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 listopada 2014 r. dotyczący możliwości umieszczenia tabliczki: „Dotyczy osób niepełnosprawnych” pod znakiem drogowym, skutkowało utratą mocy skarżonego przepisu dopiero od dnia 30 czerwca 2015 r. Tym samym Sąd II instancji uznał, że orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego nie ma zastosowania w odniesieniu do obwinionego.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich powyższy wyrok nie może się ostać, ponieważ dotknięty jest rażącym naruszeniem prawa materialnego. Zdaniem Rzecznika, skoro na etapie postępowania odwoławczego nastąpiła zmiana przepisów i w dniu orzekania przez Sąd II instancji przepis zezwalający uprawnionym organom wyłączenie prawa osób niepełnosprawnych, poprzez umieszczenie tabliczki z napisem „Dotyczy także niepełnosprawnych”, utracił już moc, to okoliczność powyższa powinna znaleźć odzwierciedlenie w zapadłym wobec obwinionego wyroku.

II.510.566.2016 z 23 maja 2018 r. – kasacja w sprawie polegającej na umorzeniu postępowania w przedmiocie wyroku łącznego.

Przy formułowaniu zarzutu kasacyjnego Rzecznik Praw Obywatelskich miał w polu widzenia, że jak wynika z motywów zaskarżonego kasacją wyroku łącznego, uchybieniem pierwotnym było błędne uznanie przez Sąd Okręgowy, że okoliczność, iż skazany popełnił pierwszy realny zbieg przestępstw przed 8 czerwca 2010 r. nakazuje stosować przepisy materialnoprawne sprzed tej daty również w odniesieniu do pozostałych zbiegów realnych, składających się z przestępstw popełnionych po tej dacie. Z uzasadnienia wyroku łącznego wynika w sposób bezsporny, że to właśnie ta okoliczność oraz fakt, że skazany wniósł o połączenie kar tylko z wyroków sądów rejonowych były bezpośrednią przyczyną uznania przez ten organ procesowy, iż brak jest podstaw do uczynienia podstawą kary łącznej kary jednostkowej orzeczonej w sprawie Sądu Okręgowego.

Ponadto, Rzecznik zauważył, że analiza treści sentencji tego wyroku nie budzi najmniejszych wątpliwości, że Sąd umorzył nie tylko postępowanie w przedmiocie objęcia wyrokiem łącznym wyroku Sądu Okręgowego, ale również całe postępowanie w przedmiocie wydania wyroku łącznego wobec skazanego. Ten stan rzeczy spowodował, że nie jest obecnie możliwe, bez wyeliminowania z obrotu prawnego zaskarżonego kasacją wyroku łącznego, orzeczenie kar łącznych, których podstawą mogłyby być kary jednostkowe, których dotyczył wyrok łączny Sądu Okręgowego. Umorzenie całego postępowania w przedmiocie wydania wyroku łącznego wobec tego skazanego skutkuje bowiem występowaniem w tym zakresie powagi rzeczy osądzonej, a zatem jest negatywną przesłanką procesową do orzekania w tym przedmiocie.

II.511.357.2017 z 23 maja 2018 r. – kasacja w sprawie naruszenia prawa procesowego polegającego na przyjęciu, że okoliczności czynu i wina obwinionego nie budzą wątpliwości, podczas gdy w chwili wyrokowania rzetelna ocena tych okoliczności nie była możliwa.

Rzecznik Praw Obywatelskich wskazał, że zgodnie z przepisami Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia orzekanie w postępowaniu nakazowym może nastąpić, jeżeli okoliczności czynu i wina obwinionego nie budzą wątpliwości. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazuje się, że brak owych wątpliwości oznacza, że nie ma ich zarówno odnośnie do sprawstwa danego czynu, jak i winy obwinionego, z uwzględnieniem zarówno jego wyjaśnień, jak i innych dowodów przeprowadzonych w toku czynności wyjaśniających. Natomiast ze zgromadzonych w niniejszej sprawie dokumentów wynika, że obwiniony w toku czynności wyjaśniających nie był skutecznie wezwany na przesłuchanie w charakterze osoby, co do której istnieje uzasadniona podstawa do sporządzenia przeciwko niej wniosku o ukaranie, ani nie został powiadomiony, jaki czyn mu się zarzuca. Powyższe skutkowało brakiem zapewnienia obwinionemu prawa do ustosunkowania się w formie wyjaśnień do zarzutu, w związku z którym prowadzone były te czynności. W tym stanie rzeczy

uznanie przez Sąd, że okoliczności popełnienia przedmiotowego czynu i wina obwinionego nie budzą wątpliwości jawi się jako rażąco naruszające przepisy prawa, co miało istotny wpływ na treść zapadłego rozstrzygnięcia.

II.510.238.2018 z 4 czerwca 2018 r. – kasacja polegająca na uznaniu oskarżonego za winnego popełnienia przypisanego mu czynu, pomimo że swoim działaniem nie wyczerpał on znamion przestępstwa określonego przepisem.

Rzecznik Praw Obywatelskich wskazał, że w świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego nie jest uzasadnione odnoszenie pojęcia „związku” w rozumieniu prawa karnego materialnego do wspólnoty o charakterze religijnym, wyznaniowym, a zatem do zbiorowiska ludzi, których łączy nie więź organizacyjna, ale religijna. Ponadto, istnienie i działalność wspólnoty religijnej „Świadkowie Jehowy”, funkcjonującej uprzednio na podstawie rozporządzenia Prezydenta RP z dnia 27 października 1932 r. Prawo o stowarzyszeniach, po delegalizacji w lipcu 1950 r., nie stanowiło tajemnicy dla ówczesnych władz państwowych z uwagi na podejmowane przez członków wspólnoty liczne próby prawnego usankcjonowania działalności, m.in. poprzez przedkładanie organom władzy statutu wspólnoty i wniosków o ponową rejestrację.

W ocenie Rzecznika przypisany skazanemu czyn nie wyczerpywał znamion żadnego przestępstwa, stanowiąc w istocie rzeczy realizację prawa do wykonywania praktyk religijnych, zaś ściganie karne i skazanie oskarżonego miało formę politycznej represji, przy czym opierało się na niedopuszczalnej z punktu widzenia zasady prawa karnego, dowolnej i rozszerzającej wykładni znamion.

II.511.124.2018 z 19 czerwca 2018 r. – kasacja w sprawie nierzetelnego rozpoznania środka odwoławczego, niepoddania wnikliwej analizie wszystkich zarzutów sformułowanych w apelacji pełnomocnika wnioskodawcy oraz nieustosunkowania się do nich w uzasadnieniu wyroku.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich orzeczenie Sądu II instancji zapadło z rażącym naruszeniem prawa. Rzecznik zauważa, że Sąd nie uwzględnił dwóch istotnych elementów, mających znaczenie dla określenia wysokości kwoty zadośćuczynienia, pomimo że apelacja pełnomocnika wnioskodawcy wskazywała *expressis verbis* na jeden z nich, tj. nagłośnienie medialne sprawy i aresztowanie podejrzanego. Nie ulega wątpliwości, że obowiązkiem Sądu Apelacyjnego było odniesienie się w sposób rzetelny do wszystkich podniesionych w apelacji zarzutów zwłaszcza, że w uzasadnieniu Sądu I instancji zabrakło jakiegokolwiek argumentacji odnośnie nagłośnienia medialnego sprawy karnej oskarżonego i wpływu tego elementu krzywdy na ustaloną przez Sąd kwotę zadośćuczynienia. Zdaniem Rzecznika zabrakło również w pisemnych sprawozdaniach Sądów obu instancji oceny bezprawnego przetrzymywania wnioskodawcy w areszcie śledczym przez 6 dni, po wydaniu przez Sąd

postanowienia o uchyleniu tymczasowego aresztowania, która to okoliczność była zasadniczą podstawą pozwu wnioskodawcy o zadośćuczynienie i odszkodowanie za niesłuszne tymczasowe aresztowanie.

II.511.245.2017 z 21 czerwca 2018 r. – kasacja w sprawie przedawnienia karalności wykroczenia.

Rzecznik Praw Obywatelskich zauważył, że karalność wykroczenia ustaje, jeżeli od czasu jego popełnienia upłynął rok. Natomiast, jeżeli w tym czasie wszczęto postępowanie, karalność wykroczenia ustaje z upływem 2 lat od popełnienia czynu. Przypisany obwinionemu czyn w niniejszej sprawie popełniony został w dniu 13 stycznia 2015 roku. Karalność przypisanego obwinionemu wykroczenia ustała zatem z dniem 13 stycznia 2017 r., na etapie postępowania odwoławczego. Sąd Okręgowy procedując na rozprawie w dniu 16 lutego 2017 r. nie dostrzegł tej przesłanki i rozpoznał zarzuty sformułowane w środku odwoławczym, mimo że powinien był uchylić zaskarżony apelacją wyrok Sądu I instancji i umorzyć postępowanie.

II.510.1271.2014 z 21 czerwca 2018 r. – kasacja w sprawie naruszenia przepisów prawa procesowego polegającego na zaniechaniu wyjścia poza granice podniesionych w apelacji zarzutów.

Rzecznik Praw Obywatelskich wskazał, że Sąd odwoławczy winien z urzędu dokonać kontroli zaskarżonego orzeczenia pod kątem bezwzględnych przyczyn odwoławczych określonych w art. 439 § 1 k.p.k. W przedmiotowej sprawie Sąd Rejonowy prowadząc postępowanie w trybie zwyczajnym, na rozprawie w dniu 30 lipca 2013 r., po odczytaniu notatek urzędowych, postanowił na podstawie art. 377 § 1 k.p.k. prowadzić rozprawę w dalszym ciągu pomimo nieobecności oskarżonego z uwagi na to, że oskarżony wprawił się ze swej winy w stan niezdolności do udziału w rozprawie. Decyzję o prowadzeniu rozprawy pod nieobecność oskarżonego, Sąd Rejonowy podjął zatem dysponując jedynie informacjami pochodzącymi od osób trzecich. Natomiast art. 377 § 2 k.p.k., w brzmieniu obowiązującym w dacie orzekania, stanowił, że przed wydaniem postanowienia, o którym mowa w § 1, sąd zapoznaje się ze świadectwem lekarza, który stwierdził stan takiej niezdolności, lub przesłuchuje go w charakterze biegłego. Stan niezdolności oskarżonego do udziału w rozprawie można stwierdzić także na podstawie badania niepołączonego z naruszeniem integralności ciała, przeprowadzonego za pomocą stosownego urządzenia.

Z powyższego wynika, że Sąd Rejonowy nie był uprawniony do wydania postanowienia o prawnej dopuszczalności prowadzenia rozprawy pod nieobecność oskarżonego. W tym układzie faktycznym nie został bowiem spełniony ww. warunek, Sąd nie dysponował przed wydaniem postanowienia świadectwem lekarza, który stwierdził u oskarżonego stan takiej niezdolności, ani nie przesłuchał go w charakterze biegłego, co oznacza, że wydane postanowienie dotknięte było rażącym naruszeniem tego przepisu, co z kolei

skutkowało naruszeniem zasady z art. 374 § 1 k.p.k., uchybienie natomiast temu przepisowi spowodowało zaistnienie bezwzględnej przyczyny odwoławczej. Orzeczenie Sądu I instancji obarczone takim uchybieniem winno być uchylone przez Sąd odwoławczy niezależnie od podniesionych zarzutów, a sprawa przekazana Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy wydał następujące orzeczenia w sprawie kasacji Rzecznika Praw Obywatelskich:

II.510.717.2016 z 26 lipca 2017 r. – kasacja dotycząca nienależytego rozpoznania podniesionego w apelacji zarzutu obrazu przepisów.

Kasacja uwzględniona (postanowienie z 4 kwietnia 2018 r., sygn. akt III KK 355/17).

Zdaniem Sądu Najwyższego nie można podzielić stanowiska Sądów obu instancji, że dla przyjęcia wystąpienia negatywnych przesłanek ekstradycyjnych określonych w art. 604 § 1 pkt 5 i 7 Kodeksu postępowania karnego, tj. niedopuszczalności wydania, gdy zachodzi uzasadniona obawa, że w państwie żądającym wydania może dojść do naruszenia wolności i praw osoby wydanej, konieczne jest, aby wniosek ekstradycyjny dotyczył przestępstw o charakterze politycznym. W ocenie Sądu, z uwagi na fakt, że państwo wnioskujące jest państwem, w którym ujawniono przypadki łamania praw człowieka i zagrożenia w tym zakresie mają charakter systemowy i ponieważ władze tego kraju nie wykazują woli ich zwalczania, należało uchylić zaskarżone postanowienie z przekazaniem sprawy Sądowi odwoławczemu do ponownego rozpoznania.

BPK.511.37.2017 z 26 lipca 2017 r. – kasacja dotycząca błędnego przyjęcia, że internet nie jest miejscem publicznym w rozumieniu art. 141 Kodeksu wykroczeń i w konsekwencji umorzenia postępowania.

Kasacja uwzględniona (postanowienie z 17 kwietnia 2018 r., sygn. akt IV KK 296/17).

W ocenie Sądu Najwyższego, mimo iż internet jest przestrzenią wirtualną, to ma charakter miejsca publicznego. W okolicznościach przedmiotowej sprawy zauważyć należy także to, że strona internetowa jest witryną ogólnodostępną, niezabezpieczoną loginem, czy hasłem. Witrynę tę może odwiedzić każdy użytkownik internetu. W związku z powyższym Sąd uznał, że strona ta zawiera treści, które znajdują się w określonym miejscu internetu i jednocześnie jest dostępna dla nieograniczonej liczby osób. Zdaniem Sądu inna sytuacja byłaby, gdyby ta strona była w jakiś sposób zabezpieczona za pomocą loginu i hasła, które uprawniałyby tylko określoną przez zarządzającego tak wyodrębnioną przestrzenią wirtualną osobę lub grupę osób do wejścia na tę stronę. W przypadku bowiem reglamentacji dostępu przez właściciela witryny loginem i hasłem, miejsce takie traci status publicznego, albowiem pozostaje dostępne dla ograniczonej ilości użytkowników.

II.511.73.2017 z 28 sierpnia 2017 r. – kasacja dotycząca zaniechania wyjaśnienia wszystkich istotnych okoliczności sprawy.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 20 czerwca 2018 r., sygn. akt IV KK 328/17).

W ocenie Sądu Najwyższego Sąd Rejonowy nie oparł zaskarżonego wyroku na całokształcie ujawnionego w sprawie materiału dowodowego, a przy jego ocenie naruszył zasady wiedzy i logiki, co stanowiło rażące i mogące mieć istotny wpływ na treść wyroku naruszenie dyrektyw zawartych w Kodeksie postępowania administracyjnego. Sąd Rejonowy pominął treść dowodu z wyjaśnień oskarżonego oraz nie rozważył ich w powiązaniu z jego działaniami podjętym w sferze administracyjnej oraz z treścią decyzji uzyskanej w wyniku wystąpienia oskarżonego o zgodę na wycięcie i usunięcie drzew, co do których konsekwentnie prezentował on przekonanie, że rosną na terenie jego działki. Oczywistym naruszeniem obowiązku dążenia do wyjaśnienia wszystkich istotnych okoliczności sprawy był też brak działań sądu meriti pozwalających na ustalenie stosunków własnościowych odnośnie terenu, na którym rosną wycięte wierzby.

II.510.988.2016 z 27 lutego 2018 r. – kasacja dotycząca ukarania obwinionego, pomimo istnienia negatywnej przesłanki procesowej, w postaci braku skargi uprawnionego oskarżyciela oraz przyjęcia, że okoliczności przypisanych ukaranemu czynów i jego wina nie budzą wątpliwości, co w konsekwencji doprowadziło do wydania wyroku nakazowego.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 4 kwietnia 2018 r., sygn. akt V KK 84/18).

Sąd Najwyższy podzielił stanowisko Rzecznika i uznał, że porównanie opisu czynów zarzucanych obwinionemu oraz opisu czynów przypisanych mu w wyroku nakazowym, jednoznacznie wskazuje, że Sąd Rejonowy przypisał jemu inne zachowania, dokonane w innym miejscu i czasie, niż te, które były przedmiotem zarzutów. Zdaniem Sądu Najwyższego Sąd Rejonowy był zobowiązany skierować sprawę na rozprawę, przeprowadzić postępowanie dowodowe i wyjaśnić wszystkie istotne dla merytorycznego rozstrzygnięcia okoliczności. Zebrany w sprawie materiał dowodowy nie tylko nie dawał bowiem podstaw do orzekania w postępowaniu nakazowym, ale nakazywał rozważenie, czy dowody te w ogóle dostatecznie pozwalają na przypisanie obwinionemu zarzucanego wykroczenia.

II.511.585.2017 z 13 marca 2018 r. – kasacja polegająca na uznaniu oskarżonego za winnego popełnienia przypisanego mu czynu, pomimo że działaniem swym nie wyczerpał znamion przestępstwa określonego przepisem.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 4 kwietnia 2018 r., sygn. akt V KK 106/18).

Sąd Najwyższy uznał, że nie jest uzasadnione odnoszenie pojęcia „związku” w rozumieniu prawa karnego materialnego do wspólnoty o charakterze

religijnym czy wyznaniowym. Ponadto, zdaniem Sądu odmowa uznania przez ówczesne władze państwowe związków religijnych za legalnie działające, była niezgodna z art. 70 Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej z dnia 22 sierpnia 1952 r. oraz art. 1 dekretu z dnia 5 sierpnia 1949 r. o ochronie wolności sumienia i wyznania.

II.511.854.2016 z 15 marca 2018 r. – kasacja w sprawie zaniechania dokonania przez Sąd II instancji wszechstronnej kontroli odwoławczej.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 10 maja 2018 r., sygn. akt III KK 148/18).

W ocenie Sądu Najwyższego zarówno Sąd Rejonowy jak i Sąd Okręgowy ustalając, że w dniu 18 kwietnia 2015 r. oskarżony prowadząc samochód w stanie nietrzeźwości był osobą skazaną wcześniej za czyn z art. 178a § 1 k.k. opierały się wyłącznie na karcie karnej oskarżonego oraz odpisie wcześniejszego wyroku, mocą którego wyżej wymieniony uznany został za winnego przestępstwa z art. 178a § 1 k.k., za co skazano go na grzywnę oraz orzeczono środek karny zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres roku. Nie dysponując aktami tej ostatniej sprawy sądy nie uwzględniły w związku z tym tego rodzaju zaszczości, jak wykonanie środka karnego z dniem 14 września 2011 r. oraz uiszczenie wymierzonej grzywny w dniu 31 października 2012 r. Oczywiście w tym stanie rzeczy było, że w dniu 18 kwietnia 2015 r., gdy doszło do czynu objętego następnie wyrokiem Sądu Rejonowego, oskarżony nie mógł być traktowany jako osoba wcześniej skazana za prowadzenie pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości, bowiem w tym czasie skazanie za występki formalnie figurujące w karcie karnej uległo już zatarciu.

2. Skargi kasacyjne do Sądu Najwyższego:

Sąd Najwyższy wydał następujące orzeczenia w sprawie skarg kasacyjnych Rzecznika Praw Obywatelskich:

III.7043.90.2016 z 7 września 2016 r. – skarga kasacyjna do Sądu Najwyższego dotycząca zapłaty premii regulaminowej.

Skarga oddalona (wyrok z 21 maja 2018 r., sygn. akt I PK 50/17).

W ocenie Sądu Najwyższego skarga kasacyjna nie zawiera uzasadnionych podstaw. W judykaturze przyjmuje się bowiem, że o naruszeniu przepisu art. 386 § 1 k.p.c. można mówić wtedy, gdy Sąd drugiej instancji uwzględnił apelację strony, choć z uzasadnienia wyroku tego sądu wynika, że ją oddalił, albo gdy oddalił apelację, mimo że pisemne motywy orzeczenia wskazują na zasadność wniesionego środka odwoławczego, co w rozpoznawanej sprawie nie miało miejsca. Ponadto, zarzut obrazy art. 386 § 1 k.p.c. może być skuteczny, jeżeli zostały jednocześnie podniesione zarzuty naruszenia innych przepisów postępowania lub prawa materialnego prowadzące do wniosku, że Sąd drugiej instancji błędnie ocenił zasadność apelacji. Takim przepisem nie może być

jednak art. 233 § 1 k.p.c., zgodnie z którym sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania, na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału. W razie postawienia zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. w postępowaniu kasacyjnym Sąd Najwyższy nie dokonuje ponownej analizy wiarygodności i mocy zgromadzonych dowodów, lecz sprawdza jedynie prawidłowość wykorzystania przez sąd orzekający uprawnień przewidzianych w omawianym przepisie. Wobec tego nie może zostać uwzględniony zarzut naruszenia art. 386 § 1 k.p.c. w związku z art. art. 233 § 1 k.p.c., bowiem jest to niedopuszczalna dyskusja z już poczynionymi i wiążącymi Sąd Najwyższy ustaleniami faktycznymi.

VII.511.7.2017 z 21 marca 2017 r. – skarga kasacyjna do Sądu Najwyższego dotycząca naruszenia przepisów postępowania cywilnego oraz prawa materialnego w sprawie o ochronę dóbr osobistych.

Skarga częściowo uwzględniona (wyrok z 4 kwietnia 2018 r., sygn. akt V CSK 266/17).

W ocenie Sądu Najwyższego uzasadnienie sądu apelacyjnego nie musi zawierać wszystkich elementów wymaganych dla uzasadnienia orzeczenia sądu pierwszej instancji, jednak powinno zawierać takie elementy, które ze względu na treść apelacji i na zakres rozpoznania, są niezbędne do rozstrzygnięcia sprawy. Uzasadnienie orzeczenia musi być zrozumiałe i dokładnie wyjaśniać, na jakich – ustalonych przez sąd – faktach opiera się wyrok i w jaki sposób fakty te sąd kwalifikuje w ramach zastosowanych przepisów prawa materialnego. Wyjaśnienie podstawy prawnej rozstrzygnięcia w orzeczeniu Sądu drugiej instancji polega na ocenie wszystkich istotnych zarzutów prawnych podniesionych w apelacji. Tymczasem Sąd Apelacyjny ograniczył się tylko do podzielenia argumentacji Sądu pierwszej instancji oraz stwierdzenia bezprawności zachowania pozwanego bez wskazania norm, które zachowanie to naruszało.

3. Rzecznik przystąpił do postępowania sądowego:

BPG.5151.2.2017 z 10 kwietnia 2018 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym o prawo do renty socjalnej i rodzinnej.

Rzecznik Praw Obywatelskich nie podziela dokonanej przez Sąd I instancji oceny opinii biegłych jako wystarczającej dla rozstrzygnięcia sprawy, albowiem Sąd Okręgowy zaniechał dokonania prawnej jej oceny w zakresie występowania oraz stopnia niezdolności do pracy u powódki w oparciu o okoliczności natury pozamedycznej. Wedle przepisów ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych niezdolną do pracy jest osoba, która całkowicie lub częściowo utraciła zdolność do pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu i nie rokuje odzyskania tej zdolności po przekwalifikowaniu, przy czym niezdolność jest całkowita, gdy oznacza utratę

możności wykonywania jakiejkolwiek pracy. Ustawodawca odróżnia zatem dwa aspekty niezdolności do pracy, tj. ekonomiczny oraz biologiczny. Dopiero koniunkcja tych dwóch elementów pozwala na uznanie danej osoby za niezdolną do pracy.

Zdaniem Rzecznika z postępowania przeprowadzonego przed Sądem Okręgowym nie wynika, aby biegli dokonali ustaleń takich jak np. jak powódka funkcjonuje w miejscu zamieszkania, czy faktycznie potrafi pracować, zwłaszcza w zespole we współpracy z innymi osobami, czy potrafi wykonywać polecenia. W tym stanie rzeczy wniosek o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego z zakresu medycyny pracy jest zasadny, albowiem biegły właśnie tej specjalizacji może w sposób kompleksowy ocenić stan zdrowia ubezpieczonej oraz jego wpływ na zdolność do pracy, z uwzględnieniem wskazanych wyżej aspektów medycznych, ale i socjalnych.

III.7043.99.2017 z 19 czerwca 2018 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Sądem Rejonowym w sprawie przywrócenia do pracy na poprzednich warunkach pracy i płacy.

Wątpliwości Rzecznika Praw Obywatelskich w niniejszej sprawie budzi przede wszystkim brak jakichkolwiek kryteriów wyboru pracowników do nawiązania nowego stosunku pracy, które byłyby wyrażone przepisami ustawy Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa, oraz które miałyby decydować o zaproponowaniu zatrudnienia jednej grupie pracowników z pominięciem kolejnej. Tym samym decyzja Pełnomocnika ds. KOWR jawi się jako arbitralna i pozbawiona uzasadnienia. Powódce nie wyjaśniono, jakimi kryteriami kierował się Pełnomocnik przy podejmowaniu decyzji o zaproponowaniu niektórym pracownikom nowego zatrudnienia, a odstąpieniu od tej propozycji w przypadku powódki. W ocenie Rzecznika Sąd powinien ustalić, czy przyczyny niezłożenia powódce propozycji zatrudnienia w KOWR nie pozostawały wyłącznie w związku z przebywaniem na urlopie rodzicielskim, a więc w kontekście zakazu dyskryminacji, obejścia prawa lub naruszenia zasad współżycia społecznego. Rzecznik zauważa, że funkcją art. 177 § 1 Kodeksu pracy jest ochrona macierzyństwa, rozumianego nie tylko w ujęciu indywidualnym, ale przede wszystkim społecznym. Trudno przyjąć, aby realizacja tak rozumianego celu, mająca oparcie w Konstytucji, mogła zostać zniesiona w drodze wygaśnięcia stosunku pracy przy reformie administracji publicznej.

Sądy wydały następujące orzeczenia:

BPW.7060.20.2016 z 13 kwietnia 2017 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym dotyczącym sprawy przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych o wysokość podstawy wymiaru składek.

Stanowisko częściowo uwzględnione (wyrok z 9 kwietnia 2018 r., sygn. akt III AUa 1859/16).

W ocenie Sądu Apelacyjnego argumentacja wnioskodawczynie, jak i podniesione zarzuty apelacji, nie podważają w żadnej mierze trafności stanowiska organu rentowego. W toku procesu i w zarzutach apelacji wnioskodawczynie swoją ocenę ukierunkowuje nie na kwestie merytoryczne, co do których organ rentowy dokonał trafnej oceny w świetle powołanych przepisów, ale na skutkach kontroli organu rentowego i uprzednich stanowiskach wyrażanych w powołanych pismach i korespondencji z organem rentowym, w tym błędnym stanowisku inspektora ZUS po kolejnej kontroli. Odnośnie wyliczenia podstaw wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne ubezpieczonych, przyjętego w zaskarżonych decyzjach organu rentowego stwierdzić należy, że jest ono prawidłowe w znaczącej części. Organ rentowy ustalił podstawy wymiaru składek w poszczególnych miesiącach odpowiadające przeciętnemu wynagrodzeniu, gdy przychód zainteresowanych za cały miesiąc był wyższy niż przeciętne wynagrodzenie w danym miesiącu. Organ zastosował zawyżoną podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne, przyjmując przeciętne wynagrodzenie, z miesiąca stycznia 2012 r. zamiast z miesiąca grudnia 2011 r., kiedy to praca faktycznie była wykonywana. Z tego powodu Sąd Apelacyjny obniżył podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalno-rentowe, chorobowe i wypadkowe za miesiąc styczeń 2012 r.

BPW.7060.20.2016 z 13 kwietnia 2017 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym dotyczącym sprawy przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych o wysokość podstawy wymiaru składek.

Stanowisko nieuwzględnione (wyrok z 9 kwietnia 2018 r., sygn. akt III AUa 1817/16).

W ocenie Sądu Apelacyjnego nie ma jakichkolwiek podstaw do różnicowania wyłączeń z podstawy wymiaru składek diet i innych należności z tytułu podróży służbowej pracowników oraz zleceniobiorców. Praca wykonywana w ramach stosunku pracy nie może składać się z permanentnie wykonywanych podróży służbowych, które są wyjątkowe na tle obowiązków pracowniczych, sprowadzają się do wykonywania zadania odmiennego od objętych umową obowiązków pracowniczych. Zdaniem Sądu, w okolicznościach sprawy, dotyczy to akceptacji, że miejscem wykonywania usług są Niemcy jako ich stałe miejsce świadczenia usług opiekuńczych. Zatem skoro z materiału dowodowego w niniejszej sprawie jednoznacznie wynika, że wszyscy ubezpieczeni wykonywali usługi opiekuńcze wyłącznie poza granicami kraju na podstawie umów, w których w przeważającym zakresie powierzono im obowiązki w Niemczech, to w ocenie Sądu Apelacyjnego nie odbywali oni podróży służbowych.

V.510.171.2017 z 10 sierpnia 2017 r. – skarga Rzecznika Praw Obywatelskich o wznowienie postępowania.

Skarga odrzucona (postanowienie z 8 maja 2018 r., sygn. akt I C 2109/17).

W ocenie Sądu Rejonowego Rzecznik Praw Obywatelskich przystępujący do sprawy na etapie skargi o wznowienie postępowania dysponuje uprawnieniami i związany jest terminami determinowanymi stadium sprawy. Ustawodawca nie przewidział odrębnego trybu składania skargi o wznowienie postępowania przez Rzecznika, dlatego uznać należy, że dysponuje on uprawnieniami, jakie na obecnym etapie sprawy przysługują stronie, na rzecz której działa. Sąd zauważył, że termin do złożenia skargi o wznowienie postępowania upłynął w dniu 22 kwietnia 2014 r. Wówczas bowiem upływały 3 miesiące od daty pozwu o pozbawienia wykonalności tytułu wykonawczego w sprawie Sądu Rejonowego, którego podstawą była przesłanka wznowienia postępowania. Data 22 stycznia 2015 r. jest więc datą, w której pozwany dysponował już wiedzą o wydaniu nakazu zapłaty celem zaspokojenia roszczenia wynikającego z podrobionej umowy.

IV. Pytania prawne do Sądu Najwyższego. Wnioski do Naczelnego Sądu Administracyjnego

1. W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił udział w postępowaniach przed Sądem Najwyższym w sprawie pytań prawnych:

IV.510.40.2018 z 17 maja 2018 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Sądem Najwyższym w zakresie rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego dotyczącego zakresu prawomocności materialnej w przypadku procesu częściowego.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich ustawodawca wyraźnie zawęził zakres związania treścią prawomocnego orzeczenia na podstawie art. 365 § 1 Kodeksu postępowania cywilnego do tej materii, która znajduje bezpośrednie odzwierciedlenie w samym wydanym rozstrzygnięciu sądowym (w jego sentencji). Wydaje się zatem, że przesądzenie o stosunku podstawowym w przypadku rozpatrywania rozdrobnionego roszczenia, wobec braku wyraźnego zastrzeżenia ustawodawcy, nie jest objęte prejudycjalnym związaniem w sprawie dotyczącej pozostałej części świadczenia.

Zdaniem Rzecznika brak jest podstaw prawnych do przyjęcia szerokiego ujęcia granic związania prawomocnym orzeczeniem sądowym. Jednocześnie zestawienie wartości kolidujących ze sobą, a pozostających w orbicie gwarancji konstytucyjnego prawa do sądu, wskazuje na aksjologiczną zasadność pozostawienia sądowi pełnej kognicji przy ocenie kwestii prejudycjalnej, która została oceniona w innym prawomocnym orzeczeniu sądowym, jako przesłanka rozstrzygnięcia. W związku z powyższym, Rzecznik stoi na stanowisku, że prawidłowa wykładnia wskazanych przepisów procedury cywilnej uzasadnia przyjęcie zapatrywania, że w przypadku prawomocnego uwzględnienia przez sąd powództwa, wytoczonego jedynie o część należnego świadczenia, dokonane w ramach rozstrzygnięcia kwestii prejudycjalnej ustalenie zasady odpowiedzialności z danego stosunku prawnego nie jest objęte zakresem powagi rzeczy osądzonej i nie oddziałuje wiążąco na płaszczyźnie prawomocności materialnej w kolejnym procesie o pozostałą część świadczenia z tego samego stosunku prawnego.

IV.7000.159.2018 z 7 czerwca 2018 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Sądem Najwyższym w zakresie rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego dotyczącego ustalenia wartości nieruchomości obciążonej hipoteką w postępowaniu o podział majątku wspólnego po ustaniu ustawowej wspólności majątkowej.

Rzecznik Praw Obywatelskich wskazał, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego ukształtowały się dwa poglądy dotyczące ustalenia wartości nieruchomości obciążonej hipoteką w postępowaniu o podział majątku

wspólnego po ustaniu ustawowej wspólności majątkowej. W orzeczeniach z lat 70. i 80. ubiegłego wieku, zapadłych na tle sytuacji faktycznych, w których nie wchodziło w grę zabezpieczenie hipoteczne, Sąd Najwyższy zajmował jednoznaczne stanowisko, że w postępowaniu działowym sąd nie orzeka o obowiązku spłaty wciąż istniejących w momencie podziału długów. Jednak wraz z rozpowszechnieniem w obrocie prawnym instrumentów finansowych wiążących się z zabezpieczeniem hipotecznym zdanie Sądu Najwyższego uległo modyfikacji. Obecnie w orzecznictwie przeważa pogląd, że przy szacowaniu wartości nieruchomości konieczne jest uwzględnienie wartości zadłużenia hipotecznego, a ściślej jego odjęcie od wartości rynkowej samej „substancji materialnej” nieruchomości.

W ocenie Rzecznika szacowanie wartości nieruchomości w sprawach o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej powinno zostać dokonane bez uwzględnienia obciążenia hipotecznego, tj. aktualnej sumy zadłużenia wynikającego ze zobowiązania, którego hipoteka jest zabezpieczeniem. Zdaniem Rzecznika przyjmując za wartość nieruchomości jej wartość rynkową pomniejszoną o kwotę aktualnego na datę orzekania zadłużenia kredytowego sąd działowy opiera swoje rozstrzygnięcie na zdarzeniach przyszłych i niepewnych, zarówno co do wysokości zobowiązania, jak i co do jego płatnika. W zależności od przebiegu tych zdarzeń, interesy któregoś z byłych małżonków ucierpią, a skala tego pokrzywdzenia jest w dacie orzekania niemożliwa do oszacowania. W perspektywie wieloletniej, kwota spłaconego kredytu może być znacznie niższa lub znacznie wyższa niż obecnie przyjęta symulacja. Dlatego, w opinii Rzecznika, najbardziej sprawiedliwą formą rozliczenia małżonków z tytułu kredytu jest rozliczenie faktycznie spłaconych należności. Dopiero zobowiązanie spłacone jest skonkretyzowane, możliwe jest także wskazanie, kto jest uprawniony do roszczeń regresowych. A zatem nieuwzględnienie obciążenia hipotecznego w szacowaniu wartości nieruchomości, a następnie rozliczenie wzajemne małżonków ze spłaconych zobowiązań, jest rozwiązaniem uwzględniającym interesy obojga małżonków oraz sprawiedliwym.

2. Rzecznik skierował następujące wnioski do Naczelnego Sądu Administracyjnego:

IV.7000.72.2018 z 27 kwietnia 2018 r. – wniosek do Naczelnego Sądu Administracyjnego w zakresie rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego dotyczącego dopuszczalności wniesienia skargi do sądu administracyjnego na postanowienie samorządowego kolegium odwoławczego o odmowie przywrócenia terminu do złożenia wniosku o ustalenie niezasadności podwyżki opłaty rocznej z tytułu użytkowania wieczystego.

W związku z ujawnionymi rozbieżnościami w orzecznictwie Naczelnego Sądu Administracyjnego Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł o rozstrzygnięcie

następującego zagadnienia prawnego: Czy dopuszczalna jest skarga do sądu administracyjnego na postanowienie samorządowego kolegium odwoławczego odmawiające przywrócenia terminu do złożenia wniosku o ustalenie, że aktualizacja opłaty rocznej jest nieuzasadniona albo jest uzasadniona w innej wysokości (art. 78 ust. 2 ustawy o gospodarce nieruchomościami)?

W ocenie Rzecznika istniejące rozbieżności należałoby rozstrzygnąć, opowiadając się za dopuszczalnością wniesienia skargi do sądu administracyjnego na postanowienie samorządowego kolegium odwoławczego odmawiające przywrócenia terminu do złożenia wniosku w trybie art. 78 ust. 2 u.g.n. Wydaje się, że przedstawione do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne sprowadza się w istocie do kwestii granic właściwości sądów administracyjnych oraz dopuszczalności drogi postępowania sądowoadministracyjnego. Przy ocenie dopuszczalności drogi postępowania sądowoadministracyjnego w omawianej kategorii spraw, z punktu widzenia Rzecznika, należy uwzględnić system ochrony praw jednostki, zwłaszcza realizację wartości konstytucyjnych zagwarantowanych w art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji.

Zdaniem Rzecznika w postępowaniu aktualizacyjnym realizacja prawa dostępu do sądu w odniesieniu do postanowienia samorządowego kolegium odwoławczego odmawiającego przywrócenia terminu do złożenia wniosku o ustalenia niezasadności podwyżki opłaty rocznej z tytułu użytkowania wieczystego, powinna nastąpić na drodze postępowania przed sądem administracyjnym jako powołanym do sprawowania wymiaru sprawiedliwości przez kontrolę działalności administracji publicznej.

3. Zawiadomienia Rzecznika do Naczelnego Sądu Administracyjnego o przystąpieniu do postępowania w sprawie pytania prawnego:

V.511.269.2018 z 13 czerwca 2018 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Naczelnym Sądem Administracyjnym w sprawie rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego dotyczącego zawieszenia biegu terminu przedawnienia zobowiązania podatkowego.

Zgodnie z treścią art. 70 § 6 pkt 1 Ordynacji podatkowej, bieg terminu przedawnienia zobowiązania podatkowego nie rozpoczyna się, a rozpoczęty ulega zawieszeniu, z dniem wszczęcia postępowania w sprawie o przestępstwo skarbowe lub wykroczenie skarbowe, o którym podatnik został zawiadomiony, jeżeli podejrzenie popełnienia przestępstwa lub wykroczenia wiąże się z niewykonaniem tego zobowiązania. Natomiast na podstawie art. 70c ww. ustawy organ podatkowy właściwy w sprawie zobowiązania podatkowego, z którego niewykonaniem wiąże się podejrzenie popełnienia przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego, zawiadamia podatnika o nierozpoczęciu lub zawieszeniu biegu terminu przedawnienia zobowiązania podatkowego w przypadku, o którym mowa w art. 70 § 6 pkt 1, najpóźniej z upływem terminu przedawnienia, o którym mowa w art. 70 § 1 Ordynacji podatkowej, oraz o

rozpoczęciu lub dalszym biegu terminu przedawnienia po upływie okresu zawieszenia.

W praktyce powstały poważne wątpliwości prawne co do tego, jaką treść powinno mieć ww. zawiadomienie. W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich art. 70 § 6 pkt 1 Ordynacji podatkowej powinien być interpretowany w sposób zapewniający gwarancję przestrzegania zasady in dubio pro tributario oraz zasady zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa. Rzecznik wskazał, że zgodnie z wymogami konstytucyjnymi niejasnych regulacji podatkowych nie można wyklądać na niekorzyść podatników, a w konsekwencji – jeśli takie regulacje okazują się ostatecznie wieloznaczne – to należy opowiedzieć się za rozwiązaniem uwzględniającym interes podmiotu obowiązującego do świadczeń podatkowych.

Zdaniem Rzecznika podatek powinien wiedzieć nie tylko o tym, że jego zobowiązanie podatkowe się nie przedawniło, ale także powinien znać przyczynę takiego stanu. Skuteczność zawieszenia biegu terminu przedawnienia nie zależy bowiem od wszczęcia jakiegokolwiek postępowania karnego skarbowego, lecz takiego postępowania, które wiąże się z niewykonaniem określonego zobowiązania podatkowego. Dlatego w treści spornego zawiadomienia organ powinien sprecyzować pod względem przedmiotowym postępowanie karne skarbowe, które wiąże się z niewykonaniem konkretnego zobowiązania podatkowego. Tylko bowiem pełna informacja o przyczynie zawieszenia oraz o skutkach z tego wynikających będzie dla podatnika gwarancją wiedzy i świadomości o jego sytuacji prawno-podatkowej. Tym samym nie do zaakceptowania jest stanowisko, według którego nie narusza konstytucyjnej zasady zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa sytuacja, kiedy podatek informowany jest jedynie o fakcie zawieszenia biegu terminu przedawnienia.

Wnioski Rzecznika Praw Obywatelskich rozpoznane przez Sąd Najwyższy i Naczelny Sąd Administracyjny:

VII.501.99.2015 z 19 października 2017 r. – wniosek do Naczelnego Sądu Administracyjnego o rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego w sprawie rozbieżności w orzecznictwie sądów administracyjnych w zakresie uaktualnienia danych osobowych osób, które wystąpiły lub chcą wystąpić z kościoła lub innego związku wyznaniowego, o uregulowanej sytuacji prawnej.

Wniosek nieuwzględniony (postanowienie z 21 maja 2018 r., sygn. akt I OPS 6/17).

Naczelny Sąd Administracyjny odmówił podjęcia uchwały. W ocenie NSA wskazane we wniosku Rzecznika Praw Obywatelskich przepisy prawne nie wywołują rozbieżności w orzecznictwie sądów administracyjnych, które uzasadniałyby jej przyjęcie.

V. Skargi do Wojewódzkich Sądów Administracyjnych, skargi kasacyjne do Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz przystąpienia do postępowań przed sądami administracyjnymi i organami administracji

W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich skierował następujące skargi do Wojewódzkich Sądów Administracyjnych:

V.510.31.2018 z 30 maja 2018 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na uchwałę Rady Miejskiej w sprawie ustalenia strefy płatnego parkowania na drogach publicznych kategorii gminnej i powiatowej na terenie miasta.

Rada Miejska podjęła uchwałę w sprawie ustalenia strefy płatnego parkowania na drogach publicznych kategorii gminnej i powiatowej na terenie miasta, wysokości stawek opłaty za postój pojazdów samochodowych na drogach publicznych w strefie płatnego parkowania, wysokości opłaty dodatkowej oraz określenia sposobu pobierania tych opłat. W powołanej uchwale ustalone zostały kategorie podmiotów, które zostały objęte zerową stawką opłaty. W myśl jej przepisów zerowa stawka opłaty przysługuje m.in. mieszkańcom danego rejonu strefy płatnego parkowania posiadającym lub stale użytkującym pojazdy samochodowe na podstawie „winiety mieszkańca”, która jest wydawana po przedstawieniu dowodu rejestracyjnego pojazdu lub konsumenckiej umowy leasingu i dokumentu potwierdzającego zamieszkanie w strefie płatnego parkowania.

Rzecznik Praw Obywatelskich wskazał, że uprawnienia do „winiety mieszkańca” nie posiadają osoby zamieszkujące na terenie strefy płatnego parkowania, które użytkują pojazdy samochodowe na podstawie innych niż umowa leasingu umów cywilnoprawnych (np. umowy najmu czy umowy użyczenia). W ocenie Rzecznika przepis zaskarżonej uchwały, który przyznaje prawo do zerowej stawki opłaty za postój pojazdu w strefie płatnego parkowania wyłącznie tym mieszkańcom strefy, którzy użytkują pojazdy samochodowe jako ich właściciele lub leasingobiorcy, narusza zasadę równego traktowania obywateli przez władze publiczne, wynikającą z Konstytucji.

Zgodnie z przepisami ustawy o drogach publicznych rada gminy ustalając strefę płatnego parkowania może wprowadzić zerową stawkę opłaty dla niektórych użytkowników drogi. Wprowadzając zerową stawkę opłaty za postój pojazdów w strefie płatnego parkowania, rada gminy dysponuje znaczną swobodą regulacyjną. Mianowicie może, nie będąc w tym zakresie skrepowana wyrażnymi postanowieniami ustawy, określić autonomicznie krąg użytkowników drogi uprawnionych do zerowej stawki opłaty. Jednak przyznana radzie gminy przez ustawodawcę w omawianym zakresie swoboda regulacyjna nie oznacza dowolności. Zdaniem Rzecznika ustalając kategorię użytkowników drogi uprawnionych do zerowej stawki opłaty rada gminy musi w szczególności uwzględnić wynikający z Konstytucji nakaz równego traktowania podmiotów

prawa w obrębie określonej kategorii. Organy powołane do wydawania aktów normatywnych nie mogą zatem stanowić norm prawnych, które różnicują uprawnienia obywateli należących do tej samej kategorii osób znajdujących w jednakowej sytuacji faktycznej lub prawnej bez uzasadnionej przyczyny i w oderwaniu od zasad sprawiedliwości.

V.565.75.2017 z 8 czerwca 2018 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na uchwałę Rady Miejskiej w sprawie ustalenia zasad taryfowych, cen za przejazdy środkami gminnego transportu zbiorowego oraz wysokości opłat dodatkowych i opłat manipulacyjnych.

W powołanej uchwale określono m.in. kategorie pasażerów uprawnionych do korzystania z przejazdów ulgowych środkami gminnego transportu zbiorowego. Zgodnie z jej postanowieniami do korzystania z przejazdów ulgowych środkami gminnego transportu zbiorowego uprawnieni są emeryci po ukończeniu odpowiednio: 55 lat – w przypadku kobiet i 60 lat – w przypadku mężczyzn i renciści – na podstawie legitymacji emeryta – rencisty i dokumentu ze zdjęciem. Rzecznik Praw Obywatelskich wskazał, że rada gminy nie jest skrepowana szczegółowymi postanowieniami ustawy, a zatem może określić krąg osób uprawnionych i zakres uprawnień do ulgowych, bądź bezpłatnych przejazdów. Jednakże przyznana radzie gminy przez ustawodawcę swoboda nie może oznaczać dowolności. Ustalając kategorie osób uprawnionych i zasady przyznawania uprawnień rada gminy musi w szczególności uwzględnić wynikający z Konstytucji nakaz równego traktowania podmiotów prawa w obrębie określonej kategorii.

Zdaniem Rzecznika przyjęte przez uchwałodawcę kryterium wiekowe nie odpowiada określonemu przez ustawodawcę powszechnemu wiekowi emerytalnemu. Ponadto, ustawa o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych dopuszcza sytuacje, w których zarówno kobieta, jak i mężczyzna mogą nabyć uprawnienia emerytalne przed ukończeniem odpowiednio 55 lat – w przypadku kobiet i 60 lat – w przypadku mężczyzn. Możliwość nabycia uprawnień emerytalnych przed osiągnięciem tego wieku przewidują również przepisy szczególne. W związku z powyższym, uzasadnianie dokonane przez uchwałodawcę rozróżnienia w sytuacji prawnej emerytów nie znajduje racjonalnej podstawy. Stanowi wręcz argument przemawiający za zasadnością stanowiska Rzecznika, że Rada Miasta w sposób arbitralny różnicuje dostęp emerytów do komunikacji miejskiej.

Rzecznik Praw Obywatelskich przystąpił do postępowania przed Sądami Administracyjnymi:

WZF.7043.194.2017 z 11 kwietnia 2018 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Naczelnym Sądem Administracyjnym w sprawie ze skargi kasacyjnej na bezczynność Dyrektora Izby Administracji Skarbowej.

Wojewódzki Sąd Administracyjny odrzucił skargę strony na beczynność Dyrektora Izby Administracji Skarbowej w sprawie nieprzedstawienia propozycji służby. WSA uznał, że pisemna propozycja nie rozstrzyga żadnej sprawy, ani nie kończy w inny sposób postępowania administracyjnego w danej sprawie. Dopiero bowiem ustalenie w konsekwencji jej przyjęcia nowych warunków pracy albo rozwiązanie tego stosunku na skutek odmowy przyjęcia propozycji uruchamia odrębne postępowanie, w którym wydawana jest decyzja, od której, po wyczerpaniu trybu administracyjnego, przysługuje skarga do sądu administracyjnego.

Rzecznik Praw Obywatelskich nie podzielił poglądu przedstawionego w zaskarżonym postanowieniu. Pogląd ten prowadzi wprost do pozbawienia obywatela polskiego pełniącego służbę publiczną sądowej ochrony przed arbitralnym zamknięciem dostępu do tej służby. Rzecznik zauważył, że zgodnie z Konstytucją obywatele polscy korzystający z pełni praw publicznych mają prawo dostępu do służby publicznej na jednakowych zasadach. Wynika w związku z tym konstytucyjne prawo obywatela do ubiegania się o przyjęcie do służby publicznej na jednakowych zasadach. Ponadto, w świetle norm konstytucyjnych na państwie ciąży obowiązek ochrony pracowników jako „słabszej” strony stosunku pracy, a w konsekwencji obowiązek tworzenia określonych gwarancji prawnych dotyczących zarówno ochrony pracownika, jak i jego interesów.

Zdaniem Rzecznika w przypadku nieotrzymania przez funkcjonariusza propozycji dalszego pełnienia służby dochodzi do wygaśnięcia stosunku służbowego, lecz wygaśnięcie to, właśnie dlatego, że jest równoznaczne ze zwolnieniem ze służby, wymaga potwierdzenia przez uprawniony do tego organ poprzez wydanie decyzji administracyjnej o charakterze deklaratoryjnym. W związku z powyższym dopuszczalna jest sytuacja, w której organ administracji publicznej nie przedstawi funkcjonariuszowi nowych warunków zatrudnienia albo pełnienia służby, w sytuacji, gdy w szczególności, jego zdaniem, nie jest to uzasadnione posiadanymi przez funkcjonariusza kwalifikacjami oraz dotychczasowym przebiegiem służby, a więc w istocie wówczas, gdy dokona stosownej oceny dotychczasowej służby tego funkcjonariusza.

VII.561.15.2018 z 17 kwietnia 2018 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Wojewódzkim Sądem Administracyjnym w sprawie ze skargi Prezydium Krajowej Rady Radców Prawnych na decyzję Ministra Sprawiedliwości w przedmiocie uchylenia uchwały o odmowie wpisu na listę radców prawnych.

Rzecznik Praw Obywatelskich zauważył, że art. 24 ust. 2c ustawy o radcach prawnych wyraźnie stanowi, iż Rada OIRP może odmówić wpisu na listę radców prawnych tylko wtedy, gdy wpis narusza przepisy ust. 1 wskazanego przepisu. Oznacza to, że kompetencje Rady OIRP ograniczone są wyłącznie do oceny przesłanek, o których mowa w art. 24 ust. 1. Należy przy tym podkreślić, że wśród wymienionych przesłanek brak jest przesłanki polegającej na spełnieniu

wymogu w postaci czteroletniego okresu zatrudnienia w urzędzie organów władzy publicznej. Zdaniem Rzecznika Rada OIRP dokonując rozszerzającej i nieuprawnionej wykładni określonych w ww. przepisie przesłanek warunkujących wpis na listę radców prawnych wyszła poza zakres kompetencji przyznanych jej przez ustawodawcę w art. 24 ust. 2c ustawy. Stanowisko Rzecznika znajduje potwierdzenie w orzecznictwie Naczelnego Sądu Administracyjnego. Zdaniem NSA wpis na listę radców prawnych uwarunkowany jest spełnieniem określonych art. 24 ust. 1 ustawy wymogów, przy czym ich katalog określony jest w sposób wyczerpujący. O wpisie lub odmowie wpisu decydują zatem wyłącznie wyszczególnione we wskazanym przepisie warunki. Oznacza to, że ograniczenie wykonywania tego zawodu może być wyprowadzone wyłącznie ze ściśle określonych warunków ustanowionych w art. 24 ust. 1 ustawy o radcach prawnych, nie zaś wywodzone w drodze rozszerzającej i nieuprawnionej wykładni określonych tą normą przesłanek warunkujących wpis.

Zdaniem Rzecznika zaakceptowanie stanowiska Skarżącego wiązałoby się z przyzwoleniem na to, aby w państwie prawa, jakim jest Rzeczypospolita Polska mogło dochodzić do sytuacji, w których zdolność danej osoby do przystąpienia do egzaminu radcowskiego oceniana była nie przed jego przeprowadzeniem, lecz dopiero po jego odbyciu się. Prowadziłoby to do sytuacji, w której osoby chcące przystąpić do egzaminu najpierw byłyby do niego dopuszczane, a następnie po złożeniu tego egzaminu z wynikiem pozytywnym, inny organ byłby uprawniony do uznania, że taka osoba w ogóle nie była uprawniona do przystępowania do tego egzaminu. Zdolność do przystąpienia do takiego egzaminu oceniana byłaby zatem *post factum*, a więc dopiero w trakcie procedury wpisu na listę radców prawnych przez Radę OIRP. W ten sposób wysiłek, czas oraz nakłady finansowe kandydata na radcę prawnego, który działał w zaufaniu do racjonalnego prawodawcy oraz organów państwa zostałyby całkowicie zniweczone.

IV.7006.246.2015 z 20 kwietnia 2018 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu kasacyjnym przed Naczelnym Sądem Administracyjnym w sprawie ustalenia wysokości i wypłaty odszkodowania za szkody powstałe wskutek przeprowadzenia przez prywatną nieruchomość linii elektroenergetycznej.

Rzecznik Praw Obywatelskich wskazał, iż wbrew zarzutom skargi kasacyjnej sąd administracyjny pierwszej instancji dokonał właściwej wykładni art. 124 ust. 4 w zw. z 128 ust. 4 ustawy o gospodarce nieruchomościami. Przepis ten nakazuje niezwłoczne przywrócenie nieruchomości do stanu poprzedniego po założeniu lub przeprowadzeniu ciągów, przewodów i urządzeń, o których mowa w art. 124 ust. 1 u.g.n., a w przypadku, gdy jest to niemożliwe, przyznanie odszkodowania na podstawie art. 128 ust. 4 u.g.n. Po przeprowadzeniu na nieruchomości napowietrznej linii energetycznej wysokiego napięcia całkowicie niemożliwe jest doprowadzenie jej do stanu poprzedniego, co powoduje, iż w miejsce tego obowiązku wchodzi obowiązek odszkodowawczy, mający

zrekompensować niemożność korzystania z nieruchomości w sposób dotychczasowy. Należy przy tym dostrzegać, iż art. 128 ust. 4 u.g.n. w żaden sposób nie ogranicza zakresu należnego odszkodowania, a wręcz wyraźnie zastrzega, iż powinno ono odpowiadać wartości poniesionych szkód, w tym także zmniejszenia się wartości nieruchomości.

W ocenie Rzecznika za bezpodstawny należy uznać podniesiony w skardze kasacyjnej zarzut błędnego „dokonania przez Sąd oceny przesłanek ustalenia odszkodowania za zmniejszenie wartości nieruchomości przez pryzmat ograniczeń w zagospodarowania nieruchomości wynikających z miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego”.

Ponadto, Rzecznik zaznaczył, iż dokonując wykładni przepisów o odszkodowaniu za ograniczenie w korzystaniu z nieruchomości nie można abstrahować od norm prawa polskiego i europejskiego ustanawiających ochronę prawa własności jednostki. Ochrona ta jest zaś fundamentem polskiego i europejskiego porządku prawnego, o czym świadczy chociażby art. 21 ust. 1 Konstytucji, ustanawiający ochronę prawa własności jako jedną z podstawowych zasad ustroju Rzeczypospolitej Polskiej. Art. 20 Konstytucji uznaje własność prywatną za jeden z wyznaczników społecznej gospodarki rynkowej, będącej podstawą ustroju gospodarczego Rzeczypospolitej Polskiej. Korelatem tych zasad ustrojowych jest zaś ochrona prawa własności jako podstawowego konstytucyjnego prawa podmiotowego o charakterze majątkowym gwarantowanego w różnych aspektach przez art. 64 Konstytucji.

IV.7000.534.2015 z 2 maja 2018 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Naczelnym Sądem Administracyjnym w sprawie ustalenia wysokości i wypłaty odszkodowania za szkody powstałe wskutek założenia i przeprowadzenia przez nieruchomość dwutorowej napowietrznej linii elektroenergetycznej.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich Sąd pierwszej instancji utrzymał decyzję administracyjną opartą na wewnątrznie sprzecznym i sporządzonym niezgodnie z przepisami prawa materialnego, określającymi zasady szacowania szkody, dowodzie w postaci operatu szacunkowego, która to decyzja tym samym rażąco naruszała podstawowe zasady postępowania administracyjnego, nakazujące podejmować wszelkie czynności zmierzające do wszechstronnego rozpoznania sprawy, wnikliwego rozpatrzenia całego zgromadzonego materiału dowodowego i oceny jego waloru dowodowego w kontekście zgromadzonego materiału dowodowego.

Rzecznik zauważył, że operat szacunkowy pomija elementy wyceny określone w § 43 ust. 3 pkt 1 i 2 Rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie wyceny nieruchomości i operatu szacunkowego, co stwierdziła sama biegła w sporządzonym przez siebie operacie szacunkowym, uzasadniając to jedynie ogólnikową konkluzją, że w przypadku nieruchomości rolnych elementy wskazane w przytoczonych jednostkach redakcyjnych Rozporządzenia są

zwyczajowo pomijane. Art. 124 ust. 4 ustawy o gospodarce nieruchomościami nakazuje niezwłoczne przywrócenie nieruchomości do stanu poprzedniego po założeniu lub przeprowadzeniu ciągów, przewodów i urządzeń, o których mowa w ustępie pierwszym tego przepisu, a w przypadku, gdy jest to niemożliwe, przyznanie odszkodowania na podstawie art. 128 ust. 4. Po przeprowadzeniu na nieruchomości napowietrznej linii energetycznej wysokiego napięcia całkowicie niemożliwe jest doprowadzenie jej do stanu poprzedniego, co powoduje, że w miejsce tego obowiązku wchodzi obowiązek odszkodowawczy mający zrekompensować niemożność korzystania z nieruchomości w sposób dotychczasowy. Należy przy tym dostrzegać, że art. 128 ust. 4 w żaden sposób nie ogranicza zakresu należnego odszkodowania, a wręcz wyraźnie zastrzega, że powinno ono odpowiadać wartości poniesionych szkód, w tym także zmniejszenia się wartości nieruchomości.

Z tego względu, organ administracji ustalający wysokość odszkodowania na podstawie art. 128 ust. 4 ustawy o gospodarce nieruchomościami, powinien w każdym przypadku dokładnie rozważyć wszystkie elementy mogące wpływać na obniżenie wartości nieruchomości, spowodowane ograniczeniem sposobu korzystania z nieruchomości. Zaniechanie dokonania ustaleń poprzez nieprzeprowadzenie właściwej oceny dowodu w postaci operatu szacunkowego, który pomija wycenę zmiany warunków korzystania z nieruchomości i zmiany przydatności użytkowej nieruchomości, wskazanych jako wytyczne ustalenia odszkodowania przez § 43 ust. 3 pkt 1 i 2 ww. rozporządzenia, stanowi więc – w ocenie Rzecznika – naruszenie tego przepisu rozporządzenia, ale również naruszenie art. 128 ust. 4 ustawy.

III.7064.186.2017 z 2 maja 2018 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Wojewódzkim Sądem Administracyjnym w sprawie skargi na decyzję Samorządowego Kolegium Odwoławczego o utrzymaniu w mocy decyzji wydanej z upoważnienia prezydenta miasta kwestionującej zasadność przyznania zasiłku pielęgnacyjnego.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich organy administracji procedując w niniejszej sprawie działały w oderwaniu od podstawowych zasad postępowania administracyjnego, to jest zasad prowadzenia postępowania w taki sposób, aby pogłębiać zaufanie obywateli do organów państwa. Służy temu m.in. obowiązek należytego i wyczerpującego informowania stron o okolicznościach faktycznych i prawnych, które mogą mieć wpływ na ustalenie ich praw i obowiązków będących przedmiotem postępowania administracyjnego. Organ administracji ma obowiązek czuwania nad tym, aby strona postępowania nie poniosła szkody z powodu niezajomości prawa i w tym celu winien udzielać stronie niezbędnych wyjaśnień i wskazówek w toku postępowania. Zdaniem Rzecznika organ w sposób niejako mechaniczny przyjął, że uzyskanie informacji z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o pobieraniu przez skarżącą dodatku pielęgnacyjnego zwalniało go z wszechstronnego merytorycznego wyjaśnienia sprawy

pozwalającego na wydanie rozstrzygnięcia z uwzględnieniem słusznego interesu strony.

W opinii Rzecznika przyjęcie, że sam fakt pouczenia osoby pobierającej świadczenia rodzinne o braku prawa do ich pobierania przy zaistnieniu okoliczności powodujących ustanie, zawieszenie prawa do świadczeń rodzinnych lub zmniejszenie wysokości przysługujących świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń bez dokonania przez organy ustaleń, czy skarżąca miała wiedzę na temat zaistnienia tychże okoliczności i kiedy tę wiedzę nabyła było niewystarczającym do wydania decyzji stwierdzającej, że świadczenia zostały pobrane nienależnie.

Rzecznik zauważył ponadto, że ustawa o świadczeniach rodzinnych nie wiąże obowiązku zwrotu świadczeń z faktem uchylenia decyzji je przyznającej, a z faktem pobrania nienależnego świadczenia. Nie można zarzucić skarżącej opieszałości w poinformowaniu organu wypłacającego świadczenia o okolicznościach mających wpływ na prawo do świadczeń, gdyż nie powzięła ona nigdy informacji o wystąpieniu takich okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń rodzinnych w postaci zasiłku pielęgnacyjnego. Przyjęcie przez organy rozstrzygające, że powyższa okoliczność nie miała żadnego znaczenia w rozpoznawanej sprawie było nieprawidłowe. Zdaniem Rzecznika przesłanki uznania świadczeń za nienależnie pobrane wymienione w sposób enumeratywny w art. 30 ust. 2 ustawy o świadczeniach rodzinnych nie mogą być interpretowane rozszerzająco, a co za tym idzie brak było podstaw do uznania, iż zasiłek pielęgnacyjny wypłacony skarżącej był świadczeniem pobranym nienależnie.

Stanowisko uwzględnione (wyrok z 10 maja 2018r., sygn. akt I SA/Wa 1990/17).

Wojewódzki Sąd Administracyjny wskazał, że dla oceny legalności decyzji o zwrocie nienależnie pobranego świadczenia decydujące znaczenie ma świadomość osoby pobierającej świadczenie, którego podstawą jest spoczywający na organach obowiązek prawidłowego pouczenia osoby otrzymującej świadczenia o sytuacjach, w których nastąpić może brak prawa do ich pobierania. Zatem ustalenie, że świadczeniobiorca pobrał nienależne świadczenie i jest zobowiązany do jego zwrotu, musi zostać poprzedzone oceną istnienia przesłanki z art. 30 ust. 2 pkt 1 ustawy o świadczeniach rodzinnych. Innymi słowy, osoba pobierająca świadczenie rodzinne musi zostać należycie pouczona o sytuacjach, w których następuje brak prawa do ich pobierania. Odpowiednie pouczenie stanowi więc warunek *sine qua non* żądania zwrotu nienależnie zrealizowanych i wypłaconych kwot zasiłku. Pouczenie nie może zaś być uznane za należyte, gdy przytacza jedynie przepis ustawy bez jego wyjaśnienia. Musi być ono jasne, czytelne i powinno zawierać wszelkie informacje o obowiązujących zasadach. Z kolei brak otrzymania przez stronę pouczenia oznacza, że osoba pobierająca świadczenia nie ma obowiązku ich zwrotu, choćby nawet z innych źródeł mogła dowiedzieć się o tych okolicznościach. Na gruncie przedmiotowej sprawy, organ wydając zaskarżone

decyzje nie rozważył dokładnie, czy możliwości intelektualne skarżącej pozwalały na zrozumienie przez nią pouczeń zawartych we wniosku oraz w decyzji przyznającej zasiłek – przy uwzględnieniu jej stanu zdrowia.

VII.6060.19.2018 z 30 maja 2018 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Wojewódzkim Sądem Administracyjnym w sprawie skargi na decyzję Szefa Kancelarii Sejmu RP w przedmiocie udostępnienia informacji publicznej.

Rzecznik Praw Obywatelskich zauważył, że przedmiotem skargi w niniejszej sprawie są informacje dotyczące sędziów popierających zgłoszenie kandydatów na członków KRS, o których mowa w art. 11b ust. 1 i 7 ustawy o KRS. Żądane informacje dotyczą zatem informacji publicznej, informacji o osobach pełniących funkcje publiczne i mających związek z pełnieniem tej funkcji. Żaden przepis ustawy o KRS nie wyłącza tych informacji spośród informacji publicznych. Ponadto, ustawa o dostępie do informacji publicznej w art. 5 ust. 2 wyłącza możliwość ograniczenia prawa do informacji publicznej ze względu na prywatność osoby fizycznej w odniesieniu do osób pełniących funkcje publiczne, mających związek z pełnieniem tych funkcji.

W ocenie Rzecznika, skoro żądana informacja dotycząca danych sędziów zgłaszających kandydatów na członków KRS, jest informacją publiczną i jej udostępnienie nie podlega ograniczeniom wynikającym z ustawy, to powinna zostać udostępniona. Natomiast przyjęta przez Szefa Kancelarii Sejmu RP wykładnia art. 11c ustawy o KRS prowadzi do ograniczenia konstytucyjnego prawa dostępu do informacji publicznej. Rzecznik stoi na stanowisku, że art. 11c ustawy o KRS określa jedynie formę w której następuje udostępnienie informacji o zgłoszonych kandydatach, a to, że z tego przepisu wynika, że do wiadomości publicznej Marszałek Sejmu RP podaje zgłoszenia kandydatów z wyłączeniem załączników, nie jest równoznaczne z możliwością odmowy udostępnienia informacji publicznej w przypadku, gdy obywatel złożył taki wniosek w trybie ustawy o dostępie do informacji publicznej.

VII.561.18.2018 z 1 czerwca 2018 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Wojewódzkim Sądem Administracyjnym w sprawie skargi Prezydium Krajowej Rady Radców Prawnych na decyzję Ministra Sprawiedliwości w przedmiocie uchylenia uchwały o odmowie wpisu na listę radców prawnych.

Rzecznik Praw Obywatelskich wskazał, że powodem odmowy wpisu wnioskodawcy na listę radców prawnych po zdaniu przez nią egzaminie radcowskim było uznanie, że nie spełnia ona warunku określonego w art. 24 ust. 1 pkt 6 w zw. z art. 25 ust. 2 pkt 4 ustawy o radcach prawnych. Zdaniem strony skarżącej, wykładnia powyższych przepisów powinna prowadzić do wniosku, że organy samorządu zawodowego miały prawo do samodzielnej niezależnej od formalnej oceny dokonanej przez przewodniczącego komisji egzaminacyjnej oraz Ministra Sprawiedliwości, jak również oceny spełniania przesłanek

określonych w ustawie o radcach prawnych przez osobę, która zamierza przystąpić do egzaminu radcowskiego.

W ocenie Rzecznika Rada OIRP, dokonując rozszerzającej i nieuprawnionej wykładni określonych w art. 24 ust. 1 przesłanek warunkujących wpis na listę radców prawnych, w postaci samodzielnej oceny, czy wnioskodawczyni była uprawniona do przystąpienia do egzaminu radcowskiego bez odbycia aplikacji radcowskiej, wyszła poza zakres kompetencji przyznanych jej przez ustawodawcę. Stanowisko Rzecznika znajduje potwierdzenie w orzecznictwie Naczelnego Sądu Administracyjnego, który podkreślił, że prawo do wykonywania zawodu zaufania publicznego, jakim jest zawód radcy prawnego powstaje z chwilą dokonania wpisu na listę radców prawnych i złożenia ślubowania. Sam zaś wpis uwarunkowany jest spełnieniem wymogów określonych w art. 24 ust. 1 ustawy o radcach prawnych, przy czym ich katalog określony jest w sposób wyczerpujący. O wpisie lub odmowie wpisu decydują zatem wyłącznie wyszczególnione we wskazanym przepisie warunki.

Ponadto, należy wskazać, że zaakceptowanie stanowiska strony skarżącej wiązałaby się z przyzwoleniem na to, aby w państwie prawa mogło dochodzić do sytuacji, w których zdolność danej osoby do przystąpienia do egzaminu radcowskiego oceniana była nie przed jego przeprowadzeniem, lecz dopiero po jego odbyciu się. Prowadziłoby to do sytuacji, w której osoby chcące przystąpić do egzaminu byłyby, w oparciu o powszechnie obowiązujące przepisy prawa, najpierw do niego dopuszczane, a następnie po złożeniu tego egzaminu z wynikiem pozytywnym, inny organ byłby uprawniony do uznania, że taka osoba w ogóle nie była uprawniona do przystępowania do tego egzaminu. W ten sposób wysiłek, czas oraz nakłady finansowe kandydata na radcę prawnego, który działał w zaufaniu do racjonalnego prawodawcy oraz organów państwa zostałyby całkowicie zniweczone.

XI.534.2.2018 z 18 czerwca 2018 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Naczelnym Sądem Administracyjnym w sprawie ze skargi kasacyjnej od wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego oddalającego skargę na decyzję Wojewody w przedmiocie odmowy transkrypcji aktu urodzenia.

Rzecznik Praw Obywatelskich podziela argumentację WSA, że zagraniczny akt stanu cywilnego ma taką samą moc jak polski akt stanu cywilnego i zgodnie z przepisami Prawa o aktach stanu cywilnego stanowi wyłączny dowód stwierdzonego w nim zdarzenia. Niemniej jednak, argumentacja Sądu, jak i powołane przez niego orzecznictwo, zdaniem Rzecznika, odnoszą się do nieobowiązującego już stanu prawnego. Wymóg przedłożenia polskiego aktu stanu cywilnego w sytuacji ubiegania się o polski dokument tożsamości został wprost wyrażony w art. 104 ust. 5 ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. Prawo o aktach stanu cywilnego. Przepis ten wprowadził obowiązek transkrypcji zagranicznego dokumentu stanu cywilnego, m.in. jeżeli obywatel polski, którego

dotyczy zagraniczny dokument stanu cywilnego, ubiega się o polski dokument tożsamości lub nadanie numeru PESEL.

W ocenie Rzecznika w wykładni obowiązujących przepisów prawa musi obowiązywać zasada priorytetu dobra dziecka. Również Konstytucja nakłada na państwo obowiązek ochrony praw dziecka. Dlatego też organ administracji odmawiając dokonania transkrypcji aktu urodzenia z uwagi na sprzeczność z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej zobowiązany jest wziąć pod uwagę nie tylko przepisy rangi ustawowej, ale przede wszystkim przepisy Konstytucji i wiążącego Polskę prawa międzynarodowego. Rzecznik wskazał także, że zgodnie z Konwencją o prawach dziecka zakazana jest wszelka dyskryminacja ze względu na status dziecka, w tym urodzenie w małżeństwie albo poza małżeństwem, a także zakazana jest dyskryminacja ze względu na status jego rodziców lub opiekunów.

Ponadto, Rzecznik zauważył, że sądy krajowe zobowiązane są do zapewnienia pełnej efektywności prawa unijnemu. Jeżeli sąd uzna, że dany akt prawa krajowego narusza jedną z podstawowych zasad prawa Unii Europejskiej, a dokonanie wykładni tego aktu w sposób zapewniający zgodność z prawem Unii jest niemożliwe, sąd zobowiązany jest z własnej inicjatywy odmówić zastosowania takiego aktu bez względu na to, w jakiej dziedzinie został wydany. Powyższe oznacza, że NSA, w świetle prawa Unii Europejskiej, powinien dokonać wykładni przepisów prawa krajowego, tj. ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. Prawo o aktach stanu cywilnego w sposób umożliwiający dokonanie transkrypcji zagranicznego aktu urodzenia, w celu zapewnienia pełnej skuteczności prawa Unii Europejskiej. Jeżeli jednak w ocenie NSA zachodzą wątpliwości co do interpretacji prawa Unii Europejskiej, to jako sąd II instancji, w ocenie Rzecznika, jest zobowiązany do zwrócenia się do TSUE z pytaniem prejudycjalnym. Zdaniem Rzecznika właściwe byłoby wówczas zadanie pytania czy w sytuacji, w której obywatel Unii korzysta ze swobody przemieszczania się, przebywając w państwie członkowskim innym niż to, którego obywatelstwo posiada, gdzie rozwinął i umocnił życie rodzinne, prawo Unii Europejskiej stoi na przeszkodzie odmowie dokonania transkrypcji jego aktu urodzenia wyłącznie z tego powodu, że prawo tego państwa członkowskiego nie przewiduje możliwości wskazania w akcie urodzenia jako rodziców dwóch osób tej samej płci, co w konsekwencji pozbawia go możliwości ubiegania się o wydanie dokumentu tożsamości.

Stanowisko nieuwzględnione (wyrok z 20 czerwca 2018 r., sygn. akt II OSK 1808/16).

W ocenie Naczelnego Sądu Administracyjnego skarga kasacyjna nie została oparta na usprawiedliwionych podstawach. Postawione zarzuty naruszenia prawa materialnego przez błędną wykładnię, polegające na oparciu rozstrzygnięcia jedynie na przepisach ustawy Prawo o aktach stanu cywilnego są postawione ogólnikowo, w sposób który nie odpowiada ustawowej podstawie skargi kasacyjnej. Tak ogólnikowo określone zarzuty kasacyjne nie dają podstaw do

rozpoznania sprawy. Ponadto, zdaniem NSA rozpoznając sprawę w granicach tak postawionych zarzutów kasacyjnych, nie ma podstaw do wyprowadzenia ograniczenia praw co do swobodnego przemieszczania. Może to być rozpoznane tylko na podstawie regulacji ustaw materialnoprawnych dotyczących uprawnień lub obowiązków. Naczelny Sąd Administracyjny uznał również, że do właściwości sądu administracyjnego nie należy orzekanie w sprawach równego traktowania.

V.7010.15.2018 z 21 czerwca 2018 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Naczelnym Sądem Administracyjnym w sprawie ze skargi kasacyjnej od wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w przedmiocie zgody na refundację leku.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich skarga kasacyjna skarżącej w niniejszej sprawie zasługuje na uwzględnienie w całości. W zaskarżonym orzeczeniu Rzecznik przede wszystkim dostrzegł błędną wykładnię normy prawa materialnego, skutkującą negatywnie w sferze praw i wolności obywatelskich pacjentki. Rzecznik zauważył, że zarówno organ, jak i Wojewódzki Sąd Administracyjny dokonali niewłaściwej wykładni przepisu art. 39 ust. 1 w zw. z art. 12 ustawy o refundacji leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych, polegającej na przyjęciu, że wydanie decyzji pozytywnej wymaga spełnienia wszystkich przesłanek refundacyjnych, a niespełnienie choćby jednej wyklucza wydanie zgody na refundację. Literalne brzmienie art. 12 ustawy o refundacji nie wskazuje na obligatoryjność uwzględnienia przez organ, przy wydawaniu decyzji o objęciu refundacją, kumulatywnie wszystkich kryteriów w nim zawartych. Jak wynika z art. 39 ust. 3e ustawy o refundacji, organ odmawia wydania zgody na refundację w przypadkach *expressis verbis* wymienionych w niniejszym przepisie. Wśród tych przypadków ustawa nie wymienia sytuacji niespełnienia kryteriów, o których mowa w art. 12 ustawy o refundacji. Ponadto, zdaniem Rzecznika, stanowisko organu jest nie do zaakceptowania w świetle dyrektyw interpretacyjnych. Wykładnia zawsze bowiem wymaga zastosowania wszystkich trzech typów dyrektyw interpretacyjnych, tj. językowych, systemowych i funkcjonalnych. Dokonywana przez Ministra Zdrowia wykładnia obowiązujących przepisów prawa w niedostatecznym stopniu uwzględnia wykładnię celowościową, opartą na Konstytucji, co w efekcie prowadzi do sprzeczności z podstawowymi wartościami konstytucyjnymi, takimi jak prawo do godności, ochrony zdrowia oraz życia ludzkiego.

III.7064.130.2018 z 21 czerwca 2018 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Naczelnym Sądem Administracyjnym w sprawie ze skargi kasacyjnej od wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego oddalającego skargę na decyzję Samorządowego Kolegium Odwoławczego utrzymującą w mocy decyzję

Prezydenta Miasta o odmowie przyznania prawa do świadczenia pielęgnacyjnego.

Analizując zastosowanie art. 17 ust. 5 pkt 1 lit. a ustawy o świadczeniach rodzinnych w niniejszej sprawie nie można, zdaniem Rzecznika Praw Obywatelskich, abstrahować od wykładni zgodnej z Konstytucją. W niniejszej sprawie mamy bowiem do czynienia z przypadkiem, gdy wykładnia językowa przepisów dokonana przez Wojewódzki Sąd Administracyjny oraz organy administracji, której wynikiem jest uznanie, że świadczenie pielęgnacyjne nie przysługuje, jeżeli osoba sprawująca opiekę ma ustalone prawo do wcześniejszej emerytury z tytułu sprawowania opieki nad dzieckiem z niepełnosprawnością prowadzi do sprzeczności z podstawowymi wartościami konstytucyjnymi wynikającymi z Konstytucji. Interpretacja przepisów ustawowych musi być zawsze dokonywana przy zastosowaniu techniki wykładni ustawy w zgodzie z Konstytucją.

Ponadto, Rzecznik zauważył, że biorąc pod uwagę wysokość uzyskiwanego przez skarżącą świadczenia – 854,00 zł oraz wysokość świadczenia pielęgnacyjnego – 1406,00 zł trudno nie dostrzec, że różnicowanie statusu prawnego matki przebywającej na wcześniejszej emeryturze przez brzmienie art. 17 ust. 5 pkt 1 lit. a ustawy o świadczeniach rodzinnych prowadzi do drastycznego rozdźwięku pomiędzy przyznanym Jej a innym opiekunom dzieci z niepełnosprawnością wsparciem finansowym. W ocenie Rzecznika trudno taką różnicę racjonalnie uzasadnić. Powyższe dowodzi, że samo ustalenie prawa do wcześniejszej emerytury nie stanowi kryterium, które mogłoby być postrzegane jako relewantne dla zdywersyfikowania statusu prawnego opiekunów rezygnujących z zatrudnienia w celu sprawowania opieki nad dzieckiem z niepełnosprawnością.

XI.534.1.2018 z 25 czerwca 2018 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Naczelnym Sądem Administracyjnym w sprawie ze skargi kasacyjnej dotyczącej odmowy potwierdzenia obywatelstwa.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich skarżąca w niniejszej sprawie niewątpliwie jest córką obywatela polskiego i niewątpliwie nabyła obywatelstwo polskie z mocy prawa. Rzecznik zauważył, że zgodnie z art. 3 ustawy Prawo o aktach stanu cywilnego, akty stanu cywilnego stanowią wyłączny dowód zdarzeń w nich stwierdzonych, a ich niezgodność z prawdą może być udowodniona jedynie w postępowaniu sądowym.

Wojewódzki Sąd Administracyjny odmówił mocy dowodowej amerykańskiemu aktowi urodzenia powołując się na klauzulę porządku publicznego, zgodnie z którą prawa obcego nie stosuje się, jeżeli jego stosowanie miałyby skutki sprzeczne z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej. Klauzula porządku publicznego umożliwia niestosowanie prawa obcego, nie daje natomiast możliwości podważenia mocy dowodowej aktu stanu cywilnego, to przepisy prawa polskiego i

międzynarodowego, a nie obcego, nadają zagranicznym aktom stanu cywilnego moc dowodową równą polskim aktom stanu cywilnego. Odebranie mocy dowodowej zagranicznemu aktowi urodzenia jest rażącym naruszeniem prawa polskiego i wiążącego Polskę prawa międzynarodowego. Wobec powyższego, zdaniem Rzecznika, Sąd nie może czynić własnych ustaleń w zakresie pochodzenia dziecka, o ile nieprawdziwość informacji zwartych w akcie urodzenia nie została stwierdzona w postępowaniu sądowym. Czynienie ustaleń sprzecznych z treścią aktu urodzenia jest niedopuszczalne i stanowi naruszenie zasady legalizmu.

Ponadto, w ocenie Rzecznika w toku rozpatrywania niniejszej sprawy organy administracji nie dokonały oceny stanu prawnego z uwzględnieniem najlepszego interesu dziecka. Co więcej, organy administracji nie oceniły, jaki wpływ będzie miało wydanie decyzji o odmowie potwierdzenia obywatelstwa polskiego na dobro dziecka, co powinny były uczynić z urzędu. Rzecznik wskazał, że zgodnie z przepisami Konwencji o prawach dziecka we wszystkich działaniach dotyczących dzieci, podejmowanych przez publiczne lub prywatne instytucje opieki społecznej, sądy, władze administracyjne lub ciała ustawodawcze, sprawą nadrzędną ma być najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka. Również Konstytucja nakłada na państwo obowiązek ochrony praw dziecka. Dlatego też organ administracji odmawiając potwierdzenia obywatelstwa polskiego z uwagi na sprzeczność z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej zobowiązany jest wziąć pod uwagę nie tylko przepisy rangi ustawowej, ale przede wszystkim przepisy Konstytucji i wiążącego Polskę prawa międzynarodowego.

Sądy administracyjne wydały następujące orzeczenia:

V.511.136.2017 z 16 października 2017 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Naczelnym Sądem Administracyjnym w przedmiocie skargi kasacyjnej od wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego oddalającego skargę na decyzję Dyrektora Izby Celnej w przedmiocie klasyfikacji taryfowej towaru oraz określenia długu celnego.

Stanowisko uwzględnione (wyrok z 8 czerwca 2018 r., sygn. akt I GSK 285/16).

W ocenie Naczelnego Sądu Administracyjnego za zasadne należało uznać zarzuty i argumenty przedstawione przez Rzecznika. Zdaniem NSA organ celny oraz Sąd I instancji wadliwie ustaliły stan faktyczny sprawy poprzez pominięcie twierdzeń i wyjaśnień spółki oraz pominięcie części materiału dowodowego wskazującego na błąd organów w ustalaniu długu celnego. NSA podkreślił, że zgodnie z poglądem prezentowanym w orzecznictwie postępowanie podatkowe powinno być prowadzone w sposób budzący zaufanie do organów podatkowych. Norma ta, choć ujęta ogólnie, nie może być traktowana jedynie jako postulat odnoszący się do sposobu prowadzenia postępowania. Jest to bowiem przepis, do

którego przestrzegania organy zobowiązane są na równi z innymi przepisami zawierającymi wytyczne co do ich działań. Źródła tej zasady należy upatrywać w art. 2 Konstytucji, czyli w zasadzie demokratycznego państwa prawnego. Organy są w świetle tej zasady zobowiązane do takiego zachowania, które nie będzie powodowało ujemnych skutków dla strony postępowania, która działa w dobrej wierze, ma zaufanie do aktów danego organu i je wykonuje. Jednocześnie organy podatkowe nie mogą na podatnika przerzucać negatywnych konsekwencji własnych działań i zaniechań.

V.7002.2.2017 z 5 grudnia 2017 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Naczelnym Sądem Administracyjnym ze skargi kasacyjnej dotyczącej zakazu wprowadzania psów do parku miejskiego.

Stanowisko uwzględnione (wyrok z 20 czerwca 2018 r., sygn. akt II OSK 3084/17).

Naczelnny Sąd Administracyjny zauważył, że strona skarżąca prawidłowo wskazała na naruszenie art. 147 § 1 P.p.s.a. poprzez brak unieważnienia zaskarżonego fragmentu aktu prawa miejscowego i braku w tym zakresie dostrzeżenia, że nie ma żadnej delegacji ustawowej upoważniającej do wprowadzania zakazu wprowadzania psów do parku miejskiego. Natomiast ustanowienie ewentualnych nakazów określonego postępowania ze zwierzętami oraz stworzenie specjalnych wydzielonych i ogrodzonych stref dla odwiedzających park z psami mogłoby być uznane za spełniające wymogi delegacji ustawowej zawartej w u.u.c.p.g.

V.565.74.2017 z 7 grudnia 2017 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na przepisy porządkowe obowiązujące w lokalnym transporcie zbiorowym.

Skarga uwzględniona (wyrok z 23 maja 2018 r., sygn. akt VI SA/Wa 90/18).

W ocenie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego zaskarżona uchwała w części obejmującej § 9 wydana została z istotnym naruszeniem prawa. Zdaniem Sądu Rada zawarła w zaskarżonej uchwale unormowanie, które powtarza i modyfikuje ustawową regulację zawartą w art. 15 ust. 2 i ust. 3 Prawa przewozowego. Stanowione przez organy jednostek samorządu terytorialnego akty prawa miejscowego winny regulować kwestie wynikające z delegacji ustawowej w taki sposób, by przyjęte w oparciu o nią normy uzupełniały wydane przez inne podmioty, przepisy powszechnie obowiązujące, kształtujące prawa i obowiązki ich adresatów. Ustawodawca, formułując określoną delegację do wydania aktu wykonawczego, przekazuje upoważnienie do uregulowania wyłącznie kwestii nieobjętych dotąd żadną normą o charakterze powszechnie obowiązującym, w celu ukształtowania stanu prawnego uwzględniającego m.in. specyfikę, możliwości i potrzeby środowiska, do którego właściwy akt wykonawczy jest skierowany. Zatem, Wojewódzki Sąd Administracyjny wskazał, że z istoty aktu prawa miejscowego wynika niedopuszczalność takiego

działania organu realizującego delegację ustawową, które polega na powtarzaniu bądź modyfikacji wiążących go norm o charakterze powszechnie obowiązującym.

WZF.7043.176.2017 z 15 grudnia 2017 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Wojewódzkim Sądem Administracyjnym w sprawie skargi na beczynność Dyrektora Izby Administracji Skarbowej.

Stanowisko uwzględnione (wyrok z 26 czerwca 2018 r., sygn. akt II SAB/OI 92/17).

Sąd podzielił prezentowany w orzecznictwie sądów administracyjnych pogląd, zgodnie z którym w sytuacji nieprzedstawienia funkcjonariuszowi, o którym mowa w art. 165 ust. 3 P.w.u.KAS, do dnia 31 maja 2017 r. propozycji określającej nowe warunki zatrudnienia albo pracy, DIAS wydaje decyzję w przedmiocie stosunku służbowego tego funkcjonariusza, w której powinien wyjaśnić przyczyny jego ustania. WSA zauważył ponadto, że wydanie decyzji dotyczącej stosunku służbowego zwalnianego funkcjonariusza zapewnia przestrzeganie wymogów sprawiedliwości proceduralnej, co wynika zarówno z art. 78, jak i art. 45 ust. 1 Konstytucji. W takiej decyzji organ zobligowany jest rozważyć i odnieść się do wszystkich zarzutów skarżącej, zwłaszcza tych dotyczących ochrony jej stosunku służbowego ze względu na bycie w ciąży w trakcie zwalniania ze służby, a także bycie członkiem związku zawodowego. Wobec powyższego, rozpatrując stan faktyczny i prawny niniejszej sprawy, Sąd stwierdził, że skarżąca zasadnie domaga się wydania decyzji regulującej jej stosunek służbowy.

V.7202.22.2017 z 21 grudnia 2017 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na uchwałę Sejmiku Województwa w sprawie ograniczenia populacji zwierząt.

Skarga uwzględniona (wyrok z 11 kwietnia 2018 r., sygn. akt II SA/Go 103/18).

W ocenie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego sejmik województwa podejmując zaskarżoną uchwałę wykroczył poza granicę przyznanego mu upoważnienia ustawowego. Tym samym należy uznać, że zaskarżona uchwała została podjęta z naruszeniem prawa. Zdaniem Sądu organ nie wykazał, aby zwierzęta stanowiły nadzwyczajne zagrożenie dla życia, zdrowia lub gospodarki człowieka, w tym gospodarki łowieckiej. W szczególności, aby ich aktualna populacja (ich ilość), powodowała określone szkody lub w inny sposób stanowiły nadzwyczajne zagrożenie dla dóbr określonych w art. 33a ust. 1 ustawy o ochronie zwierząt. Sąd podzielił również stanowisko Rzecznika uznając, że eliminacja zagrożenia wystąpienia chorób zwierzęcych nie może być przesłanką stosowania ww. ustawy. Przepisy powszechnie obowiązującego prawa przewidują szczególne podstawy do zarządzenia ograniczenia populacji zwierząt ze względów sanitarnych przez inne niż sejmik województwa organy.

IV.7211.101.2016 z 18 stycznia 2018 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na uchwałę Rady Miejskiej w sprawie zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy.

Skarga uwzględniona (wyrok z 25 kwietnia 2018 r., sygn. akt IV SA/Po 146/18).

Zdaniem Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego, w myśl ustawy o ochronie praw lokatorów, niedopuszczalne jest wyłączenie z kręgu uprawnionych do ubiegania się o wynajem lokalu z gminnego zasobu mieszkaniowego osób, które mają tytuł prawny do lokalu. Podstawowym, dopuszczalnym w świetle treści ustawy, kryterium decydującym o istnieniu uprawnienia do zawarcia umowy najmu lokalu z mieszkaniowego zasobu gminy jest istnienie po stronie danej osoby niezaspokojonych potrzeb mieszkaniowych, nie zaś posiadanie bądź nie tytułu prawnego do innego lokalu lub nieruchomości, czy też niespełnianie innych warunków, na wprowadzenie których ustawa nie zezwala. W konsekwencji Sąd uznał, że skarga Rzecznika zasługuje na uwzględnienie.

V.511.429.2016 z 22 stycznia 2018 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Naczelnym Sądem Administracyjnym w przedmiocie podatku dochodowego od osób fizycznych za 2011 r. z tytułu zbycia nieruchomości.

Stanowisko uwzględnione (wyrok z 11 kwietnia 2018 r., sygn. akt II FSK 1960/17).

W ocenie Naczelnego Sądu Administracyjnego zmiany reguł opodatkowania jak i sam charakter przepisów, stanowiących ingerencję Państwa w rozporządzenie przez obywateli prawem własności, musi mieć wpływ na ich wykładnię. Nie da się w tym przypadku twierdzić, że skoro mamy do czynienia z ulgą podatkową, to przepisy te należy interpretować ściśle językowo. Trzeba mieć bowiem na uwadze, że co do zasady odpłatne zbycie nieruchomości nie jest w ogóle źródłem przychodów według ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych. Źródłem przychodów jest jedynie odpłatne zbycie nieruchomości, o ile od dnia jej nabycia nie upłynął określony czas. Zbycie musi nastąpić w ciągu 5 lat od końca roku kalendarzowego, w którym doszło do jej nabycia. Często, tak jak ma to również miejsce w rozpoznawanej sprawie, nabycie następuje przedmiot własności. Mamy zatem do czynienia z sytuacjami faktycznymi, w których osoby fizyczne są posiadaczami mieszkań przez wiele lat, a w wyniku przekształcenia prawa do lokalu mieszkalnego jego odpłatne zbycie podlega opodatkowaniu. Dlatego, zdaniem Sądu, w procesie wykładni prawa związanego z ulgą meldunkową nie wolno ignorować wykładni systemowej lub funkcjonalnej poprzez ograniczenie się wyłącznie do wykładni językowej pojedynczego przepisu.

Jak wynika z akt sprawy, a czego organ podatkowy nie kwestionuje, wszystkie akty notarialne zostały przez notariuszy przekazane do właściwego urzędu skarbowego. Z mających zastosowanie w przepisów wynika natomiast, że

warunkiem skorzystania z ulgi w nich przewidzianej jest poinformowanie właściwego urzędu skarbowego o spełnieniu wymogów, od których ulga jest uzależniona. W ocenie Naczelnego Sądu Administracyjnego w realiach tej sprawy, z uwagi na wszystkie opisane wyżej okoliczności, należało przyjąć, że podatnik złożył oświadczenie wymagane przepisami prawa, bowiem działający w jego imieniu notariusze przesłali do urzędu skarbowego informację o wieloletnim zameldowaniu skarżącego.

III.7064.172.2017 z 14 lutego 2018 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na decyzję Samorządowego Kolegium Odwoławczego o utrzymaniu w mocy decyzji wydanej z upoważnienia burmistrza miasta o odmowie przyznania świadczenia pielęgnacyjnego.

Skarga uwzględniona (wyrok z 30 maja 2018 r., sygn. akt II SA/Rz 345/18).

W ocenie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego stanowisko organu I i II instancji co do niezbędności spełnienia wymogu powstania znacznego stopnia niepełnosprawności u osoby wymagającej opieki nie później niż do ukończenia przez nią odpowiednio 18. lub 25. roku życia jest nieprawidłowe. Zdaniem Sądu nie sposób w sprawie pominąć, że Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 21 października 2014 r. sygn. akt K 38/13 stwierdził, że w zakresie w jakim przepis art. 17 ust. 1b ustawy o świadczeniach rodzinnych różnicuje prawo do świadczenia pielęgnacyjnego osób sprawujących opiekę nad osobą niepełnosprawną po ukończeniu przez nią wieku określonego w tym przepisie ze względu na moment powstania niepełnosprawności, jest niezgodny z art. 32 ust. 1 Konstytucji. W związku z powyższym skoro na mocy wyroku Trybunału stwierdzona została we wskazanym zakresie niezgodność tego przepisu z Konstytucją, to okoliczność ta jako rzutująca na sytuację prawną opiekunów dorosłych osób niepełnosprawnych nie może zostać pominięta przy ubieganiu się przez nie o świadczenie pielęgnacyjne. Dokonując zatem odmiennej wykładni art. 17 ust. 1b ustawy orzekające w sprawie organy administracji wydały rozstrzygnięcie w oparciu o niekonstytucyjną normę prawną i z naruszeniem art. 190 ust. 1 Konstytucji, zgodnie z którym orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne.

WZF.7043.5.2018 z 19 lutego 2018 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Wojewódzkim Sądem Administracyjnym w sprawie skargi na bezczynność Dyrektora Izby Administracji Skarbowej.

Stanowisko częściowo uwzględnione (wyrok z 30 maja 2018 r., sygn. akt II SAB/Po 185/17).

W ocenie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego Dyrektor Izby Administracji Skarbowej był zobowiązany do wydania decyzji w przedmiocie stosunku służbowego skarżącego. Uznanie, że określönemu funkcjonariuszowi stosowna propozycja nie mogła być złożona, obliowało ten organ do wydania decyzji stwierdzającej wygaśnięcie stosunku służbowego, równoznacznej w swej

istocie z decyzją o zwolnieniu ze służby. Sąd podkreślił, że uzasadnienie takiej decyzji winno zawierać przedstawienie funkcjonariuszowi przesłanek niezłożenia propozycji nowych warunków zatrudnienia albo pełnienia służby. Funkcjonariusz, który w istocie traci swój dotychczasowy status ma bowiem pełne prawo do poznania przyczyn wygaśnięcia stosunku służbowego. Jednocześnie Wojewódzki Sąd Administracyjny uznał, że nie zasługuje na uwzględnienie argumentacja skarżącego wskazująca, że dotychczasowym funkcjonariuszom można było zaproponować jedynie dalsze pełnienie służby.

III.7065.27.2018 z 27 marca 2018 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na decyzję Samorządowego Kolegium Odwoławczego o utrzymaniu w mocy decyzji wydanej z upoważnienia Starosty przez Zastępcę Dyrektora Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie o uchyleniu decyzji Wojewódzkiego Zespołu Pomocy Społecznej w sprawie skierowania do Domu Pomocy Społecznej.

Skarga uwzględniona (wyrok z 13 czerwca 2018 r., sygn. akt II SA/Ke 300/18).

Wojewódzki Sąd Administracyjny za uzasadniony uznał zawarty w skardze zarzut naruszenia przez Samorządowe Kolegium Odwoławcze art. 106 ust. 5 i art. 109 ustawy poprzez utrzymanie w mocy decyzji niezawierającej wskazania w jej sentencji daty, z jaką uchylona została decyzja o skierowaniu do Domu Pomocy Społecznej. Naruszenie to nastąpiło też poprzez wskazanie, że decyzja o skierowaniu skarżącego mogła zostać uchylona dopiero ze skutkiem na przyszłość, po otrzymaniu pisma z Sądu Rejonowego, oraz że cofnięcie zgody umieszczonego dotychczas w tym domu uczestnika na dalszy w nim pobyt i opuszczenie tego domu nie było w tej sprawie wystarczające do uchylenia decyzji o skierowaniu. Zdaniem Sądu stanowisko organu byłoby do zaakceptowania, ale tylko w sytuacji, gdyby skarżący został umieszczony w Domu Pomocy Społecznej na podstawie orzeczenia sądu. Skoro jednak takiego orzeczenia w stosunku do niego nie wydano, okoliczność, że nie wyraził on zgody na dalszy pobyt miała przesądzające znaczenie dla dalszego bytu decyzji kierującej go do tego domu, zwłaszcza w sytuacji, gdy swoją dotychczasową zgodę cofnął on przebywając już poza tym domem.

III.7065.27.2018 z 27 marca 2018 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na decyzję Samorządowego Kolegium Odwoławczego o uchyleniu decyzji Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie o ustaleniu odpłatności za pobyt w domu pomocy społecznej.

Skarga uwzględniona (wyrok z 13 czerwca 2018 r., sygn. akt II SA/Ke 299/18).

Wojewódzki Sąd Administracyjny za uzasadniony uznał zawarty w skardze zarzut naruszenia przez Samorządowe Kolegium Odwoławcze art. 106 ust. 5 i art. 109 u.p.s. poprzez utrzymanie w mocy decyzji niezawierającej wskazania w

jej sentencji daty, z jaką uchylona została decyzja o ustaleniu odpłatności za pobyt w Domu Pomocy Społecznej. Naruszenie to nastąpiło też poprzez wskazanie, że decyzja o skierowaniu skarżącego do DPS, a następnie decyzja dotycząca odpłatności za pobyt w DPS mogły zostać uchylone dopiero ze skutkiem na przyszłość – po otrzymaniu pisma ze stanowiskiem Sądu Rejonowego oraz, że cofnięcie zgody umieszczonego dotychczas w tym Domu uczestnika na dalszy w nim pobyt i opuszczenie tego domu nie było w tej sprawie wystarczające do uchylenia decyzji o ustaleniu odpłatności za pobyt. WSA zgodził się także z zawartym w skardze zarzutem, że zaskarżona decyzja narusza art. 7 k.p.a, który nakazuje uwzględnienie przy załatwieniu sprawy słusznego interesu obywateli. Skutkiem wydania decyzji uchylającej decyzję o skierowaniu do DPS dopiero po ponad 3 miesiącach od powzięcia wiadomości o tym, że skarżący cofa swoją zgodę na dalszy pobyt w DPS i nieokreślenia w niej wcześniejszej daty, z którą uchylona została decyzja o ustaleniu odpłatności za pobyt, było obciążanie skarżącego kosztami pobytu w tym Domu, pomimo, że faktycznie w nim nie przebywał. W szczególności nie można zgodzić się z organem, że takie postępowanie leżało w interesie strony.

Skargi kasacyjne Rzecznika Praw Obywatelskich do Naczelnego Sądu Administracyjnego:

VII.520.11.2018 z 10 kwietnia 2018 r. – skarga kasacyjna do Naczelnego Sądu Administracyjnego od wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego oddalającej skargą na decyzję Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych w przedmiocie nakazu udostępnienia danych osobowych.

W niniejszej sprawie GODO odmówił uwzględnienia wniosku skarżącego o nakazanie udostępnienia danych osobowych uznając, że w tym konkretnym przypadku zastosowanie znajdują przepisy Prawa telekomunikacyjnego, które przewidują dalej idącą ochronę danych osobowych abonentów objętych tajemnicą telekomunikacyjną niż ustawa o ochronie danych osobowych Zdaniem GODO przepisy te należy uznać za szczególne (*lex specialis*) w stosunku do ogólnej normy z ustawy o ochronie danych osobowych (*lex generalis*).

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich organ błędnie określił relacje, jakie zachodzą pomiędzy przepisami ustawy o ochronie danych osobowych i przepisami Prawa telekomunikacyjnego, nie wając kolidujących ze sobą wartości konstytucyjnych, które podlegają ocenie z punktu widzenia mechanizmu proporcjonalności. Rzecznik zauważył, że stosownie do zapisów ustawy o ochronie danych osobowych, przetwarzanie danych osobowych, a więc ich zbieranie, utrwalanie, przechowywanie, opracowywanie, zmienianie, udostępnianie i usuwanie może mieć miejsce ze względu na dobro publiczne, dobro osoby, której dane dotyczą, lub dobro osób trzecich w zakresie i trybie określonym ustawą. Jeżeli jednak przepisy odrębnych ustaw, które odnoszą się do przetwarzania danych, przewidują dalej idącą ochronę, niż wynika to z

niniejszej ustawy, to w rozumieniu ustawy o ochronie danych osobowych, stosuje się przepisy tych ustaw.

Ponadto, Rzecznik zwrócił uwagę na fakt, że zgodnie z przepisami Prawa telekomunikacyjnego przetwarzanie danych, stanowiących tajemnicę telekomunikacyjną, może się odbywać w oparciu o przepisy innych ustaw. Zdaniem Rzecznika istnienie w przepisach Prawa telekomunikacyjnego tego rodzaju odesłania, pozwala przedstawić pogląd, że pomiędzy omawianymi tu ustawami nie zachodzi relacja wyłączenia, lecz uzupełnienia. Ponadto, ustawa o ochronie danych osobowych powinna stanowić podstawę udostępnienia danych osobowych objętych tajemnicą telekomunikacyjną, które mają służyć dochodzeniu praw osób pokrzywdzonych przed sądem. Do organu każdorazowo, w konkretnym stanie faktycznym powinna należeć ocena, które dobra chronione przez prawo są ważniejsze: dane osobowe czy interes wnioskodawcy.

V.510.160.2017 z 13 kwietnia 2018 r. – skarga kasacyjna do Naczelnego Sądu Administracyjnego od wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w części oddalającej skargę na postanowienia uchwały Rady Miejskiej w sprawie ustalenia Strefy Płatnego Parkowania oraz wysokości stawek opłaty za parkowanie pojazdów samochodowych na drogach publicznych na terenie miasta.

Zgodnie z przepisami ustawy o drogach publicznych za nieuiszczenie opłat z tytułu postoju pojazdu na drogach publicznych w strefie płatnego parkowania zarząd drogi pobiera opłatę dodatkową. Co za tym idzie, zarząd drogi jest uprawniony do poboru opłaty dodatkowej wyłącznie w przypadku stwierdzenia, że kierowca nie uiścił opłaty za parkowanie. Tymczasem w załączniku do zaskarżonej uchwały Rada Miejska wykreowała dodatkowe sytuacje, w przypadku których zaistnienia po stronie użytkownika pojazdu parkującego w strefie płatnego parkowania powstaje obowiązek uiszczenia opłaty dodatkowej. Regulacje zawarte w przepisach załącznika nr 2 do uchwały zrównują bowiem nieumieszczenie dowodu uiszczenia opłaty abonamentowej w widocznym miejscu pojazdu, w sposób umożliwiający odczytanie zawartych w nim informacji, z nieuiszczeniem opłaty parkingowej. Powoduje to powstanie po stronie kierowcy obowiązku uiszczenia opłaty dodatkowej także w sytuacji, gdy w rzeczywistości wniósł on opłatę abonamentową za postój pojazdu w strefie, jednak nie pozostawił dokumentu abonamentu okresowego, rocznego lub abonamentu dla służb użyteczności publicznej w widocznym miejscu pojazdu lub umieścił go w pojeździe, lecz w sposób uniemożliwiający odczytanie zawartych w nim informacji.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich Wojewódzki Sąd Administracyjny mylnie zinterpretował przepisy ustawy o drogach publicznych twierdząc w uzasadnieniu wyroku, że opłata dodatkowa jest konsekwencją niewykazania w miejscu postoju pojazdu, że kierowca spełnił obowiązek posiadania opłaconego abonamentu. Rzecznik zauważył, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem

sądów administracyjnych, przesłankę ustawową do obciążania opłatą dodatkową podmiotów parkujących pojazdy w strefie płatnego parkowania stanowi stwierdzenie obiektywnie istniejącego faktu parkowania pojazdu bez uiszczenia opłaty parkingowej, nie zaś domniemanie wysnute na podstawie okoliczności umieszczenia bądź nieumieszczenia w określonym miejscu stosownego dowodu opłaty. Tym samym, zdaniem Rzecznika, brak jest podstaw do przyjęcia założenia, że fakt nieokazania dowodu uiszczenia opłaty abonamentowej w sposób określony w uchwale wskazuje, że opłata ta nie została uiszczona.

V.511.564.2015 z 8 maja 2018 r. – skarga kasacyjna do Naczelnego Sądu Administracyjnego od wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w części oddalającej skargę na uchwałę Rady Miejskiej w sprawie ustalenia wysokości opłat za usunięcie i przechowywanie pojazdu oraz wysokości kosztów powstałych w przypadku odstąpienia od usunięcia pojazdu na rok 2015 r.

Rzecznik Praw Obywatelskich nie podzielił stanowiska Sądu, zgodnie z którym upoważnienie wynikające z Prawa o ruchu drogowym nie zawiera dostatecznie jednoznacznych wytycznych, które wyznaczałyby w sposób niebudzący wątpliwości treść uchwały rady powiatu w sprawie ustalenia wysokości opłat za usunięcie pojazdu z drogi oraz opłat za przechowywanie pojazdu na parkingu. Zdaniem Rzecznika obie przesłanki, którymi rada powiatu powinna kierować się przy określaniu stawek przedmiotowych, są klarowne i pozwalają na zrekonstruowanie wskazań ustawodawcy co do kierunku merytorycznych rozwiązań, mających znaleźć wyraz w uchwale rady powiatu. Przesłanka dotycząca konieczności zapewnienia sprawnej realizacji zadań w zakresie usuwania pojazdów obliguje radę powiatu do dokonania analizy działań, które powinny zostać podjęte, aby usuwanie pojazdów z dróg przebiegało sprawnie, bez zbędnej zwłoki, przy zapewnieniu ciągłości usług odholowania również w dni ustawowo wolne od pracy. Natomiast druga przesłanka, koszty usuwania i przechowywania pojazdów na obszarze danego powiatu, nakłada na radę powiatu wymóg wzięcia pod uwagę kosztów, które są odpowiednikiem cen za usługi usuwania i przechowywania pojazdów pobieranych przez podmioty świadczące tego rodzaju usługi komercyjnie na terenie powiatu. Prawidłowa wykładnia przesłanki kosztów usuwania pojazdów na obszarze danego powiatu oznacza bowiem uwzględnienie rzeczywistych kosztów usług holowania pojazdów, które kształtują się w danym powiecie, a nie szeroko rozumianych kosztów ponoszonych przez powiat w związku z usuwaniem pojazdów z dróg.

W tym kontekście, za nieprawidłowe należy uznać stanowisko WSA, że wysokość kosztów usunięcia pojazdu i wysokości opłat za jego przechowywanie na parkingu strzeżonym musi uwzględniać ponoszone przez powiat faktyczne koszty usunięcia pojazdu przez podmiot, któremu w trybie zamówień publicznych starosta powierzył wykonywanie tego zadania oraz faktyczne koszty opłat za przechowywanie pojazdu pobierane od powiatu przez podmiot prowadzący parking strzeżony.

V.511.188.2018 z 11 maja 2018 r. – skarga kasacyjna do Naczelnego Sądu Administracyjnego od wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w przedmiocie określenia wysokości zobowiązania podatkowego w zryczałtowanym podatku dochodowym od osób fizycznych za 2010 r.

W niniejszej sprawie Naczelnik Urzędu Skarbowego wszczął postępowanie podatkowe w zakresie określenia zobowiązania podatkowego w podatku PIT od dochodu uzyskanego ze sprzedaży ½ części udziału w zabudowanej nieruchomości gruntowej w 2010 r. W wyniku przeprowadzonego postępowania organ pierwszej instancji wydał decyzję, w której określił skarżącemu zobowiązanie podatkowe w kwocie 67,450 zł. Organ uznał, że skarżący nie złożył wymaganego oświadczenia w sprawie spełnienia warunków do skorzystania z ulgi meldunkowej i wobec tego nie może korzystać ze zwolnienia, ani też nie wykazał kwoty podatku z odpłatnego zbycia ½ udziału w nieruchomości z zeznaniu podatkowym PIT-36. Od ww. decyzji skarżący wniósł odwołanie. Dyrektor Izby Skarbowej utrzymał w mocy rozstrzygnięcie organu pierwszej instancji. Następnie skarżący złożył skargę do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego, która została oddalona. Sąd pierwszej instancji uznał za prawidłowe stanowisko organów podatkowych, które stwierdziły, że w stanie faktycznym sprawy nie doszło do skutecznego złożenia oświadczenia o spełnieniu warunków do skorzystania z ulgi meldunkowej.

Rzecznik Praw Obywatelskich wskazał, że przepisy dotyczące instytucji ulgi meldunkowej w praktyce wywoływały wiele wątpliwości, w tym w kwestiach związanych z wymogiem złożenia oświadczenia o spełnieniu warunków uprawniających do zastosowania ulgi. Przede wszystkim podkreślił, że nie było wzoru, ani też formularza takiego oświadczenia, który byłby ogólnie dostępny dla podatników. Co więcej, Minister Finansów wprost przyznał, że celowo nie stworzono określenia urzędowego wzoru oświadczenia, gdyż byłoby to daleko idącym formalizmem ze strony państwa. Dlatego zdaniem Rzecznika, skoro w przepisach nie określono ani treści, ani też formy, w jakiej należy złożyć sporne oświadczenie, to należy dopuścić ewentualność jego odzwierciedlenia także w innych dokumentach, np. w zeznaniu podatkowym, tak jak to miało miejsce w niniejszej sprawie. Za takim stanowiskiem przemawia prokonstytucyjna wykładnia przepisów warunkujących przyznanie ulgi meldunkowej. W demokratycznym państwie prawa nie można bowiem przerzucać na podatnika skutków błędów popełnionych przez samego prawodawcę jak i przez organ podatkowy. W sytuacji zaś zaistnienia wątpliwości, także co do okoliczności faktycznych, powinno się rozstrzygać je na korzyść podatnika.

Naczelnny Sąd Administracyjny wydał następujące orzeczenia:

V.511.375.2015 z 11 maja 2016 r. – skarga kasacyjna do Naczelnego Sądu Administracyjnego w sprawie podatku VAT.

Skarga uwzględniona (wyrok z 17 maja 2018 r., sygn. akt I FSK 1171/16).

W ocenie Naczelnego Sądu Administracyjnego usługi wykonane przez skarżącego, dotyczące ochrony brzegów morskich, są usługami związanymi z ochroną środowiska morskiego w rozumieniu przepisów ustawy o podatku od towarów i usług, nawet jeżeli dodatkowo realizują inny cel np. ochrony brzegów morskich. Zdaniem Sądu nie sposób oddzielić procesu ochrony brzegów morskich od ochrony środowiska morskiego, a wskazanie jako celu wykonanych inwestycji ochrony brzegów morskich, nie podważa ustalenia, że chronione jest jednocześnie środowisko morskie. Coraz intensywniejsze oddziaływanie morza na brzeg morski skutkuje zagrożeniami zarówno dla brzegów morskich, jak i samych wód morskich, które tą drogą przecież przejmują zanieczyszczenia lądowe. W tym kontekście podejmowane działania, będące przedmiotem wykonanych w sprawie usług, mają za cel zmniejszenie negatywnego wpływu na zmianę środowiska zarówno lądowego, jak i wód morskich, w następstwie działań człowieka.

V.511.145.2016 z 18 sierpnia 2016 r. – skarga kasacyjna do Naczelnego Sądu Administracyjnego w sprawie zwrotu podatku VAT.

Skarga uwzględniona (wyrok z 7 czerwca 2018 r., sygn. akt I FSK 1857/16).

Naczelny Sąd Administracyjny zauważył, że budzące w tej sprawie wątpliwości zagadnienie prawne dotyczące wykładni art. 83 ust. 1 pkt 11 ustawy o VAT zostało wyjaśnione uchwałą składu siedmiu sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego z 11 grudnia 2017 r., w której przyjęto, że w stanie prawnym obowiązującym w 2011 r. i 2012 r. usługi polegające na odbudowie i rozbudowie umocnień brzegu Morza Bałtyckiego służące zachowaniu w stanie niepogorszonym już istniejących brzegów morskich i ich zabezpieczeniu przed dalszym zniszczeniem, były usługami związanymi z ochroną środowiska morskiego. Wiążąca w tej sprawie treść uchwały składu siedmiu sędziów przesądza zatem, że uzasadniony jest podniesiony w skardze kasacyjnej wniesionych przez Rzecznika Praw Obywatelskich zarzut naruszenia przepisów prawa materialnego. Według Naczelnego Sądu Administracyjnego nie miało uzasadnienia prawnego stanowisko organów podatkowych oraz Sądu I instancji, że sporne usługi muszą za cel główny mieć ochronę środowiska morskiego i że jednoczesna realizacja przez nie celu ochrony brzegów morskich eliminuje możliwość uznania, że spełniona jest dyspozycja art. 83 ust 1 pkt 11 ustawy o VAT.

Postępowanie administracyjne z udziałem Rzecznika Praw Obywatelskich:

Organy administracji wydały następujące decyzje w sprawach z wniosku Rzecznika

BPG.7065.10.2017 z 15 marca 2018 r. – przystąpienie do postępowania administracyjnego w sprawie przyznania tymczasowego miejsca pobytu w Schronisku dla Osób Bezdomnych.

Stanowisko uwzględnione (decyzja z 22 maja 2018 r., sygn. akt SKO IV/424/73/13/18).

W ocenie Samorządowego Kolegium Odwoławczego organy działające w systemie pomocy społecznej rażąco naruszyły art. 101 ust. 3 ustawy o pomocy społecznej. Zdaniem SKO przeprowadzająca wywiad środowiskowy całkowicie zbagatelizowała aktualną sytuację zdrowotną wnioskodawcy uznając, że nie ma żadnych przeciwwskazań do jego samodzielnej egzystencji. Analiza stanu zdrowia odwołującego, oparta na dokumentach zgromadzonych w toku postępowania przed organem I instancji i uzupełnionych w toku postępowania odwoławczego, przekonuje, że wobec odwołującego spełniona została przesłanka szczególnie uzasadnionej sytuacji osobistej, a jego ewentualne przeniesienie do B-B. może spowodować nagłe pogorszenie jego stanu zdrowia. SKO wskazało ponadto, że odwołujący przebywa pod stałą opieką lekarzy onkologów z Centrum Onkologii w G. i jest tam przygotowywany do kolejnego zabiegu.

VI. Wnioski do Trybunału Konstytucyjnego. Zgłoszenia udziału w postępowaniach w sprawie skarg konstytucyjnych

1. W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich skierował następujące wnioski do Trybunału Konstytucyjnego:

Trybunał Konstytucyjny wydał następujące orzeczenia w sprawie wniosków Rzecznika Praw Obywatelskich:

II.511.994.2014 z 3 grudnia 2014 r. – wniosek do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie bezpieczeństwa imprez masowych.

Wniosek nieuwzględniony (wyrok z 19 czerwca 2018 r., sygn. akt K 47/14).

Zdaniem Trybunału Konstytucyjnego przedstawiony w ustawie stan prawny trudno uznać za zadowalający z konstytucyjnego punktu widzenia. Jednak w ocenie Trybunału, jedynym przepisem ustawy o bezpieczeństwie imprez dotyczącym zakazu klubowego, w stosunku do którego można by odnieść zarzut naruszenia art. 45 ust. 1 Konstytucji, jest art. 14 ust. 8a u.b.i.m., który nie został jednak objęty zakresem zaskarżenia.

Odnosząc się do zarzutu niezgodności skarżonych regulacji z art. 87 ust. 1 Konstytucji, Trybunał stwierdził, że ustawa o bezpieczeństwie imprez nie zaliczyła regulaminów wskazanych w jej art. 14 do regulacji mających moc powszechnie obowiązującą, ani nie przyznała podmiotom upoważnionym do ich wydawania kompetencji prawotwórczych do stanowienia aktów powszechnie obowiązującego prawa. Problem konstytucyjny podniesiony przez Rzecznika dotyczy więc, zdaniem Trybunału, nie tego, czy regulaminy, o których mowa w ustawie o bezpieczeństwie imprez, są źródłem prawa powszechnie obowiązującego, lecz tego jakie konsekwencje mogą być wiązane przez prawo z regulacjami wydawanymi przez podmioty prywatne, w tym jakiego rodzaju sankcje mogą zostać przewidziane za naruszenie tych regulacji oraz jaki poziom precyzji i szczegółowości mają spełniać uregulowania ustawowe bądź też uzupełniające je uregulowania podustawowe, by z przewidzianymi w ich treści regulacjami wydawanymi przez podmioty prywatne dopuszczalne było łączenie konsekwencji, w tym różnych rodzajów sankcji. Trybunał uznał jednak, że przedstawionych kwestii, w tym również w kontekście instytucji zakazu klubowego, nie rozstrzyga art. 87 ust. 1 Konstytucji, lecz inne postanowienia ustawy zasadniczej. Posłużenie się w tym zakresie regulaminami nie budzi, w ocenie Trybunału, zastrzeżeń konstytucyjnych, skoro ustawodawca nie kreuje nowej kategorii aktów prawa powszechnie obowiązującego.

W odniesieniu do zarzutu naruszenia art. 73 Konstytucji, który zapewnia obywatelom wolność twórczości artystycznej, badań naukowych, wolność nauczania, a także wolność korzystania z dóbr kultury, Trybunał stwierdził, że zarówno wykładnia językowa, jak i wykładnia funkcjonalna tego przepisu nie pozwala na tak szerokie rozumienie tego postanowienia ustawy zasadniczej, by

mogło ono uwzględniać także uczestnictwo w wydarzeniach o charakterze sportowym.

II.511.337.2015 z 22 kwietnia 2015 r. – wniosek do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie niedopuszczalności zaskarżenia postanowienia w przedmiocie wyłączenia oskarżyciela posiłkowego z udziału w postępowaniu karnym.

Wniosek uwzględniony (wyrok z 16 maja 2018 r., sygn. akt K 12/15).

W ocenie Trybunału Konstytucyjnego pozbawienie pokrzywdzonego prawa do zaskarżenia orzeczenia sądu odbierającego mu status oskarżyciela posiłkowego nie przechodzi testu proporcjonalności, nie jest środkiem najmniej dolegliwym ani niezbędnym w rozumieniu postanowień Konstytucji. Zdaniem Trybunału zaskarżony przepis narusza konstytucyjne prawo do zaskarżania orzeczeń sądowych wydanych w pierwszej instancji. Trybunał Konstytucyjny zauważył, że wyłączenie zaskarżalności postanowień wydawanych na podstawie art. 56 § 2 k.p.k. wprowadzone w kwestionowanym przepisie, może być uznane za przydatne do osiągnięcia efektywności, sprawności czy szybkości procesu karnego przed sądem.

Jednak zdaniem Trybunału, nawet jeżeli rozpoznanie środków zaskarżenia na postanowienia wydawane na podstawie art. 56 § 2 k.p.k. powodowałyby, w jakimś stopniu, spowolnienie postępowania karnego przed sądem na jego początkowym etapie, to taki skutek jest równoważony przez zmniejszenie ryzyka niedopuszczenia do udziału w jurysdykcyjnym procesie karnym pokrzywdzonego, który powinien brać w nim udział. Redukcja takiego ryzyka ma istotne znaczenie ze względu na to, że postępowanie karne przed sądem prowadzone bez udziału podmiotu lub instytucji, którzy powinni być jego stronami, jest obarczone istotną wadą, mogącą powodować konieczność jego prowadzenia od początku. W konsekwencji zakaz zażalenia, któremu przyświeca idea dbałości o ekonomię, sprawność i szybkość procesu karnego, może w niektórych przypadkach doprowadzić nawet do konieczności powtórzenia tego procesu, co ze wspomnianą ideą pozostaje w konflikcie.

VII.501.139.2015 z 29 października 2015 r. – wniosek do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie procedury in vitro.

Postępowanie umorzone (postanowienie z 18 kwietnia 2018 r., sygn. akt K 50/16).

W ocenie Trybunału Konstytucyjnego Rzecznik Praw Obywatelskich nieprawidłowo wskazał przedmiot kontroli. Trybunał zauważył, że z zakwestionowanych przepisów wprost wynika, że dotyczą one tylko par małżeńskich albo konkubinatów, poddających się procedurze in vitro w ramach dawstwa partnerskiego albo dawstwa innego niż partnerskie. Przepisy te pozostają ze sobą w związku i regulują sytuację małżonków i konkubentów decydujących się na skorzystanie z procedury in vitro. Nie mają one natomiast,

zdaniem Trybunału, zastosowania do samotnych kobiet, które zdeponowały zarodki przed wejściem w życie ustawy o leczeniu niepłodności. Jeżeli zaś przepis wskazany jako przedmiot kontroli nie ma zastosowania w odniesieniu do podmiotów, ze względu na które wniosek został złożony, to postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym należy umorzyć ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku. Ponadto, zdaniem Trybunału, kwestionowana regulacja nie może być postrzegana jako pominięcie legislacyjne lecz jako zaniechanie ustawodawcy – jego świadoma decyzja o ograniczeniu kręgu osób, mogących skorzystać z medycznie wspomaganiej prokreacji.

W niniejszej sprawie jeden z Sędziów orzekających zgłosił zdanie odrębne. W ocenie Sędziego wniosek Rzecznika spełniał ustawowe wymagania formalne, a Trybunał powinien był rozpoznać merytorycznie ten wniosek oraz wydać wyrok stwierdzający niekonstytucyjność zakwestionowanych przepisów w zakresie, w jakim dotyczą zarodków, które przed dniem wejścia w życie ustawy o leczeniu niepłodności zostały już utworzone z komórek rozrodczych kobiet niezamężnych lub niepozostających w stałym pożyciu i z komórek rozrodczych anonimowych dawców, i które przed tym terminem zostały przekazane do przechowania.

II.520.1.2016 z 29 kwietnia 2016 r. – wniosek do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie kontroli operacyjnej.

Postępowanie umorzone (postanowienie z 22 maja 2018 r., sygn. akt K 24/16).

Wobec cofnięcia przez Rzecznika Praw Obywatelskich wniosku Trybunał Konstytucyjny umorzył postępowanie. Decyzja Rzecznika uzasadniona jest dokonany zmianami w składzie orzekającym Trybunału Konstytucyjnego, które nie mają podstawy prawnej w obowiązujących przepisach, a także wprowadzeniem do składu orzekającego osób, które zostały wybrane z naruszeniem Konstytucji.

II.510.360.2016 z 6 maja 2016 r. – wniosek do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie wykorzystania w procesie karnym dowodów zebranych nielegalnie (tzw. owoce zatrutego drzewa).

Postępowanie umorzone (postanowienie z 25 kwietnia 2018 r., sygn. akt K 27/16).

Wobec cofnięcia przez Rzecznika Praw Obywatelskich wniosku Trybunał Konstytucyjny umorzył postępowanie. Decyzja Rzecznika uzasadniona jest dokonany zmianami w składzie orzekającym Trybunału Konstytucyjnego, które nie mają podstawy prawnej w obowiązujących przepisach, a także wprowadzeniem do składu orzekającego osób, które zostały wybrane z naruszeniem Konstytucji.

VII.520.6.2016 z 11 lipca 2016 r. – wniosek do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie niezgodności z Konstytucją przepisów ustawy o działaniach antyterrorystycznych.

Postępowanie umorzone (postanowienie z 6 czerwca 2018 r., sygn. akt K 35/16).

Wobec cofnięcia przez Rzecznika Praw Obywatelskich wniosku Trybunał Konstytucyjny umorzył postępowanie. Decyzja Rzecznika uzasadniona jest dokonanymi zmianami w składzie orzekającym Trybunału Konstytucyjnego, które nie mają podstawy prawnej w obowiązujących przepisach, a także wprowadzeniem do składu orzekającego osób, które zostały wybrane z naruszeniem Konstytucji.

V.511.645.2015 z 1 grudnia 2016 r. – wniosek do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie dochodzenia należności publicznoprawnych na drodze skargi pauliańskiej.

Wniosek nieuwzględniony (wyrok z 18 kwietnia 2018 r., sygn. akt K 52/16).

Zdaniem Trybunału Konstytucyjnego art. 527 § 1 k.c. oraz pozostałe przepisy Kodeksu cywilnego normujące skargę pauliańską stanowią spójną i poprawną regulację, której poziom legislacyjny jest właściwy europejskiej kulturze prawnej. W ocenie Trybunału, organy podatkowe sięgając w procesie cywilnym do skargi pauliańskiej, nie działają władczo. Organ podatkowy, korzystając ze skargi pauliańskiej nie działa w sferze imperium, a wyrok w procesie pauliańskim nie tworzy nowych podatkowo-prawnych stanów faktycznych podlegających opodatkowaniu, nie powoduje też rozszerzenia zakresu opodatkowania, lecz jedynie stwarza wierzycielowi możliwość przeprowadzenia w przyszłości skutecznej egzekucji należności publicznoprawnej z przedmiotów majątkowych, których dłużnik wyzbył się w celu pokrzywdzenia wierzyciela. Z kolei norma wykreowana z analogii z tego przepisu, nawet jeżeli dotyczy ochrony należności publicznoprawnych, z punktu widzenia zasady określoności, mieści się w wypracowanym przez Trybunał standardzie konstytucyjnym.

Trybunał wskazał także, że teoretycznie każde wnioskowanie przez analogię stoi w sprzeczności z wymaganiami określoności przepisów. Do istoty wnioskowania z analogii należy bowiem wypełnianie luk w prawie, a więc regulowanie tych zagadnień, których z różnych względów, nie obejmują przepisy prawa. Przez określoność przepisów należy rozumieć możliwość konstruowania na ich gruncie jednoznacznych norm prawnych oraz jednoznacznych konsekwencji tych norm, za pomocą reguł rozumowania prawniczego, przyjmowanych na gruncie określonej kultury prawnej. Z instytucji tej również nie można wywieść żadnego nowego obowiązku podatkowego dłużnika. Ma ona jedynie na celu zabezpieczenie efektywnego wyegzekwowania już istniejącego zobowiązania publicznoprawnego, a także zapobieżenie czynnościom fraudacyjnym, podejmowanym w celu uniknięcia obowiązku daninowego.

VII.501.277.2014 z 7 grudnia 2016 r. – wniosek do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie procedury profilowania bezrobotnych.

Wniosek częściowo uwzględniony (wyrok z 6 czerwca 2018 r., sygn. akt K 53/16).

W ocenie Trybunału Konstytucyjnego choć samo profilowanie nie jest zaskarżalne, to organy administracji i sądy administracyjne uwzględniają zarzuty w sprawie tej czynności w ramach kontroli decyzji administracyjnych dotyczących bezrobotnych. Dodatkowo organy administracji są także zobowiązane do rozpatrzenia wniosków o zmianę profilu składanych przez bezrobotnych. Zdaniem Trybunału brak odrębnego środka zaskarżenia jest zgodny z Konstytucją. Ponadto, Trybunał uznał, że nie jest prawdą, że bezrobotni nie mają żadnej możliwości ochrony swoich praw w razie zastrzeżeń co do sposobu przeprowadzenia profilowania albo niezadowolenia z jego wyników. Przysługujące im możliwości są jednak albo odroczone w czasie albo nieskodyfikowane.

W odniesieniu do drugiego zarzutu tj. pozaustawowego określenie zakresu i trybu przetwarzania danych osobowych podczas profilowania bezrobotnych Trybunał uznał, że zaskarżona regulacja narusza wymóg ustawowej regulacji zasad i trybu zbierania informacji o jednostkach. Pozwala ona na uregulowanie w rozporządzeniu zakresu danych zbieranych w trakcie profilowania, a także sposobu ich pozyskiwania, przetwarzania, poprawiania i udostępniania. W rezultacie rzeczywistą podstawą udostępnienia przez bezrobotnego informacji urzędowi pracy nie jest ustawa, lecz rozporządzenie. Zdaniem Trybunału w obszarze przetwarzania danych osobowych konstytucyjne zastrzeżenie wyłączności ustawy należy pojmować dosłownie, z wykluczeniem możliwości subdelegacji. Ponadto, regulacja ta miała uwzględnić potrzebę „zwiększenia szans bezrobotnego na rynku pracy”, ale nie wynikają z niego w praktyce żadne konkretne ograniczenia czy wskazówki co do treści rozporządzenia. Na jego podstawie nie da się na przykład rozstrzygnąć, jakie narzędzia i metody powinny być podstawą profilowania, jaki powinien być zakres i stopień szczegółowości zbierania informacji o bezrobotnych czy jaki kształt powinna mieć procedura postępowania z tymi danymi.

2. Rzecznik Praw Obywatelskich przystąpił do postępowań przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie następujących wniosków:

VII.564.9.2018 z 5 kwietnia 2018 r. – stanowisko Rzecznika w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie z wniosku Prezydenta RP o zbadanie zgodności z Konstytucją przepisów ustawy nowelizującej ustawę o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, do którego Rzecznik zgłosił udział 14 marca 2018 r.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich wątpliwości może budzić przydatność art. 55a ustawy o IPN dla realizacji zamierzonych przez

ustawodawcę celów w postaci ochrony dobrego imienia Narodu Polskiego i Rzeczypospolitej Polskiej. Wskazał też, że ściganie i skazanie cudzoziemca za popełnienie przestępstwa, o którym mowa w zaskarżonym przepisie, będzie niezwykle utrudnione z uwagi na konieczność dokonania oceny świadomości dotyczącej bezprawności czynu zabronionego. Rzecznik zwraca uwagę na fakt, że w przypadku cudzoziemców nieznających polskiego systemu prawnego i nieposiadających realnej możliwości zapoznania się z nim, w praktyce bardzo łatwe będzie więc wykazanie usprawiedliwionej nieświadomości bezprawności czynu, a w konsekwencji zwolnienie ich z odpowiedzialności karnej. Ustawa o IPN nie rozstrzyga zaś relacji pomiędzy przepisami wprowadzonymi przez ustawę nowelizującą a przepisami kodeksu karnego, zgodnie z którym nie popełnia przestępstwa, kto dopuszcza się czynu zabronionego w usprawiedliwionej nieświadomości jego bezprawności.

Wątpliwości Rzecznika budzi również spełnienie przez art. 55a ustawy o IPN wymogów zasady konieczności. Wprowadzenie sankcji karnych za określony rodzaj wypowiedzi zawsze stanowi istotne wkroczenie w sferę wolności wypowiedzi. Utrzymywanie sankcji karnych tego typu może mieć „mrozący skutek” dla debaty publicznej i powstrzymywać m.in. dziennikarzy przed wykonywaniem ich funkcji społecznej. Już sama bowiem groźba wszczęcia postępowania karnego wiąże się z dolegliwościami mogącymi zniechęcać do zabierania głosu w dyskusji publicznej i formułowania wypowiedzi dotyczących określonych tematów, a tym samym wpływać również na dostęp społeczeństwa do informacji.

Rzecznik zauważył, że w polskim systemie prawnym istnieją już art. 133 Kodeksu karnego, zgodnie z którym kto publicznie znieważa Naród lub Rzeczpospolitą Polską, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3. Przepis ten chroni przed naruszeniami cześć oraz szacunek należne narodowi oraz Rzeczypospolitej Polskiej. Zdaniem Rzecznika przedmiot ochrony tego przepisu jest tożsamy z przedmiotem ochrony art. 55a ustawy o IPN.

Z punktu widzenia zasady konieczności poważne wątpliwości Rzecznika budzi również sposób ukształtowania strony podmiotowej przestępstwa określonego w przepisie stanowiącym przedmiot kontroli. Zgodnie bowiem z art. 55a ust. 2 ustawy o IPN odpowiedzialności za przestępstwo polegające na publicznemu i wbrew faktom przypisaniu Narodowi i Państwu Polskiemu odpowiedzialności za wskazane zbrodnie podlega również sprawca, który działał nieumyślnie. W ocenie Rzecznika, w demokratycznym państwie prawa problem braku odpowiedniej wiedzy historycznej, który w praktyce będzie przyczyną nieumyślnego naruszenia dóbr chronionych w art. 55a ust. 1 ustawy o IPN, powinien być rozwiązywany poprzez działania edukacyjne, a nie poprzez nakładanie sankcji karnych.

VII.7202.13.2018 z 25 czerwca 2018 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie wniosku grupy posłów o zbadanie zgodności z Konstytucją przepisów Prawa łowieckiego.

Stanowisko Rzecznik przedstawi w terminie późniejszym.

Trybunał Konstytucyjny wydał następujące orzeczenia w sprawie wniosków, do których przystąpił Rzecznik Praw Obywatelskich:

IV.510.70.2017 z 5 lipca 2017 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie z wniosku grupy posłów dotyczącej instytucji pytań prawnych.

Postępowanie umorzone (postanowienie z 11 kwietnia 2018 r., sygn. akt K 7/17).

W związku z wycofaniem podpisów przez 24 posłów, liczba posłów popierających wnioski spadła poniżej liczby określonej w Konstytucji jako minimalna liczba posłów popierających wnioski. Powyższe oznacza konieczność umorzenia postępowania przez Trybunał Konstytucyjny.

3. Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił udział w postępowaniach w sprawie skarg konstytucyjnych:

Trybunał Konstytucyjny wydał następujące orzeczenia w sprawie skarg konstytucyjnych, do których przystąpił Rzecznik Praw Obywatelskich:

VII.511.30.2014 z 16 maja 2014 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie skargi konstytucyjnej Z. C.

Stanowisko częściowo uwzględnione (wyrok z 23 maja 2018 r., sygn. akt SK 8/14).

W ocenie Trybunału Konstytucyjnego skarżący, wbrew ustawowym wymaganiom, nie sformułował poprawnie zarzutu naruszenia przysługujących mu konstytucyjnych praw i wolności z powołaniem dowodów lub argumentów na jego uzasadnienie. Należało zatem umorzyć postępowanie w części dotyczącej kontroli zgodności art. 3 ustawy o ochronie informacji w zaskarżonym zakresie. W odniesieniu natomiast do zarzutu naruszenia przez art. 38 ust. 3 ustawy o ochronie informacji przepisów Konstytucji Trybunał uznał, że całkowite pozbawienie strony możliwości zapoznania się z uzasadnieniem wyroku sądu administracyjnego pierwszej instancji prowadzi do ograniczenia zasady sprawiedliwej procedury sądowej, a także prawa do zaskarżania orzeczeń wydanych w pierwszej instancji. Kwestionowany art. 38 ust. 3 ustawy o ochronie informacji, który przewiduje, że skarżącemu doręcza się jedynie odpis wyroku sądu administracyjnego bez jego uzasadnienia, uniemożliwia poznanie motywów rozstrzygnięcia zarówno prawnych, jak i faktycznych. Co więcej, do braku doręczenia uzasadnienia wyroku sądu administracyjnego dochodzi w sytuacji, w

której samo postępowanie sądowe toczyło się z wyłączeniem jawności wewnętrznej, a co za tym idzie udziału skarżącego. W konsekwencji jest nie tylko pozbawiony szansy poznania toku rozumowania przyjętego przez sąd, ale także możliwości oceny, czy orzeczenie to jest materialnie i formalnie prawidłowe. Zdaniem Trybunału zaskarżony przepis nie spełnia przesłanki niezbędności. Możliwe są bowiem inne środki ingerencji, które osiągają założony cel w postaci ochrony informacji niejawnych, ale pociągają za sobą ograniczenie praw podstawowych skarżącego w węższym zakresie.

II.510.1304.2015 z 15 grudnia 2015 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie skargi konstytucyjnej M.M. i in.

Postępowanie umorzone (postanowienie z 6 czerwca 2018 r., sygn. akt SK 44/15).

W ocenie Trybunału Konstytucyjnego w skardze konstytucyjnej brak jest związku logicznego między treścią kwestionowanych w zarzucie przepisów, a wskazanymi przez skarżących wzorcami kontroli. Skarżący nie wyjaśnili bowiem w uzasadnieniu, w jaki sposób treść kwestionowanych przepisów wpłynęła na naruszenie ich konstytucyjnych wolności i praw. Ponadto, Trybunał zwrócił uwagę na zakres podmiotowy skargi konstytucyjnej rozpoznawanej w niniejszej sprawie. Z pisma inicjującego postępowanie wynika, że skarżącymi w sprawie jest 10 osób, o których wolnościach i prawach ostatecznie rozstrzygnął prokurator w czterech postanowieniach. Nie jest tak, że każde ze wskazanych postanowień odnosiło się do wszystkich 10 osób, które wystąpiły z niniejszą skargą konstytucyjną. Oznacza to, że nie było jednego ostatecznego rozstrzygnięcia, wydanego na podstawie skarżonych przepisów. Trybunał Konstytucyjny przypomniał, że skarga konstytucyjna ma charakter indywidualny w tym sensie, że może ją wnieść tylko ta osoba, wobec której wydano ostateczne rozstrzygnięcie na podstawie przepisów, które mogły naruszyć jej konstytucyjne prawa lub wolności. Musi zatem istnieć spójność między podmiotem wnoszącym skargę, a ostatecznym rozstrzygnięciem, które musi dotyczyć jego sytuacji prawnej. Jednocześnie Trybunał Konstytucyjny nie wykluczył, by w wypadku, gdy ostateczne orzeczenie dotyczy więcej niż jednej osoby, wszystkie te osoby wniosły do Trybunału, po spełnieniu konstytucyjnych i ustawowych przesłanek, jedną skargę konstytucyjną. Jeśli jednak wobec więcej niż jednego podmiotu wydano ostateczne orzeczenia, wprawdzie na tej samej podstawie prawnej i o tej samej treści, nie daje to prawa tym osobom do wniesienia jednej wspólnej skargi konstytucyjnej.

II.801.1.2017 z 10 kwietnia 2017 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie skargi konstytucyjnej dotyczącej określenia stawek wynagrodzenia biegłych, taryf zryczałtowanych oraz sposobu dokumentowania wydatków niezbędnych dla wydania opinii w postępowaniu karnym.

Stanowisko uwzględnione (wyrok z 28 czerwca 2018 r., sygn. akt SK 4/17).

W ocenie Trybunału Konstytucyjnego zaskarżony przepis rozporządzenia jest sprzeczny z konstytucyjną zasadą ochrony praw majątkowych, gdyż w sposób ewidentny zawęża kryteria ustawowe, warunkujące uzyskanie wynagrodzenia przez biegłego oraz – wbrew wytycznym ustawodawcy – całkowicie pomija przesłankę nakładu pracy biegłego przy ustalaniu wysokości wynagrodzenia za jego pracę, mimo że przesłankę tę statuuje wprost ustawa. Zdaniem Trybunału przepisy wykonawcze muszą pozostawać w związku merytorycznym i funkcjonalnym w stosunku do rozwiązań ustawowych, ponieważ tylko w ten sposób mogą być wyznaczone granice, w jakich powinna mieścić się regulacja zawarta w przepisach wykonawczych. Regulacje zawarte w przepisach wykonawczych nie mogą więc prowadzić do zakwestionowania spójności i wewnętrznej harmonii rozwiązań przyjętych bezpośrednio w samej ustawie. W odniesieniu do zarzutu dyskryminacji biegłych ad hoc Trybunał uznał, że zróżnicowanie w akcie podstawowym wysokości wynagrodzenia od tego, czy biegły został wpisany na listę biegłych sądowych i pełni swoją funkcję co najmniej jedną kadencję, czy też nie stanowi niedopuszczalną w demokratycznym państwie prawa samowolę legislacyjną. Nie można bowiem na gruncie językowym ani teleologicznym wyprowadzić podstawy dla Ministra Sprawiedliwości do ustanowienia dodatkowych przesłanek warunkujących podwyższenie wysokości wynagrodzenia biegłego.

IV.7020.37.2014 z 10 sierpnia 2017 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie skargi konstytucyjnej o stwierdzenie niezgodności z Konstytucją przepisu Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego ustanawiającego dla dziecka termin do wytoczenia powództwa o zaprzeczenie ojcostwa w sposób nieuwzględniający tego, kiedy dziecko uzyskało wiedzę o swoim biologicznym pochodzeniu.

Stanowisko uwzględnione (wyrok z 16 maja 2018 r., sygn. akt SK 18/17).

W ocenie Trybunału Konstytucyjnego data osiągnięcia przez dziecko pełnoletności nie zawsze stanowi relewantne kryterium ustalenia początku biegu zawitego terminu do wytoczenia przez pełnoletnie dziecko powództwa o zaprzeczenie ojcostwa męża matki. Podstawowe znaczenie dla podjęcia przez zainteresowaną osobę decyzji o skorzystaniu z prawa do wytoczenia takiego powództwa ma niewątpliwie to, czy w ogóle ma ona wiedzę o okolicznościach świadczących o tym, że nie pochodzi od męża matki. Zdaniem Trybunału powyższe oznacza, że początek biegu terminu zawitego określonego w art. 70 § 1 k.r.o. został ustalony w sposób arbitralny. Ustawodawca nie powiązał go z kryterium mającym charakter relewantny z punktu widzenia całej konstrukcji prawnej. Oderwał go bowiem od daty, w której osoba zainteresowana uzyskała informację o tym, że nie pochodzi od męża swojej matki. Ustawodawca przyznał pierwszeństwo zasadzie stabilizacji stosunków prawnych, wprowadzając rozwiązanie prawne niezapewniające ochrony dóbr osób, które o swoim

rzeczywistym pochodzeniu biologicznym dowiedziały się dopiero po upływie terminu przewidzianego w zaskarżonym przepisie. W ocenie Trybunału ustawodawca nie może tworzyć konstrukcji normatywnych, które są niewykonalne, stanowią złudzenie prawa i w konsekwencji dają jedynie pozór ochrony interesów jednostki. Ustawodawca, co do zasady, nie może więc doprowadzać do istotnego zawężenia możliwości realizacji formalnie przyznanego jednostce prawa podmiotowego, tak że w istocie prowadzi to do powstania swoistego *nudum ius*, które wskutek tego staje się prawem bezprzedmiotowym.

XI.501.8.2015 z 25 sierpnia 2017 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie skargi konstytucyjnej dotyczącej obowiązku zamieszczania symbolu przyczyny niepełnosprawności w orzeczeniu o stopniu niepełnosprawności.

Stanowisko uwzględnione (wyrok z 19 czerwca 2018 r., sygn. akt SK 19/17).

W ocenie Trybunału Konstytucyjnego skoro ograniczenia konstytucyjnych praw i wolności mogą być ustanawiane tylko w ustawie, to kryje się w tym nakaz kompletności unormowania ustawowego, które musi samodzielnie określać wszystkie podstawowe elementy ograniczenia danego prawa i wolności, tak aby już na podstawie lektury przepisów ustawy można było wyznaczyć kompletny zarys tego ograniczenia. Niedopuszczalne jest natomiast przyjmowanie w ustawie uregulowań blankietowych, pozostawiających organom władzy wykonawczej czy organom samorządu lokalnego swobodę normowania ostatecznego kształtu owych ograniczeń, a w szczególności wyznaczania zakresu tych ograniczeń. Ustawa o rehabilitacji zawodowej nie ustanawia wymogu, by orzeczenie o niepełnosprawności wskazywało na konkretną przyczynę niepełnosprawności. Zgodnie z art. 6b ust. 3 ustawy o rehabilitacji zawodowej w orzeczeniu powiatowego zespołu, poza ustaleniem niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności, powinny być zawarte odpowiednie wskazania. W związku z powyższym Trybunał uznał, że § 13 ust. 2 pkt 9 w związku z § 32 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności jest niezgodny z przepisami Konstytucji, przez to, że ustanowienie ograniczenia konstytucyjnych wolności i praw nastąpiło w rozporządzeniu.

4. Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił udział w postępowaniach przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie pytań prawnych:

III.7060.113.2018 z 25 kwietnia 2018 r. – stanowisko Rzecznika w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie pytania prawnego Sądu Okręgowego dotyczącego zgodności z Konstytucją przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, do którego Rzecznik zgłosił udział 14 marca 2018 r.

Zgodnie z zakwestionowanym przepisem ustawy nie ulegają przedawnieniu należności z tytułu składek zabezpieczone hipoteką lub zastawem, jednakże po upływie terminu przedawnienia należności te mogą być egzekwowane tylko z przedmiotu hipoteki lub zastawu do wysokości zaległych składek i odsetek za zwłokę liczonych do dnia przedawnienia.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich domniemanie konstytucyjności art. 24 ust. 5 ustawy nie może zostać utrzymane, bowiem instytucja ta różnicuje w istotny sposób zakres czasowy odpowiedzialności podatników, w zależności od arbitralnego i przypadkowego kryterium, tj. posiadania lub nieposiadania składników majątkowych pozwalających na ustanowienie zabezpieczenia w formie hipoteki przymusowej. Zdaniem Rzecznika nie do zaakceptowania jest, z punktu widzenia zasady równej ochrony własności, wprowadzenie rozwiązań przewidujących bardziej rygorystyczne traktowanie podatników posiadających nieruchomości.

W pierwszym przypadku, w wyniku ustanowienia zabezpieczenia w formie hipoteki, płatnicy składek zostają pozbawieni ochrony swoich praw, gdyż po upływie terminu przedawnienia, należności z tytułu składek mogą być nadal egzekwowane. W sytuacji płatników składek, wobec których zastosowano inne formy zabezpieczenia, przedawnienie należności nastąpi na zasadach ogólnych, z uwzględnieniem zawieszenia biegu terminu przedawnienia.

Ponadto, Rzecznik zauważył, że zaskarżony przepis pozwala na egzekwowanie długu przez dziesięciolecia, tworząc stan niepewności. Z kolei zapewnienie obywatelowi bezpieczeństwa prawnego zakłada umożliwienie mu przewidywania działań organów władzy publicznej. W opinii Rzecznika konstrukcja omawianego przepisu nie stwarza takich możliwości podatnikom. W demokratycznym państwie prawa nie może dochodzić do sytuacji, w których na skutek niekonstytucyjnych regulacji prawnych obywatel może stać się tzw. dożywotnim dłużnikiem państwa, jeżeli posiada określone składniki majątku, na których można dokonać zabezpieczenia rzeczowego. Podatnik ma bowiem prawo oczekiwać, że po upływie oznaczonego czasu dojdzie do wygaśnięcia zobowiązania.

Trybunał Konstytucyjny wydał następujące orzeczenia w sprawie pytań prawnych, do których przystąpił Rzecznik Praw Obywatelskich:

VII. Wystąpienia legislacyjne

VII.510.2.2017 z 13 kwietnia 2018 r. – wystąpienie do Marszałka Senatu RP w sprawie nowelizacji ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz ustawy o Sądzie Najwyższym.

W dniu 12 kwietnia 2018 r. Sejm RP uchwalił ustawę o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz ustawy o Sądzie Najwyższym. Ustawa została przekazana do rozpatrzenia przez Senat.

W przypadku niniejszej ustawy Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił uwagę na problemy, które wiążą się z zapewnieniem każdemu prawa do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd. Ustawa budzi poważne wątpliwości z punktu widzenia ochrony wolności i praw obywatelskich.

Zgodnie z ustawą o Sądzie Najwyższym z 8 grudnia 2017 r., sędzia SN przechodzi w stan spoczynku po ukończeniu 65. roku życia. Nie stanie się tak, jeśli nie później niż na 6 miesięcy i nie wcześniej niż na 12 miesięcy przed tym, złoży oświadczenie o woli dalszego zajmowania stanowiska i przedstawi zaświadczenie o zdolności ze względu na stan zdrowia, do pełnienia obowiązków sędziowskiego, a Prezydent wyrazi na to zgodę. Przedtem głowa państwa może zasięgnąć opinii Krajowej Rady Sądownictwa. W ustawie przekazanej do Senatu dodaje się jedynie stwierdzenie, że KRS wydaje taką opinię w terminie 30 dni. W ocenie Rzecznika uzupełnienie procedury o możliwość zasięgnięcia opinii KRS nie zmienia faktu, że artykuł ustawy będzie niezgodny z konstytucyjną zasadą podziału władz oraz zasadą odrębności i niezależności władzy sądowniczej. Co więcej, zdaniem Rzecznika, brak obowiązku uzasadnienia stanowiska Prezydenta narusza prawo do informacji o sprawach publicznych. Pozostawienie tej sfery całkowitemu uznaniu Prezydenta nie ma żadnego uzasadnienia konstytucyjnego, zwłaszcza z punktu widzenia prawa do rozpatrzenia sprawy przez niezawisły i bezstronny sąd. W przekonaniu Rzecznika ewentualna odmowa Prezydenta wobec dalszego pełnienia stanowiska przez sędziego SN nie powinna mieć cech działania arbitralnego, co wynika z zasady demokratycznego państwa prawnego oraz zasady legalizmu. W konsekwencji proponowane przepisy naruszają także art. 60 Konstytucji, gwarantujący prawo dostępu do służby publicznej na jednakowych zasadach.

Rzecznik zwrócił również uwagę na fakt, iż art. 37 § 1 ustawy o SN po zmianach nie będzie mieć zastosowania wobec sędziów zajmujących obecnie stanowiska w Sądzie Najwyższym, którzy osiągnęli już wiek przechodzenia w stan spoczynku, zgodnie z postanowieniami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym. Proponowany obecnie przepis będzie miał bowiem wyłącznie zastosowanie pro futuro. Uchwalane przepisy nie będą zatem stanowiły przeszkody do dokonania wymiany kadrowej w Sądzie Najwyższym, a co za tym

idzie do pogwałcenia Konstytucji, prawa UE oraz zasady niezależności sądownictwa.

Zaproponowane w ustawie – Prawo o ustroju sądów powszechnych zmiany *prima facie* zdają się zwiększać zakres udziału przedstawicieli władzy sądowniczej – w postaci Krajowej Rady Sądownictwa (dalej jako: KRS) w procedurze odwoływania prezesów i wiceprezesów sądów oraz w trakcie badania, czy sędzia sądu powszechnego, po ukończeniu 65 roku życia może w dalszym ciągu pełnić swoją funkcję. Jednakże na ocenę wskazanych propozycji legislacyjnych, zdaniem Rzecznika, rzutują rozwiązania przyjęte w uchwalonej w dniu 8 grudnia 2017 r. ustawie zmieniającej ustawę o Krajowej Radzie Sądownictwa, przyznające Sejmowi RP prawo wyboru 15 sędziów do KRS. Przekazanie władzy ustawodawczej uprawnienia w tym zakresie prowadzi zaś do niedopuszczalnej ingerencji w zarządzanie wymiarem sprawiedliwości, a w konsekwencji do naruszenia Konstytucji oraz zasady trójpodziału i równowagi władz.

Rzecznik przedstawił Marszałkowi powyższe uwagi z prośbą o uwzględnienie ich w toku procesu legislacyjnego.

VII.501.315.2014 z 26 kwietnia 2018 r. – wystąpienie do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie projektu ustawy o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości.

Rzecznik Praw Obywatelskich negatywnie ocenił propozycje zawarte w art. 1 ust. 2 pkt 7 projektu ustawy o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości, polegające na wyłączeniu z zakresu jej stosowania danych osobowych przetwarzanych w ramach realizacji zadań ustawowych Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Wojskowego oraz Centralnego Biura Antykorupcyjnego. Takie wyłączenie może oznaczać – w opinii Rzecznika - nie tylko sprzeczność z postanowieniami dyrektywy 2016/680, ale przede wszystkim z art. 51 Konstytucji.

Zaniepokojenie Rzecznika budzą informacje o problemach związanych z budżetem przyszłego organu: Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych (dalej jako: PUODO) i brakiem przygotowania do stosowania nowych przepisów od maja 2018 roku. Kwestie te powinny zostać rozstrzygnięte jak najszybciej, by możliwe było sprawne wykonywanie nowych obowiązków od początku obowiązywania przepisów ustawy o ochronie danych osobowych oraz ustawy o ochronie danych osobowych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości.

Ponadto, Rzecznik wyraził wątpliwości dotyczące przepisów projektu ustawy, regulujących nadzór nad przetwarzaniem danych osobowych w zakresie m.in. ich usuwania i kontroli, a także kompetencji PUODO.

Rzecznik zauważył również, że w projekcie ustawy nie przewidziano niezależnej kontroli przestrzegania przepisów dyrektywy przez sądy i inne niezależne organy wymiaru sprawiedliwości. Analogiczne wyłączenie w odniesieniu do sądów (już nie prokuratury) zawiera rozporządzenie ogólne o ochronie danych. W związku z tym, w projekcie ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku z zapewnieniem stosowania rozporządzenia 2016/6797 słusznie przewidziano nowelizację Prawa o ustroju sądów powszechnych wskazując, kto sprawuje nadzór nad przetwarzaniem danych osobowych przez sądy na gruncie rozporządzenia ogólnego o ochronie danych. Wydaje się, że analogiczne przepisy – odnoszące się do zakresu stosowania dyrektywy 2016/680 muszą zostać zaproponowane również w omawianej ustawie, co najmniej w odniesieniu do prokuratury.

W art. 17 projektu ustawy wskazano, że w przypadku, gdy przepisy nie określają terminu, to administrator dokonuje weryfikacji danych osobowych nie rzadziej niż co 10 lat od dnia zebrania, uzyskania, pobrania i aktualizacji danych. Rzecznik powziął wątpliwość, jakie przesłanki uzasadniają określenie właśnie takiego terminu. Co prawda art. 5 dyrektywy 2016/680 w tym względzie jest bardzo ogólnie sformułowany i pozwala na duży margines uznania państwa członkowskiego, jednak propozycja 10 lat wymagałaby przedstawienia przekonującego wyjaśnienia chociażby w uzasadnieniu do projektu ustawy. Nie są bowiem znane przyczyny, dla których akurat 10, a nie 5 lat, jest okresem właściwym do weryfikacji danych.

Za szczególnie zbędny i niezgodny z dyrektywą Rzecznik uznał art. 24 ust. 4 projektu ustawy, który uzależnia przekazanie informacji osobie, której dane dotyczą od niezbędności do ochrony jej żywotnych interesów lub innej osoby. Ponadto, w projekcie ustawy w ogóle nie jest zrealizowane prawo do wniesienia skutecznej skargi na działania administratora. W projekcie tym pominięto także istotę prawa dostępu, czyli informacji o tym, jakie dane osobowe są przetwarzane i wszelkich dostępnych informacji o ich pochodzeniu.

Rzecznik wskazał, że w projekcie ustawy zabrakło również wdrożenia art. 54 dyrektywy 2016/680, a zatem możliwości wniesienia sprawy do sądu, niezależnie od postępowania administracyjnego i sądowniczo-administracyjnego. Taka możliwość – analogicznie – została przewidziana w ustawie o ochronie danych osobowych w odniesieniu do rozporządzenia ogólnego o ochronie danych osobowych.

Zastrzeżenia Rzecznika Praw Obywatelskich muszą budzić te wszystkie zmiany w ustawach, które przewidują przyznanie prawa do pozyskiwania informacji przez służby, bez konieczności składania wniosku o dostęp, za pomocą urządzeń telekomunikacyjnych. Niejasne i budzące poważne obawy są – zdaniem Rzecznika – te wszystkie przepisy zmieniające, które wyłączają stosowanie art. 12-22 oraz art. 34 rozporządzenia ogólnego w sytuacji, gdy dane przetwarzane są przez służby w celu innym niż wynikający z dyrektywy 2016/680. Wprowadzenie tego typu rozwiązań wymaga bowiem nie tylko

szczegółowej oceny pod kątem realizacji gwarancji wymaganych przez rozporządzenie ogólne o ochronie danych osobowych, ale także pod kątem realizacji przesłanek wskazanych w przepisach Konstytucji.

Rzecznik przedstawił Ministrowi niniejsze uwagi z prośbą o poinformowanie o sposobie ich wykorzystania w pracach legislacyjnych.

VII.510.4.2016 z 22.05.2018 r. – wystąpienie do Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi.

Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił uwagę, że przedstawiony do konsultacji projekt zmierza m.in. do wprowadzenia sądowej kontroli w stosunku do ostatecznych decyzji wydawanych przez konsulów w sprawach odmowy wydawania unieważnienia lub cofnięcia wiz Schengen. W ocenie Rzecznika opisany mechanizm prawny realizuje zalecenia wskazane w wyroku Trybunału Sprawiedliwości UE z dnia 13 grudnia 2017 r. Proponowane rozwiązanie stanowi również odpowiedź na postulat Rzecznika podnoszony we wcześniejszych wystąpieniach skierowanych do Ministra Spraw Zagranicznych odnośnie do konieczności pilnego podjęcia inicjatywy legislacyjnej, która doprowadzi do zapewnienia cudzoziemcom – obywatelom państw trzecich możliwości zaskarżenia do sądu decyzji o odmowie wydania wize przez konsula.

Wątpliwości Rzecznika, z punktu widzenia zapewnienia każdemu prawa do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd, budzi natomiast kwestia wydłużenia terminu na przekazanie sądowi skargi wraz z kompletnymi i uporządkowanymi aktami sprawy i odpowiedzią na skargę przez ministra właściwego do spraw zagranicznych z trzydziestu do sześćdziesięciu dni. Rzecznik wskazał, że w realiach współczesnego rozwoju usług komunikacyjnych, powołanie się przez projektodawcę na „utrudnioną w niektórych krajach możliwość przekazywania korespondencji realizowanej w trybie poczty dyplomatycznej, z uwagi na jej specyfikę i częstotliwość” w celu wydłużenia terminu na przekazanie skargi do sądu administracyjnego do sześćdziesięciu dni nie znajduje uzasadnienia. Wyrażając zrozumienie dla obaw co do ewentualnego ryzyka związanego z czasem procedowania przez organy administracji Rzecznik zauważył, że wydłużenie standardowego terminu w tym zakresie nastąpiłoby kosztem prawa jednostek do sprawnego rozpatrzenia swojej sprawy.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych w piśmie z 12 czerwca 2018 r. zwrócił uwagę, że wskazanie 60-dniowego terminu na przekazanie sprawy do wojewódzkiego sądu administracyjnego nie niweczy prawa do sądu, ani w sposób bezpośredni, ani pośredni, nie zamyka również drogi sądowej cudzoziemcowi do rozpoznania sprawy. W ocenie resortu spraw zagranicznych rozproszenie urzędów konsularnych w państwach przyjmujących cudzoziemców i utrudniona w niektórych krajach możliwość przekazywania

korespondencji realizowana w trybie poczty dyplomatycznej, z uwagi na jej specyfikę i częstotliwość, nie pozwala na dotrzymanie 30-dniowego terminu na przekazanie skargi, akt sprawy wraz ze stanowiskiem organu. Wykorzystanie poczty dyplomatycznej do przekazywania akt sprawy gwarantuje odpowiedni poziom bezpieczeństwa informacji w nich zawartych. Ponadto, Minister Spraw Zagranicznych będzie wykonywał za konsula czynności w postępowaniu, co automatycznie pociąga za sobą konieczność zagwarantowania większego nakładu pracy, a co za tym idzie również czasu poświęconego na przygotowanie i przekazanie dokumentacji do sądu. Z powyższych względów, podniesiona w stanowisku Rzecznika uwaga, nie może zostać uwzględniona.

VIII. Opinie i stanowiska

XI.7036.61.2017 z 14 maja 2018 r. – wystąpienie do Przewodniczących Senackich Komisji: Nauki, Edukacji i Sportu, Samorządu Terytorialnego i Administracji Państwowej oraz Ustawodawczej w sprawie dookreślenia zasad i finansowania dowozu uczniów z niepełnosprawnościami do szkół i placówek edukacyjnych.

Art. 70 Konstytucji przyznaje każdemu prawo do nauki oraz zobowiązuje władze publiczne do zapewnienia obywatelom powszechnego i równego dostępu do wykształcenia. Ratyfikując Konwencję o prawach osób niepełnosprawnych, Polska uznała także prawo osób z niepełnosprawnościami do edukacji bez dyskryminacji i na zasadzie równości, o czym mowa w art. 24 tego aktu prawnego. Ułatwienia w zakresie dojazdu do placówek edukacyjnych uczniów z niepełnosprawnościami stanowią narzędzie realizacji prawa do edukacji oraz gwarantują dostępność edukacji na zasadach równych szans dla wszystkich uczniów.

Rzecznik Praw Obywatelskich, jako niezależny organ do spraw monitorowania wdrażania postanowień Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, z wielką uwagą analizuje działania mające na celu realizację określonych wyżej zobowiązań. W skargach do Rzecznika sygnalizowane są liczne problemy dotyczące treści umów, które są zawierane przez jednostki samorządu terytorialnego z rodzicami w zakresie dowozu dzieci.

W aktualnym stanie prawnym nie funkcjonują żadne przesłanki bądź kryteria, w oparciu o które ma zostać ustalona kwota należnego zwrotu za przejazd dziecka i opiekuna. W praktyce zasady tego zwrotu często są określane jednostronnie przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta). Poszczególne gminy w odmienny sposób mogą więc regulować sposób rozliczenia, czy stawkę zwrotu przysługującą za kilometr przejazdu. Ze skarg wpływających do Rzecznika wynika, że określane przez gminy stawki zwrotu często nie pokrywają rzeczywistych kosztów ponoszonych przez opiekunów na dowóz dziecka. W takich sytuacjach obywatele są zmuszeni do akceptowania niekorzystnych dla nich warunków, bądź też do występowania na drogę sądową celem dochodzenia swoich praw.

W ocenie Rzecznika jedynie wprowadzenie jednolitych reguł refundacji tych wydatków, tj. określenie ich w akcie prawa powszechnie obowiązującego, pozwoli uniknąć większości takich procesów, a tym samym ułatwi – a niekiedy wręcz realnie umożliwi – dzieciom i uczniom z niepełnosprawnościami dostęp do edukacji.

Ponadto, Rzecznik stoi na stanowisku, że dla uznania, iż gmina w sposób rzeczywisty i skuteczny realizuje ustawowy obowiązek organizowania transportu osób z niepełnosprawnością do odpowiednich placówek, nie jest wystarczający zwrot kosztów jedynie za przejazdy, podczas których rodzic pełni funkcję opiekuna ucznia. Konieczne jest również pokrycie kosztów przejazdów samego

opiekuna ze szkoły do domu, a następnie z domu do szkoły. Tylko takie ukształtowanie zasad zwrotu umożliwi bowiem realną rekompensatę ponoszonych kosztów i pozwala uznać, że możliwość samodzielnego dowożenia dziecka niepełnosprawnego do szkoły jest realną alternatywą wobec dowozu zapewnianego przez gminę.

Rzecznik wyraził przekonanie, że przedstawione w wystąpieniu wnioski mogą przyczynić się do zapewnienia skutecznej ochrony praw i wolności dzieci i uczniów z niepełnosprawnościami poprzez zapewnienie tej grupie osób gwarancji dostępu do edukacji. Wyraził także nadzieję, że przedstawione uwagi spotkają się z zainteresowaniem ze strony poszczególnych komisji i zostaną uwzględnione w dalszych pracach legislacyjnych nad projektem ustawy o zmianie ustawy – Prawo oświatowe.

VII.613.10.2018 z 30 maja 2018 r. – wystąpienie do Przewodniczącego Komisji Ustawodawczej Senatu RP w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy – Prawo o zgromadzeniach.

Opiniowany projekt ustawy zakłada zmianę przepisów ustawy – Prawo o zgromadzeniach, które wprowadzone zostały ustawą z dnia 13 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy – Prawo o zgromadzeniach. W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich wprowadzenie tych zmian jest pożądane i zarazem konieczne, gdyż aktualnie obowiązujące przepisy radykalnie ograniczają wolność zgromadzeń wyrażoną w art. 57 Konstytucji, zgodnie z którą każdemu zapewnia się wolność organizowania pokojowych zgromadzeń i uczestniczenia w nich, a także powiązaną z nią, określoną w art. 54 Konstytucji, wolność wyrażania swoich poglądów.

Opiniowany projekt ustawy przewiduje w art. 1 ustawy zmianę przepisów Prawa o zgromadzeniach, które dotyczą zgromadzeń cyklicznych. Artykuł 1 pkt 4 tego projektu uchyla rozdział 3a dotyczący postępowania w sprawach zgromadzeń organizowanych cyklicznie, natomiast art. 1 pkt 1-3, 5-6 konsekwentnie zmienia pozostałe przepisy Prawa o zgromadzeniach, które odnoszą się do tych zgromadzeń. Dodatkowo w art. 12 ust. 1 wyłącza się zwrot wprowadzony nowelizacją ustawy z 2016 r. „w szczególności w odległości mniejszej niż 100 m pomiędzy zgromadzeniami”. Rzecznik zauważył, że art. 1 opiniowanego projektu dotyczy wyłącznie zmian wprowadzonych nowelizacją z 2016 r., co do których swoją krytyczną opinię Rzecznik przedstawiał na etapie prac parlamentarnych. Projekt zakłada więc uchylenie kwestionowanych przez Rzecznika regulacji. Tym samym zmiana tych przepisów zapewni powrót do regulacji sprzed nowelizacji z 2016 r. Nie budzą przy tym wątpliwości przepisy przejściowe zaproponowane w projekcie.

Rzecznik zwrócił uwagę, że aktualne regulacje zakazują odbycia zgromadzenia, które zgłoszone zostało w tym samym miejscu i czasie, w którym odbywa się zgromadzenie cykliczne, a także pozbawiają możliwości przeprowadzenia kontrmanifestacji. Przepisy prawa powinny być natomiast

ustanawiane na korzyść prawa pokojowego, swobodnego zgromadzenia się, a wszelkie ograniczenie wolności zgromadzeń powinny następować w wyjątkowych sytuacjach, przewidzianych w ustawie i gdy jest to konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób.

Mając powyższe na uwadze, w ocenie Rzecznika, niezwykle istotne jest przywrócenie stanu prawnego sprzed nowelizacji z 2016 r., która to ustawa wprowadziła istotny regres w zakresie wolności zgromadzeń publicznych. Opiniowany projekt wprowadza rozwiązania, które umożliwią uchylenie kwestionowanych przepisów.

V.510.84.2018 z 26 czerwca 2018 r. – wystąpienie do Ministra Sprawiedliwości w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy – Prawo upadłościowe oraz niektórych innych ustaw.

W kontekście projektowanych zmian Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił uwagę na konieczność uregulowania upadłości konsumenckiej w odrębnej ustawie, kompleksowo normującej przedmiotową problematykę. Kluczowe znaczenie należy przypisać eksponowanej przez ustawodawcę funkcji oddłużeniowej, tzw. „drugiej szansy” upadłego będącego konsumentem. Tymczasem zawarcie upadłości konsumenckiej w ustawie upadłościowej, ukierunkowanej przeciw na prowadzenie likwidacji majątku upadłego i ochronę w jak najwyższym stopniu praw wierzycieli, pozostaje w sprzeczności z ogólnym celem oddłużenia konsumenckiego.

Zdaniem Rzecznika istnieje także konieczność wyodrębnienia systemowego upadłości konsumenckiej na etapie postępowania sądowego. Liczba spraw z upadłości konsumenckiej stanowi przeważającą większość w wydziałach upadłościowych sądów rejonowych. Tymczasem upadłość taka ma spełniać inne cele niż upadłość przedsiębiorców. Z uwagi na ograniczenie liczby wydziałów upadłościowych, niejednokrotne oddalenie siedzib sądów od miejsca zamieszkania upadłego, w rzeczywistości powoduje oddalenie wymiaru sprawiedliwości od obywateli. Co więcej, może również naruszać konstytucyjne prawo do sądu. W tej sytuacji, celowym wydaje się rozważenie możliwości oddzielenia postępowań *stricte* upadłościowych od upadłości konsumenckiej, np. poprzez przekazanie ich do wydziałów cywilnych sądów rejonowych, czy wyodrębnionych w nich wyspecjalizowanych sekcji prawa upadłości konsumenckiej.

Ponadto, w ocenie Rzecznika, zasadne wydaje się wzmocnienie techniczne i organizacyjne sądów. Jedną z podstawowych przyczyn długotrwałości postępowań upadłościowych jest brak centralnego elektronicznego rejestru restrukturyzacji i upadłości. Mimo wielokrotnych zapewnień ze strony ustawodawcy i władz wykonawczych, system ten w dalszym ciągu nie funkcjonuje.

Rzecznik wskazał również na potrzebę rozważenia i być może wprowadzenia obowiązkowego udziału upadłego konsumenta w programie edukacji finansowej. Takie obowiązkowe szkolenie powinno przekazać teoretyczną i praktyczną wiedzę na temat zarządzania własnymi finansami, by w przyszłości konsument nie popadał w kolejne niemożliwe do spłaty zadłużenia.

W opinii Rzecznika, projektowane zmiany nie rozwiązują także sygnalizowanego już wcześniej problemu z doręczaniem przesyłek pocztowych w trakcie trwania postępowania upadłościowego.

Rzecznik zauważył też, że proponowana nowelizacja w niewielkim stopniu uwzględnia konieczność prawnego uregulowania upadłości małżonków. Przede wszystkim unormowaniu powinna ulec sytuacja równoległego prowadzenia postępowań upadłościowych wobec obojga małżonków. Nowelizacja nie rozwiązuje też problemów z ochroną praw małżonka oraz byłego małżonka upadłego.

Przesyłając ww. uwagi i wnioski wobec projektowanej zmiany ustawy Prawo upadłościowe, Rzecznik wyraził nadzieję na ich rzetelną analizę oraz rozważenie możliwości ich wprowadzenia.

IX. Reakcje na wcześniejsze wystąpienia Rzecznika

Wystąpienie do Przewodniczącego Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji Senatu RP (VII.602.23.2015 z 16 października 2017 r.) – w sprawie zjawiska tzw. prekampanii wyborczej.

Przewodniczący Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji Senatu RP w piśmie z 29 czerwca 2018 r. poinformował, że nie podziela argumentów przedstawionych przez Rzecznika. Zdaniem Przewodniczącego utrzymanie obecnego stanu prawnego pozostawiającego partyjne wydatki propagandowe poza jakąkolwiek reglamentacją, choćby ewidencyjno-sprawozdawczą – jest przemyślaną i świadomą decyzją ustawodawcy.

Wystąpienie do Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (III.7064.186.2017 z 25 października 2017 r.) – w sprawie kolizji uprawnień do zasiłku pielęgnacyjnego i dodatku pielęgnacyjnego osób, które osiągnęły wiek 75 lat.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w piśmie z 27 kwietnia 2018 r. wskazał, że celem obowiązujących przepisów jest, aby jedna osoba, za ten sam okres, nie otrzymywała dodatku pielęgnacyjnego i zasiłku pielęgnacyjnego, tj. świadczeń o podobnym celu i charakterze: częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji. W związku z powyższym, w resorcie polityki społecznej nie są prowadzone prace legislacyjne nad zmianą powyższych regulacji prawnych, których wynikiem byłoby dopuszczenie jednoczesnego pobierania obu ww. świadczeń mających ten sam cel.

Wystąpienie do Ministra Sprawiedliwości (IX.517.2.2015 z 15 grudnia 2017 r.) – w sprawie funkcjonowania nadzoru penitencjarnego wobec osób z niepełnosprawnością intelektualną lub psychiczną.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w piśmie z 27 kwietnia 2018 r. poinformował, że Minister Sprawiedliwości, dostrzegając potrzebę wprowadzenia zmian w obszarze wykonywania orzeczeń w postępowaniu karnym, Zarządzeniem z 17 lipca 2017 r. powołał Zespół do opracowania projektu zmian przepisów prawa karnego wykonawczego. Zadaniem tego Zespołu jest dokonanie przeglądu i oceny aktualnego stanu prawnego w zakresie prawa karnego wykonawczego oraz wypracowanie propozycji niezbędnych rozwiązań legislacyjnych w tej dziedzinie, w tym także tych, które związane są z pobytem w jednostkach penitencjarnych osób z niepełnosprawnością intelektualną lub chorych psychicznie. Ponadto, w Departamencie Legislacyjnym Ministerstwa Sprawiedliwości, wychodząc

naprzeciw inicjatywie Rzecznika, powołano zespół roboczy, który wspólnie z przedstawicielami Ministerstwa Zdrowia ma za zadanie wypracowanie rozwiązań legislacyjnych zmierzających do stworzenia podstaw instytucjonalnych oraz prawnych dla umieszczania w szpitalach psychiatrycznych osób, którym sąd penitencjarny udzielił obligatoryjnej przerwy w karze z powodu choroby psychicznej, a które stanowią bezpośrednie zagrożenie dla życia i zdrowia swojego, jak i innych osób. Dostrzegając także potrzebę podniesienia poziomu realizowanych czynności z zakresu nadzoru penitencjarnego w sferze respektowania praw osadzonych osób niepełnosprawnych przewidziano także działania o charakterze szkoleniowym.

Wystąpienie do Minister Edukacji Narodowej (XI.7036.61.2017 z 30 stycznia 2018 r.) – w sprawie problemów związanych z dowozem uczniów z niepełnosprawnościami do szkół i innych placówek edukacyjnych.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej w piśmie z 9 kwietnia 2018 r. poinformowała, że resort podtrzymuje swoje dotychczasowe stanowisko w sprawie. Odnosząc się do wniosku o rozważenie rozszerzenia katalogu placówek, do których uczęszczanie uprawniałoby do bezpłatnego transportu uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi, o których mowa w przepisach Prawa oświatowego, MEN nie planuje obecnie zmiany regulacji w tym zakresie. Nałożenie na gminy obowiązku zapewniania dowozu i opieki do innych ośrodków będzie bowiem skutkowało dodatkowymi zobowiązaniami finansowanymi dla gmin. Jednocześnie Sekretarz Stanu zapewniła, iż postulaty Rzecznika zostały przekazane do wykorzystania w pracach działającego w MEN Zespołu do spraw opracowania modelu kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Wystąpienie Rzecznika Praw Obywatelskich oraz Rzecznika Praw Dziecka do Ministra Sprawiedliwości (II.502.1.2017 z 30 stycznia 2018 r.) – w sprawie nowelizacji Kodeksu karnego w zakresie uchylania się od wykonania obowiązku alimentacyjnego.

Zastępczyni Prokuratora Krajowego pismem z 13 kwietnia 2018 r. poinformowała, że Departament Postępowania Przygotowawczego Prokuratury Krajowej skierował do podległych jednostek organizacyjnych prokuratury pismo instrukcyjne, w którym określono metodykę prowadzenia postępowań przygotowawczych o przestępstwa z art. 209 § 1 k.k. i 1a k.k., jak również przedstawiono stanowisko, co do wykładni przepisów intertemporalnych. Ponadto, Zastępczyni Prokuratora Krajowego przekazała dane statystyczne, z których wynika, że zasadniczo wzrosła skuteczność ścigania sprawców tej kategorii przestępstw.

Wystąpienie do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (WZF.7060.1204.2017 z 2 lutego 2018 r.) – w sprawie przepisów tzw. ustawy dezubekizacyjnej.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji w piśmie z 5 kwietnia 2018 r. zauważył, że analogiczny mechanizm obniżenia świadczeń funkcjonariuszom pełniącym służbę w organach bezpieczeństwa miał już miejsce na gruncie ustawy dezubekizacyjnej z 2009 r., która była przedmiotem pozytywnej oceny konstytucyjnej. W ocenie resortu trudno zgodzić się z twierdzeniem o nieuzasadnionym oraz krzywdzącym obniżeniu emerytur i rent, a także o naruszeniu zasady zaufania obywateli do państwa. Za niezasadne można uznać także twierdzenia o wprowadzeniu mechanizmu odpowiedzialności zbiorowej. Wszystkie świadczenia oraz ich zmiana w systemie emerytalnym, zarówno powszechnym, jak i zaopatrzeniowym są bowiem ustalane w drodze indywidualnych decyzji administracyjnych wydawanych na podstawie przepisów ustawowych znajdujących zastosowanie do ogółu adresatów i podlegających zaskarżeniu do właściwego sądu powszechnego. Sekretarz Stanu podkreślił także, że celem ustawy dezubekizacyjnej było wprowadzenie obostrzeń w zakresie przywilejów emerytalnych, będących konsekwencją wysokich uposażeń, jakie wiązały się z samym faktem służby w aparacie bezpieczeństwa PRL. Ponadto, ustawa przewiduje możliwość wyłączenia przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w danym, szczególnie uzasadnionym przypadku, stosowania określonych przepisów tej ustawy, regulujących wysokość świadczeń osób, które pełniły służbę na rzecz totalitarnego państwa.

Wystąpienie do Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (III.7043.17.2018 z 22 lutego 2018 r.) – w sprawie wykorzystania instytucji wygaśnięcia stosunków pracy wobec pracowników Biura Uznawalności Wykształcenia i Wymiany Międzynarodowej.

Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego pismem z 17 kwietnia 2018 r. poinformował, że instytucja wygaszania stosunków pracy była podyktowana powierzeniem Dyrektorowi tworzonej Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej misji ukształtowania nowej struktury organizacyjnej, uwzględniającej zarówno szeroki zakres nowych zadań, jak i odmienny, od dotychczas praktykowanego w Biurze, sposób ich realizacji. Minister podkreślił, że zgodnie z przepisami ustawy o Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej Dyrektor jest podmiotem, który dokonuje za Agencję jako pracodawcę czynności z zakresu prawa pracy wobec jej pracowników. W tym zakresie Dyrektor Agencji, jako pracodawca byłych pracowników Biura od dnia 1 października 2017 r. był odpowiedzialny za realizację obowiązków przewidzianych w Kodeksie pracy. Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego nie jest uprawniony do oceny zasadności oraz celowości działań podejmowanych przez Dyrektora wobec pracowników Agencji i nie miał też wpływu na dobór osób, którym przedstawił nowe warunki pracy i płacy. Minister poinformował również, że w

celu przeprowadzenia obiektywnej i rzetelnej oceny pracy poszczególnych pracowników Biura Uznanalności Wykształcenia i Wymiany Międzynarodowej opracowano wewnętrzny schemat kryteriów dotyczących oceny wiedzy, kompetencji i postaw pracowników, którymi to zasadami kierował się Dyrektor dokonując obserwacji ich pracy.

Wystąpienie do Ministra Sprawiedliwości (IV.7214.130.2017 z 27 lutego 2018 r.) – w sprawie ochrony przed bezdomnością osób eksmitowanych.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w piśmie z 27 kwietnia 2018 r. poinformował, że konieczność wprowadzenia jednoznacznych regulacji zapewniających ochronę lokatorów w przedmiotowej sytuacji została już dostrzeżona przez Ministerstwo Sprawiedliwości. Ochrona ta musi mieć charakter kompleksowy, a unormowania dotyczące tej materii powinny być wzorowane na treści art. 35 ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (dalej jako: u.o.p.l.). Względy systemowe przemawiają za koniecznością zamieszczenia tych przepisów w u.o.p.l., co oznacza, że inicjatywa legislacyjna w tym obszarze należy do ministra właściwego do spraw mieszkalnictwa. Postulaty legislacyjne w tym zakresie zostały przedstawione Ministrowi Infrastruktury i Budownictwa podczas prac legislacyjnych dotyczących projektu ustawy o zmianie ustawy o finansowym wsparciu tworzenia lokali socjalnych, mieszkań chronionych, noclegowni i domów dla bezdomnych oraz niektórych innych ustaw. Minister Infrastruktury i Budownictwa co do zasady zaakceptował propozycje oraz zapewnił, że zostaną one poddane analizom i będą przedmiotem prac w kolejnych projektach prawodawczych.

Wystąpienie do Ministra Zdrowia (V.7010.17.2016 z 5 marca 2018 r.) – w sprawie zapewnienia osobom bezdomnym oraz innym osobom niemającym dochodu dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia w piśmie z 5 kwietnia 2018 r. nie podzielił wątpliwości Rzecznika co do konstytucyjności rozwiązań przyjętych w ustawie o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. Przepisy tej rangi precyzują, jakie warunki należy spełnić, żeby udzielone świadczenia opieki zdrowotnej zostały sfinansowane ze środków publicznych. Podsekretarz Stanu podkreślił, że przepisy ustawy o świadczeniach gwarantują dostęp do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych szerokiej grupie osób. Nie są to wyłącznie osoby ubezpieczone (czyli w szczególności osiągające jakieś dochody), ale również osoby, które nie dysponują dochodami, a zagwarantowanie im dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej jest motywowane względami społecznymi i humanitarnymi. Minister Zdrowia dostrzega problem osób, które z własnego wyboru nie korzystają z instrumentów pomocy społecznej. Osoby takie mogą korzystać ze świadczeń

opieki zdrowotnej na podstawie decyzji potwierdzającej prawo do tych świadczeń, wydanej w trybie art. 54 ustawy o świadczeniach Procedura ta w konkretnych przypadkach może wydawać się zbyt sformalizowana, jednakże nie jest ona skierowana wyłącznie do osób bezdomnych, ale do szerszej grupy obywateli spełniających kryterium dochodowe, o którym mowa w ustawie o pomocy społecznej.

Wystąpienie do Ministra Zdrowia (V.7011.58.2016 z 5 marca 2018 r.) – w sprawie wątpliwości związanych z procedurą kierowania na leczenie uzdrowiskowe.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia w piśmie z 21 czerwca 2018 r. wskazał, że w celu powiązania asystencji z leczeniem uzdrowiskowym wynikającym z ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, należy dokonać zmiany obowiązujących przepisów prawa, usytuowania roli asystencji w tych przepisach poprzez przypisanie jej struktury zawodów z zakresu ochrony zdrowia, dostosowania warunków udzielania świadczeń zdrowotnych w sposób umożliwiający ich realizację przez asystencję, a także stworzenie systemu finansowania świadczeń udzielanych przez asystentów. W przypadku systemowej zmiany przepisów o kierowaniu na leczenie uzdrowiskowe wprowadzenie instytucji asystenta mogłoby być rozważone jako propozycja wprowadzenia nowego rozwiązania mającego na celu pomoc osobom o ograniczonej możliwości samoobsługi. Obecnie jednak nie toczą się w Ministerstwie Zdrowia prace nad zmianami systemowymi w zakresie leczenia uzdrowiskowego.

Wystąpienie do Przewodniczącego Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji (XI.815.5.2017 z 6 marca 2018 r.) – w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy o radiofonii i telewizji.

Przewodniczący Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji w piśmie z 9 kwietnia 2018 r. w pełni podzielił zastrzeżenia Rzecznika dotyczące przedmiotowej materii.

Przewodniczący Komisji do spraw Petycji Sejmu RP w piśmie z 30 maja 2018 r. wyjaśnił, że ustawa o zmianie ustawy o radiofonii i telewizji zakłada stopniowe zwiększanie dostępności programów dla osób z niepełnosprawnościami do co najmniej 50% w 2024 r., dlatego w opinii Komisji do Spraw Petycji należy systematycznie dążyć do jej zwiększania – aż do osiągnięcia 100%.

Wystąpienie do Komendanta Służby Ochrony Państwa (WZF.603.1.2018 z 7 marca 2018 r.) – w sprawie postępowania kwalifikacyjnego do SOP.

Komendant Służby Ochrony Państwa w piśmie z 12 kwietnia 2018 r. podzielił argumentację przedstawioną w wystąpieniu Rzecznika. Poinformował też, że od dnia wejścia w życie ustawy o Służbie Ochrony Państwa do dnia 24

marca 2018 r., który był dniem wejścia w życie rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Służbie Ochrony Państwa żadne działania w zakresie prowadzenia naboru do służby w SOP nie były podejmowane. Treści umieszczone na stronie internetowej miały wyłącznie charakter informacyjny, i służyły zwiększeniu świadomości potencjalnych kandydatów do służby, co do istnienia formacji pod nową nazwą oraz zainteresowaniu ich podjęciem służby.

Wystąpienie do Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (III.7060.117.2018 z 7 marca 2018 r.) – w sprawie zaliczenia do pracy w szczególnych warunkach i o szczególnym charakterze pracy pielęgniarek środowiskowych opiekujących się osobami chorującymi psychicznie.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w piśmie z 12 kwietnia 2018 r. wskazała, że regulacje prawne dotyczące zagadnienia poruszonego przez Rzecznika są zawarte w ustawie o emeryturach pomostowych. O tym, czy dana praca wykonywana przez określonego pracownika powinna być uznana za pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze nie decyduje nazwa stanowiska pracy lecz charakterystyka wykonywanej pracy, zgodna z kryteriami zawartymi w przepisach ww. ustawy. Zgodnie z ustawą o emeryturach pomostowych podmiotem uprawnionym do kwalifikowania danego rodzaju pracy jako pracy o szczególnym charakterze jest zakład pracy (płatnik składek), u którego dana praca jest wykonywana. Z kolei kwestie dotyczące specjalistycznych usług opiekuńczych, w tym kwalifikacji osób świadczących takie usługi, uregulowane są w ustawie o pomocy społecznej oraz w rozporządzeniu Ministra Polityki Społecznej w sprawie specjalistycznych usług opiekuńczych. Wobec powyższego, w ocenie MRPIPS, nie ma możliwości uwzględnienia postulowanych przez Rzecznika rozwiązań w odniesieniu do osób świadczących specjalistyczne usługi opiekuńcze osobom z zaburzeniami psychicznymi w miejscu ich zamieszkania.

Wystąpienie do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (VII.501.316.2014 z 7 marca 2018 r.) – w sprawie konieczności uregulowania zasad ogólnych stosowania monitoringu wizyjnego w Polsce.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji pismem z 13 kwietnia 2018 r. poinformował, że wystąpił do Ministerstwa Cyfryzacji z prośbą o przejęcie wiodącej roli w uregulowaniu problematyki dotyczącej funkcjonowania monitoringu wizyjnego, deklarując równocześnie wolę współpracy ze strony resortu spraw wewnętrznych. Sekretarz Stanu wskazał również, że podjęto prace nad ustawowym uregulowaniem uprawnień Policji w zakresie możliwości obserwowania i rejestrowania przy użyciu środków technicznych obrazu zdarzeń oraz dźwięku towarzyszącego działaniom

interwencyjnym Policji, również w miejscach innych niż publiczne. Ponadto, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji podjęło działania zmierzające do zapewnienia przejrzystości czynności podejmowanych przez policjantów, poprzez wyposażenie ich w nasobny system rejestracji obrazu i dźwięku. Zgromadzony zapis stanowić może cenny materiał dowodowy, służący do udokumentowania zgodności z prawem podejmowanych czynności służbowych.

Wystąpienie do Minister Edukacji Narodowej (VII.7040.1.2018 z 7 marca 2018 r.) – w sprawie zmian w systemie oceny pracy nauczyciela.

Minister Edukacji Narodowej w piśmie z 7 maja 2018 r. zapewniła, że zmiany wprowadzone w zakresie dokonywania oceny pracy nauczycieli są pozytywnie oceniane w szeroko ujętym środowisku oświatowym. Podkreśliła też, iż w myśl wprowadzanego do ustawy – Karta Nauczyciela art. 6a ust. 14, dyrektor szkoły, po zasięgnięciu opinii rady pedagogicznej oraz zakładowych organizacji związkowych zobowiązany będzie do ustalenia regulaminu określającego wskaźniki oceny pracy nauczycieli, a nie do stworzenia „podkryteriów” w ramach kryteriów określonych w akcie wykonawczym. Mechanizm wskaźników ma ułatwić proces ustalania oceny pracy nauczyciela, uczynić go bardziej zrozumiałym dla pracownika, a także stworzyć bezpośrednią relację dokonywanej oceny oraz zastosowanych w jej ramach kryteriów ze środowiskiem pracy nauczyciela. Procedura oceny pracy nauczyciela, została wprowadzona do KN m.in. w celu zapewnienia odpowiedniej jakości procesu nauczania. Działania podejmowane przez Ministra, zmierzające do zapewnienia jak najwyższego poziomu nauczania, należy pożytywać jako pozytywny przejaw realizacji określonego w art. 70 Konstytucji prawa do nauki.

Wystąpienie do Ministra Inwestycji i Rozwoju (IV.7212.1.2018 z 12 marca 2018 r.) – w sprawie potrzeby ustawowego uporządkowania sfery spółdzielczości.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Inwestycji i Rozwoju w piśmie z 17 kwietnia 2018 r. poinformował, że 9 września 2017 r. weszła w życie ustawa o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – Prawo spółdzielcze. W ramach rozwiązań przewidzianych w tej noweli znajdują się także przepisy odnoszące się do walnego zgromadzenia. Mają one na celu zapewnienie członkom spółdzielni mieszkaniowej możliwości uczestniczenia w obradach tego organu poprzez pełnomocnika. Zakłada się, że rozwiązanie przyjęte w noweli w powyższym zakresie przyczyni się do zwiększenia wpływu członków spółdzielni na decyzje podejmowane podczas walnego zgromadzenia. Sekretarz Stanu zwrócił uwagę, że problem funkcjonowania zebrań przedstawicieli w spółdzielniach mieszkaniowych jest przedmiotem głębokiej analizy, zaś przedstawione problemy z nim związane stanowią istotny głos w dyskusji. Zapewnił, że w

przypadku podjęcia decyzji o rozpoczęciu prac legislacyjnych w obszarze zmian w u.s.m., zagadnienie przedstawione w wystąpieniu Rzecznika będzie przedmiotem zmian zaproponowanych w projekcie.

Wystąpienie do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (V.612.1.2018 z 13 marca 2018 r.) – w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia zbiorok publicznych.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji w piśmie z 30 kwietnia 2018 r. wyjaśnił, że powodem rozpoczęcia prac nad zmianami w ustawie o zasadach prowadzenia zbiorok publicznych była wzbudzająca kontrowersje i krytykę opinii publicznej zbiórka zorganizowana przez stowarzyszenie „Duma i Nowoczesność”. Projekt nowelizacji tej ustawy miał jedynie dać narzędzia, by zablokować przeprowadzenie zbiórki publicznej, której cel jest sprzeczny z zasadami współżycia społecznego. Proponowane przepisy nigdy nie miały natomiast na celu ograniczania działań organizacji, które od lat przeprowadzają w Polsce zbiórki publiczne. Sekretarz Stanu poinformował także, że po analizie uwag, które w toku konsultacji przekazano do resortu, MSWiA podjęło decyzję o zaprzestaniu prac nad nowelizacją ustawy o zasadach prowadzenia zbiorok publicznych.

Wystąpienie do Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (III.7064.33.2018 z 19 marca 2018 r.) – w sprawie przewlekłości postępowań dotyczących świadczeń rodzinnych i świadczenia wychowawczego w ramach koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w piśmie z 19 kwietnia 2018 r. wyjaśniła, że postępowania prowadzone w sprawach, w których mają zastosowanie regulacje unijne są skomplikowane i niekiedy długotrwałe. Od 1 stycznia br., na mocy ustawy o zmianie niektórych ustaw związanych z systemami wsparcia rodzin, koordynacja świadczeń rodzinnych oraz świadczenia wychowawczego należy do zadań Urzędów Wojewódzkich. Dzięki wprowadzonej zmianie, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej zyskało znacznie większy wpływ na egzekwowanie efektywnej realizacji zadań z zakresu unijnej koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego i na bieżąco monitoruje postępy w realizacji przekazanych spraw, weryfikując jednocześnie otrzymane dane. W kwestii dotyczącej finansowania przejętego przez Urzędy Wojewódzkie zadania Sekretarz Stanu poinformowała, że środki na jego realizację zostały zwiększone w stosunku do roku poprzedniego o 5 mln zł. O ile otrzymane przez Wojewodów kwoty okażą się niewystarczające, możliwe będzie ich zwiększenie – w miarę zgłaszanych potrzeb. Zapewniono także Rzecznika, że w ramach Urzędów Wojewódzkich utworzono specjalne komórki organizacyjne, dedykowane wyłącznie do obsługi spraw związanych z koordynacją systemów zabezpieczenia społecznego w zakresie świadczeń rodzinnych i świadczenia wychowawczego.

Powstały punkty informacyjne dla zainteresowanych obywateli, gdzie mogą oni dowiedzieć się o statusie swojej sprawy. Przede wszystkim jednak zmieniono organizację pracy, poprzez położenie większego nacisku na liczbę pracowników, którzy odpowiadają za prowadzenie postępowań i wydawanie decyzji administracyjnych, co wpływa na przyspieszenie realizacji spraw.

Wystąpienie do Komendanta Głównego Policji (VII.613.4.2018 z 19 marca 2018 r.) – w sprawie stosowania art. 52 Kodeksu wykroczeń przez Policję wobec kontrmanifestantów.

Zastępca Komendanta Głównego Policji w piśmie z 24 maja 2018 r. wyjaśnił, że zgromadzenia pozostają pod ochroną prawną państwa, dlatego też zachowania osób polegające np. na blokowaniu przemarszu w trakcie zgromadzenia lub zagłuszaniu debaty prowadzonej w przestrzeni publicznej, podlegają monitorowaniu służb Policji, a w określonych przypadkach stają się przedmiotem ich interwencji. Policja w pełni respektuje fakt wolności zgromadzeń, w tym prawo do pokojowego gromadzenia się ludzi w celu wolnego wyrażenia poglądów, przy czym, o ile w polskim porządku prawnym zdefiniowane zostało zgromadzenie spontaniczne, które odbywa się w związku z zaistniałym nagłym i niemożliwym do wcześniejszego przewidzenia wydarzeniem związanym ze sferą publiczną, którego odbycie w innym terminie byłoby niecelowe lub mało istotne z punktu widzenia debaty publicznej, to ustawodawca nie definiuje pojęć demonstracja i kontrdemonstracja, którymi posłużył się Rzecznik w swoim wystąpieniu. Zastępca Komendanta Głównego Policji podkreślił, że podstawowym obowiązkiem policjantów jest egzekwowanie przestrzegania przepisów prawa, polegające w omawianych przypadkach na wykrywaniu wykroczeń i ściganiu ich sprawców, co łączy się przede wszystkim ze stosowaniem prawa polegającym na dokonaniu wstępnej oceny prawno-karnej zachowania konkretnej osoby, a nie z dokonywaniem wykładni prawa. Tej ostatniej dokonują w praktyce niezależne sądy oraz przedstawiciele doktryny prawniczej, którzy interpretują prawo oraz prowadzą badania nad normami prawnymi.

Wystąpienie do Ministra Infrastruktury (V.7220.196.2015 z 21 marca 2018 r.) – w sprawie problemów związanych z procedurą pobierania opłat abonamentowych.

Minister Infrastruktury w piśmie z 19 kwietnia 2018 r. wskazał, że Poczta Polska S.A., będąc uprawniona do pobierania opłat abonamentowych, nie posiada podstawy prawnej do wystąpienia do organu egzekucyjnego z wnioskiem o umorzenie postępowania względem osób, które posiadają zaległości w płatności i nie zgłosiły faktu posiadania statusu osoby zwolnionej z obowiązku uiszczania opłat abonamentowych z racji wieku. Wyjaśnił także, że w aktualnym stanie prawnym osoby pobierające rentę rodzinną (nawet w wysokości nieprzekraczającej 50% przeciętnego wynagrodzenia) nie mogą skorzystać ze

zwolnienia określonego w art. 4 ust. 1 pkt 6 ustawy o opłatach abonamentowych w zw. z § 1 pkt 6 rozporządzenia Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji w sprawie rodzajów dokumentów oraz wzoru oświadczenia potwierdzających uprawnienia do zwolnień od opłat abonamentowych, bowiem ustawodawca nie dopuścił takiej możliwości. Dopiero modyfikacja przepisów, zarówno ustawy o opłatach abonamentowych jak i ww. rozporządzenia, stworzyłaby taką możliwość. Ewentualna zmiana przepisów ustawy o opłatach abonamentowych w przedmiotowej kwestii pozostaje jednak w gestii Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Ponadto Minister poinformował, że w przypadku osób niepełnosprawnych, które nie mogą dokonać osobiście formalności w placówce pocztowej, Poczta Polska S.A. – w myśl przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego – honoruje upoważnienia lub pełnomocnictwa udzielone przez abonenta do reprezentowania go i dopełnienia czynności związanych ze zwolnieniem od opłat abonamentowych RTV w placówce operatora wyznaczonego.

Wystąpienie do Ministra Zdrowia (VII.5001.2.2016 z 21 marca 2018 r.) – w sprawie nieefektywnej realizacji ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia w piśmie z 30 maja 2018 r. w sposób szczegółowy odniosła się do kwestii podniesionych w wystąpieniu Rzecznika, takich jak dostęp do metod i środków służących świadomej prokreacji, klauzula sumienia czy metody łagodzenia bólu porodowego. Zapewniła, że skuteczne stosowanie przepisów ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży jest przedmiotem uwagi Ministra Zdrowia, a także zaangażowanych w ich realizację członków Rady Ministrów. Szczegółowe informacje na temat działań podejmowanych w tym obszarze prezentowane są natomiast w corocznych Sprawozdaniach Rady Ministrów z wykonywania oraz o skutkach stosowania ww. ustawy.

Wystąpienie do Dyrektora Generalnego Służby Więziennej (BPW.517.19.2018 z 28 marca 2018 r.) – w sprawie kryteriów kwalifikowania zajęć w jednostkach penitencjarnych do zdarzeń nadzwyczajnych.

Dyrektor Generalny Służby Więziennej w piśmie z 19 kwietnia 2018 r. potwierdził, że sytuacja opisana w wystąpieniu Rzecznika nie została właściwie zakwalifikowana jako zdarzenie. W związku z powyższym skierowano pismo do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej we W. z poleceniem wszczęcia czynności wyjaśniających oraz objęcia ich bezpośrednim nadzorem. Ponadto, polecono ustalenie osób odpowiedzialnych za niewłaściwą kwalifikację tego zdarzenia oraz wyciągnięcie stosownych konsekwencji służbowych. Jednocześnie, w ocenie Dyrektora Generalnego SW, omawiane zajście nie ma

wpływu na prawidłowość funkcjonowania zarządzenia. Biorąc pod uwagę ilość zdarzeń, które mają miejsce corocznie w jednostkach organizacyjnych Służby Więziennej oraz sposób ich dokumentowania i wyjaśniania należy przyjąć, że rozwiązania, które funkcjonują w tym zakresie są prawidłowe i skuteczne. Zdaniem Dyrektora Generalnego SW zgłaszana przez Rzecznika sytuacja wynikała z niewłaściwej interpretacji oraz kwalifikacji zaistniałego zdarzenia. Wyjaśnienia przedstawione przez dyrektora jednostki wskazują na podjęcie szeregu działań, które mają zapobiec powstaniu takiej sytuacji w przyszłości.

Wystąpienie do Minister Finansów (V.511.46.2018 z 28 marca 2018 r.) – w sprawie zmian w zakresie możliwości korzystania z ulgi rehabilitacyjnej przez opiekunów osób z niepełnosprawnościami mających na utrzymaniu dorosłe osoby z niepełnosprawnościami.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Finansów w piśmie z 23 kwietnia 2018 r. poinformował, że Ministerstwo Finansów podjęło działania zmierzające do zmiany przepisów ustawy o podatku dochodowy od osób fizycznych i, obok podwyższenia limitu dochodu osoby niepełnosprawnej, doprowadzono do zrównania sytuacji wszystkich rodziców utrzymujących osoby niepełnosprawne, wyłączając z dochodu dzieci będących osobami niepełnosprawnymi otrzymane alimenty. Ponadto, przedstawiciel resortu finansów wskazał, że strona rządowa pozytywnie odniosła się do poprawki zgłoszonej w dniu 11 kwietnia 2018 r. na posiedzeniu Komisji Polityki Społecznej i Rodziny do rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz niektórych innych ustaw, która wyłączyła z dochodu osoby niepełnosprawnej również otrzymywany przez nie zasiłek pielęgnacyjny.

Wystąpienie do Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia (V.7012.7.2018 z 29 marca 2018 r.) – w sprawie zasad finansowania krótkich hospitalizacji.

Zastępca Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia w piśmie z 17 kwietnia 2018 r. poinformował, że w Centrali NFZ przeprowadzono analizę długości pobytów szpitalnych pacjentów, którym udzielono świadczeń w zakresie Pediatria – hospitalizacja w okresie IV kwartału 2017 r. oraz stycznia 2018 r. w stosunku do IV kwartału 2016 r. Z analizy tej wynika znaczny udział hospitalizacji dwudniowych w roku 2016, wskazujący na wydłużanie czasu hospitalizacji w celu uzyskania korzystniejszego finansowania. Analogiczne zjawisko ma miejsce w przypadku hospitalizacji trzydniowych w roku 2017. Jednak w roku 2018, po zwiększeniu finansowania krótszych hospitalizacji do 65%, nastąpiło zmniejszenie liczby hospitalizacji trzydniowych przy jednoczesnym wzroście udziału procentowego najkrótszych pobytów. Odnosząc się do działań w kierunku poprawy warunków finansowania świadczeń szpitalnych dla dzieci, Zastępca Prezesa NFZ zapewnił, że w miarę posiadanych

środków finansowych, Fundusz systematycznie zwiększa nakłady na świadczenia na rzecz dzieci.

Wystąpienie do Prezesa Rady Ministrów (III.7060.130.2018 z 30 marca 2018 r.) – w sprawie konieczności utworzenia odpowiedniego systemu zabezpieczenia emerytalnego twórców i artystów.

Dyrektor Biura Prezesa Rady Ministrów w piśmie z 5 kwietnia 2018 r. wyjaśniła, że przyznanie świadczenia na podstawie art. 82 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych możliwe jest jedynie w szczególnie uzasadnionych przypadkach. Tym samym decyzja Prezesa Rady Ministrów w przedmiocie przyznania renty lub emerytury na podstawie powołanego przepisu może być podjęta po wyjaśnieniu i udokumentowaniu wszystkich istotnych okoliczności sprawy, w tym po ustaleniu, czy w sprawie występują okoliczności szczególne w rozumieniu art. 82 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, mogące uzasadniać przyznanie takiego świadczenia. Wszczęcie postępowania, mającego na celu ustalenie tych okoliczności, możliwe jest wyłącznie na wniosek osoby zainteresowanej przyznaniem świadczenia specjalnego, jej przedstawiciela ustawowego, opiekuna prawnego lub pełnomocnika.

Wystąpienie do Marszałka Sejmu RP (VII.600.20.2017 z 30 marca 2018 r.) – w sprawie potrzeby wprowadzenia zmian w regulacjach dotyczących wstępu do budynku Sejmu.

Szefowa Kancelarii Sejmu w piśmie z 16 maja 2018 r. za bezsporne uznała spostrzeżenie, wyrażone w wystąpieniu Rzecznika, że ewentualne zmiany w Regulaminie Sejmu wymagają skorzystania przez uprawnione podmioty z przysługującego im prawa inicjatywy uchwałodawczej bądź ustawodawczej. Zapewniła także, że w momencie rozpoczęcia ewentualnych prac legislacyjnych przytoczone przez Rzecznika argumenty i sugestie będą istotnym wkładem merytorycznym w opracowanie nowych uregulowań.

Część 2

Wybór spraw indywidualnych

ZESPÓŁ DO SPRAW WYKONYWANIA KAR

IX.517.3988.2016

Do Rzecznika zwrócił się Pan Dariusz Ż., który żalił się, że nie mógł skorzystać ze spaceru w dniu przetransportowania do Aresztu Śledczego w W. Na prośbę Rzecznika sprawa ta została zbadana przez Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w W.

Z poczynionych ustaleń wynikało, że w związku z udziałem w czynnościach procesowych osadzony był konwojowany przez funkcjonariuszy Policji z Zakładu Karnego w C. do Aresztu Śledczego w W. w pierwszej z jednostek osadzony złożył w oświadczenie o rezygnacji ze spaceru, natomiast do drugiej osadzony przybył do w godzinach wieczornych, gdy nie było już możliwości udzielenia mu spaceru. Dyrektor Okręgowy wskazał ponadto, że w dokumentacji osadzonego nie był odnotowany fakt nieudzielenia mu spaceru przed rozpoczęciem transportowania, stąd funkcjonariusze Służby Więziennej Aresztu Śledczego w W. mogli domniemywać, iż uprawnienie to zostało zrealizowane. Na tej podstawie skargę osadzonego uznał za nieuzasadnioną.

Ponieważ nadesłane wyjaśnienia nie rozwiązały wszystkich wątpliwości w sprawie, Rzecznik zwrócił się o jej zbadanie do Centralnego Zarządu Służby Więziennej. W odpowiedzi Centralny Zarząd SW stanął na stanowisku, że w odniesieniu do dnia, w którym skarżący przybył do Aresztu Śledczego w W. przysługiwało mu – zgodnie z art. 112 § 4 Kodeksu karnego wykonawczego – prawo do dodatkowego spaceru. Administracja aresztu powinna była zatem udzielić skarżącemu dodatkowego spaceru w ciągu kolejnych 7 dni.

Wobec powyższego Rzecznik uznał skargę Pana Dariusza Ż. za zasadną. Zwrócił się jednocześnie do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w W. o podjęcie stosownych działań w celu zapobieżenia wystąpieniu w przyszłości podobnych nieprawidłowości w działaniach administracji podległych mu jednostek penitencjarnych.

IX.517.473.2018

Pan Piotr C., przebywający w Zakładzie Karnym w P. w skardze do Rzecznika zakwestionował wyrażoną w porządku wewnętrznym jednostki zasadę, iż na korzystanie z dostępu do serwisów informacji publicznej skazani muszą uzyskać zgodę dyrektora zakładu karnego.

W toku postępowania wyjaśniającego ustalono, że przepisy Zarządzenia Nr 18/2017 Dyrektora Zakładu Karnego w P. w sprawie ustalenia porządku wewnętrznego w Zakładzie Karnym w P. przewidują m.in., że „Korzystanie z dostępu do informacji publicznej każdorazowo odbywa się na pisemną prośbę

osadzonego i za zgodą dyrektora”. Z tak sformułowanego przepisu można wyprowadzić wniosek, iż dyrektor zakładu karnego może odmówić prośbie skazanego o umożliwienie dostępu do informacji publicznej. Tymczasem prawo dostępu do informacji publicznej przysługuje skazanemu na mocy przepisów ustawy o dostępie do informacji publicznej.

Zdaniem Rzecznika skazany, korzystając z przysługujących mu praw i wolności w zakładzie karnym, musi liczyć się z ograniczeniami, które są nieodzownym elementem wykonania kary w warunkach izolacyjnych. W przypadku korzystania z dostępu do serwisów informacji publicznej ograniczenia te mogą dotyczyć np. miejsca, terminu i czasu trwania korzystania, co związane jest przede wszystkim z możliwościami technicznymi i organizacyjnymi jednostki oraz liczbą chętnych. Niemniej jednak, określona w porządku wewnętrznym Zakładu Karnego w P. procedura, wskazująca na konieczność uzyskania zgody dyrektora jednostki wykracza poza ramy niezbędne do zrealizowania prawa skazanych, a nawet – może prowadzić do wyrobienia u skazanego błędnego przekonania, iż dyrektor zakładu karnego może nie zezwolić mu na skorzystanie z serwisu informacji publicznej.

Wobec powyższego Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Zakładu Karnego w P. wskazując na potrzebę dokonania zmiany zapisów w porządku wewnętrznym jednostki w taki sposób, aby nie stały one w sprzeczności z przepisami ustawy o dostępie do informacji publicznej.

BIURO PEŁNOMOCNIKA TERENOWEGO W KATOWICACH

BPK.814.1.2018

Na podstawie publikacji prasowych dotyczących organizacji II Biegu Konstytucji Rzecznik powziął informację, że w regulaminie konkursu wskazano m.in. iż „z uwagi na patriotyczny charakter imprezy, nagradzani będą wyłącznie uczestnicy narodowości polskiej”.

W piśmie skierowanym do Prezydenta Miasta S.–K. Rzecznik zwrócił uwagę, że powyższy regulamin budzi wątpliwości w kontekście realizacji zasady równego traktowania i poprosił o przedstawienie wyjaśnień. W wyniku interwencji zapis regulaminu imprezy uzyskał następujące brzmienie: „z uwagi na patriotyczny charakter imprezy nagradzani będą wyłącznie uczestnicy posiadający obywatelstwo polskie”.

W związku z treścią udzielonej odpowiedzi, Rzecznik zwrócił się do Prezydenta Miasta S.–K. o podjęcie niezwłocznych działań mających na celu zorganizowanie II Biegu Konstytucji z poszanowaniem zasady równego traktowania, której przestrzeganie nakazuje władzy publicznej Konstytucja. W odpowiedzi Zastępca Prezydenta Miasta poinformował, że z uwagi na zbliżający się termin Biegu, zmiana zapisów regulaminu nie jest możliwa. Jednocześnie podjęto działania, aby zawodnicy nieposiadający obywatelstwa polskiego, a biorący udział w biegu także zostali uhonorowani i nagrodzeni pucharami.

Zapewniono, że podczas przygotowań do kolejnej edycji Biegu Konstytucji organizatorzy dołożą wszelkich starań, aby regulamin uległ odpowiednim modyfikacjom, zgodnie z sugestiami Rzecznika.

BIURO PEŁNOMOCNIKA TERENOWEGO WE WROCŁAWIU

BPW.7006.7.2017

Na podstawie artykułu prasowego Rzecznik zalecił zbadanie działań wszystkich instytucji i organów odpowiedzialnych za wydawanie pozwoleń i kontrole w zakresie prowadzenia zakładów pogrzebowych, a w szczególności kostnicy. Z doniesień prasowych wynikało bowiem, że we wsi B. od 4 lat nielegalnie funkcjonuje kostnica, którą utworzono w kontenerze.

Rzecznik zwrócił się do lokalnych organów administracji samorządowej i państwowej o udzielenie wyczerpujących informacji w sprawie.

Analiza sprawy wykazała, że podczas przeprowadzonej przez PINB w 2014 r. kontroli, wskazany obiekt był użytkowany zgodnie z przeznaczeniem, nie było więc podstaw prawnych do wszczynania postępowania w trybie nadzoru. W listopadzie 2017 r. PINB otrzymał informację, że obiekt użytkowany jest niezgodnie z przeznaczeniem. Przeprowadzono kontrolę, podczas której nie stwierdzono uchybień, niemniej inwestor zeznał do protokołu, że użytkuje część obiektu do krótkotrwałego przechowywania zwłok. Po wszczęciu w tej sprawie postępowania administracyjnego dotyczącego samowolnej zmiany sposobu użytkowania części obiektu, inwestor poinformował PINB o zaniechaniu niezgodnego z prawem użytkowania obiektu. Po kolejnej kontroli potwierdzającej przywrócenie gospodarczego użytkowania kontenera, umorzono postępowanie administracyjne.

BPW.566.1.2018

Rzecznik podjął sprawę z urzędu w oparciu o publikację prasową, z której wynikało, że podczas warsztatów z bezpieczeństwa i samoobrony prowadzący je funkcjonariusz miał przekonywać uczestniczki, że przestępca seksualny statystycznie częściej wybierze ofiarę ubraną w sukienkę, aniżeli tę noszącą spodnie, dres lub inny „niewyzywający” strój. Był też zdania, że potencjalnie groźniejsi są mężczyźni w dresie i bluzie z kapturem, a nie ci ubrani w garnitur.

W wystąpieniu do Komendanta Miejskiego Policji w W. Rzecznik zwrócił uwagę, że funkcjonariusz prowadzący warsztaty przekazując uczestniczkom szkolenia informacje na temat niebezpiecznych miejsc oraz „niebezpiecznego” ubioru, podświadomie powielał stereotypy funkcjonujące w społeczeństwie i utrwalające obraz kobiety, jako współwinnej zgwałcenia. Rzecznik podkreślił, że problem przemocy w rodzinie i przemocy wobec kobiet sygnalizowali Rzecznicy Praw Obywatelskich wszystkich kadencji kierując liczne wystąpienia generalne mające na celu poprawę sytuacji i usunięcie zaniechań ustawowych m.in. w

zakresie określenia czasu, w jakim ofiara zgwałcenia powinna być przesłuchana przez organy ścigania.

W odpowiedzi Komendant wyjaśnił, że wypowiedzi funkcjonariusza przeprowadzającego warsztaty zostały wyrwane z kontekstu lub zmanipulowane. Funkcjonariusz wykonuje swoje codzienne zadania z dużym zaangażowaniem i charakteryzuje się wysoką kulturą osobistą. Zawarte w przygotowanej na potrzeby warsztatów prezentacji stwierdzenie: „mocny makijaż, mini spódniczka i buty na wysokim obcasie to nieodpowiedni strój na wieczorny spacer przez park”, odnosić się ma wyłącznie do kwestii stosowania techniki samoobrony bądź ucieczki, które mogą być wówczas utrudnione. Komendant zapewnił także Rzecznika, że funkcjonariusz prezentując materiał szkoleniowy nie miał zamiaru powielać stereotypu dotyczącego rzekomego prowokowania gwałtu strojem. Niemniej jednak sporne treści zawarte w prezentacji zostały zmienione tak aby w przyszłości wykluczyć możliwość niewłaściwej interpretacji przekazywanych informacji.

BPW.519.36.2017

Na podstawie doniesień medialnych dotyczących bulwersujących okoliczności zatrzymania przez Policję cudzoziemki – obywatelki Ukrainy, Rzecznik podjął sprawę z urzędu i zwrócił się do Komendanta Miejskiego Policji z prośbą o przedstawienie wyjaśnień.

Komendant na podstawie przeprowadzonego postępowania wyjaśniającego ustalił, że 21-letnia Daria S. została zatrzymana przez funkcjonariuszy Policji, jako podejrzana o kradzież telefonu komórkowego. Według funkcjonariuszy, kobieta nie przedstawiła żadnego dokumentu potwierdzającego jej stały pobyt na terenie Polski, istniała więc obawa przed jej ukryciem się, lub swobodnym wyjazdem na Ukrainę. Zatrzymaną przewieziono do Komisariatu Policji, gdzie wykonywano dalsze czynności procesowe, podczas których kobieta nie wносиła zażalenia na zatrzymanie, nie żądała kontaktu z adwokatem, ani powiadomienia rodziców czy ambasady. Zatrzymana rozumiała zadawane jej pytania w j. polskim oraz udzielane jej informacje. Pouczenie o przysługujących zatrzymanej prawach doręczono jej w języku ukraińskim. Następnie funkcjonariusze Policji podjęli decyzję o osadzeniu Darii S. w PdOZ, zaś wezwana funkcjonariuszka z Wydziału Prewencji i Patrolowego KMP dokonała jej przeszukania. O zatrzymaniu Darii S. powiadomiono Prokuraturę Rejonową dla W.

Następnego dnia, w obecności tłumacza przesłuchano zatrzymaną w charakterze świadka. Kobieta zeznała, że z zawiadamiającym o przestępstwie Danielem D. pozostawała w związku partnerskim, a telefon, który rzekomo ukradła, w rzeczywistości dostała od niego w prezencie. Po przesłuchaniu, Darię S. zwolniono.

Na polecenie Komendanta Miejskiego przeprowadzono postępowanie wyjaśniające w sprawie naruszenia dyscypliny przez funkcjonariuszy Komendy Miejskiej Policji w W. oraz funkcjonariuszy Komendy Policji w W.-K. podczas

zatrzymania, przeszukania a następnie osadzenia w PdOZ obywatelki Ukrainy Darii S. W wyniku ww. postępowania ustalono, że wskazani funkcjonariusze naruszyli dyscyplinę służbową poprzez nieprawidłowe dokumentowanie dokonywanych czynności służbowych, czynionych ustaleń, dokumentowanie istotnych informacji o przebiegu interwencji, co z kolei rzutowało na decyzje podejmowane przez kolejnych funkcjonariuszy i skutkowało osadzeniem Darii S. w PdOZ.

Rzecznik stwierdził, że ujawnione uchybienia rzutowały na decyzje podjęte wobec Darii S. i naruszały jej wolności i prawa jako cudzoziemki.

BPW.512.3.2015

Do Rzecznika zwróciła się Pani Teresa K. skarżąc się na wysokość kosztów postępowania egzekucyjnego naliczonych przez Komornika Sądowego w W. Z przedłożonych przez wnioskodawczynię informacji wynikało, że w efekcie zawartego z wierzycielem porozumienia, do Komornika wpłynął wniosek o umorzenie postępowania egzekucyjnego w związku z zapłatą całej należności bezpośrednio na konto wierzyciela. W oparciu o ten wniosek zostało wydane postanowienie o umorzeniu postępowania z jednoczesnym ustaleniem wysokości opłaty egzekucyjnej. W ocenie skarżącej naliczona opłata egzekucyjna była zbyt wysoka w stosunku do kwoty, która faktycznie została przez Komornika wyegzekwowana.

W wyniku interwencji Rzecznika udało się doprowadzić do ugody Komornika z dłużnikiem. Komornik stanął na stanowisku, że w sytuacji, gdy egzekucja prowadzona jest ze świadczenia emerytalnego dłużnika, opłata stosunkowa wynosi 8%, przy czym na dzień wydania postanowienia o ustaleniu kosztów rzekomo nie było wiadomo, w jaki sposób będzie ona uiszczana, a zaspokojenie wierzyciela bezpośrednio przez dłużniczkę nie nastąpiło z tego świadczenia, lecz z dokonanej przez nią wpłaty. Komornik stwierdził także, że jeśli chodzi o podstawę ustalenia opłaty w oparciu o ustawę o komornikach sądowych i egzekucji w sytuacji zaspokojenia wierzyciela po wszczęciu postępowania egzekucyjnego opinie tak w doktrynie, jak i w orzecznictwie sądów są podzielone. Po przedstawieniu przez dłużniczkę dokumentacji medycznej stwierdzającej jej ciężki stan zdrowia, doszło do ugody i odstąpienia przez Komornika od pobierania opłaty stosunkowej ponad kwotę 466,80 zł. Zajęcia dokonane w sprawie zostały uchylone, a skarga złożona w sądzie została przez dłużniczkę wycofana.